

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

AN IV, NR.15

FONDATOR: TANȚA TĂNĂSESCU

August 2024

Câteva înțelesuri ale
cuvântului „Muzeu”

Cercetând un instrument academic la îndemână, *Bibliografia națională a periodicelor românești*, lucrare fundamentală demarată la sfârșitul secolului al XIX-lea de către ctitorul Bibliotecii Academiei Române, Ioan Bianu, am parcurs un repertoriu al
(continuare la p.2)

Cuprins:

Redacția: *Câteva înțelesuri ale cuvântului „Muzeu”*, p.1

UZPR, Departamentul Comunicare: *Sorin Stanciu a fost ales președinte al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din Romania. „UZPR suntem noi, toți, egali!”*, p.3

Dan Toma Dulciu: *Un caz timpuriu de „fake news”*, p.4

Laura Hant: *Asociația „Mihai Eminescu” Viena. Omagiu adus Luceafărului*, p.6

Redacția: *Un eveniment de răsunet dedicat „Luceafărului” – Salonul Național „Mihai Eminescu”, Ediția iunie 2024*, p.7

Prof.univ.dr. Ioan N. Roșca: *Cornel Penu, un campion mondial pasionat de cultură*, p.8

Dr. Laurențiu-Ștefan Szemkovics: *Ordinul „Steaua României” decernat în 1878 unor episcopi români*, p.10

Daniela Șontică: *Poezii*, p.14

Îftimie Nesfântu: *A șaptea „întâlnire” cu lupul*, p.16

Ionel Novac: *Dimitrie Sfura – poetul și poezia care l-au impresionat pe Eminescu*, p.20

Dan Toma Dulciu și Tanța Tănăsescu: *Despre baluri, banchete, serate ale jurnaliștilor*, p.22

Prof.univ.dr. Ioan N. Roșca: *Dan Anghelescu în volumul „Cămașa de forță a clipei”*, p.26

Tanța Tănăsescu: *Copia Columnei lui Traian din București*, p.27

Dumitru Ichim: *Țara Norilor din Apus. Corespondență din Canada*, p.30

Dan Toma Dulciu: *Radio ProDiaspora, la ceas aniversar. 15 ani în slujba românilor*, p.35

Constantin Dumitru: *Publicația Top Business. Un pariu cu inteligența*, p.38

Dr.Ist. Ion Constantin: *O lucrare de referință despre naționalismul și extremismul politic de dreapta*, p.39

Dumitru-Tudor Tănăsescu: *Urme românești în Palma de Mallorca*, p.42

Dr. Constantin Corneanu: *Grigore Gafencu și ultimul său turneu diplomatic*, p.45

Tanța Tănăsescu: *În universul delicatelor dantele de altădată*, p.48

Redacția: *O statuie și istoria sa neștiută*, p.52

Nicoleta Milea: *Theodor Răpan – un ales al spiritului*, p.53

George Roca: *Dialog cu un prieten de la antipozi - Daniel Ioniță, președintele Academiei Româno-Australiene*, p.55

Tanța Tănăsescu: *CEC – 160 de ani de existență*, p.69

La p.3

Sorin Stanciu a fost ales președinte
al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din Romania
„UZPR suntem noi, toți, egali!”

La p.22

Despre baluri, banchete, serate ale jurnaliștilor

O formă ingenioasă de promovare a profesiei de jurnalist, în afară de creațiile propriu-zise, așternute pe hârtia de ziar sau de revistă, iar mai nou, în spațiul virtual, este aceea a întâlnirilor cu caracter convivial (adică jovial, prietenesc).

Parcurgând presa vremii, am căutat să aflăm asemenea manifestări de etalare exuberantă a virtuților specifice breslei jurnalistice, sub forma unor întâlniri sau agape, fie ele ospete cu caracter intim, prietenesc sau colegial, fie baluri sau serate, în care jurnaliștii pot proceda la schimburi de idei, de experiență, contribuind la consolidarea solidarității de isnaf liber și imun presiunilor puterii.

Câteva înțelesuri ale cuvântului „Muzeu”

(continuare de la p.1)

publicațiilor periodice românești, respectiv o parte importantă a *Bibliografiei naționale retrospective* (acoperind reperele temporale 1790-1944, lucrare monumentală, din care au fost editate 6 volume, dintre care ultima apariție a fost în 2022). Cu acest prilej, am identificat o singură publicație, ce avea în titulatura ei cuvântul ”Muzeu” („Muzeul Literar” Litere Științe Arte, sub cota B.A.R. P I 1033, publicație apărută la București, în două serii: 1877-1878 și 1899-1903).

Totuși, denumirea „Muzeu”, oricât ar părea de exotică pentru titlul unei reviste, îndreptându-ne gândul spre instituția cu același nume, ascunde însă o altă semnificație, din punct de vedere etimologic.

Un prim pas pe calea aflării sensului primar al acestui termen ni-l oferă Dimitrie Cantemir în „Hronicul Româno-Moldo-Valahilor“, acesta folosind pentru prima oară în limba română cuvântul „Muzeu”, având sensul de „cămări unde stau la citeală sau la învățătură“.

Deci, cuvântul „Muzeu” are un sens diferit de acela desemnând azi un veritabil muzeu.

Cuvântul acesta provine din limba greacă, fiindcă la vechii eleni *Mouseion* era *Templul Muzelor*, loc unde acestea se adunau în jurul zeiței Minerva, adică acele divinități ce patronau artele și literele, și unde se găsea suficient material de studiu pentru savanți sau literați.

Este știut că *Biblioteca Regală din Alexandria* purta de asemenea denumirea *Muzeion*, fiind incendiată în anul 47 î.e.n., la intrarea lui Cezar în acest oraș (flăcările mistuind aproape 700 000 de volume), după o existență de aproape 600 de ani, dispărând în vremea Împăratului Aurelian.

Printre cei care au condus această bibliotecă amintim pe Apollonios din Rhodos și Callimachos, doi mari iubitori ai cărții.

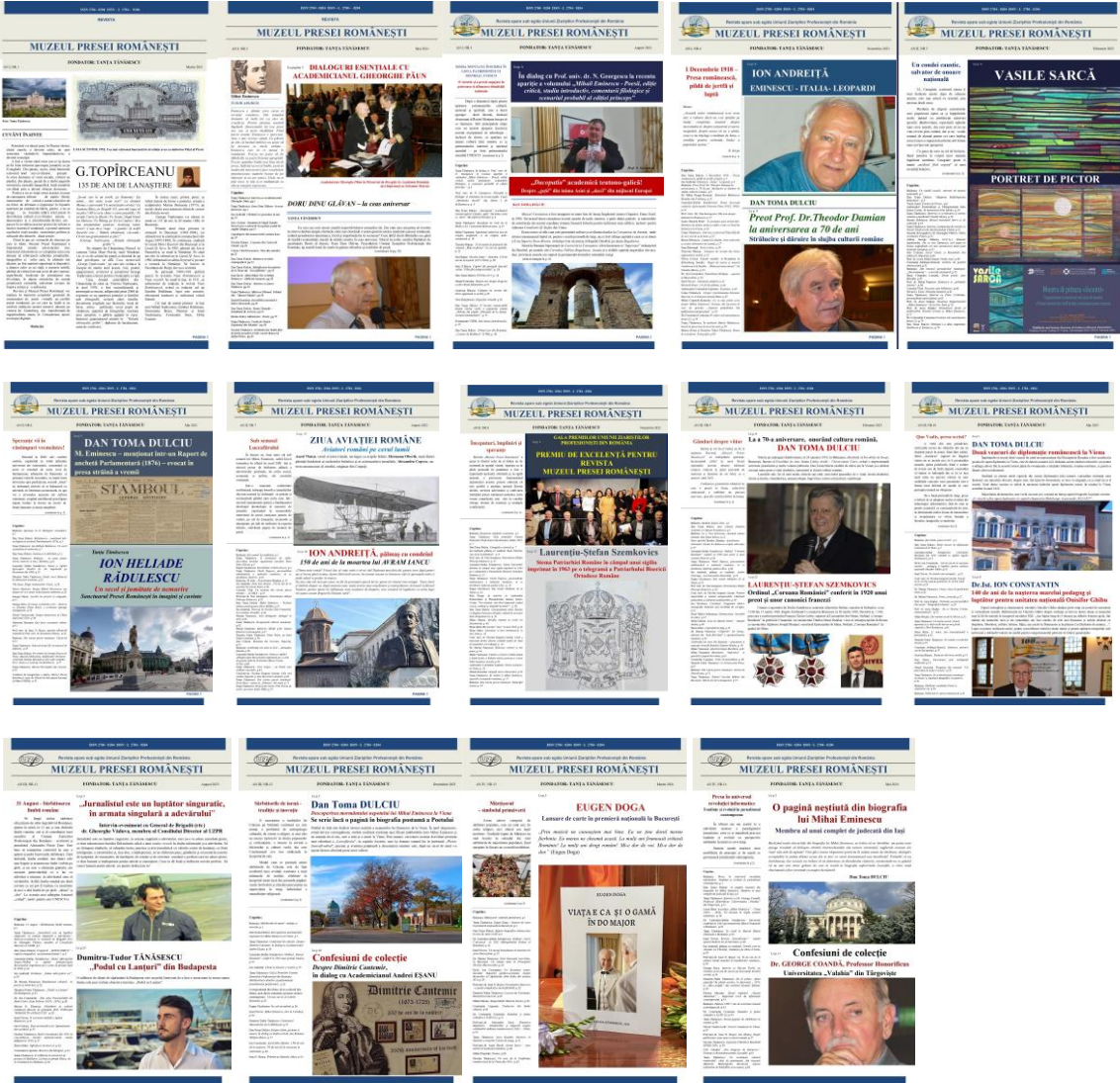
Având aceeași denumire, instituții similare au existat în antichitate și în orașele Pergam, Dehlos, Atena, toate distruse în decursul vremurilor.

În România, în prezent există chiar o federație sindicală, care poartă denumirea *Muzeion*.

Căutând termenul *Muzeion* în spațiul european, descoperim numele unor reviste specializate în problematica muzeelor, cu denumirea *Muzeion*, iar mai recent s-a editat o revistă de bibliologie cu acest nume, tipărită sub auspiciile *Bibliotecii Naționale a Austriei*.

Acestea fiind spuse, dorim să subliniem polisemantismul termenului „muzeu”, dar mai ales evoluția tradiționalului muzeu (coexistind cu muzeele virtuale, cele de artă sumersivă). În esență, însă, ele fac trimitere la înțelesul de odinioară al cuvântului *Muzeion*, adică loc de întâlnire al muzelor: literatură, pictură, artă, muzică, etc, acest spațiu fiind dedicat tuturor slujitorilor literaturii și științei, fie ei jurnaliști, cercetători sau oameni de cultură.

REDACȚIA

REDACȚIA

Revistei Muzeul Presei Românești

Revistă trimestrială de istorie a presei și cultură

ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Director editorial: DAN TOMA DULCIU

Redactor-șef: TANȚA TĂNĂSESCU

e-mail: tanta_tanasescu@yahoo.com

https://tantatanasescu.blogspot.com/

București

IDEALURILE REVISTEI

Revista *Muzeul Presei Românești* este o publicație de cultură, educație și atitudine jurnalistică, fructificând bogata tradiție a ziaristicii românești, al cărei patron spiritual a fost Mihai Eminescu.

Revista este o inițiativă aflată sub semnul recuperării valorilor etice și morale ale presei angajante, aflate în slujba societății contemporane.

Paginile revistei sunt deschise contribuțiilor jurnalistice ale confrăților de breaslă, un jurnal digital al actualității celor implicați cu responsabilitate în promovarea valorilor perene ale scrisului gazetăresc.

Salutăm colaborările ce analizează realitățile și imaginea societății românești actuale, cu instrumente jurnalistice, într-un spirit obiectiv și echidistant.

Textele vor fi depuse în format electronic, editate cu diacritice, cu caractere „Times New Roman”, mărimea 12, la Redacția Revistei Muzeul Presei Românești, sau trimise prin e-mail pe adresa: **tanta_tanasescu@yahoo.com**

Revista va promova dialogul cu cititorii, publicând toate contribuțiile inedite, texte de referință ale unor mari jurnaliști, documente de arhivă, fotografii etc.

De asemenea, vom prezenta un calendar al evenimentelor la care participă jurnaliști sau membrii unor asociații de profil, în primul rând evenimentele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Disclaimer: conținutul articolelor colaboratorilor noștri nu reprezintă în mod oficial opinia redacției revistei *Muzeul Presei Românești*, aceasta asumându-și doar rolul de a fi o tribună necenzurată a opiniilor.

Răspunderea juridică privind corectitudinea și veridicitatea informațiilor prezentate, precum și eventualele consecințe revin autorilor, conform prevederilor legale.

Sorin Stanciu a fost ales președinte al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din Romania „UZPR suntem noi, toți, egali!”

În ziua de 20 iulie a.c., în aula Universității Ecologice București a avut loc Adunarea Generală de alegeri a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, întrunită statutar, în cadrul căreia delegați ai tuturor filialelor UZPR au votat președintele și structurile de conducere pentru următorii patru ani.

Reprezentanții jurnaliștilor profesioniști din România au votat ordinea de zi, au ascultat expunerile fiecăruia dintre candidații care și-au depus candidatura pentru funcția de președinte al UZPR – Petre Chichirdan, Petru Frăsilă, Dumitru Manea (Miron Manega), Petre Răcănel și Sorin Stanciu – au pus întrebări, au evaluat și au votat, prin vot deschis. Cu 178 de voturi, Sorin Stanciu a devenit președintele ales al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

De asemenea, s-au votat deschis și membrii structurilor de conducere ale Uniunii, propuși de președintele ales, care au întrunit un vot majoritar.

În discursul său de după alegere, președintele ales al UZPR a menționat încă o dată ceea ce a fost deviza sa pe tot parcursul perioadei în care a condus Uniunea în ultimii doi ani și care va fi crezul său și pe mai departe: „UZPR suntem noi, toți, egali!”.

CONSILIUL DIRECTOR AL UZPR

Sorin Stanciu	președinte
Dan Constantin	vicepreședinte
Claudius Dociu	vicepreședinte
Emil Stanciu	vicepreședinte
Mădălina Corina Diaconu	secretar general
Răzvan Onesa	trezorier

Membri

Roxana Istudor
Andreea Crețulescu
Marian Nencescu
Cornel Cepariu
Monica Zvirjinschi
Adrian Ursu
Ruxandra Săraru
Mircea Pospai
Lavinia Betea

Membri supleanți

Ioan Pamparău
Mircea Chirilă

UZPR, Departamentul Comunicare
Foto: Claudia Motea și Petru Iura
(preluare de pe <https://uzpr.ro/>)

Dan Toma DULCIU

Un caz timpuriu de „fake news”

Când presa de scandal bate câmpii

Unul dintre monumentalii clasici ai literaturii române, I. L. Caragiale, numit de către prietenii și contemporanii săi cu apelativul „Nenea Iancu”, este considerat în anii din urmă în Programa de liceu drept „scriitor canonic” (asemenea *Sfinților Apostoli* și aceștia sunt tot doisprezece, pe care îi visează probabil orice licean, înainte de Bacalaureat: M. Eminescu, I. Creangă, I. L. Caragiale, I. Slavici, G. Bacovia, L. Blaga, T. Arghezi, I. Barbu, M. Sadoveanu, L. Rebreanu, C. Petrescu, G. Călinescu).

Acesta a fost un formidabil jurnalist dar și un ghinionist „restaurator” (termenul desemnând un proprietar sau administrator de restaurant), încât Teleor îl înțepa pe curajosul întreprinzător într-o celebră epigramă: „Ioan Luca Caragiale, Negustor de beutură. Face și literatură, Însă nu face parale”.

Trecând prin redacții de ziare, ocupând chiar funcția de director de teatru, Caragiale hotărăște să dea lovitura în zona negustoriei, deschizând primul său local, numit „Berăria Mihalcea și Caragiale”, în noiembrie 1893, pe strada Gabroveni, asociatul său fiind consilier municipal.

Despărțindu-se de acesta, precum apa de vin, se lansează singur în afaceri, inaugurând în luna mai 1894 „Berăria Academică Bene Bibendi”, pe strada Sf. Nicolae Șelari, nr. 2, un local mai arătos, cum i-ar sta bine unei instituții academice!

Acesta era prezentat în reclamele de presă astfel: „Locul de întâlnire a tuturor claselor. Bere Luther. Popicărie de salon. Serviciu garantat. Întreținere europeană. Prețuri moderate”.

Nefăcând mulți purici, în calitate de „comersant”, Nenea Iancu își încearcă norocul în Gara Buzău (1895), patronând Restaurantul Gării, asociat cu un cumnat.

În 1901, deschide „Berăria Cooperativă” în Piața Teatrului Național, pe care nu o poate însă salva de faliment, înlocuind-o cu „Gambrinus”. Potrivit legendei, un personaj pe nume Gambrinus, care trăia în Flandra, a fost creatorul Berei sau „vinului de Flandra”, cum se mai numea aceasta.

Deschis în 1901, localul „Gambrinus” funcționa într-o clădire situată peste drum de Teatrul Național din București, la intersecția străzii Ion Câmpineanu cu Calea Victoriei. Pe lângă bere și feluri de mâncare autohtone, aici se servea un gustos șnițel vienez.

Frecventat de o clientelă diversă, mușterii de la Gambrinus aveau șansa de a-l asculta pe faimosul violonist Grigoraș Dinicu, mai ales însă de a-l vedea în carne și oase pe marele dramaturg.

Dar nu despre acest episod negustoresc din biografia marelui nostru scriitor dorim să vorbim în continuare ci despre o întâmplare petrecută chiar în anul 1894, care ar putea explica oarecum dorința lui Nenea Iancu de a face rost de bani, cât mai repede posibil, desigur și atunci ca și acum, din comerț!

Povestea este relatată în ziarele vremii („Timpul”, însă noi vom reda în rezumat ceea ce au scris jurnaliștii de la „Evenimentul”, în numărul 448, din 14.08.1894, p. 2), sub titlul „Un proces curios”.

I.L. Caragiale, eminentul dramaturg român, este chemat în instanță de un zaraf căruia îi datorase 70 de franci din urmă cu 19 ani.

Dan Toma DULCIU

În 1875, junele Caragiale, fără prea multă experiență în afaceri, semnează un bilet la ordin și se obligă să plătească o dobândă exorbitantă de 14 franci pe zi. Deși conștientizează greșeala, el plătește datoria inițială și dobânda, în total 140 de franci, considerând astfel că a scăpat de obligație. Însă, cămătarul îl acționează în justiție, cerându-i suma fabuloasă de 160.000 de franci, profitând de noua sa situație financiară după o moștenire substanțială de la „Momuloaia”.

Caragiale se apără susținând că și-a plătit datoria și cere respingerea acțiunii. Procesul începe pe 29 august 1894 și Caragiale îl câștigă, demonstrând că și-a onorat obligațiile.

Întâmplarea anecdotică a tardivei revendicări făcute de cămătar alimentează cu voluptate presa de la București, dar mai ales de la Viena, unde gloria scriitorului era în ascensiune. Grotesca situație a debitorului Caragiale umple până la refuz paginile gazetelor din capitala Austriei, din provincie și chiar din Polonia: *Neues Wiener Abendblatt*, *Salzburger Volksblatt*, *Deutsches Volksblatt*, *Linzer Tages Post*, *Insbrucker Nachrichten*, *Leitmeritzer Zeitung*, respectiv *Kuryer Lwowski*.

Foarte bizar este faptul că rețeta acestei metode de calcul a amortismentului și a dobânzii, după o formulă miraculoasă de sporit banii, mai ceva decât miracolul biblic de la *Cana Galileei*, revine spectaculos, trei ani mai târziu, în jurnalele *Grazer Tagblatt*, respectiv în *Marburger Zeitung*, confirmând faptul că narațiunea încă nu își epuizase formatul de „știre senzațională”, un fel de „breaking news” al zilelor noastre.

Fără îndoială, evocarea numelui dramaturgului român îi amplifică și mai mult, evident, caracterul de știre de „cover page”.

Statuia lui I.L. Caragiale, opera sculptorului Constantin Baraschi, 1957, București

I.L. Caragiale, prin acest proces juridic neobișnuit, devenise totuși și mai cunoscut în capitala valsului, el, care se îndestulase, la rândul său, din ispitele culturale ale Vienei, cu mulți ani înainte.

Să precizăm că, la 1 aprilie 1879, de Paște, la invitația deloc galantonului Titu Maiorescu, adică pe cheltuiala criticului, ceea ce înseamnă o rară excepție, fermecătorul nevârstnic dar talentat scriitor, al cărui debut triumfător pe scena *Teatrului Național* din București, la începutul anului, nu îl scutește de fluierături energice la galerie, asistă la piesa „*Visul unei nopți de vară*”, de W. Shakespeare, piesă de rezistență, pusă pe afiș la *Burgtheater*, pe scena căruia, peste câțiva ani, va radia în triumf Agatha Bârsescu.

Deci, soții Maiorescu, acompaniați de invitatul lor mai tânăr, au scos din buzunar 12 galbeni, imitând pe cei cu dare de mână, la fastuosul *Grand Hotel*, cel mai elegant și scump hotel, căutat de oaspeți al capitalei, aflat pe *Kärnter Ring* la nr.9, având nu mai puțin de 300 de camere, 200 de băi, lift și birou poștal-stație telegrafică la parter, care va să zică cei trei călători veniți de pe malurile Dâmboviței trăseseră la „*un han mai bun, casă în care mân călătorii mai ciopliți*”, după lămuririle *Dicționarului Scriban*!

Autorul „*Scrisorii Pierdute*” va reveni la Viena încă de două ori, în anul 1887, în 17 februarie și 7 aprilie, după cum o dovedește numele său, prezent în tabloul de călători (publicat zilnic în jurnalul *Fremden-Blatt Wien*), cazându-se întotdeauna la *Hotelul Müller*, de pe Graben, însoțindu-și numele, în registrul de oaspeți, cu onorabilul

titlu de „*rentier*”.

Care să fi fost oare motivul repetatei sale prezențe la Viena? Să fie o dovadă a dragostei sale pentru muzica simfonică sau bănuim banale motive, cum ar fi negocierea unor importuri de bere blondă vieneză, în calitatea sa de negustor? Putem adăuga totuși și anumite cauze nobile: este anul în care scriitorul binevoiește să onoreze cu prezența sa Asociația „*Prietenii lui Richard Wagner*”, ramura din București a „*Wagner-Verein*” din München.

Când presa fabulează...

Numele lui Caragiale este amintit câțiva ani mai târziu, dar într-un alt context. O anecdotă distractivă, poate fi citită în ziarul vienez *Ostdeutsche Rundschau* din 28 august 1902, avându-l din nou ca erou pe *Nenea Iancu*, scoțând în prim plan nimbul de notorietate ce înconjură personalitatea lui Caragiale la începutul secolului XX. Prin urmare, acesta ajunge din nou subiect de presă, cu iz de curiozitate literară, confirmând totodată cât de superficial poate fi un jurnalist, căutând cu tot dinadinsul teme copioase, senzaționale.

Făcând trimitere la efectul garantat al combinației inedite dintre talent, cârnăciori, bere și vin, redactorul acestui ziar îl prezintă pe autorul dramatic român drept un exemplu de invidiat.

În paginile amintite se afirmă, literalmente, că maestrul Caragiale, observând că „*randamentul operei sale literare nu a fost suficient pentru a-l face independent de alte munci, a preluat conducerea cârciumii „zum Gambrinus” la Viena (?). Dacă nu este ocupat cu scrisul, mai spune fantezistul jurnalist, îl putești vedea acolo în cârciumă, în rolul de ospătar care își delectează clienții sau pentru a supraveghea din interior activitatea afacerii sale*”.

Ca o dovadă că activitatea din tavernă nu este rușinoasă, el aduce în atenția cititorilor următoarea întâmplare: <<În luna noiembrie, anul trecut, a fost montată o nouă comedie la un teatru vienez. La sfârșitul piesei, spectatorii vor să îl audă pe autor, care le spuse scurt și clar: „*Doamnelor și domnilor, vă mulțumesc și sper că îmi veți dovedi aprecierea Dvs. pentru eforturile mele. Fiți invitații mei la Berăria Gambrinus.*” Desigur, succesul a fost deplin, fiindcă toate saloanele berăriei au fost neîncăpătoare.>>

Jurnalistul, al cărui identitate nu o cunoaștem, din păcate, adnotează: „*un alt scriitor român, pe nume Ghenea, își mărește veniturile având un bufet gestionat de el în Gara Ploiești*”, astfel că renumele său este mult excedat de excelenta sa bucătărie, adaugă jurnalistul.

Însă, parcurgând presa austriacă a vremii (*Agramer Zeitung* din 6 nov., p.6, *Neues Wiener Journal* din 7 nov. 1901, p. 8, *Teplitz Schönerer Anzeiger*, 11 nov.1901, p.6 sau *Arbeiter Zeitung*, din 1 decembrie 1901, p.5), întâlnesc aceeași poveste a *Berăriei Gambrinus*, inclusiv generoasa invitare a publicului de a trece din sala de teatru în saloanele berăriei, dar, spre cinstea lor, aceste publicații nu îl plasează pe Caragiale la Viena, ci la București, precizând că este vorba de comedia „*O scrisoare pierdută*”.

Întâmplarea privitoare la generozitatea lui Caragiale, *Berăria Gambrinus* și *Teatrul Național* a apărut, de altfel, și în ziarul *Pester Lloyd*, de la Budapesta, din 5 nov. 1901, p.6, dar cu localizarea corectă: București.

Din păcate, această poveste are și un tâlc amar: temele și subiectul operelor dramaturgului nu erau ofertante pentru presă, cititorilor fiindu-le oferite mai degrabă unele aspecte insignifiante, urmând o rețetă clasică de mărire a tirajului: combinarea voită a numelui unui personaj faimos al vremii cu întâmplări picante din viața sa! Iar dacă nu existau, le inventau....

Exceptând cazul unei erori neintenționate, plasarea *Berăriei Gambrinus* la Viena, și mai ales menționarea numelui lui Caragiale, în calitate de protagonist, reprezintă un „*fake news*” „*avant-la lettre*” !

Laura HANT

Asociația „Mihai Eminescu”-Viena
Omagiu adus *Luceafărului*

Într-o superbă zi de mijloc de Ciresar, 15 iunie 2024, la Bustul Luceafărului din fața Bisericii Ortodoxe Române din Simmeringer Hauptstrasse 161, Viena, a avut loc o impresionantă manifestare de aducere aminte dedicată Poetului de suflet al neamului românesc: Mihai Eminescu.

Sub cerul albastru, vibrația de recunoștință a celor prezenți, florile depuse în semn de omagiu celui care a dat glas celor mai frumoase sentimente poetice, slujba de pomenire oficiată de Părintele Nicolae Dura, prezența oficialităților, cărora ținem să le mulțumim încă o dată, și anume reprezentanții Ambasadei Române în Austria, a Institutului Cultural Român din Viena, dar mai ales a unui numeros public, au conturat imaginea acestui eveniment memorabil.

Ca în fiecare an, dar mai ales în acest an în care Asociația ”Mihai Eminescu” – Viena sărbătorește un deceniu de activitate în slujba culturii române, am simțit din nou iubirea fără seamăn pentru cel care reprezintă sinteza supremă a spiritualității românești, Mihai Eminescu.

În continuarea ciclului de manifestări organizate de Asociația noastră, marcând acest moment aniversar, la sediul Ambasadei Române în Austria, Viena, a avut loc un spectacol liric având ca protagonistă pe talentata și tână muziciană Iulia Moldovan, studentă la o prestigioasă instituție muzicală din Capitala Austriei. Această talentată tânără artistă a oferit celor prezenți un impresionant recital la harpă, care a lăsat o impresie deosebită în memoria celor prezenți.

În deschiderea acestui spectacol eveniment, Doamna Andrea Amza-András Ministru-consilier și prim-colaborator al Ambasadorului României în Austria, Viena, a evocat însemnătatea prezenței Asociației „Mihai Eminescu” în viața comunității românești, mulțumind în mod special președintei acestei asociații, Laura Hant, pentru tot ceea ce a realizat în slujba culturii române, prezentând de asemenea un elogios tablou al biografiei tinerei interprete.

Recitalul acesta este cu adevărat un prinos de recunoștință adus spiritualității românești, al cărui exponent de marcă a fost Mihai Eminescu.

Mulțumim încă o dată Ambasadei României în Austria, Institutului Cultural Român din Viena, Părintelui Paroh prof. dr. Nicolae Dura și publicului prezent pentru că ne-au fost alături și de această dată.

Au fost depuse coroane de flori la bustul poetului de către: Asociația „Mihai Eminescu” Viena, Laura Hant; Ambasada României în Austria, prin prezența doamnei Andrea Amza András, Prim- colaborator al Ambasadei României în Austria; Institutul Cultural Român din Viena, prin prezența domnului director adjunct Ștefan-Claudiu Marin și Asociația Unirea din Viena, domnul M.Popescu. Ne-au fost alături, de la Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, Dan Toma Dulciu, care este și vicepreședintele Asociației „Mihai Eminescu” Viena și Tanța Tănăsescu, redactor-șef al publicației „Muzeul Presei Românești”.

Laura Hant, președinta Asociației „Mihai Eminescu” Viena

Un eveniment de răsunet dedicat „Luceafărului” – Salonul Național „Mihai Eminescu”, Ediția iunie 2024

În atât de îmbietoarea sală de expoziții „Constantin Brâncuși” a Palatului Parlamentului a avut loc, la data de 4 iunie 2024, vernisajul celei de a XVI ediții a Salonului Național „Mihai Eminescu”, manifestare de prestigiu organizată de Societatea Numismatică Română, Gruparea Colecționarilor de Medalii și Insigne „Mihai Eminescu” (Președinte Mihai Costin).

Ca de fiecare dată, un numeros public a fost prezent la acest eveniment, care prefătează ciclul de manifestări dedicate „Luceafărului” Poeziei românești, ce au loc în tot cursul lunii iunie 2024. Fiind un prilej de venerare a operei și vieții marelui nostru poet, această manifestare are un caracter complex (expoziție, spectacol de muzică și poezie, decernarea unor diplome de merit precum și a Premiului „Mihai Eminescu – simbol al națiunii române”, menit să răsplătească în fiecare an pe cei ce s-au remarcat în mod deosebit prin activitatea lor pusă în slujba culturii naționale).

Printre invitați s-au numărat reprezentanți de prestigiu ai societății contemporane, artiști, scriitori, poeți, jurnaliști, un public entuziast, care au admirat exponatele sub formă de colecții având ca temă personalitatea și opera lui M. Eminescu, aceștia apreciind talentul și exuberanța artiștilor ce au dăruit interpretări memorabile de muzică și poezie. S-au evidențiat atât printre expozanți, dar și printre premianți, câțiva membri ai Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, ceea ce dovedește faptul că jurnaliștii păstrează marelui lor înaintaș în ale scrisului la ziar, Mihai Eminescu, un adânc respect în calitatea acestuia de fondator al presei românești de atitudine și combativitate specifică acestei bresle.

Prezentatorul Mihai Costin, o inimoasă gazdă, bine-cunoscut animator al acestui eveniment tradițional, a reușit să capteze atenția și interesul celor din sală prin aplomb și mai ales prin grija cu care a selectat și în acest an protagoniști din toate colțurile țării și de dincolo de hotarele acesteia.

Pe scurt, ediția din acest an a fost una care a pus în valoare iubirea nețărmurită pentru poetul nostru național, Mihai Eminescu.

Mult așteptatele premii naționale au revenit în acest an doamnei Maria Dohotaru, director general al Tipografiei „Magic Print” Onești, precum și jurnaliștilor Dan Toma Dulciu (Viena) și Ionel Novac (București), cunoscuți eminescofilii, în același timp prezențe permanente în paginile Revistei „Muzeul Presei Românești”. Premiul acordat domnului Dan Toma Dulciu a fost ridicat de Tanța Tănăsescu.

Îndelung aplaudată pentru versuri eminesciene rostite cu profundă trăire și dăruire a fost talentata actriță și regizor Claudia Motea, vicepreședinte al Filialei *Cronica Timpului* a U.Z.P.R.

Jurnalistul Laurențiu Szemkovics, membru al U.Z.P.R., a prezentat în cadrul vernisajului acestui eveniment date în premieră despre Ordinul „Steaua României” conferit în 1878 lui Matei Eminovici, sublocotenent din Regimentul 4 de Linie.

Ca întotdeauna, nelipsita formație „Celest”, compusă din Felicia Popescu și Nicu Șandru, a încântat publicul cu piesele lor muzicale, pe versurile lui Eminescu, iar cunoscutul Rareș Andrei Prisecaru, talentat și inspirat copil minune, a cucerit din nou publicul prezent.

Ne-am bucurat de momente de înaltă ținută artistică oferite de invitații Doina Ghițescu, Gabriela Enescu, Dana-Irina Gîju, Daniela Gherasă, Dana Florian, Veronica Gheorghe, Ovidiu Cristescu, Antonia-Miruna Bucău.

Salonul a fost deschis până pe data de 30 iunie a.c.

REDAȚIA

Prof.univ.dr. Ioan N. ROȘCA

Cornel Penu, un campion mondial pasionat de cultură

Cornel Penu, maestru emerit al sportului, dublu campion mondial cu echipa națională de handbal a României, este un nume înscris în galeria de aur a personalităților buzoiene. Născut la Galați la 16 iunie 1945, și-a petrecut copilăria și adolescența la Buzău, unde a urmat școala generală și liceul „Bogdan Petriceicu Hașdeu” (1959-1963). Aici și-a început ascensiunea sportivă de *goalkeeper* la talentata echipă de handbal a liceului, cu care a câștigat locul I pe țară la campionatul școlar din 1962. Pe atunci, echipa națională de handbal a României, campioană mondială, a venit la Buzău pentru un joc demonstrativ, care a avut loc chiar pe terenul de zgură al liceului „B. P. Hașdeu”, iar tânărul Cornel a fost impresionat de stilul de joc al portarului Mihail Redl, campion mondial, pe care l-a urmat ca model. Cornel și-a continuat studiile și activitatea sportivă la Galați, unde a absolvit Facultatea de Tehnologia Construcțiilor de Mașini (1963-1968), fiind, în paralel, portarul echipei de handbal din prima divizie „Știința Galați”. În timpul facultății, a avut șansa de a-și cunoaște viitoarea soție, care a devenit mama celor doi fii ai lor și de a căror atentă educație, prin firea lucrurilor, s-a ocupat cel mai mult. După absolvirea studiilor universitare, Cornel Penu a cunoscut deplina consacrare sportivă la echipa Dinamo, sub bagheta ilustrului antrenor Oprea Vlase, originar din Buzău, precum și la echipa națională, unde fusese cooptat pe când era încă student. Despre succesele sale împreună cu echipa națională vorbesc cel mai bine titlurile de campion și medaliile cucerite. În 1967, încă student, a devenit campion mondial cu echipa de tineret a României în Olanda și a fost medaliat cu bronz la campionatul mondial de seniori din Suedia. În 1969 a fost campion mondial universitar, apoi, în anii următori, de două ori campion mondial la seniori: în 1970 la Paris și în 1974 la Berlin. În 1974, când echipa noastră națională de handbal cucerea pentru a patra și ultima oară titlul de campioană mondială, a fost declarat cel mai bun portar al turneului, adică al lumii. A urcat pe podium și la Jocurile olimpice, unde a obținut medalia de bronz la München în 1972 și medalia de argint la Montreal în 1976.

A fost selecționat de 257 de ori la echipele naționale de tineret și seniori ale României și de 3 ori în echipa lumii: în 1973, 1975 și 1976.

După încheierea carierei sportive (la 18 decembrie 1980), a profesat timp de 2 ani ca antrenor la echipa națională, apoi la echipele „Dinamo” București, „Hidrotehnica” Constanța și „A. S. A.” Buzău, după care, din 1993, a antrenat în Maroc, la Marrakech și, în continuare, în Franța, la Centrul de pregătire din Sedan, unde domiciliază și în prezent.

Cornel PENU

Prof.univ.dr. Ioan N.ROȘCA

Pentru performanțele sale de cel mai înalt nivel, i s-a conferit titlul de Maestru Emerit al Sportului, a primit de două ori „Ordinul Muncii” clasa I și Ordinul „Meritul Sportiv” clasele a II-a și a III-a, iar în 2000 i-a fost decernată Medalia națională “Serviciul credincios” clasa I.

Despre efortul depus pentru obținerea palmaresului său sportiv de excepție aflăm de la Cornel Penu însuși din cartea sa *A apăra, a câștiga, a trăi* (Editgraph, 2017), pe care a scris-o împreună cu un alt buzoian, Cristian Geambașu, jurnalist la „Gazeta Sporturilor”. Aflăm, bunăoară, că o dată a fost chemat de antrenorul echipei naționale să exerseze paradele lui specifice după miezul nopții, pentru că atunci era sala de sport liberă, dar și despre antrenamentul lui psihic, care îi permitea să se odihnească în noaptea premergătoare unei partide decisive și să se concentreze în ziua jocului, precum și faptul că își analiza și fișa adversarii, pentru a le cunoaște stilul de joc, trucurile și fentele îndeosebi la executarea loviturilor de la 7 m. Prin învățămintele pe care le cuprinde, cartea sa de convorbiri cu jurnalistul coautor poate fi un îndrumar pentru tinerii de azi, aflați în plin proces de afirmare nu numai în sport, ci și în oricare alt domeniu de activitate.

Dacă mulți își amintesc de legendarul sportiv Cornel Penu, puțini știu însă de pasiunea lui pentru pictură, care datează încă din anii renumitului său liceu buzoian. Așa cum mărturisește, așezarea culorilor pe pânză a deprins-o încă de pe atunci de la un pictor, Onofrei, care era soțul profesoarei de limba și literatura română și diriginta clasei sale, Maria Onofrei, iar perspectiva a învățat-o de la profesorul de desen Constantin Pârjolescu. Iată ce raporturi benefice erau pe atunci între liceeni și profesori! După cariera de handbalist și după activitatea de antrenorat, Cornel Penu a revenit la dragostea sa pentru pictură din timpul anilor hașdeenii. Chiar dacă n-a urmat academii de artă plastică, tablourile sale au valoarea aceloră semnate

de un profesionist, cu un anumit timbru personal. De un colorism pregnant, ele impresionează prin căldura, prospețimea și simfonia culorilor, care denotă un suflet îndrăgostit de frumusețile naturii, de la pesajele ample și spectaculoase la florile pline de gingășie, dar și de armonia mediului ambiant și, mai cu seamă, de vibrațiile muzicale optimiste ale sufletului uman. Motivele tematice sunt redată prin culori delimitate geometric, dar și cu știința degradeurilor, a trecerilor nuanțate de la unele la altele și a armonizărilor cromatice. Imaginați-vă cerul albastru, dominant în peisajele sale, pe care, într-un tablou, se proiectează o clădire cu pereții vopsiți în galben, cu geamurile albastre și acoperișul de țiglă roșcat, și veți avea sentimentul de acasă, pe care pictorul îl poartă în suflet oriunde s-ar afla.

Cornel PENU

Într-adevăr, omul Cornel Penu n-a uitat nici de locul copilăriei și adolescenței sale, unde a început pasiunea lui pentru handbal, nici de colegii săi hașdeeni, cu care s-a întâlnit anul trecut și urmează să se revadă în toamna acestui an, și nici de colegii săi de națională, cu care s-a revăzut în martie 2024, la 50 de ani de la ultimul triumf mondial al handbalului românesc. La rândul său, beneficiază de recunoștința orașului Buzău, al cărui Cetățean de onoare este din 2007, și de stima și prietenia tuturor celor care l-au cunoscut. Iată ce spunea despre el, colegul său de națională și bunul său prieten Ștefan Birtalan (Bibi), unul dintre eroii care au câștigat Campionatului mondial din 1974 din Germania: „Cornel Penu? Un portar exceptional! Cel mai bun din lume. Un profesionist. Le avea pe toate: plasament, reflex, viteză... Toate meciurile pe care România le-a câștigat în acei ani au purtat amprenta lui Penu.” Ștefan Birtalan, un mare campion, prea curând plecat dintre noi (27 mai 2024), a înțeles cel mai bine un alt mare campion. Caracterizarea dată de acesta rămâne emblematică pentru legenda numită Cornel Penu.

Dr. Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Ordinul „Steaua României” decernat în 1878 unor episcopi români

Urmare a raportului lui M. Kogălniceanu, ministrul Afacerilor Străine, nr. 16.283 din 31 decembrie 1877 (fig. 1), domnitorul Carol I a semnat în București, la 1 ianuarie 1878, decretul nr. 2 (fig. 3-4)², prin care îi numea pe Prea Sfinția Sa Atanasie, episcopul Râmnicului și Noului Severin, pe Prea Sfinția Sa Inocentiu, episcop al Buzăului, pe Prea Sfinția Sa Ghenadie, episcopul Argeșului, pe Prea Sfinția Sa Isaia, episcopul Romanului, pe Prea Sfinția Sa Iosif, episcopul Hușilor și pe Prea Sfinția Sa arhiereul Neofit Scriban membri ai Ordinului „Steaua României” în gradul de Comandor (fig. 11-12)³. Prin același decret⁴, însoțit de adeverințele beneficiarilor amintiți mai sus de primire a Ordinului (fig. 5-10)⁵, decorația a mai fost acordată și altor persoane atât în gradul amintit mai înainte, cât și în gradele de Mare Cruce, de Mare Ofițer, de Ofițer și de Cavalier.

Raportul lui M. Kogălniceanu a fost autentificat cu sigiliul⁶ rotund (40 mm) al domnitorului Carol I, imprimat cu tuș roșu (fig. 2)⁷. În câmpul acestui sigiliu se află stema României de la 1872⁸: scut, cu marginea de sus convexă, colțurile superioare retezate, concavități pe flancuri, talpa ascuțită, scartelat⁹, cuprinzând în cartierul 1, o acvilă, redată din față, cu aripile deschise, orientate în jos și cu vârfurile acestora depărtate de corp, încoronată cu o coroană închisă¹⁰, ținând în gheara dreaptă o spadă, în cea stângă un sceptru, însoțită, în cantonul¹¹ dextru¹² al șefului¹³, de un soare, în cartierul 2, un cap de bour, redat din față, cu o stea cu șase raze între coarne, însoțită, în cantonul senestru¹⁴ al șefului, de o semilună, în 3, un leu încoronat, stând cu picioarele posterioare pe o coroană antică cu cinci raze, cu labele anterioare îndreptate în față, în 4, doi delfini, cu corpurile sinuoase, cu cozile în sus și orientate puțin spre exterior, cu capetele în jos, afrontate¹⁵ la boturi. Peste tot, armele¹⁶ familiei de Hohenzollern: scut, cu marginea de sus ușor concavă, colțurile superioare retezate, concavități pe flancuri, talpa ascuțită, sfertuit¹⁷, având în cartierele 1 și 4 argint¹⁸, în 2 și 3 negru¹⁹. Sub scut sunt două arabescuri, redade sub forma a două vrejuri cu frunze de acant, iar de la punctul de acolare iese, în jos, o floare. Scutul este timbrat²⁰ de o coroană domnească, terminată printr-un glob crucifer²¹. Scutul exterior are ca suport²² doi lei, afrontați, cu cozile trecute printre picioare, ridicate la spate, terminate cu smocuri, cu picioarele posterioare stând pe extremitățile vrejurilor de acant, cu câte o labă anterioară așezată pe colțurile și pe marginea de sus a scutului, iar cu celelalte, anterioare, pătrund cu ghearele puțin în scut, atingând cu vârfurile lor extremitățile liniei orizontale despărțitoare. Sub arabescuri este deviza „NIHIL SINE DEO” (NIMIC FĂRĂ DUMNEZEU), scrisă, cu litere majuscule, pe o eșarfă ondulată. Întreaga compoziție este inclusă într-un pavilion²³, captușit în partea de jos cu hermină²⁴, ornat cu franjuri și ciucuri. Pavilionul

este prins, în partea de sus, sub o coroană închisă, terminată, de asemenea, printr-un glob crucifer. În exergă²⁵, mărginită de un cerc liniar la exterior, legenda scrisă cu litere majuscule: * CAROL I * DOMNU AL ROMÂNILOR.²⁶

Prezentăm descrierea decorației, apelând la faleristică²⁷, la heraldică²⁸ și la sigilografie²⁹.

Pentru a răsplăti serviciile militare și civile aduse statului român, Carol I a instituit, la 10 mai 1877, Ordinul „Steaua României”³⁰. Conform Regulamentului pentru aplicarea legii relative la instituirea Ordinului „Steaua României”³¹: „Decorațiunea Steaua României este o cruce cu smalt albastru, înconjurată de raze, purtând coroana domnească. Centrul crucii este de smalt roșu, înconjurat cu ramuri de stejari verzi, având pe o parte vulturul cu deviza IN FIDE SALUS, iar pe cealaltă parte cifra domnitorului. Crucea, cu smalt albastru, este de argint pentru Cavaleri și de aur pentru Ofițeri, Comandori, Mari-Ofițeri și Mari-Cruci. Diametrul este de 40 milimetri pentru Cavaleri și Ofițeri și de 60 milimetri pentru Comandori și Mari-Ofițeri. Cavalerii poartă decorațiunea pe partea stângă a pieptului, atârnată de o cordea moarăată roșie, cu marginile albastre-închise, fără rozetă. Ofițerii o poartă în același loc și cu aceeași cordea, însă cu rozetă. Comandorii poartă decorațiunea la gât, legată cu o cordea moarăată roșie, cu margini albastre, însă mai lată decât a Ofițerilor și a Cavalerilor”³².

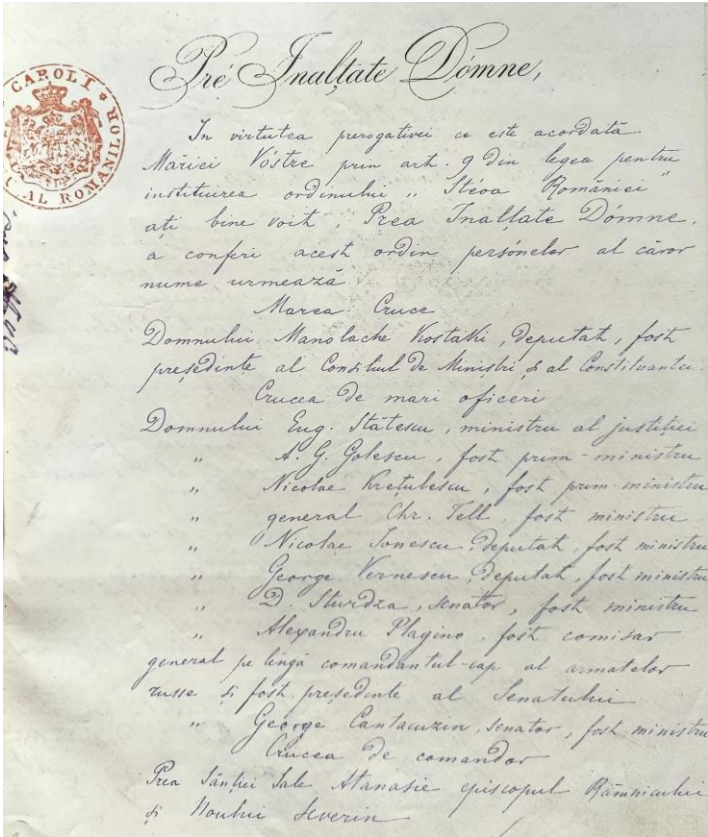

Fig. 1. Raportul lui M. Kogălniceanu, ministrul Afacerilor Străine, nr. 16.283 din 31 decembrie 1877 (prima pagină).

Fig. 2. Sigiliul domnitorului Carol I care a autentificat raportul nr. 16.283 din 31 decembrie 1877.

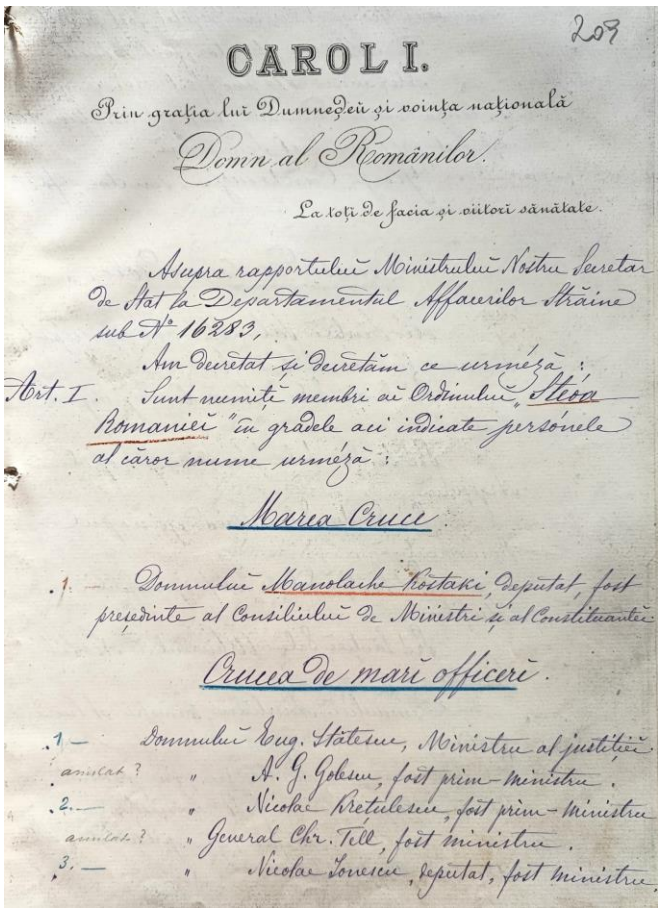

Fig. 3. Decretul regal nr. 2 din 1 ianuarie 1878 (prima pagină).

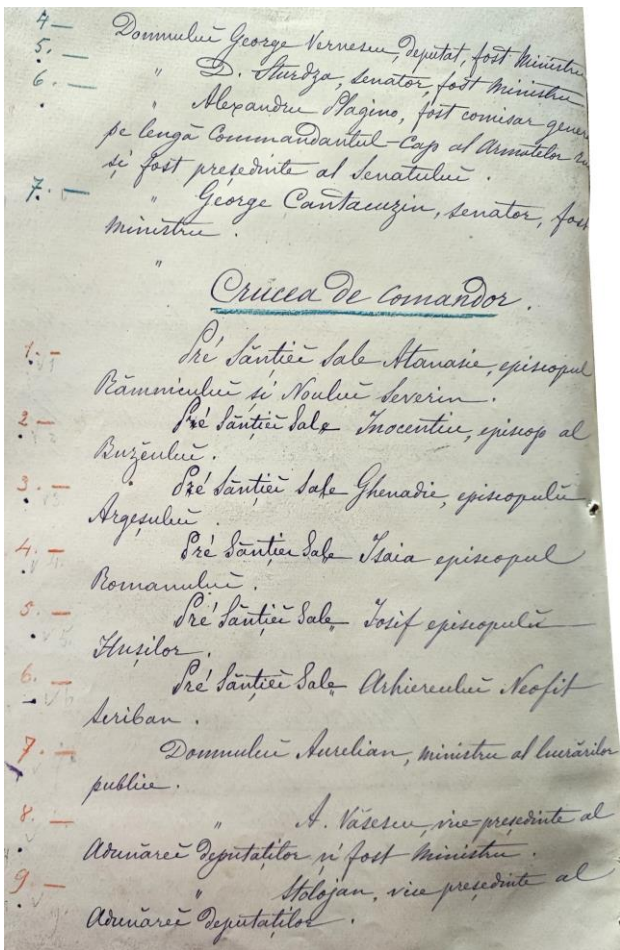

Fig. 4. Decretul regal nr. 2 din 1 ianuarie 1878 (pagina unde au fost menționați prelații români).

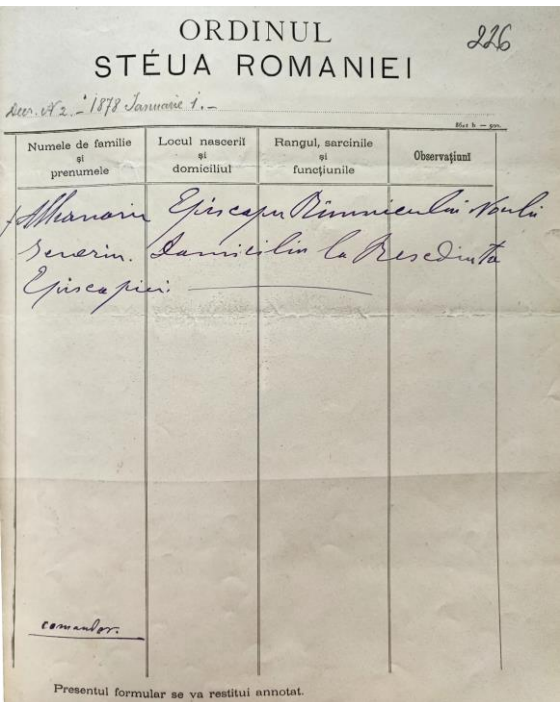

Fig. 5. Adeverința P. S. S. Atanasie, episcopul Râmnicului și Noului Severin, de primire a Ordinului „Steaua României” în gradul de Comandor.

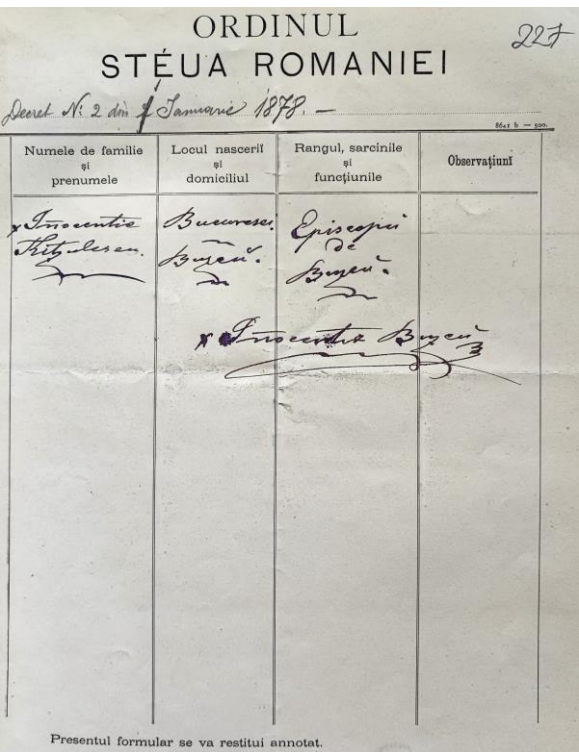

Fig. 6. Adeverința P. S. S. Inocențiu, episcop al Buzăului, de primire a Ordinului „Steaua României” în gradul de Comandor.

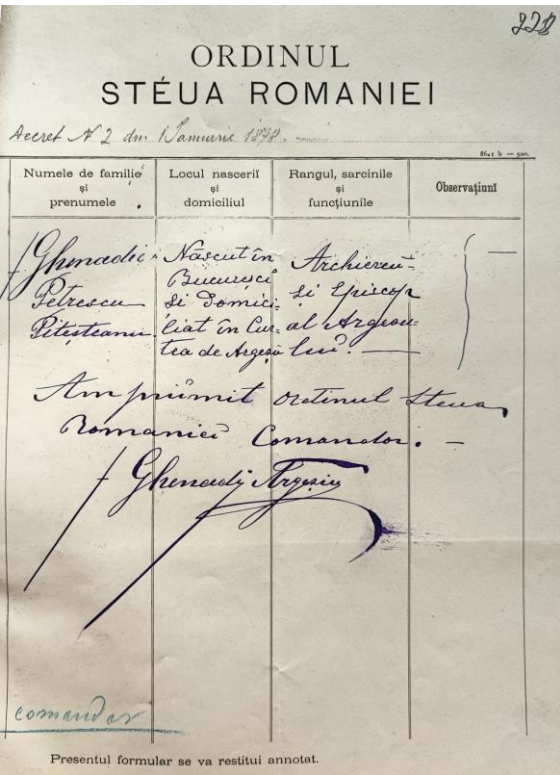

Fig. 7. Adeverința P. S. S. Ghenadie, episcopul Argeșului, de primire a Ordinului „Steaua României” în gradul de Comandor.

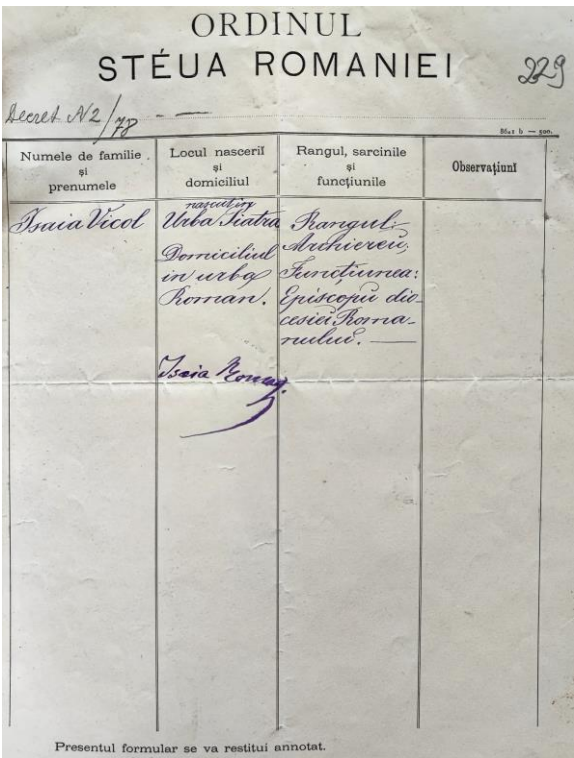

Fig. 8. Adeverința P. S. S. Isaia, episcopul Romanului, de primire a Ordinului „Steaua României” în gradul de Comandor.

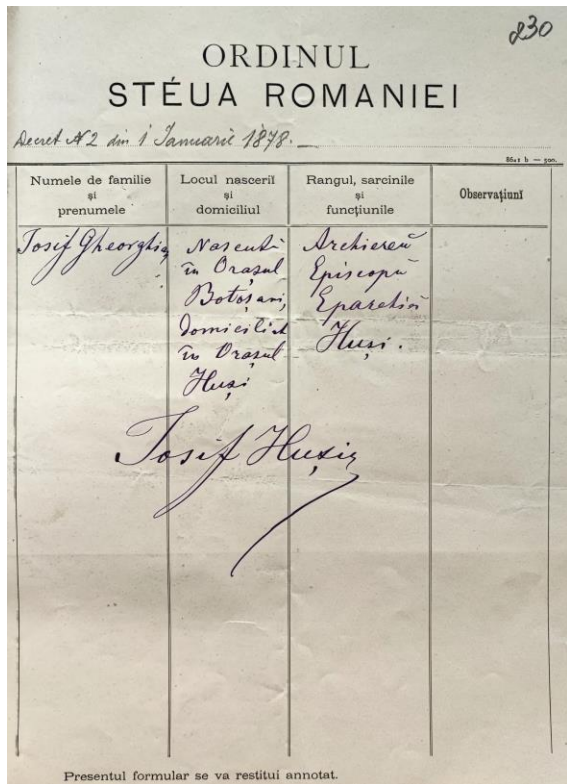

Fig. 9. Adeverința P. S. S. Iosif, episcopul Hușilor, de primire a Ordinului „Steaua României” în gradul de Comandor.

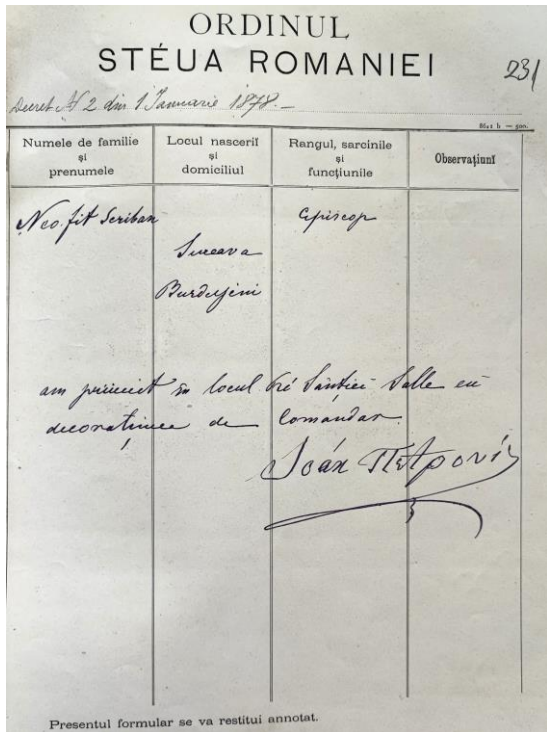

Fig. 10. Adeverința P. S. S. arhiereului Neofit Scriban, de primire a Ordinului „Steaua României” în gradul de Comandor.

Fig. 11. Ordinul „Steaua României” în gradul de Comandor (avers).

Fig. 12. Ordinul „Steaua României” în gradul de Comandor (revers).

Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 7/1878.

² *Ibidem*.

³ Imaginea decorației a fost preluată de pe site-ul: <https://www.ordersandmedals.ro>.

⁴ Publicat în „Monitorul Oficial” nr. 1 din 1 (13) ianuarie 1878, pp. 1-3.

⁵ Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 7/1878.

⁶ Sigiliu = amprenta rămasă pe suportul documentului (în ceară, hârtie, soluție de aur, tuș sau fum) în urma aplicării matricei sigilare ce poartă o emblemă și un text menit a individualiza posesorul; sigiliul este principalul mijloc de garantare a secretului și de asigurare a autenticității actului; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, pp. 213-218.

⁷ Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 7/1878.

⁸ *Legea pentru modificarea armelor țării*, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 57 din 11/23 martie 1872, p. 337.

⁹ Scartelat = scut împărțit în patru secțiuni egale printr-o linie verticală și una orizontală. Cele patru secțiuni rezultate se numesc cartiere; Cte Alph. O’Kelly de Galway, *Dictionnaire archéologique et explicatif de la science du blason*, tome I, Bergerac, Imprimerie générale du Sud-Ouest, 1901, p. 206.

¹⁰ Coroană închisă = coroana formată dintr-un cerc frontal de care se prind mai multe arcuri ce se unesc în partea superioară; de obicei este dotată cu pietre prețioase și terminată printr-un glob cruciger; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, p. 90.

¹¹ Canton = piesă heraldică în formă pătrată reprezentând a noua parte din scut. Cantoanele mai des utilizate în alcătuirea stemelor sunt fie în șef, fie în talpă; Cte Alph. O’Kelly de Galway, *op. cit.*, p. 109.

¹² Dextra = termen prin care se indică poziția unei mobile în scut, la dreapta; în heraldică poziția dreapta-stânga este inversă decât în accepțiunea curentă; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, p. 100.

¹³ Șef = piesa onorabilă a scutului realizată prin trasarea unei linii orizontale în partea superioară a scutului; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, p. 185.

¹⁴ Senestru = termen indicând poziția spre stânga. În heraldică, noțiunea de stânga-dreapta se referă la poziția scutului, nu la cea a privitorului, deci invers decât în accepțiunea obișnuită; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, p. 212.

¹⁵ Afrontat = se spune despre două animale care se privesc; W. Maigne, *Abrégé méthodique de la science des armoiries suivi d'un glossaire des attributs héraldiques, d'un traité élémentaire des ordres des chevalerie et de notions sur les classes nobles, les anoblissements, l'origine des noms de famille, les preuves de noblesse, les titres, les usurpations et la législation nobiliaires*, Paris, Garnier frères, Libraires-Éditeurs, 1860, p. 219.

¹⁶ Arme = ansamblul elementelor care compun o stemă; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, p. 47.

¹⁷ Sfertuit (scut sfertuit) = ansamblul elementelor care compun o stemă; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, p. 212.

¹⁸ În codul de hașuri, argintul este redat prin câmp liber.

¹⁹ În codul de hașuri, negrul este reprezentat prin linii verticale suprapuse peste linii orizontale.

²⁰ Timbrat = termen care indică poziția unei mobile față de scut. Este propriu coifului cu cimier și lambrechini; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, p. 230.

²¹ Glob crucifer = sferă suprapusă de o cruce care se găsește în vârful coroanelor închise, în mâna unor personaje sau deasupra unor scuturi; este însemn al puterii suverane, atribut al suveranității. În heraldica românească globul crucifer este întâlnit în stemele Țării Românești, în armele Moldovei și armeriile statului român; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, p. 127.

²² Suport = element exterior al scutului, reprezentat de un animal având rolul de a sprijini scutul; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, p. 225.

²³ Pavilion = ornament exterior al scutului sub formă de mantou, prevăzut în partea superioară cu un baldachin. Este alcătuit din purpură, căptușit cu hermină, brodat cu franjuri și ciucuri din fir de aur. Simbolizează cortul sub care membrii familiilor domnitoare își adăpostesc armele. Uneori acesta este reprezentat chiar și în armele de stat, fără baldachin, semnificația păstrându-se totuși; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, p. 183.

²⁴ Hermină = blană utilizată în alcătuirea stemelor, în special la căptușirea pavilioanelor și mantourilor. Este reprezentată convențional printr-o suprafață albă semănată cu codițe negre. Este blana folosită de obicei la reprezentarea armelor de stat. Simbolizează măreție, suveranitate; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, p. 131.

²⁵ Exergă = spațiul de la marginea câmpului sigilar, de obicei cuprins între două sau mai multe cercuri (ce pot fi liniare, șnurate, perlate etc.), în care se gravează textul legendei; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, p. 111.

²⁶ Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Matrice sigilare aparținând Ministerului de Interne și unor structuri polițienești (1831-1931)*, Editura Ministerului Administrației și Internelor, București, 2012, pp. 138-139, 210; idem, *Steme din emblemele matricelor sigilare care au aparținut unor unități de poliție (1831-1921)*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2014, p. 229; idem, *Poliția Română în documente de arhivă (1831-1941)*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2022, pp. 32-33.

²⁷ Faleristica este disciplina auxiliară a istoriei care se ocupă cu studiul decorațiilor (ordine, cruci, medalii și semne onorifice); Dorel Bahrin, *Sistemul decorațiilor militare – 2000. Sistemul național de decorații*, Editura Economică, București, 2005, pp. 11-12.

²⁸ Heraldica este disciplina auxiliară a istoriei care studiază stemele, blazoanele etc.; Florin Marcu, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum I.O., București, 2000, p. 422.

²⁹ Sigilografia este disciplina auxiliară a istoriei care se ocupă cu studiul sigiliilor și matricelor sigilare; Jean-Luc Chassel, „Les sceaux dans l’Histoire, l’Histoire dans les sceaux”, în *Les sceaux, sources de l’histoire médiévale en Champagne. Actes des tables rondes de la Société française d’héraldique et de sigillographie (Troyes, 2003-Reims, 2004)* sous la direction de Jean-Luc Chassel, Paris, Société française d’héraldique et de sigillographie, 2007, p. 9.

³⁰ Legea nr. 1.108 din 10 mai 1877, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 107 din 12 / 24 mai 1877, pp. 3159-3160.

³¹ Sancționat prin decretul nr. 1.517 din 28 iunie 1877, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 153 din 8 / 20 iulie 1877, pp. 4317-4319.

³² Tudor Alexandru Martin, Katiușa Pârvan, Cătălina Opaschi, *Onoarea națiunilor (II). Ordine și decorații românești din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României*, Muzeul Național de Istorie a României, București, 2016, pp. 42-52; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Distincții acordate jandarmilor în perioada 1917-1919*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2018, pp. 5-9; idem, *Decorații conferite clerului român (1916-1919) / Decorations awarded to the Romanian clergy (1916-1919)*, Edit Moroșan, București, 2019, pp. 15-18; idem, *Decorații conferite personalului polițienesc în perioada 1917-1919 / Decorations awarded to the Police staff between 1917-1919*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2019, pp. 14-18; idem, *Distincții onorifice conferite grănicerilor români în perioada 1916-1917*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2019, pp. 16-18, 19, 24; idem, *Decorație conferită episcopului Buzăului în 1919*, în „Analele Buzăului”, XI, Buzău, 2019, pp. 145-151; idem, *Decorații primite de jandarmii români (1916-1920) / Decorations received by the Romanian gendarmes (1916-1920)*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2020, pp. 17-21; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat unui director la Direcția Generală a Porturilor și Căilor de Comunicație pe Apă la T.-Severin (1924)*, în „Cronica de Severin”, anul X, nr. 341, 2 noiembrie 2021, p. 10; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit unui maior din Corpul de Jandarmi (1920)*, în „Jandarmeria Română”, numărul 56, septembrie 2021, p. 73; idem, *Arădeni decorați cu ocazia Încoronării Suveranilor României (1922)*, în „Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana”, coordonatori: Doru Sinaci, Sorin Bulboacă, vol. XVII, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2022, pp. 147-172; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1904 unui deputat de Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 391, 13 decembrie 2022, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1921 prefectului județului Sălaj*, în „Caiete Silvane”. Revistă de cultură sub egida Uniunii Scriitorilor din România, nr. 206, martie 2022, p. 36; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit prefectului județului Mușcel (1887)*, în „Suflet Mușcelean”, anul III, nr. 5, martie MMXXII, p. 10; idem, *Decorație acordată în 1911 lui Aurel Vlaicu*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VII, nr. 80, martie-aprilie 2023, p. 47; idem, *Decorație acordată unui subșef de Stat Major al Comandamentului Corpului de Jandarmi (1922)*, în „Jandarmeria Română”, nr. 59, iunie 2022, pp. 34-35; idem, *Decorații conferite mitropolitului Iosif Naniescu în perioada 1877-1882*, în „Mănăstirea Strâmbu-Găiseni. Studii și Cercetări”, II, coordonator: Monahia dr. Benedicta Moldovan, Editura Sud, Bolintin Vale, 2023, pp. 134-159; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1912 unor polițiști și unui jandarm*, în „Monitor cultural-educativ”, nr. 2/2023, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2023, pp. 6-19; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1921 prefectului județului Ialomița*, în „Helis”, anul XXI, nr. 4-5-6 (237-238-239), aprilie-mai-iunie 2023, Editor Asociația culturală Helis, p. 24; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1921 prim-președintelui Curții de Apel din Galați*, în „Pro Lege”, nr. 2/2023, pp. 210-215; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat lui Nicolae Titulescu în 1913*, în „Perspective”, anul IV, nr. 1 (7)/2023, Editura Fundația Europeană Titulescu, pp. 47-49; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1893 unor prelați români*, în „Muzeul Presei Românești”, anul III, nr. 12, decembrie 2023, pp. 15-18; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1927 comandantului Companiei de Jandarmi din județul Constanța*, în „Jandarmeria Română”, nr. 63, iunie 2023, pp. 74-75; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit șefului contabilității Consistoriului Arad (1923)*, în „Ziridava”. Studia Historica, XXVII, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2022, pp. 249-258; idem, *Decorații conferite preoțimii române în perioada 1916-1921*, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2023, pp. 20-22; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1895 unui inspector școlar din Brăila*, în „Analele Brăilei”, Serie Nouă, anul XXIII, nr. 23, Brăila, 2023, pp. 63-78; idem, *Decorație conferită în 1899 lui George Coșbuc și lui Alexandru Vlahuță*, în „Uzp”, nr. 33, 2024, p. 31.

Daniela ȘONTICĂ

Poezii

Dar vă spun

În duminicile fără soț
fratele-meu-alunul
citea haiku-uri reușite
despre săritura lăcustei,
sora-mea-beladona
dregea vocalize cu ouă de porumbei,
vărul-meu-lupul
își chema haita mai aproape,
vară-mea-gârla-sărată
vindeca visele rele,
unchiul-meu-mărul-boieresc
un an făcea mere,
un an se odihnea
cu rădăcinile în falia de cutremur,
mătușa-mea-livada-de-cireși-amari
doar ea-mi povestea cum se fac copiii,
bunica mea tăcere-de-pateric
mă petrecea desculță
printre ierburile ude
și mă privea cu mâna streășină la ochi
până mă vedea
intrată în lumea largă,
desigur,
bunicul-meu-dealul-galben
cu fruntea bombată
îmi spunea că el este Sfînxul,
iar tatăl-meu-tunetul-pădurii
mă lua de mână să ne jucăm
uliul și porumbeii
în curtea școlii.
Era frumos
dar vă spun
toate vietățile fericite erau mama mea
când tăia pătrunjelul atât de fin
și
vorbea despre Dumnezeu.

Seri prevestitoare

În unele seri de vară
marele oraș
își trimite spre cer nerușinările,
crezând că i se cuvine să aducă jertfă,
idolii din oglinzi își arată hidoșenia
spre deliciul unei mulțimi abătute,
niciodată satisfăcute.
Când nu ești foarte grăbit,
poți să observi
în ochii trecătorilor o prevestire
a faptului că în curând
cumințenia va părea
oricui un șarpe bubos,
de care toți ar trebui să fugă înfricoșați.
Atunci zeloșii se vor mânia
și vor arăta spre fecioare strigând:
„Omorâți-le! Omorâți-le!”

Daniela ȘONTICĂ

Daniela Șontică este poetă, jurnalistă și eseistă; a debutat literar în revista *Convorbiri literare* în 1989. Este membră a Uniunii Scriitorilor din România-filiala Brașov și a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Cărți publicate:

Poezie: „Arlechini într-o pădure sălbatică”, Vinea, 1995; „Uitați-vă prin mine”, Brumar, 2007; „Iubita cu nume de profet”, Tracus Arte, 2014; „Privileges de femme de lune”, trad. în franceză Claudiu Soare, Vinea, 2015; „Cântece pentru vrăbii și motoare”, Vinea, 2024.

Publicistică: „Însemnări din pridvor”, Trinitas, 2013; „Oamenii Unirii”, Trinitas, 2018; „Chipuri din satul românesc”, Trinitas, 2019; „30 de scriitori români din exil. 1945-1989”, editura Basilica, 2022.

Este autoarea scenariului radiofonic „Ziua cea mare”, după cartea „Însemnări din Războiul României Mari” de dr. Vasile Bianu, difuzat în premieră de Teatrul Național Radiofonic în decembrie 2018 la Radio România Cultural. Lucrează în presa scrisă din 1993; este prezentă în „Istoria jurnalismului din România în date”, coord. Marian Petcu, 2012; are texte jurnalistice cuprinse în antologia „Colecția colecțiilor”, 2009, editura Jurnalul Național. În prezent, este redactor la Ziarul Lumina și realizatoare de emisiuni la Radio Trinitas.

Ioana d’Arc

Fii tu eroul civilizator,
intră calare pe calul alb și
redă acestei lumi ceea ce merită -
o poiană cu gazon tuns regulamentar,
spune ceva care să lase mulțimea cu gura căscată
și te vor urma ca pe fecioara din Orleans -
când se ridica în șa
nobilii tremurau ca niște steaguri bătute de vânt
sub cerul pârjolit de saxoni.

De la ultima întâlnire mi te imaginez
umblând
doar pe străzi înguste, cu pavaj medieval
și cu geamuri ce lasă vederii
micile delicii ale luxului,
numai acolo se potrivește mersul tău cazon,
amintirile tatăului tău numai
acolo le-ai depune liniștit,
la intrarea în catedrala în care doarme fecioara,
neștiută, contestată,
adorată pentru brațul adolescentin ridicând sabia,
și ce vor mai fi plâns nespălații nobili
dar ce ușurare pe bieteles femeis când
fumul se ridica abject și indecent spre cer.

Am visat mâna scribului vindecătoare,
geniala lui încrustare
și faldurile rochiilor mele
cum alergau spre fluviul necunoscut,
cum murdarele lui ape luminau totul
ca după un altfel de botez.
Erai un erou,
intrais în catedrala dantelată și albă
sub soarele verii normande,
civilizais totul în cale,
până și arboriis
crescuți nefiresc din sângele meu,
încrengătură de vinișoare ce se zbăteau
sub brațul ce mă ținea strâns să nu cad
de pe calul alb.

Orga răsuna clar
și zâmbeam spre locul unde dormea fecioara
sau ce mai rămasese din ea
după ce fumul se ridicase abject și indecent,
în acea zi de 30 mai 1431.

Să mă fi numit Maria

Să mă fi numit Maria,
să nu fi avut un sânge
atât de clocotitor,
să fi dus o viață retrasă
într-o casă de pe malul lacului,
să fi fost stăpâna
celeis mai frumoase hulubării,
să fi avut harul
de a salva de la moarte
fluturii trecuți de o zi,
să nu se fi risipit pe mine
cuvintele binevoitorilor
și mai ales toate
iubirile mele să fi fost tu.

Dar așa,
ce lucru scandalos,
te-ai aplecat
în țărână și ai cules aura mea
zdrențe
zdrențe.

Copilul bun

M-au lăsat acolo
să privesc de departe
cum se bucură împreună
de artificiile domestice.
N-am plâns,
am inspirat adânc.
Văzduhul
mi-a dezlegat oasele,
eram ușoară ca un lampion,
aș fi vrut să întreb de sus
cine plutește acum
într-un contre-jour perfect al fericirii,
cine,
dar știam că nu mă mai aude
și nu mă mai vede nimeni.

Au venit iubirile din trecut,
s-au vindecat una câte una,
din toate la un loc
s-a născut o piatră cu privirea blândă,
un copil cu gust de pâine și vin:
l-am mâncat,
l-am băut,
și era bun.
Și a rămas cu mine până la sfârșit.

Iftimie NESFÂNTU

A șaptea „întâlnire” cu lupul

Eram pe atunci, toamna anului 1998, în redacția *Curentul*. Primisem o temă de reportaj, după toate aparențele mai mult decât banală. Nu știu, și nu m-au interesat motivele, probabil un joc de întâmplări sau un „lanț al slăbiciunilor”. Mi-o transmisese maestrul Anton Uncu – ocupa funcția de redactor-șef. Undeva în județul Bistrița Năsăud, la Piatra Fântânele, loc situat către granița cu județul Suceava, cel mai înalt punct pe drumul Bistrița-Vatra Dornei, un sat de munte, copiii nu mai aveau școală.

Am acceptat tema, cu gândul că pot să descopăr și altceva. Am ajuns relativ ușor în satul acela risipit pe o pajiște alpină, m-am cazat la un hotel, Dracula, aflat chiar în Piatra Fântânele, am făcut documentarea despre „copiii fără cărți și fără școală” în mai puțin de o jumătate de zi...

Și, fiind toamnă, o toamnă binecuvântată, târzie, cred că era prin octombrie, către sfârșitul lunii, am stabilit pe cont propriu să mai rămân câteva zile. Un mic premiu pe care mi l-am acordat singur. La plecarea din București, un coleg din redacție îmi povestise despre o „vrăjitoare”, a cărei casă se afla, spunea el, la vreo cinci kilometri de la hotel, mergând pe drumul național, către Vatra Dornei. Fiind la marginea șoselei, avea „vad”. Și mulți dintre trecători, mai ales străini, mergeau să o caute... Am ascultat fără prea mult interes recomandările colegului... Nu căutam și n-am căutat niciodată vrăjitoare.

De altfel, odată ajuns pe platoul alpin de la Piatra Fântânele, furat de peisaj, uitasem cu totul de ea. Cât a ținut documentarea legată de „tema de-acasă”, tatonasem terenul și în legătură cu niscaiva personaje ieșite din comun. Inutil. Nu aveau sau nu cunoșteau nici o vrăjitoare, nici o moașă, nici o bucătăreasă celebră, nu se născuse nici un copil minune, gospodăriile nu fuseseră atacate nici de urși și nici de lupi, și nici nu auziseră ca locurile să fie bânuite de vampiri sau de strigoi. Zonă necooperativizată, oameni obișnuiți cu asprimea muntelui, trăind în armonie cu natura... Pentru mine, sătul de Bucureștiul turcit și țigănit, era practic altă lume. Neavând altceva mai bun de făcut, în ziua următoare celei destinate documentării, mi-am reamintit de „vrăjitoarea” despre care îmi vorbise colegul jurnalist. „O să fac un drum până acolo, ce am de pierdut?!” Așa încât, dimineața devreme, după micul dejun, mi-am luat cu mine un hanorac și o borsetă vișinie, parcă o văd, în care aveam toată averea mea de reporter: bani, acte, reportofon, casete de schimb și baterii de rezervă, lanternă, cu un alt reportofon, ascuns, o agendă micuță cu numere de telefon, mobilul...

Am pornit pe jos, de la hotelul Dracula către Vatra Dornei. Era, cred, 8,30. Pentru programul meu, chiar devreme. Doi sau trei kilometri am mers pe șosea. După care, într-o zonă cu serpentine, am tăiat drumul de-a dreptul (să-l mai scurtez). M-am oprit – pentru un necesar popas – la marginea unui pâlce de brăduți. Nu era nici țipenie de om în jur. Singura ciudățenie, abia după aceea am realizat asta, era că în acea jumătate de oră sau trei sferturi de oră cât mersesem pe drumul național nu întâlnisem nici o mașină. E un drum circulat chiar și iarna, chiar și noaptea... Eram însă ca vrăjit. Arbori izolați în flăcări, pajiștile montane și aerul ozonat mă aduseseră într-o stare vecină cu extazul. Nici nu mai știam de când nu mai avusesem câteva zile de libertate. Am ieșit din pâlcul de brăduți, cu gândul să fac restul de drum până la casa vrăjitoarei tot pe șosea. Fără antrenament, era obositor să tai, în pantă, serpentinele. Înainte de popas, îmi lăsasem pe pajiște, aproape, hanoracul și borseta. Cine să le ia?! Am căutat din priviri către locul unde se aflau. Alături de ele, așezat, un câine. Cel

Iftimie NESFÂNTU

puțin așa am crezut. N-am știut dacă era câine sau lup. După înfățișare nu sesizam nici o diferență. Am presupus totuși că ar fi un câine. Lupii sunt prudenți și nu se arată la față. Mai trăisem experiența câtorva întâlniri cu lupi, așa că am depășit relativ ușor momentul.

Pe la trei ani, trei ani și jumătate, mă luase într-o primăvară mama la *Balta cu frasini*, un loc din pădure unde creșteau ghiociei. Mersul după ghiociei devenise ca un ritual în primăverile copilăriei mele. Mă lăsase jos, pe un loc ceva mai uscat, erau încă insule de zăpadă în pădure, și se îndepărtase culegând ghiociei. Când s-a întors, ca să vadă ce fac, a scos un țipăt ce a sfâșiat acea primăvară. Și a leșinat. Lângă mine, mai înalt decât mine, un lup. Îl mângâiam pe bot. Mă și mir că nu l-am pupat. Când mama s-a trezit din leșin, lupul plecase...

O altă întâmplare, dramatică de această dată, se petrecuse într-o vacanță de Crăciun, în anii de liceu. Era iarnă, o iarnă ca în povești. Venisem cu trenul de la Bacău, unde urmam cursurile liceului de băieți „George Bacovia”, și coborâsem la Răcăciuni. Era prima dată când nu mă așteptase nimeni la gară. De obicei venea tata. În ciuda interdicțiilor celor din conducerea CAP-ului, își păstrase un cal și când era zăpadă venea cu sania. Poate că uitasem eu să-l anunț, nu mai știu. Ca de fiecare dată, îmi luasem cu mine și un geamantan ticsit de cărți. Ca să citesc în vacanță. Nu m-am gândit că trebuie să-l car, mergând pe jos, până acasă. Cărțile sunt grele. În Răcăciuni, când am văzut că se lasă întunericul, am smuls dintr-un gard o șipcă de lemn, sănătoasă. Să mă pot apăra de câini, am gândit. Și să reziste. Cu una putredă, ce puteam să fac?! La unul dintre capete, cum am tras eu repede de ea, au rămas prinse de șipcă și cuiele. Erau cuie mari, de 12, ruginite deja. N-am stat să le scot, nici nu aveam timp. M-a prins noaptea înainte să ajung în sat. Pe întuneric, printre nămeți de peste doi metri, de o parte și de alta a pârtiei înguste de pe drum, pe o zonă nelocuită între Răcăciuni și Parava, în timp ce urcam dealul, am simțit că e ceva în spatele meu. M-am întors. Paralel cu pârtia, pe crestele de zăpadă înghețată, la vreo 50 de metri, licăreau în întuneric, două luminițe ca de lumânare. Nu știam că dacă zăpada e mare lupii nu mai pot vâna și atunci, înfometăți, pot ataca și oameni. Am continuat să merg, trăgând mai mult târâș geamantanul. La fiecare pas mi se părea că se face tot mai greu. Până să cobor dealul către Parava, la intrarea în sat, mai erau vreo trei kilometri. Și nici nu ajunsesem pe culme, eram încă în pantă. Întorceam capul tot mai des să văd ce face lupul. Nu se grăbea, dar distanța dintre el și mine se micșora. Când ne mai despărțeau doar vreo cinci metri a sărit și el pe pârtie. L-am văzut la

timp. Am lăsat geamantanul jos, am prins șipca cu nădejde de capătul fără cuie și l-am așteptat. Nu mă puteam ascunde, nu puteam fugi. Nu eram eu prea curajos de felul meu, dar atunci, inexplicabil, eram liniștit. Lupul s-a apropiat. Când a ajuns aproape s-a repezit către mine. Îi sticleau colții mari în lumina lunii. Nici nu mai știu de câte ori am visat, mai târziu, scena aceea. Apucasem de șipca smulsă din gard ca de o sabie. Când eram copil, acasă, la *Schitul lui Dragos*, ne duelam cu săbii de lemn, închipuiam prin pădure scene de bătălie între oștile lui Ștefan cel Mare și turci. Mai erau printre noi și răniți, unii se mai întorceau acasă cu mâna ruptă sau capul spart. La război sunt și victime. Îndemânarea deprinsă atunci m-a ajutat. Văzând șipca îndreptată spre el, lupul a apucat de capătul liber, înfigându-și colții în lemnul acela. O clipă astrală. Aveam experiență. La Bacău, mă înscrisesem și la un club de judo. Cu o mișcare fulgerătoare, am înfipt șipca pe gâtul lupului, atât de tare încât îi ajunsese aproape de coadă. Și în timp ce animalul se zvârcolea, tras în șipcă, eu ajunsesem în al nouălea cer. În câteva secunde devenisem – în imaginația mea din acele clipe – erou. Cine mai omorâse la noi în sat un lup?! Aș fi coborât în Parava, târâind după mine lupul în șipcă. Aș fi povestit la toți pe care-i întâlneam cum m-am luptat cu el. Și-apoi, fata aceea pe care o iubeam încă, deși mă părăsise pentru un altul, care tocmai terminase un liceu pedagogic și se întorsese ca învățător, ar fi aflat în ziua următoare. Vreo zece, douăzeci de metri, cu geamantanul într-o mână, mai mult târât pe jos, și cu lupul tras de șipca bine înfiptă în el, înaintam către vârful dealului, străjuit de pereții de zăpadă. Încă nu ajunsesem pe platou. Am înțeles repede că nu o să pot duce până acasă și lupul și cărțile. Încă îmbătat de acea victorie nesperată, am făcut un gest pe care niciodată nu gândeam să-l fac. Am lăsat acolo, în marginea drumului, geamantanul doldora de cărți. O să-l trimit în dimineața următoare pe tata, cu sania, să-l aducă acasă. Ușurat apoi de o parte din povară, am continuat să urc trăgând după mine lupul, comoara cea mai de preț. Nu știu însă dacă am mai făcut cinci metri. Dintr-o dată, am auzit în spatele meu, nu prea departe, urllet de lupi. M-am întors. Pe crestele de zăpadă, de o parte și de alta a drumului, zeci de luminițe aprinse, apropiindu-se. Haita!..

Înțepenisem de spaimă. N-am mai stat să număr câți sunt. Am lăsat acolo lupul omorât, cu tot cu șipcă, și am rupt-o la fugă, către Parava. De pe vârful dealului, am întors o sigură dată capul să văd dacă nu vin după mine. Într-o hărmălaie de nedescris, familia își sfârteca tovarășul ucis. Am continuat să alerg. Parcă trăiam un coșmar. Cădeam și mă ridicam iarăși, nu mai știam dacă picioarele îmi erau înghețate, îmi căzuse de pe cap căciula brumărie pentru a cărei blană tata se dusesse până prin părțile Aradului, cu un an înainte, și nici măcar nu băgasem de seamă. Când am ajuns acasă, hainele de pe mine erau bocnă de gheață – transpirasem și apoi transpirația înghețase – m-am prăbușit. Abia am putut îngăima câteva cuvinte despre geamantanul lăsat la Râșca, așa se numea dealul acela dintre Răcăciuni și Parava, și despre lupul care mă atacase. A înhămat tata calul la sanie și a plecat să-l recupereze.

Și când s-a întors, și a adus în casă, înfipt în șipcă, trofeul: capul de lup pe care nu se mai afla nici urmă de piele sau de carne și scheletul acela – o bucată de schelet – ce se mai ținea încă de cap, mama a leșinat. A doua oară în viața ei.

*

Așa că noua întâlnire cu lupii – a șaptea dintre cele trăite de mine – două luni mai înainte făcusem la Izbuc, în munții Codru Moma, o documentare despre Grațian omul-lup, iar dragii de ei nu aveau cum să lipsească din peisaj – am privit-o ca pe un semn al destinului.

*

M-am apropiat ca să-mi recuperez averea: borseta. Când am ajuns aproape, lupul s-a ridicat. Fără grabă, dar și foarte atent, a prins borseta în gură, rânjind cu un colț către mine, și a plecat.

Ce puteam să fac?

Mi-am luat hanoracul – aș fi preferat să și-l alegă pe acesta – și am plecat după el. Cuțu-cuțu! Cuțu-cuțu! Și cuțu, nimic.

Mai privea din când în când în urmă, să se asigure probabil că îl urmez. Parcurgea 100-150 de metri, se oprea, așeza jos, în iarbă, borseta, și când ajungeam aproape de el, la doi metri, o lua din nou în gură și pleca mai departe. O vreme m-am uitat cât de cât pe unde merg. Tot mai speram că mă voi întoarce și că e nevoie să recunosc drumul. Eram pentru prima dată în acea zonă de munte, nu consultasem nici o hartă înainte – la ce-aș fi avut nevoie de asta?!

Gluma s-a îngroșat. De la orele 9:00 dimineața, când se produsese „întâlnirea” cu dihania, se făcuse zece, apoi 11, apoi 13... Pierdusem toate reperele... Mai lipsea puțin să-mi pierd și mințile. Traversam pajiști alpine nesfârșite, urcam, coboram, lupul ocolea cu multă grijă, pe departe, eventuale case sau cabane. A trecut de ora trei, patru, cinci după amiază. Se însera... Scenariul se repeta, același: lupul puneă jos borseta, aștepta să ajung aproape, o lua iar și pleca... Nu mai știu câte și ce i-am spus atunci. Nu-mi folosise la nimic.

Și când deja, din văile dintre munți se furișa, aproape neobservat, întunericul, văd în fața ochilor, sub poala împădurită a unei culmi, o gospodărie izolată.

M-am uitat către coșurile de pe acoperișul casei și ieșea un firicel de fum. „Slavă Domnului, e locuită!” Dar gândul meu s-a stins, înghițit de spaima ce i-a luat locul. Căinii din curtea celui om au început să scheaune! Cunoșteam semnalul de acasă, de la Schitul lui Dragoș-Vodă. Iarna, veneau lupii până în grădina casei. Și câinele începea să scheaune, jalnic. Același scheunat era și atunci. Același scheunat îl auzisem la Izbuc, în Apuseni, venind din coliba lui Grațian. Lupul s-a dus, la fel de liniștit, până în dreptul porțiței de lemn ce dădea către curtea acelei gospodării de munte. A dat drumul borsetei, a privit către mine, apoi s-a îndepărtat câțiva metri, a așteptat acolo să-mi iau borseta. M-a mai privit odată – e o scenă pe care nu pot să o uit cât voi trăi – a privit lung și către ferestrele casei și a plecat, îndreptându-se către poala pădurii de brad din preajmă, ce acoperea un vârf de munte în formă de piramidă.

Cu borseta adunată la piept ca pe o comoară de preț, priveam pe urmele lupului care se îndepărta. Nu mai văzusem niciodată o sălbăticiune mergând în felul acela: ca și cum un elastic nevăzut l-ar fi ținut legat de acea casă sau de mine. Se lăsase întunericul, orizontul se îngustase. Din poarta acelei gospodării se desfăceau precum lujerii unei plante o potecă, de-a dreptul prin pășune, și un drum sugerat abia de urmele roților de căruță. Ajunsesem acolo tăind-o de-a dreptul peste pajiștea cosită, dar acum lupul alesese poteca... Nu departe, acolo unde întunericul topise deja granițele dintre pășune și pădurea de brad din apropiere, lupul s-a întors și ridicând capul a scos un urllet prelung, parcă a jale... I-au răspuns din adâncurile ființei toate urletele de lupi pe care le auzisem vreodată, și toate acele stări trăite cândva în iernile copilăriei petrecute la Schitul lui Dragoș-Vodă – teamă, dar și sentimentul că eram ocrotit de prezența atotputernică a tatei – m-au inundat...

– Nu vă fie frică, nu se mai întoarce. S-a dus în lumea lui...

M-am întors către locul de unde venea acea voce, atât de cunoscută și în clipa următoare m-am prăbușit. Am dat să mă ridic, dar picioarele nu mă mai ascultau. Cu ochii mari, căutam speriat către omul ce se aplecase deasupra mea. Semăna, leit, cu tata... Ochi albaștri, senini, pe o față aspră, țepii din barbă, crescuți pesemne peste zi și părul răvășit de vânt făcuseră ca privirea aceea să mi se pară și mai caldă... Purta un pulovăr, împletit în casă, din lână țigaie, pantaloni și bocanci. Și, la fel ca și tata, ciorapi albi, întorși peste marginea bocancilor. Nu-mi venea să cred ochilor: din toată acea frământare de peste zi la gândul că voi rămâne fără bani și fără acte pe vârf de munte, plonjasem dintr-o dată într-o lume a fantasmelor... Gospodăria izolată, ce apăruse ca din senin la căderea întunericului, când nu mai aveam nici o speranță că voi ajunge la un liman, lupul care îmi îngăduise să-mi recuperez borseta și-mi dăduse apoi de la distanță un semnal de rămas bun și, peste toate, glasul și chipul și

îmbrăcămintea acelui muntean, amintindu-mi de tata, ce murise cu zece ani în urmă... Mi s-a părut că strigă după ajutor... Apoi, s-a întunecat...

O vreme am mai auzit, glasuri, tot mai slabe, mai îndepărtate...

*

– S-o fi răătăcit, rostise o voce de femeie... Cine știe de unde o fi? Vezi dacă nu are vreun act acolo-șa, în gentuța lui...

– Cum să umblu în actele lui? Nu se cade... Se va trezi și ne va povesti el, singur. Nu pare să fie din prin părțile noastre... Ai văzut cum era îmbrăcat!?... Și-apoi, ți-am spus, era însoțit de un lup. Începuseră câinii să scheaune și am ieșit din șură și l-am văzut. Era chiar lupul acela, însemnat, de care ne povestise moș Vioară...

– Ți s-a părut ție, omule... Cum să fie tocmai lupul acela? Dacă n-o fi fost vreo născocire de-a lui, și o fi existat cu adevărat, lupul acela se arăta doar odată cu starostele vrăjitorilor... Și cine-a mai văzut vrăjitori?

– Mai taci, tu, femeie, că nu știi ce vorbești. Ori crezi că vrăjitorii arată ca cei din basme?! S-o fi schimbat ea, lumea, dar numai la suprafață... Mai bine pune și pregătește-i un ceai, ca să prindă putere...

– L-am pregătit deja, am pus în el de toate, ce mai știu și eu de la tata hăl bătrân; uite, acolo, ulcica, pe sobă...

Și întorcându-se deodată către acel loc, au dat un țipăt!

– Doamne, Dumnezeu! au zis într-un glas, s-a deschis sipetul lăsat de moș Vioară...

Încăperea în care se aflau, un fel de bucătărie și cameră de zi avea soba – sobă din cărămidă arsă cum se făcea pe vremuri – cuptorul jos și deasupra soba propriu zisă și plita de tuci și la capătul ei un alt spațiu – un fel de cuptor mai mic, în care se puteau păstra la cald preparatele; partea de jos a coșului era așezată ca o pâlnie pe cele trei laturi ale acelei cămăruțe din cărămidă, care se deschidea din lateral, cu ajutorul unei uși de tablă, căptușită prin interior cu trei cărămizi puse în picioare. Între sobă și perete, un spațiu îngust cât putea să încapă un scaun, destinat de obicei păstrării lemnelor tăiate – să fie aproape la nevoie – se afla o ladă de zestre, din lemn, cu motive încrustate, al cărei capac stătea tot timpul închis. O primiseră de mult, cu 34 de ani în urmă, de la moș Vioară...

– Eu n-am avut copii și nimeni n-a vrut să învețe tot ce am aflat și eu de la bătrâni... În ladă este un colier cu puteri tămăduitoare; păstrându-l, și voi veți fi protejați și casa voastră va fi ferită de rele. Vă las vouă cu jurământ sipetul; ca să-l dăruieți primului vrăjitor care o să vă treacă pragul... Dacă însă veți încerca să-l vindeți ori să-l dați altcuiva, și asupra celui care-l va primi și asupra voastră se vor abate mari nenorociri.

– Și de unde păcatele noastre să știm noi că omul care ne va fi oaspete e un vrăjitor.

– Lăsați sipetul lângă sobă, fără să-l închideți cu lacăt... Când va veni acel om, îi veți deschide casa fără să vă ceară el asta și, dacă e cel ales, sipetul se va deschide singur în prezența lui...

– De unde știi dumneata asta, moș Vioară?

– Așa l-am primit și eu... Urcasem iarna, din Taia, pe vârful lui Pătru ca să cobor niște căpițe de fân pentru oi. Era o iarnă cum nu mai fusese... pe un versant, s-a format o avalanșă și m-a prins sub ea... M-am trezit în coliba de pe munte a unor oieri, mi-au povestit că am fost târât până la ușa lor de un lup... M-au luat în casă și mi-au frecat mâinile și picioarele cu o fiertură de ierburi... Când am deschis ochii a sărit și capacul de lemn al cufărului. Îl aveau și ei lângă sobă... Și-acolo, cu lacrimi șiroindu-le pe obraji, cei doi mi-au povestit despre lupul care mă adusese și mi-au dăruit apoi colierul...

– Știți cumva cum pot ajunge la Piatra Fântânele, la hotelul

Dracula? îi întreabă străinul care tocmai se ridicase din așternut, lăsând picioarele să coboare pe dușumeaua de lemn de lângă pat.

Tremurând, cei doi bătrâni, s-au întors, cu spatele către sipetul deschis, holbându-se la omul care ajunsese în casa lor fără ca să le ceară să-l primească. Îl adusese până în casă, pe brațe, mai mult mort decât viu, bătrânul Oneț. Nu era în stare să îngaiame nici măcar două vorbe... Se uitau unul la altul, apoi iarăși către oaspete.

Oaspetele era și mai nedumerit decât ei.

– Unde sunt? îi întreabă el.

– Dvs. de unde sunteți? îl întreabă gazda. Cum de v-ați răătăcit prin pustietățile astea?!...

– Nu m-am răătăcit. Și, speriat dintr-o dată, adaugă: Am avut cu mine și o gentuță mică, vișinie. Ați văzut-o?

– Da, o aveți în mână, abia am reușit să vă descleștăm degetele de pe ea și să vă putem pune în pat, îi spuse bărbatul.

– Și unde e? îi întreabă el vădit îngrijorat.

– Uitați-o, am pus-o pe masă... Nu vă mai faceți griji.

– Mai bine luați un ceai cald... Și să mâncați ceva, să prindeți putere... Am pregătit tot ce trebuie... E timp să povestim... Și pe urmă, pe zi, o să vă ducă omul meu cu ștraiful până la hotelul Dracula.

– Ce e acela ștraif?

– Căruța trasă de cai; la noi în Bistrița i se zice ștraif...

Cei doi bătrâni erau descumpăniți. Nu se gândiseră că vorbele încredințate lor de moș Vioară se vor adeveri. Și acum, când totul părea să se împlinească și omul ce ajunsese la ei în casă fusese recunoscut, apăruse iată un obstacol neașteptat: oaspetele lor venea dintr-o altă lume, era el însuși altă lume... Și nici măcar nu se gândea la norocul ce-i căzuse pe cap. Noroc, oare?! Noi, doar ce am păstrat colierul și n-a fost ușor. Dar el, cel ales, va trebui să-l folosească. Iar asta e o povară. O piatră uriașă de dus. Bătrâna mai ales, atât de firească în felul ei de a fi, învățată cu viața aspră de munte, începuse dintr-o dată să gândească. Privea către acea ladă de zestre al cărei capac deschis lăsa să se vadă colierul masiv, de care erau legate mici figurine, toate din aur: coasă, seceră, secure, săpăligă, hârleț, furcă, lingură, ulcică, roată...

– Ce te miri, femeie? o potoli bărbatul ei. Au trecut ani cât am stat în vorbă până când ai hotărât să trăim împreună. Tu erai o lume, eu, alta... Și iată, am devenit una...

Auzisem și vorbele schimbate între ei, dar n-am stat să le caut de înțelesuri... Pricepusem și eu, mai mult din gesturi și priviri, că erau descumpăniți; nu mă arătasem prea entuziasmat de acel dar care ar fi așteptat în cufărul lor vechi doar ca să ajung eu acolo. Nu avusesem răgazul să rostesc în minte și în suflet peripețiile prin care trecusem cu o zi înainte... Toate cele întâmplare păreau nefirești, fără nici o legătură vizibilă cu lumea din care venisem. Coincidențe, amintiri ale unor întâmplări de demult, vorbe răzlețe auzite în copilărie, povești în care crezusem ca și cum ar fi fost adevărate și de care, mai târziu, mă răcisem ca și cum nici n-ar fi fost vreodată. Fără să-mi fi dorit neapărat asta, căzusem într-un fel de capcană. Prea se potriviseră toate... Și totuși, dacă mi-aș fi văzut de drumul meu nu ajungeam unde ajunsesem. Nu izbuteam să păstrez firul gândurilor pe un anumit făgaș. Alte întrebări lăuntrice nu-mi dădeau pace. De ce fusesem trimis atunci în acea documentare la Piatra Fântânele? Și ce-mi veni să plec de unul singur în căutarea unei bătrâne, despre care îmi vorbise colegul din redacție? N-am avut de lucru! Câți n-o fac pe vrăjitorii și vindecătorii ca să poată trăi mai ușor?! Au venit de dincolo, chipurile din Basarabia, cu sutele; și-au tras chiar și școli de înalte studii paranormale... Astfel de gânduri mi se păreau fără rost, precum pleava ridicată de vânt. Întâmplările erau simple: secerat de oboeală și spaimă căzusem la ei în poartă și nu puteau să mă lase acolo. Ar fi trebuit să las lucrurile să curgă în voia lor. Chiar eu îmi

dorisem să găsesc o bătrână care să știe descântece și leacuri folosite în alte timpuri. Și-acum, abia ce i-am găsit, și m-au și apucat îndoielile. Și iar mă întorceam la straniețea acelei întâlniri cu lupul și felul în care mă adusese la casa izolată de pe munte. Nu, aici nu e lucru curat...

*

Ce-mi spuneau ei despre sipetul care s-a deschis singur tocmai când mă trezeam, mi se părea mai degrabă născocire. Cum aş putea să cred asta?! Ridicat în picioare între pat și sobă, din locul unde mă aflam, privirile îmi rămăseseră pironite către acel obiect luminos, ce mi se părea viu. Lumina palidă a lămpii cu gaz, o lampă mare cu picior, cum aveam pe vremuri acasă, la Schitul lui Dragoș Vodă și lumina de la o altă lampă de vânt, atârnată de grindă chiar deasupra sobei, se împreunaseră cu lumina roșietică a flăcărilor din sobă, proiectate printr-un ochi deschis al plitei către tavan întorcându-se în lumini și umbre roșietice pe acel colier, ce aștepta în sipetul deschis. Capacul „lăzii de zestre” era rezemat de peretele opus sobei. Până la perete rămăsese un spațiu cât să poată intra o pisică ori să pui, la nevoie câteva lemne crăpate... Pe capac și pe ladă se vedea și închizătoarea, un dinte încovoiat din lemn care, la închidere pătrundea în lăcașul săpat în scândura groasă. Sipetul părea destul de încăpător, cât două geamantane mari, suprapuse... Aproape de capac, în partea de sus a lăzii, într-un fel de matriță încrustată în lemnul închis la culoare, ce făcea corp comun cu pereții cufărului, se aflau piesele colierului, legate una câte una de acel lanț de aur care-și avea și el locul lui. Am început dintr-o dată să tremur: Unde m-ai văzusem acel colier?! Și, oare, ce-o fi sub el?! Colierul nu este decât ispita – fata de împărat. Dar dacă o ei de nevastă moștenești și împărăția...

– Eu nu sunt decât un căutător de povești, mă trezesc vorbind. Caut oameni care au ce povesti și apoi, la rândul meu, înfățișez în ziarul la care lucrez, cele aflate...

– Nu mai tot căutați alte povești, trebuie să dați viață celor pe care le purtați în suflet... Dumneavoastră trebuie să scrieți... Adevărații vrăjitori de astăzi lucrează ascunși; n-au dispărut cum se crede, îi găsim sub cuvintele scriitorilor... Apucați-vă și scrieți. Dați-vă drumu’!

Eram de-a dreptul năucit. O femeie simplă îmi făcuse din câteva cuvinte un portret necruțător. Ea n-avea de unde să mă cunoască. După ani și ani cât lucrasem în presă, alergând de la o temă la alta și fără să aprofundez nici una, nu mă alesesem cu nimic. Începuturi promițătoare, abandonate apoi pentru un alt început... Cine să mă oprească din această alergare bezmetică?!... Editorii ori directorii publicațiilor la care colaborez? Ei aveau doar interesul de a face, cum-necum, ziarul... De multe ori nu-i interesa nici dacă se citește sau nu. Ce spunea patronul sau cel care băga banu’ era sfânt... „Dumneavoastră nu sunteți jurnalist, n-aveți nimic de-a face cu un astfel de Don Juan, care zboară precum bondarul din floare în floare... El nu duce mai departe polenul, împrăștie doar pleavă... Apucați-vă și scrieți... Lăsați prostiile pentru cei vânduți... Sunt destui... Dacă-i scuturi mai zdravăn iese din ei colbul maidanului de lângă blocuri. În dumneavoastră însă mustesc poveștile, cum stau primăvara, în livezi pe ramuri, mugurii, gata-gata să plesnească...” îmi spusese, câțiva ani înainte, un mare profesor de la Psihiatrie...

Chinuit de gândurile îngropate în mine, ce dăduseră buzna, toate în același timp, o aud pe bătrână repetând, ca într-o rugăciune, cele spuse de demult, de mama:

„(...) Să fii sănătos și curat cum Maica Fecioară te-a lăsat, și cărțile scrise să fie de leac și de învățat, precum apa neîncepută și ziua netrezită, precum visul ce-abia l-ai visat; să-ți fie dat colier de aur – cuvântul și lumina dimineții – suflet... peste păduri și lupi să fii împărat...”

M-au trecut fiori, parcă ar fi continuat din afara mea, gânduri ascunse ori vorbele de taină ale psihiatrului din Iași, care-mi vorbise pe limba lui despre stările secrete ale cuvintelor...

„Ei, coane, Nesfântu, îmi spunea el, cuvintele nu sunt cuvinte. Ele se ascund în noi și lucrează. Sunt la fel ca apa, ca lumina și aerul... iau câteodată chip de om simplu sau chiar ni se înfățișează ca o sălbăticiune... Vorbesc despre cuvintele vii, adevărate nu despre cele din cărți făcute din cărți, mestecate și remestecate de cei care se cred cei mai deștepți și mai frumoși și singurii purtători ai adevărului... Doar viața poartă adevărul și-l ascunde. Și-l arată în clipe de încercare celor aleși... La mine, acasă, auzeam mereu pe bătrâni: „I-a fost dat...” Ei bine, ascultă-mă cu atenție, coane: Ți-a fost dat să aduci la lumină tainele astea, nu-ți mai pierde vremea cu prostiile regurgitate din mintea altora...”

– Doar poveștile ne mai țin, Domnule, reveni bătrâna, oprindu-l din zborul gândurilor...

Focul ardea cu flăcări vioaie, galben-roșietice, umbrele lor jucau pe grinzi, întorcându-se apoi către misteriosul sipet... Am privit încă odată spre închizătoarea aceea, îngropată în lemnul sipetului. Era asemenea celei de la poarta cea mică de la casa copilăriei din Schitul lui Dragoș-Vodă; cum de s-a deschis singură?!... Și n-am apucat să-mi termin gândul; capacul de lemn s-a răsucit sub privirile mele ca și cum ar fi fost purtat de o mână nevăzută și sipetul s-a închis, redevenind ce fusese: un trunchi de lemn cioplit și încrustat, și afumat de trecerea anilor, așezat în chip de laviță între cuptorul-sobă și peretele încăperii.

*

Toți trei – bătrânul Oneț și nevasta lui și eu – înțepeniserăm. Mă uitam la ei și, la fel de încurcați, se uitau și ei către mine. Parcă ne trezisem din vraja unei povești ce se terminase prea repede.

Undeva, afară, se auzi urllet de lup.

– Lupul alb! rosti bătrânul. E același semnal precum cel dat de lupul care v-a adus pe dumneavoastră. N-am mai auzit niciodată înainte un lup urlând așa. Doar moș Vioară mi-a povestit despre acest urllet. Și am crezut că-i doar o poveste.

– Nici o poveste nu e doar poveste, șopti bătrâna, parcă ar fi vrut să-și dea curaj... Dacă n-aș fi văzut cu ochii mei acest cufăr deschizându-se și dacă n-ați fi văzut și dumneavoastră, aș fi crezut și eu ca și oamenii fără minte că poveștile sunt doar așa ca să aibă moșii ce povesti nepoților. (Iftimie NESFÂNTU)

NOTĂ: Textul face parte din volumul La pârau d(r)acului, editura CODEX AUREUS; copertă și fotografii de dr. Trestian Găvănescu, AFIAP.

„ (...) Despre Iftimie Nesfântu, eu nu știu mare lucru. Adică mai nimic. Am aflat doar că s-a născut într-un sat din județul Bacău, că a învățat carte, că a lucrat o vreme în cercetare și că, în cele din urmă, s-a retras în gazetărie. Mai precis spus – cel puțin așa am înțeles eu – la dragostea care l-a urmărit în permanență, ca o umbră. Cu alte cuvinte, tot în cercetare, pentru că, dacă e s-o spunem pe cea dreaptă, ce este, de fapt, gazetăria așa cum o face el?!... Un altfel de cercetare.

Din această telegramatică schiță de portret nu transpare, însă, partea cea mai importantă. Literatura. Motivul tănuirii nu se află în considerațiile mele, ci în felul în care Iftimie Nesfântu însuși se autoportretează, indirect, în cărțile sale. El se sfiește parcă să ni se înfățișeze ca scriitor. O face doar pe reporterul, pe analistul, pe investigatorul. Ocolind nuanța peiorativă a cuvântului, aș îndrăzni să afirm chiar: pe instigatorul. Te îndeamnă – indirect, se înțelege – să-l ieși doar drept gazetar. Dar, în fond scrie literatură. Literatură captivantă, de performanță. Nu mă refer doar la reportajul literar, ci și la prozele ispititoare, cu întâmplări deosebite, la portretizarea personajelor, la simbolistica și semnificațiile ce se desprind din pagini când deplin realiste, când miraculos fantastice, precum și la arta cu care, din piese diferite, el reușește un angrenaj complex, bine articulat în toate componentele și, mai ales, admirabil funcțional.” (Vasile Filip, recenzie la volumul: Iftimie Nesfântu – *Povestiri despre Dumnezeu*)

Ionel NOVAC

Dimitrie Sfura – poetul și poezia care l-au impresionat pe Eminescu

„Cântecele populare îl încântau și pe acestea le cânta el cu mare plăcere. Patru cântece îi plăceau însă cu deosebire; aceste erau cântecele sale de predilecție. Când se hotăra să cânte, atuncea cu bună seamă aceste cântece nu lipsiau din repertoriul său, iar în cele mai multe cazuri numai pe acestea le cânta... Cântecul al patrulea îl impresiona deosebit de mult; parcă-l văd, când l-a cântat întâiași dată în prezența mea: cu capul ridicat, cu ochii scânteietori în atitudine dramatică și cuprins de un adânc sentiment, el întona cântecul:

Mai turnați-mi în pahare,
Voiu să beau, căci sunt setos,
Dară nu-mi împleți paharul
Decât dela miez în jos.

Ca să-l umplu înc'odată
Cu-apă rece dela râu,
Dela râu ce isvorește
Din adânc din pieptul meu.

Și să-l beau să sfârâiască,
Pân'ce-a fi din vin venin,
C'așă, să-l beau mai cu dulce,
Să-mi alin durere'an sân.

Și de n'a pieri durerea,
Piară simțul, pier și eu,
C'a trăi, jălind poporul
Nu-mi ajute Dumnezeu!

Era un fel de extaz când îl finea; vedeai ce adânc îl impresiona acest cântec și din toată atitudinea sa, te încredințai despre nemărginita iubire ce avea el pentru poporul său. Odată l-am întrebat cine e autorul acestui cântec și mi-a răspuns: „Ia, un biet tânăr transilvănean, care avea durere de inimă pentru nenorocitul său popor; am auzit că l-a compus, l-a cântat și a murit după ce-l cântase!”.

Aceasta este mărturia lui Teodor V. Ștefanelli, atunci când, în amintirile sale, vorbește despre Mihai Eminescu cântărețul. Cine era în realitate bietul transilvănean, care compusese cu atâta durere poezia? Nimeni altul decât tânărul Dimitrie Sfura, considerat la vremea sa cel mai de seamă reprezentant dintre „lepturiștii” de la „Diorile Bihorului”.²

Dimitrie Sfura s-a născut la 28 iulie 1833³, în localitatea Vezendiu (județul Satu Mare), în familia Rachila și Teodor Sfura, o familie de țărani români înstăriți. Își începe studiile la Carei, pe care le continuă la gimnaziul din Beiuș și apoi le termină la Oradea, în anul 1854. Tot aici urmează Teologia pe care absolvit-o în 1857, după care este numit prefect de studii în „Seminarul Tinerimii Române Unite” din localitate. „Ca student în teologie e încălzit de noul suflu de viață românească ce pornise din rândurile tinerimei și se alătură cu folos șirului de entuziaști”.⁴

În anul școlar 1857-58 este numit profesor la Preparandia din Oradea și este ales conducător al „Societății de leptură”⁵, care la vremea respectivă începuse să stagneze. „Pe vremea aceea studiam și eu la Oradea Mare și țin minte și acuma ce bucurie simțirăm noi, studenții, aflând că în urma stăruinței noastre ni se numi conducătoriu mult iubitul și stimatul Sfura”.⁶

Dimitrie Sfura a ocupat scaunul prezidențial al „Societății” în prima duminică după Paștile anului 1858, în locul profesorului Alexandru Roman, trimis la Viena de episcopul Vasile Baron de

Erdely „ad subeunda rigurosa et studiis physics”.⁷ „Sub conducerea sa societatea începu să înflorească iară. Tratarea-i amicală, stăruința-i neobosită și diligența-i rară, însuflară zel în toți membrii societății”.⁸

Ședințele societății devin tot mai interesante, membrii acesteia își declamă propriile creații literare și nu peste mult timp decid editarea unui almanah beletristic. De subliniat că Dimitrie Sfura citea cele mai multe versuri în ședințele „Societății de leptură” și a publicat cele mai multe poezii în „Diorile Bihorului”, fapt ce i-a atras stima tuturor cunoscuților, care nutreau speranța că acesta va deveni un poet însemnat.

La 14 octombrie 1858 se căsătorește, la Borlești, cu „Adalberta (Berta) Terebesy, cumnata parohului local, Vasile Catoca. A oficiat cununia pr. Ioan Szeremi, paroh și protopop al Mădărasului, martor fiind preotul din localitatea de obârșie a mirelui, George Pop, tustrei acești slujitori ai altarului fiind situați în prima linie a luptei naționale a românilor sâtmăreni”.⁹

Destinul avea însă să fie crunt cu tinerii căsătoriți, curmându-le în scurt timp atâtea vise neîmplinite. „Cu ocazia unei călătorii de la Carei la Oradea, atins fiind de o hemoragie acută, se stinse pe neașteptate, la 7 noiembrie 1858”.¹⁰

Trupul neînsuflețit al lui Dimitrie Sfura a fost așezat spre veșnică amintire în cimitirul satului natal¹¹, fiind plâns un numai de colegii „lepturiști”, ci și de întreaga presă românească din Ardeal. „Durerea noastră fu mare, întocmai ca pierderea națiunii. Noi am pierdut într’însul un amic binevoitor și conducător zelos, iar națiunea pe un june poet cu speranțe frumoase”.¹²

În scurtul timp cât a trăit, Dimitrie Sfura a scris destul de mult, dar a publicat puțin. În „Diorile Bihorului” i-au apărut nuvela „Cursoriul lui Horea și Cloșca”, poema comică „Luca Pescereanu” și 16 poezii, între care „Fata Romana”, „Amicele vieții”, „Amiciția”, „Chilia studentelui”, „Eldoradul”, „Primăvara”, „Prior 12/24 1854”, „Las’să fiu acela eu”, „Rămas bun”, „Tot puțința”. Unele dintre acestea au fost puse pe note, fiind cântate de românii din aceste părți „în oarele sale de bucurie și de durere și astfel memoria lui Sfura se va susține în popor din an în an”.¹³

Dimitrie Sfura a colaborat la „Gazeta Transilvaniei”, precum și la alte reviste și almanahuri ale vremii. În decembrie 1855 i-a trimis lui Iacob Mureșianu balada istorică „Menumorut”, dar și poeziile „Despre românii de acum”, „Rămas bun unui gonit”, precum și unele articole despre elevii de la gimnaziile din Beiuș și Oradea, dar mai ales despre membrii „Societății de leptură” a junimii orădene.¹⁴

În afară de poeziile publicate în „Diorile Bihorului”, de la Dimitrie Sfura a rămas un volum de poezii nepublicate, dintre care, în „Foaie pentru Minte, Animă și Literatură”, numărul 30 de marți, 19 iulie 1860, i se publică poezia „La vinu”, cu mențiunea „Din versurile remase de D. Sfura” (probabil că poezia fusese trimisă de prietenii săi). Aceeași poezie, dar de această dată sub denumirea „Mai turnați-mi!...”, este publicată de către Iosif Vulcan în numărul 43 din 26 sept/7 nov. 1869 al revistei „Familia”, alături de articolul comemorativ „Memoria lui Dumitru Sfura”, semnat de Vulcan, și de alte trei poezii („Grânele vara...”, „Cătră lună” și „Amorul”). Cu o jumătate de an mai devreme, în numărul 9 din 3/15 martie 1869, aceeași „Familia” publicase doar primele două strofe ale poeziei, la rubrica rebusistică „Gacitura de semne” (ca răspuns la ghicitoarea din numărul 6 al revistei).

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

№ 30.

Marti 19. Iuliu

1860.

Starea instructiunii publice
in
Romania de susu
la finitul anului scolastic 1859—1860.

Discursu
pronunțiatu cu ocasiunea solemnita:iei de impartirea premiiloru in 29. Iunie 1860 de directorulu școliloru
I. Maiorescu.

Prea înalțate Dōmne!

Instructiunea si educatiunea poporului, sēu școlă in adeveratul -i întielesu e institutul celu mai de frunte si interesulu celu mai mare alu unei natiuni civilisate. Ea, din natura sea institutu universalu ce cata si: existe si se prospere supu orice guburnu, e totudeodata si obiectulu celu mai demnu de ambițiunea tuturoru partiteloru

Romanii au recunoscutu de timpuriu importantia acestui institutu. Marturia sunt numeroșele donatiuni si legate facute de catra strămosii nostri in seculii trecuti si in secululu nostru pentru fundarea si întretinerea de școle; marturia e faptul ca solemnitațile scolastice sau celebratu de catra romani totudeuna ca serbatori nationale. In nova situatiune politica creata Principateloru unite, interesulu tuturoru classelor societatei pentru școlă nu pōte se nu fi cu multu mai mare si mai viu.

Dreptu-aceea speru ca corespundu unei dorintie comune implinindu datoria ce legile in vīgōre impun directorului școliloru cu ocașiunea solemnitatei de impartirea premiiloru, de a da o relatieune despre starea instructiunii publice.

Acēsta cugetu a o face prin doue tabeluri, dintre cari unulu va presinta starea de astadi a instructiunii publice, cēla'alta va indica ce are a deveni instructiunea publica in urma reformelor ce sunt a se introduce.

Primulu tabelu, mai restrinsu, se compune mai numai din date numerice, cari inșu au si ele importantia loru.

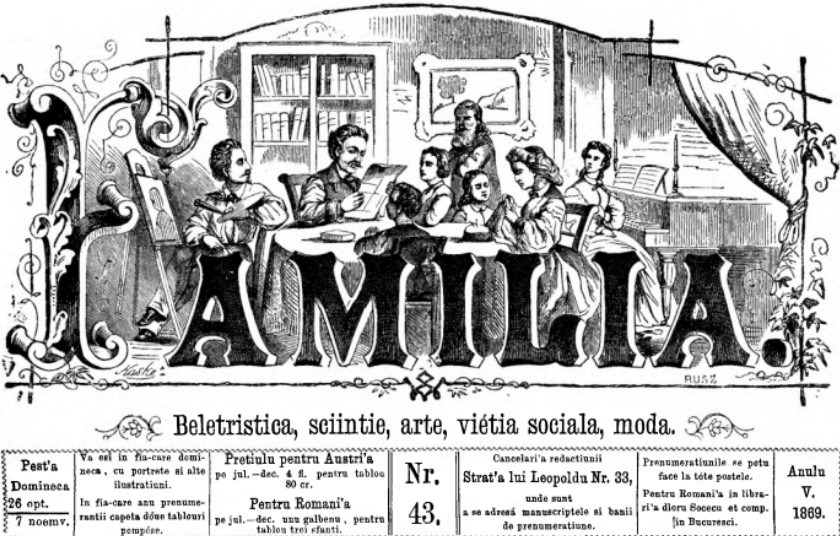
Astadi nu mai e nici unu barbatu de statu care se nu scia ca nu pōte calcula nici oportunitatea, nici efficacitatea dispositiuniloru sale legislative or administrative, dēca nu va avē constatata, prin date numerice secure, starea morale, intelectuale si materiale a țierei sale. Din acestu puntu de vedere se face pentru anteia data una inceputu de unu adeveratu tabelu statisticu alu instructiunii publice. Ca unu inceputu elu nu putea fi perfectu lipsindune mai multe date ce nu s'au constatat pene acuma de catra niminea; in viitoriu inșu acestu tabelu va deveni din anu in anu mai perfectu.

Alu doilea tabelu va fi o expositiune mai dezvoltata si motivata, de totu ce eforia a crediutu de a sa datoria a face in instructiunea publica, parte completansu, parte reformandu institutulu ei. — Se incepemu cu primulu tabelu, premientu inșe oreca-i notiuni preliminare.

Instructiunea unei natiuni se distinge dupa 3 grāde: instructiunea primaria, instructiunea secundaria sēu media, si instruct. superioare.

Instructiunea primaria are dreptu scopu a da intregi mase a poporului acele elemente de sciintia, fara de cari o natiune nu se pōte dice ca a esitu din statulu barbaric.

Instructiunea secundaria se ocupa cu studiulu

Memori'a lui Dumitru Sfura.

Modest'a viorica, ce stā retrasa intr'unu locu ascunsu, respandindu cu sfiēla mirosulu seu placutu, chiar asiē ni escita placerea, ca si superbulu cactusu din florarielu acoperite cu sticla scumpa; simplulu flueru pastorescu, ale carui sunete melodioșe se lēgana intre munti pe aripele zefiriloru, chiar asiē si-are farmeculu seu incantatoriu, ca si celu mai artificiosu instrumentu de musica; unu riurelu de munte, care curge de intēla la vale, sierpundu intre stancesi flori, chiar asiē si-are interesulu seu particularu, ca si grandiosulu fluviu, ale caruia unde pōrta corabie incarcate.

In concertulu paseriloru cantatōrie nu au filomelele privilegiulu de a incantā numai ele pe ascultatori, — serman'a turturea, care si-plango sotulu pierdutu, este in positiunea ei chiar atātu de placuta si dragalasia.

lupta au avutu unu rolu ori cātu de secundariu; cā-ci si dīnsii au contribuitu la triumfulu marei idei, cā-ci ei si-au implinitu detorinț'a, si si-au sacrificatu tōte pe altariulu divinității natiunale.

Ferice de eroulu, carele mōre pe campulu bataliei, in momentulu candu aude resunandu imnulu de victoria alu fratiloru sei. — dīnsulu mōre liniscitu, cā-ci nu s'a luptatu inședaru,cau-s'a a triumfatu; ferice de betranulu gārbovitu, carele si-respira sufletulu in midiloculu bataliei, cā-ci — de si momentulu triumfulu n'a sositu — dīnsulu mōre liniscitu, cā si-a sacrificatu viēti'a si elu pentru triumfulu acelei idei: ah, inșe e nefericitu ace'la, carele cu flacar'a unei activități mari in peptulu seu, cade de locu, la inceputulu luptei, fara ca sē-si fi potutu implinī dorinț'a, fara d'asi fi potutu desvoltā talentulu seu in favorulu cauzei comune.

Aceste idei trecura prin mintea nōstra in

- Piară simțul, pier și eu (Stefanelli) - Piară-mi sânul, pier și eu (Foaia) - Piară sânul, pier și eu (Familia);
- C'a trăi, jălind poporul (Stefanelli) - Să viez, jelind națiunea-mi (Foaia) – Că-a trăi jelind națiunea (Familia).

Așa cum am arătat la început, indiferent care a fost varianta creată de Dimitrie Sfura, poezia, care se cânta în mediile studentești și mulți credeau că este un cântec popular, l-a impresionat foarte mult pe poetul Mihai Eminescu. „Cântecul acesta - acorduri aproape bisericesti cu refrenuri energice - a încălzit și pe Eminescu. Marele nostru poet îl intona cu capul ridicat, cu ochii schinteietori, cu atitudine dramatică și cuprins de un adânc sentiment”¹⁶ Mai mult, poetul era printre puținii cei care știau cine este autorul acestui trist cântec, „un biet tânăr transilvănean”, așa cum i-a destăinuit o dată și prietenului său, Teodor V. Stefanelli.

Teodor V. Stefanelli - Amintiri despre Eminescu, Ed. C. Sfetea, București, 1914

² „Diorile Bihorului. Almanac Naciunal, de la Societatea de Leptură a Junimei Române studiinte la scolele oradane. Anul I. Oradea Mare”, al doilea almanah editat în 1854 de către „Societatea de leptură”.

³ Au fost vehiculați și alți ani, precum 1831 sau 1835.

⁴ Eugeniu Potoran – Poeții Bihorului, Ed. Societății de Lectură „Sf. Ioan Gură de Aur”, Oradea, 1934

⁵ „Societatea literară a junimei române studioase la Academia de drepturi și Arhigimnaziul din Oradea Mare”, înființată în 1852. Prima ședință a fost ținută la 25 iunie 1852, sub președinția lui Alexandru Roman. Și-a încetat activitatea la 16 noiembrie 1875 când, în urma unui scandal public, a fost dizolvată de guvern.

⁶ Iosif Vulcan – Memoria lui Dumitru Sfura, în Familia, nr. 43 din 26 oct/7 nov. 1869

⁷ Să urmeze studii riguroase de fizică (lb. latină)

⁸ Iosif Vulcan, op. cit.

⁹ Viorel Câmpean – Oameni și locuri din Sătmar, Ed. Citadela, Satu Mare, 2008

¹⁰ Vasile Vartolomei – Mărturii culturale bihorene, Ed. Ziarului „Tribuna Adrealului”, Cluj, 1944

¹¹ Ca și în cazul datei nașterii, există păreri conform cărora D. Sfura a fost înmormântat la Oradea

¹² Iosif Vulcan, op. cit.

¹³ Idem

¹⁴ Viorel Câmpean – op. cit.

¹⁵ Constantin Pavel – Miron Pompiliu. Viața și opera lui, Ed. Doina, Beiuș, 1930

¹⁶ Idem.

Despre baluri, banchete, serate ale jurnaliștilor

O formă ingenioasă de promovare a profesiei de jurnalist, în afară de creațiile propriu-zise, așternute pe hârtia de ziar sau de revistă, iar mai nou, în spațiul virtual, este aceea a întâlnirilor cu caracter convivial (adică jovial, prietenesc).

Parcurgând presa vremii, am căutat să aflăm asemenea manifestări de etalare exuberantă a virtuților specifice breslei jurnalistice, sub forma unor întâlniri sau agape, fie ele ospete cu caracter intim, prietenesc sau colegial, fie baluri sau serate, în care jurnaliștii pot proceda la schimburi de idei, de experiență, contribuind la consolidarea solidarității de isnaf liber și imun în fața vicisitudinilor de tot felul.

Am aflat cu uimire că, la sfârșitul secolului trecut, corporația jurnaliștilor bucureșteni reușise să ia în administrare *Parcul Cișmigiu*, unde se organizau în mod periodic carnavaluri de profil, cu tot felul de acțiuni de promovare a jurnalelor și revistelor proprii, de atragere a cititorilor, am spune azi de „fidelizare” a consumatorilor de informație jurnalistică, prin tactici și strategii de promovare, dar și de a le câștiga încrederea, de a le obține loialitatea.

Pe de altă parte, chiar autoritățile încercau să obțină simpatia jurnaliștilor, oferind banchete în cinstea lor, cum a fost de pildă banchetul oferit de un oficial al Ministerului de Externe de la București, în onoarea presei străine și românești, participante la inaugurarea *Podului de la Cernavoda*.

Banchetul s-a desfășurat la data de Sâmbătă 16 septembrie 1895 în saloanele *Casei Capșa*.

De altfel, redacțiile de pe Sărindar obișnuiau să frecventeze, de fapt să își culeagă informațiile de ordin politic sau monden din saloanele *Casei Capșa*.

Alteori, în apropiere se organizau manifestări de amploare, cum ar fi de exemplu „*Banchetul Libertății Presei*”, organizat de ziarul „*L’Indépendance roumaine*”, la data de 7 iunie 1884, în saloanele de la *Hotelul Broft* (actualmente *Hotelul Continental*, de pe Calea Victoriei).

Sediul ziarului amintit mai sus se afla în apropiere, vizavi de actuala clădire cunoscută sub numele de *Palatul Telefoanelor*. În decursul vremii, la *Hotelul Broft* au tras personaje importante: prințul Napoleon, poreclit Plon-Plon, rudă cu Împăratului Franței, Napoleon al III-lea, invitat de domnitorul Carol I la București, Osman Pașa, conducătorul oștirii otomane, capturat la Plevna, și cazat aici în 1877.

Acest hotel a fost proprietatea fraților Elias, care l-au modernizat spre sfârșitul secolului XX.

Dintre cei ce sărbătoreau printr-un banchet de pomină dobândirea libertății presei, amintim pe A. Ciurcu, directorul ziarului *Indépendance roumaine*, dar și politicieni, avocați de prestigiu ai Baroului bucureștean: C. Boerescu, Gr. Vernescu, Al. Lahovari, Meitani, Pală, I. Lahovari (apărătorii jurnalistului A.Ciurcu), precum și pe C. A. Rosetti, Nicolae Ionescu, Cantili care au susținut presa în dezbaterile Camerelor, sau Frédéric Damé, Laurian, Ventura, Bordeanu, Vintilă Rosetti, în calitatea lor de reprezentanți ai presei bucureștene (*Indépendance roumaine*, *România liberă*, *Națiunea* și *Românul*).

Așezați la masă, fiecare invitat avea în fața sa următorul *Menu*, cu specific „jurnalistic”:

- Potage à la Cassation.*
- Potage à la Compétence.*
- Filets de soles à l’art. 105.*
- Légumes à la volonté du Législateur.*
- Filet de boeuf à la Révision.*
- Pâté de foie gras en jurisprudence belge.*
- Canetons et Poulets à la Thonissen.*
- Saladé au Crédit Foncier.*
- Parfait aux fraises à la liberté de la Presse.*
- Dessert.*
- Vins*
- Dragașani rouge et blanc.*
- Château-Laffitte.*
- Champagne frappé.*
- Café. Liqueurs.*

Dar, pe lângă aceste manifestări de ordin protocolar (Dineuri în onoarea presei străine, banchete etc) la București se organiza de multă vreme un *Bal al Presei*, care se ținea de obicei la sfârșitul iernii.

Așadar, recent reînviat, *Balul ziariștilor* leagă nod trainic unui fir de tradiție rupt cândva de aprige vremuri, al cărui capăt se pierde în anii de mijloc ai secolului al XIX-lea.

Invită cu timiditate în saloanele de ighemonicon ale boierilor cu barbă și caftan, ideea s-a răsfirat apoi pe ulițele pline de larma puzderiei de târgoveți, pentru a ajunge în saloanele de petrecere carnavalescă de la *Momolo* (unde a cântat și Franz Liszt), apoi *Slătineanu*, *Bossel*, săli unde aveau loc baluri mascate, *soarele* (serate de dans), piese de teatru ori concerte de muzică simfonică, de operă sau vodevil.

Aici, în *Sala Slătineanu* (*Capșa* mai apoi), un italian, Ieronimo Momulo, fost bucătar la Grigore Vodă Ghica, deschisese, pe la 1833, „*Boltă de birt, cofetărie și băuturi de tot felul*”, pe locul logofătului Iordache Slătineanu, la răscrucea de astăzi a străzilor Edgar Quinet și Academiei, întâiul teatru public al Bucureștilor – teatru cunoscut sub numele de „*Teatru cel Mic*”, spre deosebire de *Teatrul cel Mare*, viitorul *Teatru Național*, inaugurat la 31 decembrie 1852, având ca model *Opera din Viena*.

Alături de teatru, înspre *Podul Mogoșoaiei*, Momulo ținea celebra lui „*boltă*”, unde curcanul „*șintrom*”, adică „*gentillhomme*”, și baclavalele erau vestite. Pe la 1839 a clădit deasupra bolții „*o mare sală pentru club*”, - *Sala Slătineanu*, unde se dădeau strălucitele baluri mascate.

Aici Momulo, care-și luase tovarăș pe italianul Borelly, a inaugurat așa numitele „*Piknik Bal*”, la care concerta capelmaistrul Louis Wiest și „*24 de bărbați vrednici de miliția națională, ce sunt școlarii săi*”.

La început de an, de *Sf. Vasile*, în saloanele domnești, vegheate de Vodă însuși și Doamna Sa, avea loc o tradițională sindrofie, inaugurând începutul serbărilor, urmată de alte trei mai mici ca amploare, în timpul *Carnavalului de iarnă*, cu cei mai de vază invitați: miniștri, politicieni, diplomați, protipendadă, ofițeri, artiști, persoane de rang înalt. Pentru a participa aici, trebuia să fii prezentat Domnitorului, care să accepte pe fiecare invitat în parte. Străinii trebuiau să apeleze la ajutorul consulilor.

La Palat, luxul era orbitor. Cei prezenți etalau tot ce aveau mai de preț – bijuterii, decorații, arătând prin aceasta dimensiunea averii și notorietății numelui pe care îl purtau.

Urmând exemplul capetelor încoronate, marii boieri cu blazon din Țara Românească: Ghica, Mavrogheni, Cantacuzino, Florescu, Mano, Șuțu, Știrbei, Bibescu ori Rosetti, Roznovanu, Mavrocordat, Catargiu, de pe meleaguri moldovene, organizau aceleași petreceri de fast și strălucire, cu muzică și dans până în zori.

Balurile se țineau șir, în lunile ianuarie și februarie, trebuind să nu se suprapună unele cu celelalte. Invitațiile se trimiteau cu săptămâni înainte, domnii trebuind să își rezerve dansurile preferate, pe care doamnele și le notau în mici carnețele cu coperte de argint, mătase sau aur.

Era o adevărată onoare să fii invitat la balurile organizate de Oteteleşanu sau Bibescu, dar mai erau și alte palate unde aveau loc strălucitoare baluri: *Palatul Șutu, Palatul Știrbey, Palatul Cesianu, Palatul Cantacuzino*.

Cu trecerea timpului, elegantele *witz-uri* devenind petreceri populare, restaurantele, hotelurile cu nume cosmopolit (*Hotel St. Petersburg* – Iași, *Grand Hotel de Boulevard* - București), chiar sălile de spectacol ale teatrelor din marile orașe ale țării (*Teatrul Național* de pe Calea Mogoșoaia sau din Copou) atrag publicul prin baluri aidoma celor văzute în nobile reședințe, educând gustul spre frumos și în lumea oamenilor de rând.

Cu acest prilej, dănuitorii se prindeau în ritmul liniștit și plin de grație al unui *menuet* venit de la curți imperiale, sau într-un *cadril* cu tempo lent, pregătind spre miezul nopții un *cotillion* sprintar, o *mazurcă* sau o *polcă* săltăreată. Dar cel mai vestit era, desigur, *valsul* vienez, pentru care femeile renunțau la rochiile grele, cu accesorii scumpe și complicate, preferând crinoline vaporoză și suple ca un clopot, înfioate peste un rigid jupon sau prinse de un schelet format din cercuri fine din oțel.

Orchestre faimoase, cu dirijori vienezi sau autohtoni, încântau inimile celor de pe ringul de dans, în timp ce ochii celor prezenți erau fermecați de toalete nemaivăzute: rochii fastuoase, mănuși negre, pălării strălucitoare, frac adus de la Paris, redingotă de la Viena, jachetă „*foncée*”, pantaloni „*fantaisie*”, butonii de aur, cravată „*noeud marin*”, cu perle, cămașă cu gulerul drept, manșete scrobite, pălărie înaltă, mănuși suedeze, baston, ghete de dans strălucind ca o oglindă.....

Pe masa cu bunătăți gustoase, împodobită cu buchete de trandafiri, trona un *Meniu* cu următorul conținut: *Bouillon, Petit*

Pâtés, Caviar Frais, Jambon de Prague, Pâté de foie gras en pyramides, Homar en Belle – Vue, Saumon du Rhin, Faisans de Bohême et dindes truffées, Qaurtiers de chevreuil, Salades russe et de concombres, Gâteau Royal, Glaces, Fruits: Ananas, fraises, pêches, poires, raisins, mandarines, bananes. Compotes assorties. Vins: Bordeaux Rouge et Blanc, Cotnar, Dragashani, Champagne frappé, Café, liquers.

Atmosfera balurilor de altădată a inspirat pana multor scriitori sau comentatori de evenimente mondene, amintind doar numele câtorva: Claymoor, dar mai ales V. Alexandri („*Iași în Carnaval*”, „*Chirița în Iași*”), Caragiale („*D-ale Carnavalului*”), Ionel Teodoreanu („*Bal mascat*”) sau Duiliu Zamfirescu („*La bal mascat*”).

Nu despre aceste baluri cu iz de sărbători populare voim a scrie, ci despre baluri ale unei categorii aparte de creatori: ziariștii! Da, ei sunt aceia care inițiază baluri de binefacere, preluând o idee lansată la începutul anului 1879 de Ion Ghica, *Directorul general al Teatrelor*.

Pentru a suplini bugetul destul de subțire al *Teatrului Național* din București, scriitorul I. Ghica a decis organizarea a nu mai puțin de 6 baluri mascate, în zilele de sâmbătă (6, 13, 20, 27 ianuarie, 3 și 10 februarie), cu participarea orchestrei „*Operei Italiene*”, dirijate de Ludovic Wiest, precum și a muzicii militare. Rezultatele nu au fost însă cele scontate.

Primul cronicar al balurilor de altă dată, la care participau românii, nu a fost nici Claymoor, nici Bacalbașa, ci Eminescu, gazetarul, care descrie cu lux de amănunte desfășurarea balurilor comunității românești de la Viena, organizate de „*România Jună*” (1876, 1877).

Primul bal al presei, „*extraordinar de frumos*” spune C. Bacalbașa, desfășurat la sfârșitul lunii ianuarie 1882 la *Teatrul Național* din București, s-a ținut sub președinția prințului G. Bibescu. El s-a ținut în folosul victimelor incendiului ce s-a produs la 4 ianuarie 1882 la *Circul Krembser*, aflat pe *Bulevardul Elisabeta*. Inițiatorii acestui act de solidaritate au fost politicieni, jurnaliști și artiști: George Filipescu, Emil Costinescu, Theodor Aman, Emile Galli, Frédéric Damé, Al. Ciurcu etc.

Dar, pentru a se putea desfășura asemenea acțiuni caritabile, era nevoie de forme organizatorice corespunzătoare: în anul 1883 se contura o primă formă asociativă profesională: *Societatea Presei* (președinte Hașdeu, contracandidat fiind C.A. Rosetti).

Mina Minovici a organizat, la începutul anului 1885, o reuniune a unui grup de ziariști, pentru a pune bazele unei *Societăți a Presei* din România. Astfel, la data de 17/29 ianuarie 1885 în redacția săptămânalului *Curierul Financiar* (Pasajul Român nr. 2) a avut loc prima întâlnire a grupului de lucru, organizarea fiind finalizată câteva zile mai târziu, când *Adunarea Generală* a ziariștilor a ales un *Consiliu de Administrație*, cu C.A. Rosetti președinte, iar membri I. G. Bibicescu, Al. Ciurcu, Gr. Ventura, Al. Minovici, D. A. Laurian, I. C. Fundescu ș.a. Erau reprezentate principalele jurnale ale vremii, din București: *Românul, Națiunea, România Liberă, Telegraful, Voința Națională* ș.a.

Cum C.A. Rosetti a murit la puțin timp, societatea nu a mai avut nici un fel de activitate notabilă în anul 1885, cei 43 de membri nereușind să se mai întrunească.

Societatea Presei – avea ca obiectiv statutar „*îmbunătățirea stării morale și materiale a membrilor săi*” (Art. 6).

Sindicatul Ziariștilor (din București) – înființat ca o secțiune specială înăuntrul *Societății Presei* a fost recunoscut ca „*persoană morală*” prin *Legea nr. 2.151* din 5 aprilie 1900, semnată de Regele Carol I.

În luna mai a anului 1906 un grup de jurnaliști bucureșteni demarau discuțiile pentru o nouă structură asociativă, astfel încât, la 26 noiembrie 1906, se constituia „*un cerc al tuturor ziariștilor din Capitală și din țară cu numele Presa*”, având obiective mai degrabă sociale: acordare de sprijin material și moral, de medicamente, pensii, împrumuturi bănești.

Abia peste 10 ani, în 1895, Luigi Cazzavillan organizează în numele *Societății Presei*, un bal mascat la *Teatrul Național*, din care

se încasează 8266 lei (București, 4/26 februarie 1895).

În anul 1913 s-a înființat la București, pe 24 feb., *Asociațiunea Generală a Presei* (A.S.P.R.). Datorită tendințelor unor diplomați străini de a influența anumite redacții, două mari asociații – *Asociația Generală a Presei* și *Sindicatul Ziariștilor din București* – se vor reuni în adunări generale pentru a respinge orice forme de influență străină și a-și exprima solidaritatea cu colegii în Ardeal.

În anul 1914 se constituie, la București, *Societatea Personalului Administrativ al Presei Române*, care va avea un rol important în viața comunității jurnalistice, ocupându-se, între altele, de organizarea manifestărilor prin care se colectau fonduri pentru gazetarii aflați în dificultate.

În 1915 – *Asociația Generală a Presei* organizează *Balul Presei*, fondurile fiind destinate ajutorării familiilor ziariștilor mobilizați pentru front.

Balul ziariștilor începe să devină astfel un eveniment anual, desfășurat nu numai în București, ci și în provincie: La 24 ianuarie 1904, Tipografia George Nebuneli scoate un număr unic al ziarului – ”Balul Presei”, cu ocazia evenimentului intitulat de asemenea ”Balul Presei” din Galați.

Ziarul avea mențiunea: „Apare odată într-un secol”, în care editorul și redactorul George Nebuneli anunța cu emfază maximă, pe prima pagină a publicației: „Un eveniment care va cutremura toată Peninsula Balcanică se va produce în seara zilei de 24 ianuarie 1904 – prezis cu mii de ani înainte, de către cititorii în stele, de Oracolul de la Delphi și de Auguri. Galații a fost sortit de zei să se bucure de favoarea cea mai mare pe care o acordă celor norocoși, cel care ține destinele lumii ”...

La Brăila apare un jurnal intitulat ”Balul Presei” – ziar senzațional. A fost editat de Asociația Presei Brăilene la data de 23 martie 1937, cu prilejul balului presei, desfășurat la Sala Passalaqua

De asemenea, în anul 1910, la data de 30 ianuarie, la *Teatrul Național* din București are loc marele bal organizat de *Sindicatul Ziariștilor*, având ca scop strângerea de fonduri pentru a asigura ajutoare și pensii pentru văduvele și orfanii foștilor membri, pentru câțiva ziariști foarte apreciați, pentru cei care nu mai puteau munci (boală, bătrânețe), ajutoare de înmormântare etc. Au participat ziariști, demnitari, ofițeri, comercianți, artiști, etc. La balul din anul anterior, 1909, se colectaseră 7000 de lei.

Și în Ardeal avem astfel de acțiuni: în luna februarie 1913, la Arad, Sibiu, Alba Iulia sunt organizate manifestări de tip „bal costumat”, pentru „*Fondul Ziariștilor Români*”.

Iată ce scria ziarul „*Clujul Românesc*” cu privire la Balul *Sindicatului Presei din Ardeal*, din anul 1924: „În fiecare an *Sindicatul Presei din Ardeal* organizează la Cluj un bal care, pornind de la autoritatea ce îl aranjează, urmează a fi un bal cu adevărat de elită. Anul acesta balul ziariștilor va avea loc a doua zi de Crăciun, adică în 26 Decemvrie seara, în saloanele hotelului New-York.”

Ziarele vremii consemnează faptul că, la data de 10 februarie 1934, în elegantele spații ale *Hotelului Palace* din Constanța s-a desfășurat primul bal anual al *Sindicatului Presei* din Constanța.

În anul 1924, la data de 7 ianuarie, *Societatea Personalului Administrativ al Presei Române* a organizat, de asemenea, „*primul bal mascat și nemascat*”, în saloanele *Liedertafel*.

În perioada interbelică se organizau, de asemenea, tradiționalele baluri ale *Sindicatului Presei Străine* din România, care se desfășurau de obicei în luna martie, în saloanele *Hotelului Athénée Palace*.

Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, propunându-și continuarea acestei tradiții a balurilor presei românești, a organizat două ediții, în 2019 și 2020, în elegantul Restaurant al *Cercului Militar* din București.

Așteptată cu sufletul la gură de toată lumea, serata dansantă a reunit pe cei care încă mai păstrează cu sfințenie sentimentul solidarității de breaslă, născută cu mai bine de un secol în urmă chiar aici, în inima Bucureștiului, pe *Sărindar*.

Admirând pe jurnaliștii prezenți, atât din țară cât și din diasporă, o veritabilă ”*crème de la crème*” sau, cum se spune, floarea presei românești, am nutrit un sentiment de bucurie că aparțin unei elite a spiritului, că nobila profesie de jurnalist se înfățișează și în alte moduri existențiale decât cele care îți uzurpă sănătatea prin nopți pierdute, lungi deplasări sau termene scurte de predare a unei corespondențe la ziar.

Așadar, prezența lor la acest bal a demonstrat că jurnaliștii sunt *oameni printre oameni*, că pot fi și vedete pe ringul de dans, că știu să cânte sau să se distreze, nu doar să mânuiască plaivazul, să își păteze degetele cu cerneala de tipar, să aleagă formatul literelor de plumb și calitatea hârtiei de ziar sau, într-un cuvânt, nu sunt doar o amintire a trecutului, un fel de ”*figuri de ceară*” într-un viitor *Muzeu al Presei Românești*.

Cei prezenți pot figura însă cu siguranță într-un ”*Almanah Gotha*” al corifeilor jurnalismului românesc.

”*Balul presei*”, manifestare de o indiscutabilă notorietate în lumea ”*High-Life*”-lui bucureștean de altă dată, a renăscut cu brio, ca *Pasărea Phoenix*.

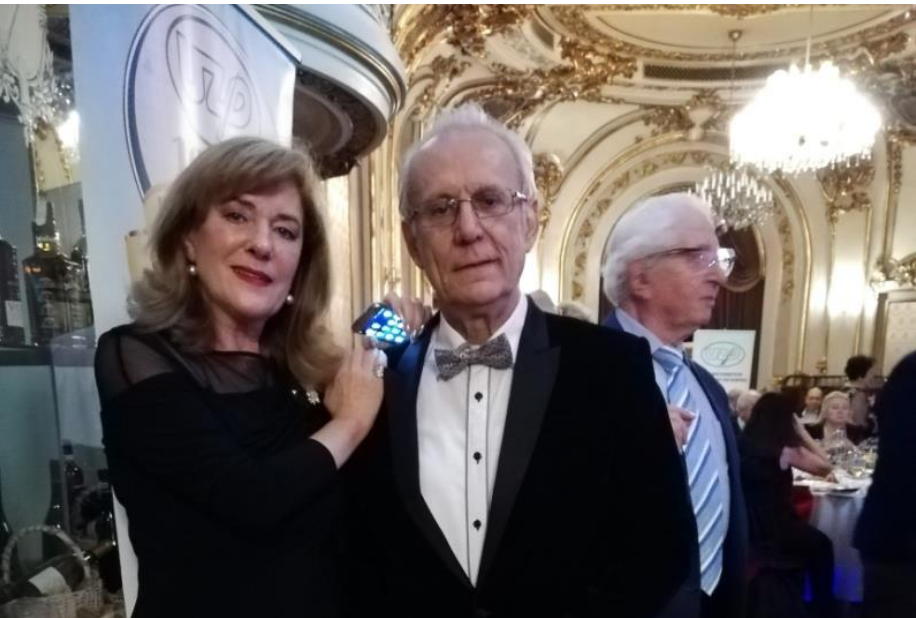

Întâlnirea aceasta, anunțată din timp, a reunit peste 100 de persoane, având bucuria să ne întâlnim cu participanți și reprezentanți ai filialelor din țară, cât și din diasporă, ziariști și oameni de cultură, mulți dintre ei, vechi camarazi de gazetărie.

„Asistența” muzicală a fost asigurată de formația Mihai Napu Band, care a încântat publicul cu melodii pentru toate vârstele, pentru toate „gusturile” muzicale.

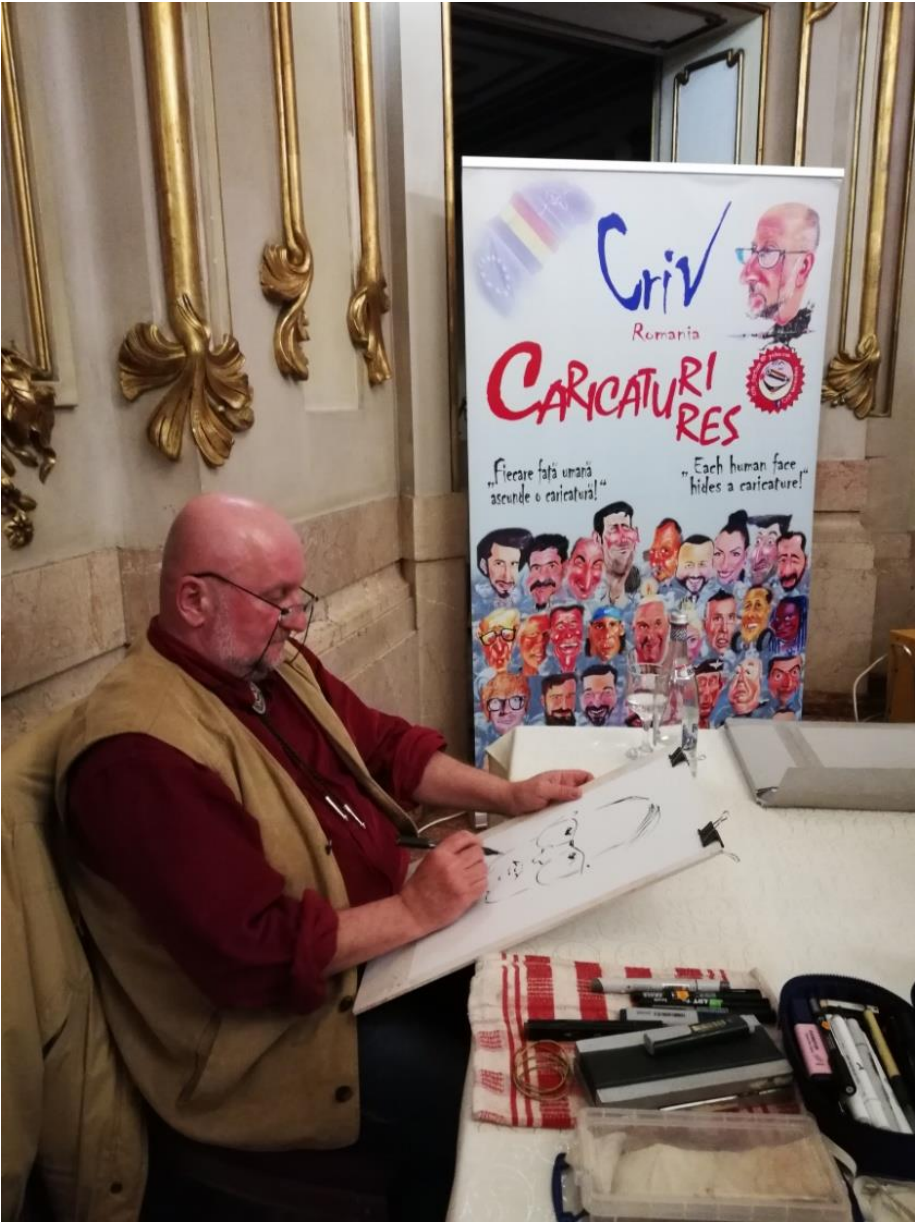
Melodiile cunoscutei vedete de muzică ușoară, Stela Enache, au readus în memoria celor prezenți anii tinereții, au trezit minunate clipe de reverie. Muzica live pe placul celor prezenți a oferit și fermecătoarea cântăreață Lenuța Burghilă, sosită din Republica Moldova.

Grațioase balerine de la Școala de balet pentru Copii și Tineret a Operei Naționale București, sub îndrumarea maestrilor de balet și coregrafie Magda Rovinescu și Maria Mitrache, au prezentat un inspirat program coregrafic, dovedind talent și farmec, grație și dezinvoltură.

Desigur că muzica și dansul, buna dispoziție au fost priorități de ”grad zero” pentru toți cei prezenți, acestea aliniindu-se cu umorul de calitate: artistul grafician Cristinel Vecerdea – CRIV a făcut portrete-caricaturi celor prezenți, spre aducere aminte.

Ziariștii prezenți au socializat, au făcut schimb de idei și opinii, iar actrița Doina Ghițescu a bucurat jurnaliștii prezenți la eveniment cu un regal actoricesc.

Tombola a oferit pe parcursul serii momente de suspans, norocoșii câștigători plecând acasă cu cadouri utile dar și cu amintiri de neuitat.

Toate doamnele și domnișoarele prezente la bal au primit câte un mărtișor din partea *Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România* și toți cei prezenți s-au delectat cu tortul mărtișorului ce a reamintit împlinirea a 101 de existență a Uniunii.

Balul s-a încheiat după miezul nopții, oaspeții plecând cu amintiri frumoase și cu gândul de a reveni la balul de anul viitor.

Cum pandemia a întrerupt această tradiție, sperăm ca anul acesta, 2024, să adăugăm o nouă filă în istoria *Balului Presei Românești*.

Dan Toma DULCIU și Tanța TĂNĂȘESCU

Prof.univ.dr. Ioan N. ROȘCA

Dan Anghelescu în volumul *Cămașa de forță a clipei*

În siajul tonalității din cărțile de poezii anterioare, Dan Anghelescu se afirmă și în recenta sa carte *Cămașa de forță a clipei*, apărută la Editura Aius, Craiova, în 2022, ca un poet elegiac, care meditează asupra condiției sale și a lumii din perspectiva curgerii timpului într-un sens care nu este cel mai prielnic omului. *Poeta vates*, autorul este și se simte prins în fiecare moment în rețeaua de relații cu ceilalți și cu lucrurile, atât de strâns ca într-o „cămașă de forță a clipei”.

De aceea, în multe din poeziile sale întâlnim aglomerări de obiecte concrete din cele mai diverse categorii, care ne pot apărea în față uzual sau cotidian, dar și de situații și raporturi sociale persistente și nefavorabile, ceea ce semnifică o anumită reificare și pierdere de sine a omului în context social. Există, însă, și unele poezii în care tablourile gri capătă și unele tușe verzi-albastrii prin amintirea iubitei și a pomilor înfloriți, dar și aceste imagini se estompează și alunecă în trecut. În viața concretă, „cămașa de forță a clipei” este, așadar, adesea, receptată ca una coercitivă și anihilantă, dar, arareori, și ca o împletitură dorită de sentimente de dragoste.

Poezia lui Dan Anghelescu nu este, însă, una descriptivă, de notație, pentru că autorul combină persoanele și obiectele perceptibile și percepute, cu alte imagini doar fantazate de el și cu valențe simbolice, pliate pe atitudinile sale fundamentale. Or, funciar, pe lângă atitudinea duală – de detașare și atașare – față de viața concret-istorică, poetul are și o anumită intuiție despre viața de după viață, spre care îl îndreaptă aceeași trecere inexorabilă a timpului. În această privință, având în vedere faptul că timpul erodează viața tuturor celor existente, inclusiv a omului, conducând totul spre neantizare, el resimte acest fapt prin sentimentul înnoptării și acela al plutirii în vag, dacă nu în abis. Mai mult încă, el are și sentimentul apofatic al proximității Ființei divine, de unde o serie de imagini cu prefixul ne-, despre Un de nevăzut și de nepipăit, dar presimțit ca o *luminoasă întunecime*.

Data fiind interferența planurilor, a celui fizic (și acesta cu unele inserții simbolice) cu cel imaginar-simbolic și cel teologico-filosofic, cu treceri imprevizibile de la un plan la altul, imaginile poetice sunt insolite și derutante. În mai multe poezii reapar simboluri și termeni sugestivi din unele dintre volumele anterioare, cum sunt ființa ca obiect sau *obiecto-ființul*, cum spune poetul schimbând genul substantivului, sau *zilnicării*, un alt termen asociat cu o anumită viziune despre lume, sau *malinconie* ori *patafizică* (cum este latura unui spital), ca niște jaloane prin care autorul își reafirmă teritoriul liric deja creat. Totodată, forând în universul lingvistic, el dă la iveală noi termeni, precum *aulodie*, *inaservitul*, *dez-înstelând*, *mahune* (care pot fi rătăcirii sau ale tăcerii), *marimbafon* (la care cântă creierul), *înlunări*, *memoricid* sau noi construcții predicative, în care verbul este substituit prin substantiv: „*nicio iubită nu mă mai toamnă, nu mă nisip, nici surdină și nu mă mai apă, nici câmp*” sau „*ca să te noapte, copac, umăr și inimă roagă-te...*” etc. (virgulele îmi aparțin, pentru a urmări mai ușor textul fragmentat de autor prin mai multe linii oblice).

Dincolo de inovările amintite, care aparțin unui autor intelectual, adevărata lui forță lirică rezidă în profunzimea imaginilor sale poetice, care, mai mult decât până acum, capătă o coloratură suprarrealistă. În acest sens, sunt semnificative însuși titlul cărții și aproape fiecare dintre cele șaiszeci și trei de texte ale volumului, din care, spre exemplificare, reținem doar câteva imagini: *năframa mortuară a zilelor ce vin*, *vagoane fantomatice intrau prin fereastra de toamnă a unui spital*, *realitatea târăște cu ea mari ploi...diluviene*, *cărămizile casei încep să mugească prelung*, *catedrale răcnesc în*

căutarea unui răspuns, în noi se trezește o fiară și urlă, chiar urlă, aud pașii pustuiului șchiopătând prin odăi, ștreangul oglinzilor varsă oceane de negru (bârrr!), trenurile lungi clămpănesc etc. etc.

Dan Anghelescu este, indiscutabil, unul dintre cei mai cultivați și mai importanți poeți contemporani, cu importante contribuții în adâncirea unor sentimente specifice omului contemporan, bântuit de angoase și de singurătate, dar și în planul sondării limbajului poetic în direcții mai puțin sau deloc explorate.

Conștient de valoarea poeticii sale, Dan Anghelescu folosește câteva artificii care, întrucâtva, par să o ascundă și obscurizeze, dar care o și semnalează și o impun. Un artificiu este acela că poeziile sale sunt lipsite de titluri prin care să se distingă unele de altele, să se individualizeze și să devină memorabile prin chiar numele lor. Ele folosesc ca pseudo-titlu un vers întreg sau numai un fragment de vers cu care începe textul propriu-zis, ceea ce sugerează faptul că toate sunt elemente ale uneia și aceleiași simfonii, ale aceluiași univers liric dananghelescian, în care, prin integrare, își lămuresc mai bine sensurile. Alt semn al ascunderii și dezvăluirii este acela al liniuțelor oblice care fragmentează frazele din loc în loc, după un înțeles (dacă există!) esoteric, dar care, deși sau tocmai pentru că îngreuiază lectura, au rostul de a-l trage de mână pe cititor, pentru a zăbovi mai mult asupra textului. În fine, prin propozițiile sau frazele în engleză sau franceză prin care își încheie multe poezii, deși solicită doar cititori culți, Dan Anghelescu sugerează faptul că poezia sa poate fi interpretată și intertextual și transpusă și în alte limbi europene.

Tanța TĂNĂSESCU

Copia Columnei lui Traian din București

De-a lungul timpului, în baza descoperirilor făcute, arheologii au confirmat faptul că reprezentările de pe basoreliefurile *Columnei lui Traian*, monumentul antic din Roma, sunt autentice, veridice, oferind astfel foarte mare credibilitate și valoare consemnărilor istorice.

Să rememorăm câteva detalii de ordin istoric:

După al Doilea Război dintre daci și romani, din 105-106 D.Hr., „Dacia Felix” a fost ocupată, fiind transformată în provincie romană. Ca urmare, Împăratul Traian a adus numeroși coloni din Italia, Hispania, Gallia și din alte părți ale imperiului. Capitala de odinioară a Daciei, Sarmisegetusa, a devenit Ulpia Traiana. După sfârșitul războiului, Traian a revenit în triumf la Roma. Senatul l-a onorat pe învingătorul dacilor cu titlul: Dacicus. Urmare a capturilor de război, de o valoare fabuloasă, la Roma au avut loc festivități triumfale, care au durat 123 zile. Circa 10.000 gladiatori au fost angrenați în lupte în arena circului, un număr de 11.000 de animale sălbatice și domestice fiind sacrificate cu acest prilej. În amintirea victoriei glorioase asupra dacilor, Împăratul Traian a dispus ca în piața numită după el „Foro Traiano” să se ridice un monument impresionant, o coloană colosală - „Colonna Traiana”. Pe un postament din partea sud-vestică a forului se află o veche inscripție, evocând două epitete atribuite lui Traian: Germanicus, Dacicus, S. P. Q. R. IMP. CAESARI DIVI NERVAE F. NERVAE TRAIANO AVGVSTO GERMANICO DACICO PONTIF MAX...”

După „Forul Roman”, un alt cunoscut monument - „Forul Traian” - a fost odinioară cea mai mare și mai frumoasă piață din Roma, edificată de renumitul arhitect grec Apollodor din Damasc, care a zidit și mărețul Pod de piatră a lui Traian, peste Dunăre. „Forul Traian” a fost poziționat între Quirinal și Capitol, fiind construit între anii 107—113 d. Chr. Era o piață cu o lungime de 126 m., în care se intra prin arcul triumfal al lui Traian din „Foro di Augusto Cesare”, aflat spre sud de „Forul Traian”.

În mijlocul forului exista odinioară statuia Împăratului Traian, înfățișat călare, executată din aur. În dreapta și în stânga forului erau poziționate 2 piețe mai mici, având forma unui semicerc, străjuite de clădiri mărețe, cu etaj, unele rămășițe supraviețuind până azi în partea dinspre Quirinal.

„Forul Traian” de azi, situat spre nord de „Forul Roman”, deci aproape de acesta, a acoperit o parte din „Basilica Ulpia”, una din cele mai mari și mai vechi monumente eclesiastice din Roma antică, având nu mai puțin de 108 colonne de granit, azi în ruină. Lângă aceasta bazilică impunătoare, spre nord, existau două săli impunătoare pentru „Biblioteca Ulpia”, considerată cea mai mare, mai bogată și mai faimoasă bibliotecă din Antichitate. Aproape de acestea, exista și un „Gymnasium”, inclusiv și așa numitul „Tempio di divo Traiano” și a nevestei sale Plotina.

Așadar, în fața bazilicii se află faimosul monument triumfal: „Columna lui Traian”. Având o înălțime de 36 metri, în vârful acesteia se afla inițial statuia de bronz a Împăratului Traian. Aceasta a fost înlocuită cu statuia Sfântului Petru, începând cu anul 1587. Inchiziția a decis să șteargă urmele acestui Împărat, considerat un prigonitor al Creștinismului.

Trunchiul monumentului are la bază un pedestal pătrat, care în partea dinspre for are cunoscutul text, numindu-l pe Traian Dacicus și Germanicus, fiind învingătorul acestor neamuri.

Piedestalul a păstrat în cele patru colțuri câteva rămășițe ale unei acvile romane, în timp ce, pe laturi, sunt stilizate reprezentări de arme și insigne militare, iar deasupra sunt plasate ghirlande din frunze de laur și stejar.

Intrând pe ușă, în partea din stânga, se află camera mortuară, unde, într-o urnă de aur au fost așezate osemintele divului Împărat Traian; la dreapta se află o scară construită din marmoră, având 185 de trepte, ducând

spre balconul din vârful columnei.

La exterior, Columna prezintă basoreliefuri cu scene din timpul războaielor dintre romani și daci. Personajele sunt reprezentate cu o mare precizie, cu detalii exacte pe benzi în spirală, executate cu dalta, având înălțimea de 1,20 m și lățimea de 1,40 m. Inițial, scenele numărau 420 piese, dar în anul 1911, prin decizia Muzeului Pontifical de la Roma, ele au fost sistematizate, regrupate și reduse la 124 de scene unitare. Scenele 1-72 reprezintă primul război (anii 101-102 d. Chr.), în timp ce scenele 73-124 redau al doilea război (anul 105 d. Chr.). Scenele încep de jos în sus, în formă de spirală, pornind de la postamentul Columnei, și se sfârșesc către vârful columnei, sub balcon.

Cele mai semnificative imagini sunt scenele unde apare Decebal, regele dacilor. Întruna din scene acesta stă în genunchi înaintea lui Traian, cerându-i pace. Decebal este un bărbat de statură înaltă, având trăsături impresionante, iar fața este acoperită de barbă. Alături sunt așezate trofee, armele luate de la daci și sarmati. În altă scenă se pot observa numeroase trofee, constând din armele dacilor și ale sarmaților învinși. E de remarcat forma specială a armelor dacice, care se deosebeau în mod esențial de cele ale romanilor. Armele dacilor, redată pe Columnă, sunt săbii curbe sau drepte, cuțite, pumnale gen cosor, lănci, scuturi, fiind identice cu cele descoperite în cursul săpăturilor arheologice.

„Columna lui Traian” poate fi considerată, așa cum de altfel s-a mai spus, „o cronică în imagini” a războaielor purtate de romani împotriva dacilor, ea fiind și un simbol al istoriei românilor.

În anul 1870, Napoleon al III-lea a comandat realizarea de mulaje după „Columna lui Traian”, inițial dorindu-se realizarea unei copii pentru Muzeul Luvru. Și în țara noastră se inițiază proiecte ce își doreau realizarea unei copii de bronz și amplasarea ei într-o piață publică din București. Ca dovadă stă anunțul din anul 1867 în cotidianul „Românul”, ce anunța că acel monument de for public ar urma să fie ridicat în București. În anul 1870, B. P. Hașdeu inițiază publicarea unei reviste denumită „Columna lui Traian”, unde colaborează Gr. Tocilescu, D.A. Sturdza, A.D. Xenopol, Al. Odobescu, alături de alți publiciști.

În 1934, când Papa Pius XI a inițiat realizarea unei noi serii de mulaje din beton armat după „Columna lui Traian”, Emil Panaitescu, pe atunci directorul Școlii Române de la Roma, a sesizat oportunitatea și a obținut aprobarea autorităților pontificale pentru realizarea unei serii suplimentare de mulaje pentru a fi trimise în România, și tot el este cel care a obținut sprijin de la autoritățile române pentru fondurile necesare achiziției copiei „Columnei lui Traian”. Reproducerea este realizată la scara 1/1, din ciment armat, culoare albă, cu o mixtură de marmură albă.

Realizarea copiei existente în prezent la Muzeul Național de Istorie a Românilor (MNIR) a fost realizată la Roma între anii 1939-1943, lucrările fiind întârziate de cel de al Doilea Război Mondial, când mulajele au fost adăpostite în subsolurile Muzeului Lateran, aparținând „Forului lui Traian” și în depozitele Palatului Expozițiilor de la Roma. Precizăm că mulajele au fost proiectate pentru a fi adecvate expunerii în spațiu muzeal. Copia „Columnei lui Traian” a ajuns la București abia în 30 mai 1967, datorită contextului istoric și politic al acelor timpuri, piesele fiind încărcate în 18 vagoane de tren.

Inițial, copia „Columnei lui Traian” a fost instalată la Muzeul de Istorie al Partidului Comunist Român (astăzi Muzeul Național al Țăranului Român), iar din 1972 este amplasată la Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România (astăzi Muzeul Național de Istorie a României).

Tanța TĂNĂȘESCU

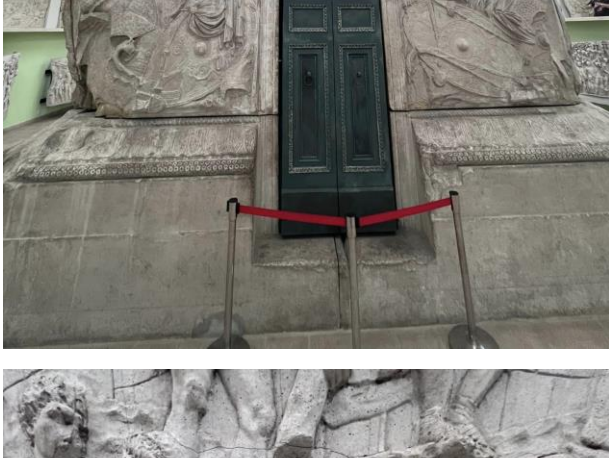
Detaliu DECEBAL

Sinuciderea Regelui Decebal

Dumitru ICHIM

Țara Norilor din Apus

Correspondență din Canada

1. ȚARA NORILOR DIN APUS

Încăpățânat fiind nu m-am dezamăgit că fiii oamenilor au râs de mine vorbindu-le că nu este doar un limbaj poetic, ci că există cu adevărat pentru unii o limbă a apelor și a pădurilor, a animalelor și a păsărilor. Lasă-i să râdă acum, că eu fiind politicoș voi râde la urmă. În loc să cedez, merg și mai departe povestind despre o Țară a Norilor de Apus.

Frate al meu, dacă ai auzit, chiar dacă ți s-a părut, că un copac a fremătat ceva pe coarda inimii tale, nu trece mai departe!

Oprește-te și fii arcușul lui! Împreună, ridicați-vă în cântec nou către un cer și mai nou!

Soră a mea, dacă ai auzit, sau inimii tale i s-a părut, că tresaltă în bucuria țesutului de lumină a unui grai abia șoptit, ca de freamăt dureros de adânc de păduri din păduri renăscute, care te cheamă pe numele mic al tinereților tale, nu trece mai departe! Oprește-te și împreună cu arborele sfânt înfloriți amândoi! Precum ochiul de copil știe să înflorească asemenea crinului din Trunghiul-cu-Ochi!

Dragii mei, dacă oftat de piatră, suflare de frunză, geamăt de ape sau șoaptă de apă ne-ncepută te cheamă, sau ți s-a părut că e spus în limbă neferecată-n cuvinte, oprește-te din drum! Fă drumul tău pâlnie de ureche și toarnă în ea fără de saț bucuria, până se umple de lumină ulciorul, și împreună ridicați peste întuneric o lună plină ca inima voastră de copil!

Au nu știți că mai înaltă decât temeliile cerului și mult mai adâncă decât facerea mâinilor Lui este inima voastră când înflorește? Sunt hohotelor de copii când aud pe îngerii vorbind cu accent atât de stângaci ciudata-ne limbă!

Rămâneți copii, că numai a unora ca acestora este Împărăția Cerurilor! Oare de ce Învățătorul insista mereu să nu ne depărtăm de Fântânile Copiilor și de nu vom fi asemenea lor nu vom intra în Împărăția Cerurilor?

Credeți voi care atâta știți că totul se cumpără și se vinde că Lumina vorbindu-vă mereu de copii ar fi făcut reclamă la vreo companie de pampers, puțin credincioșilor?

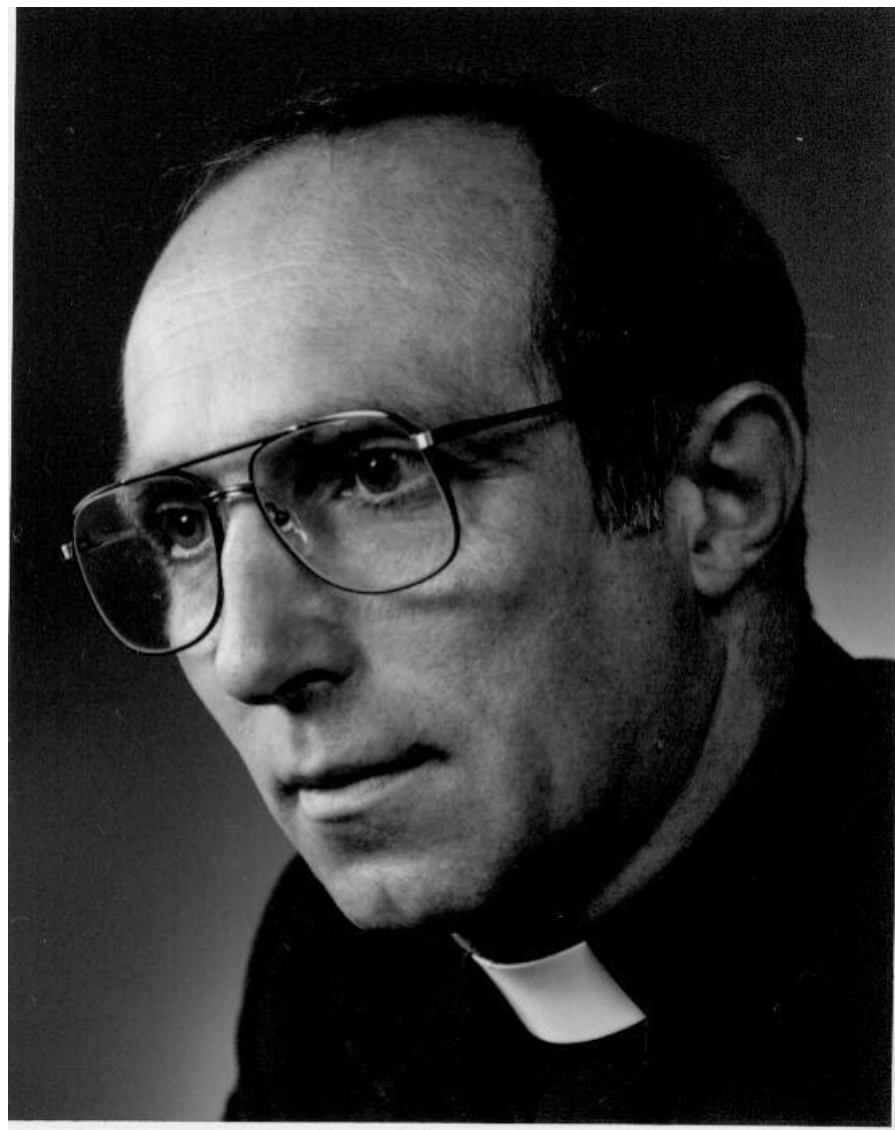
2. ȚARA NORILOR DIN APUS

Fiind o fire mistică nu mi-am ghidat viața după destinul scris în stele, ci întotdeauna norii au fost cel de al doilea abecedar. Primul era pentru creier, al doilea pentru inimă.

M-am născut într-o covată a munților săpată de Valea Uzului. Din adâncul ei norii erau undeva atât de sus că pe acolo erau îngăduite numai cărările pe unde îngerii mergeau la culesul fragilor care creșteau pe coasta unui nor.

Când am venit în Canada era în iunie 1973. Am trecut cu autobuzul "Greyhound" - "Ogarul Cenușiu" - peste podul de la Detroit la Windsor. Aveam vreo 20 și ceva de ani, o diplomă de la Princeton, N.J., o valiză cu manuscrise și idioțenia de a începe viața într-o țară în care nu aveam de nimic de care să mă țin, precum pasagerii într-un autobuz.

Stăteam la fereastră și pentru prima dată, după trei ani de zile, mi-am îndreptat ochii spre cer și am observat cât de aproape sunt norii. Atât de aproape, că puteai să-i atingi cu mâna. Erau norii de amiază, pe o câmpie străină, într-o țară străină, fără bani, fără prieteni,

Dumitru ICHIM

fără rude, ce voi mânca și unde voi dormi la noapte. Dar nu mi-era frică de nimic. M-am aruncat în necunoscut și singurii mei prieteni erau norii din copilărie, cărora li s-a făcut milă de mine și s-au apropiat atât de mult și la propriu și la figurat. Mă cunoșteau de pe dealurile de la Dărmănești și știam că nu vin cu mâna goală de la Dumnezeu.

La 12 și jumătate am ajuns în Kitchener. O cafea și ziarul pentru "help wanted" - pagina cu servicii. "Ce facem, norilor?" Și ce frumoși erau în straiul lor! Erau ca și cei din Dărmănești, dar așa de aproape că urechile mele îi auzea cum se foiesc în ceruri, luați prin surprindere și neștiind cum să mă ajute. Au întrebat norul lui Moise și până s-au dezmeticit am găsit pe Ahrens St chirie de 50 de dolari pe lună. "Să nu aduci femei!", mi-a poruncit tocmai la intrare văzându-mă tinerel și am râs în sinea mea că numai de femei nu-mi ardea.

Ca să-l conving pe proprietar cât sunt de serios l-am rugat să mă ducă la serviciul găsit la o fabrică "FritoLay!", tocmai la intrarea în Kitchener. Văzându-se luat prin surprindere de atâta prietenie, de parcă ne-am fi cunoscut de când lumea, până să accepte eram deja în mașină arătându-i unde să mă ducă.

"Beautiful clouds!", zic eu, prezentându-i prietenii mei. El mă întreabă ce am bombănit în engleza mea cu accent bisericesc, eu îi spun că vorbeam cu mine însumi.

Și uite-așa, m-a lăsat ca pe o valiză în Gara de Nord la poarta fabricii. Era 2 și jumătate. Portarul mă întreabă ce vreau. Îi arăt cu degetul serviciul încercuit cu pixul. Tușește ca să-mi arate cât e de important și-mi arată un ghișeu. Interviu a fost scurt. Șeful de personal mă întreabă: Când vrei să începi să lucrezi? Îi răspund: Right

now! Chiar acum.

La 3 și 30 se termina schimbul și la 4 veneam noi ca oameni de serviciu să curățim mașinile care umpleau pachetele cu floricele, ciocolate, semințe, gume de mestecat, etc. , tot felul de mărunțișuri pe care le cumperi prin sălile unde aștepți trenul sau autobuzul.

Ca muncitori ni se dădea un furtun gros cu aer comprimat, te suiai undeva sus ca la un coș de moară și apăsaai pe un buton. Imediat toate bunătățile din coșul de aprovizionare zburau în aer de nu se mai vedea om cu om. Apoi luam lopata și umpleam butoaiele. N-am văzut în viața mea atâta risipă.

Noi scăpam din fabrică la 12 și jumătate, iar ultimul autobuz era la 12. M-am uitat la cerul cu lună plină și mi-am văzut norii! O, dragii de ei! ”Ce facem nourașilor, acum?” Tăcere. Unul, după ce a deschis cerdacul de sidef al lunii, mi-a făcut din ochi. Am înțeles.

Fusesse o zi călduroasă și acum era numai bine de o plimbare. Am început să fluier de parcă aș fi fost în drum spre Boiște și spre dimineată am ajuns la prima mea locuință de pe Ahrens Street. Am făcut o foarte bună impresie norilor. La despărțire mi-au spus împurpurați de bucurie că am fost singurul care i-am ascultat. ”Oare de ce oamenii își caută fericirea cu capul în jos în loc să privească și spre noi, Mesagerii Domnului?” m-au întrebat. Eram fericit după prima mea zi de birou în Canada și aveam chef de vorbă. ”Deh, săracii oameni, încrezători în ei s-au dezvățat să mai privească spre cer. Auziți, norilor! Una bună! Cică l-au întrebat pe unul de ce e cu botul tot timpul în jos, la care acesta ar fi răspuns: ”Cum să nu fii rușinos când tatăl tău e porc, iar mama ta e scroafă!”

Noapte bună, norilor!

3. ȚARA NORILOR DIN APUS

El a intrat, ca o izbucnire de vânt: ”Mergem, până nu pierdem norii!” Cei mai frumoși nori sunt Norii din Apus! Sunt primii născuți ai oceanului, de aceea și cerul îi răsfață cu cele mai deosebite nuanțe ale transcendentelor păduri de constelații și le pune hlamidă de sfetnic al omului, dar omul a uitat din nevolnică frică și sufletească bătărănie să mai privească în sus, că nu degeaba dintre toate hiarele pământului i s-a dat verticalitate să privească în sus, spre rudele lui, neamuri de apă ca și el, pline de lacrimi, dar și de curcubeul cu care Dumnezeu își semnează toate pergamentele de înfiere ale omului.

Să nu credeți că e poezie, sau sfântul delir al vreunei pustnice viori violacee, ci purul adevăr. Așa m-am născut eu, diferit de toată lumea care se naște cu capul înainte. Mama spunea că m-am născut geamăn, cu moartea de mână, și era să moară din cauza mea, nor fără de căpătâi și drum al durerii de drum, că am ieșit cu picioarele înainte.

Trebuia să ajung în Canada pentru că aici e capătul lumii. Aici norii din întreaga lume se întâlnesc la cea mai mare sărbătoare a lor. Locul se numește Bay of Fundy. Atlanticul care s-a săturat de pământeasca lui hălăduire a plănuit în ascuns să-și desfacă aripile și să pornească spre Creatorul lui printre stele. Norii știau ce vrea să facă. Oceanul își strânge toate apele în acest golf, Bay of Fundy, din Nova Scotia. Oamenii de știință au calculat că fluxul acesta care e cel mai mare din lume este egal în cantitate cu toate râurile și fluviile lumii. Vă spuneam și-n altă carte despre Sărbătoarea Norilor de Apus. Sunt înveșmântați în stihare cu tivuri de aur și, ca Mesageri ai Celui Prea Înalt i-au adus porunca Lui pentru ocean: ”Întoarce-te, Fiu al Slavei și al Drumurilor fără de drum, în groapa ta de pământ până la A Doua Venire!” Am văzut pe marginea aceea de lume, Oceanul întorcând-se într-o adâncură a lui târându-și albastrele lui aripi.

Salt în mașină și...la drum, la vânătoarea de nori spre apus! De pe Madison Ave. South o luăm pe Highland Road, sens giratoriu, și apoi auzim rugăciunea de toamnă a Canadei: „Toată grija cea lumească să o lepădăm!” O luăm spre Stratford. Canada, în respect pentru Shakespeare, a dedicat un întreg oraș divinului bard străbătut de râul Avon care se liniștește pe sub sălcii într-un lac plin de lebede

și unde turiștii se plimbă cu tot felul de ambarcațiuni admirând peisajul plin de poezie și mister.

Drumul urcă și coboară pe pante ușoare, subliniate de un contrabas somnoros dar care din când în când se trezește și ne redă frânturi din ce a visat. Pe stânga, ferme cu perii dese de porumb furajer, dar și porumb pentru făina soarelui, aliniat în rânduri de soldați la defilarea Norilor de Apus. Pe dreapta printre mândrețea ostașilor îmbrăcați în uniforme verzi, ireproșabile, și cu spic la pălărie precum vânătorii de munte apare o moschee albă și cu ceapa mistică deasupra care dă peisajului tentă de orient și cântec de fluier al vegetalului. Miroase a porumb, a iarbă abia cosită și a necunoscut pe care Norii de Apus îl sporesc în epopee largă cum numai Canada poate oferi atâtea volume de ferme, păduri și lacuri unele cu neamuri la Atlantic, altele la celălalt tărâm al Pacificul.

De fapt, steagul Canadei era propus să fie cu două extreme albastre, simbolizând cele două oceane, iar la mijloc frunza de arțar. De ce s-a preferat roșu? Poate în memoria Pieilor Roșii uciși, sau ostracizați în rezervații asemeni bizonilor. Ferme de vaci, de găini și de cai. Umbra pădurilor, ca niște nori de verde reușit în cheia fa, te spală de praful spiritual al cetății, te înviorază cu părtășie de energie necunoscută și uiți și de mască și de bască și de frică și de dictaturi de frică. Pământul lui Dumnezeu, umbrit de facerea mâinilor lui – norii, acești profeți ai Înaltului, îmbrăcați de mititei în culoarea albă și blândă a bumbacului care știe să înflorească poveștile buniciei, care întotdeauna sfârșește în biruința binelui și a luminii, de somn odihnitor și bogat în livezi de pomi roditori cu merele de aur.

Printre nori, pentru a le da rangul lor imperial, a rămas un vultur - sigiliul dragostei și a înaltului pur și care te purifică: ”Si voi face tinerețile tale ca ale vulturului!” Oamenii noștri ar fi în stare să pună taxe pe nori, să-i ducă în ospicii de nebuni și pentru răzvrătirea lor să-i închidă în beciurile mucegăite ale cugetului lor. Noroc că Marele Inchizitor - homo porcinus - e tot timpul cu râțul în jos citindu-ne decretul și vânându-ne libertate după libertate. Au nu ați auzit niciodată cum ne citește oceanul din Scriptură: „Nu dați mărgăritarele voastre porcilor ca nu cumva întorcându-se spre voi să vă sfășie!”? Ferme de porci și intrăm în New Hamburg, întemeiat pe la 1854 de menoniti. O altă fermă cu vaci pestrițe și iarăși hohotele de sănătate ale fermelor de rapiță în sărbătoarea lor de galben și verde dintr-un mal până sub streășina cerului. Blândețea unui mestecăn ne binecuvântează cu barba până la pământ ca un Deceneu oprit la marginea câmpiei.

&

Poate m-aș fi bucurat de succesul lui Cioran dacă aș fi luat-o pe drumul scurt care duce spre tine însuși, pe orizontala cugetului social. Durerile singurătăților, neliniștea, angoasa și panica îngrozitoare că nu ai pe nimeni, că față de om sau de Dumnezeu, în această busolă fără ac, dar perfectă în cercul ei vicios, că ești singur, absolut singur în acest black hole care nu numai că îți sugerează steaua zodiei tale, dar întâi, ți-a stors-o de lumină! Să auzi cum îți pâraie oasele și grinzile tale și cum tot ce ai crezut că e adevăr al lumilor tale, pietrele axiomatice ale temeliilor ce te susțineau ca EGO, curg sfărâmat în nisip dintr-o gură flămândă ca toate părerile de sens să ți le arate că sunt părere, scriere pe apă și fum amăgitor!

Bietul Cioran! Ce animăluț prostuț am fost să-l iau în serios pe acest colos al lacrimilor și care, prin orizontalitate, nu a putut să se ridice peste culmile disperării! Eu care eram atât de bogat, cu milioane de nori slujitori în vistieriile cerului! Zicea: „Despre viață nu se poate scrie decât cu un toc muiat în lacrimi!”

Ați auzit de ursită și ursitoare? Dacă ursita sună a determinism și încorsetare în dogma unei axiome de fier, totuși ursitoarele aduc omului Cartea Norilor, povață și orientare a ochiului care privește spre Ochiul din Triunghi pe unde trec norii spre apus și îi sărută Poarta Omului. Ochiul e dat omului nu să vadă, că și broasca și boul văd, dar spre deosebire de ei, ochiul e dat omului să observe ce este

dincolo de heleșteul cu nuferi. A observa înseamnă să privești în sus, să ai verticalitate. Văzul orizontal, când omul și-l însușește, nu poate să te ducă dincolo de abator. Te naști, te reproduci ca o muscă de fructe și mori în borhotul de prune. Atât! Dincolo de culme nu e nimic. Culmea Disperării!

Din rănila de pe umeri ale Crucii ar fi crescut aripile tale să poți zbura ca Norii spre Apus, dar ce e dincolo de disperare? Un Iisus mort, un Dumnezeu ratat, un visător frumos ca orice mort de tânăr. Și atât! Hopa și Nietzsche: „A murit Dumnezeu!” Hopa și Darwin: „Ai căzut din copac și ești fiu de maimuțoi!” Nu există Dumnezeu, nu există suflet, ești o orătanie cu chipiu de animal care merge spre același abator. Orizontalitatea de care te-ai îmbolnăvit are un singur leac de a te urca „Pe culmile disperării!”. Și atât.

4. ȚARA NORILOR DIN APUS

Stratford 11 km. Lanuri de nutreț verde, abia cosit. Cât de frumos știe natura să moară! Întâi își scrie în sămânță întregul testament al devenirilor, iar când vine moartea, în loc să lase în urmă duhoarea tânguiriilor, a răzvrătitudinii, care nu știe că „sfârșitul” este vecin de brazdă cu „săvârșitul”, natura se ridică triumfător deasupra morții recitând cel mai frumos acatist al miresmelor din metafora fânului cosit. Moartea pentru migdal, sau crizantemă, sau orice apus al florilor, sau fructelor de toamnă, în loc să fie un zid al nonsensului adus de Thanatos, devine o treaptă vie. Știți voi ce e o mireasmă? Despre nas știm că e un suport al ochelarilor, dar nimeni nu vorbește despre urechile nărilor. Da, da! Florile, înainte de a muri, precum lebăda ce își presimte zborul, oferă văzduhului cel mai frumos recviem din notele pe care numai mirosul le vede și le cântă. O, dacă ați ști ce frumos se poate auzi mireasma culorilor cu care se îmbracă toamna!

Și iarăși revin la cartea mea de înțelepciune a norilor de apus. Zic de apus pentru că numai el, apusul, numai el poate fi mamă a răsăritului și a tot ce e viață. Fără durerea de mamă a apusului, nu avem sâmburele ontologic al omului: ”Veniți de luați lumină!”

Mi-am făcut privirea ca o dronă rotundă rostogolindu-se ca un împrumut al ochilor în toate părțile, pe toate fermele de rapiță, porumb, fasole și nutrețuri, apoi îi dau drumul până la norii de apus.

Trecem prin localitatea Shakespeare și mai avem câțiva km până în Stratford. Aceiași nori cu care am plecat la drum. Erau deasupra sinagogii din vârful dealului de pe Madison Ave. Vorbeam cu ei despre norul, fratele lor mai mare, care conducea pe Moise și poporul lui și care în sfîntenia lui, noaptea se făcea foc născător de lumină. Aceiași nori deasupra capătului de drum, pecetluiți cu crucea bisericii de la St. Joseph, iar acum în răsfățare de lumină. Îmi amintesc de ei când străbăteam provincia Saskatchewan. Ore de grâu, ore de aur, ore de taină, căutare și regăsire, iar semn de carte - norii de apus! Fiecare provincie are un simbol, dar cel mai poetic este cel al Saskatchewan-ului - Land of the Living Skies! Țara Cerurilor Vii! Da, ceruri vii pentru cei care nu și-au pierdut libertatea de a fi viu. A fi viu înseamnă a lăsa inimii tridimensionalitatea iubirii, înălțimea dragostei cu bisectoarea exact în vârful și inima cerului.

Acum, când trecem peste râul Avon, privirea ni se îndreaptă spre turnul Tribunalului care domină orașul lui Shakespeare. Uite și drăguții mei de nori albi de-a dreapta și de-a stînga lui. Trag cu urechea la ce pot discuta între ei acum când se odihnesc lângă catedrala zeiței legată la ochi și cu cântarul în mână. „Oamenii au ajuns pe lună, dar lumea e plină de închisori și bolnițe de psihiatrie. De ce? Toate lucrurile sunt tridimensionale, numai bietul om este robul care și-a pierdut înălțimea, dreptul de a-și privi moștenirile despre care îi pot vorbi îngerii albi din bumbac de apă și de apus călăuzitor și matern.

5. ȚARA NORILOR DIN APUS

Niciodată Norii de Apus nu m-au dezamăgit, să uite de mine, să mă părăsească lăsându-mă pe mîna și la îndemîna

oamenilor. Parcă-i auzeam pe cei de la sinagogă: „Nu vă nădăjduiți spre boieri, spre fiii oamenilor, întru care nu este mîntuire!” Sau Norii de Apus de la capătul străzii, de la St. Joseph. Oamenii îmi săpaseră groapa până când m-am trezit în fundul gropii. Toții stăteau pe margine și hăhăiau ca niște hiene. Eu, pe spate, fiindu-mi frică de lopețile lor, nu priveam în sus, ci îmi făceam de treabă exersând pe un perete al gropii „Sonata Lunii” de Chopin așteptând să mă îngroape. Când s-a făcut liniște mi-am oprit pianul și privind în sus, în locul huidumelor, am văzut doi nori albi care zâmbeau spre mine. Ca omul prost, când le-am văzut fața luminoasă și cu zâmbetul precum acela pe furiș al îngerilor să nu-i vadă Dumnezeu, am uitat de toate. Și de pian și de parcare, și cum nu eram în sânul lui Avraam, ci în fundul pămîntului grăitu-am către ei: „Ce facem acum, puii lu tata?” „Poți să te duci mai jos?”, mă întrebă ăla despre care bunica zicea că stă pe umăr, că e înger păzitor. „No way!” i-am răspuns în limba oficială a țării. „Dacă nu poți să te duci mai jos atunci nu ai altă opțiune decât să o iei în sus!”

Am ajuns deja în Stratford. Norii s-au dat peste cap și de după niște sălcii au apărut întrupați în lebedele lui Shakespeare. Pe râul Avon sunt foarte multe. Vă spuneam anul trecut că am fost impresionat până la lacrimi descoperind cum oamenii de aici i-au ridicat un monument unui visător care avea grijă de ele tot timpul. Lebedele, numai Ceaikosky știa despre originea lor cerească, sunt Nori de Apus. Cu gâtul arcuit atât de balerin sunt singurele păsări-crin care se apleacă de prea multă lumină deasupra apei învățându-ne de generozitate și smerenie. Generozitate - dând apei din frumusețea cea dintâi a norilor, și smerenie! Adâncul smereniei nu este să stai cu capul în jos, ca proasta în târg, ci numai când în adâncul tău, în plutire sfântă, poți să dialoghezi cu frații tăi norii care plutesc pe lângă tine ca niște cântece pe care Dumnezeu încă nu le-a cules nici cu flautul, nici cu vioara. Diavolul a căzut interpretând greșit scripturile lebedelor ridicându-și gâtul cu trufie ca o gâscă proastă care habar nu are că baletul amintește că trupul omului e zbor, care nu știe nimic din adâncul artei, că lebăda aplecându-se nu se umilește, ci înflorește și apa, și cerul și orizontul sălciilor înrourate pe harpele lor. Dacă Satan ar fi știut de balet nu s-ar fi aruncat ca țeapa stricând armonia numărului sfânt și a pasului ritmat în răsufletul luminii. Mândria este podoaba prostului și slava măgarului care și-o trâmbițează vehement prin răgetul personal al originalității exact când viorile, ficele de foc ale lacrimii, încep să curgă însăilând pe ape lebede în plutire de Nori spre Apus. Baletul a apărut în pustia Egiptului când asceții au început să imite prin isichie și metanoie visul florilor de zăpadă ale lebedelor, cum se poate bea cerul plătindu-i rugăciunea de apa care la începutul ei a fost Nori de Apus. Pentru omul mândru, fratele Fiului Risipitor, eleganța este o slăbiciune a sclavului și a unui duh veștejit, baletul o aiureală a desfrânatelor care nu are nimic din bărbăția de militar a unei rase pure și puternice, iar lebedele - niște păsări inutile, nici pentru ciripit, nici pentru bucătărie. Că bine le-au făcut bruneții din Viena că le-au halit, nu?

Stratfordul e un parc mai mare, cu multe grădini, cu pavilionul teatrului unde sunt jucate piesele lui Shakespeare de cei mai renumiți actori ai lumii, cuib de cultură și biruință a luminii, iar simbolul lebedei este cel al artistului și sfântului, al celor ”blânzi care vor moșteni pămîntul”. Adesea, norii plutesc pe râul Avon alături de surioarele lor fără ca unul să deranjeze delicatețea caligrafiei pe apă scrisă de același condei al Sophiei.

Norii de Apus mi-au întărit credința în biruința Sophiei pe care aș identifica-o ca Logosul căutat de toate școlile filosofice ale antichității și preaslăvit de Ioan ca Logos-Lumină pe care tot întunericul zilelor noastre nu va putea să o cuprindă. O viziune ca în filosofia lui Teilhard de Chardin. Ce vor să ne spună ei este că numai apus poate naște răsăritul și nu invers, că destinație nu este capac pentru un destin al determinismului, apusul ca fatum, ci că: „Iubirea este adevărata destinație”, cum spune Thomas Merton. „Noi nu găsim înțelesul vieții prin noi înșine - noi îl găsim cu celălalt.”

În „Jurnalul filosofic” Constantin Noica ne îndeamnă să dăm

omului nu sfaturi, moralisme, învățături, ci ”stări de spirit”. Haosul primordial a fost înfrânt de aripă, de zbor. Armonia, sensul, lumea ca lumen au fost create de Spiritul Sacru.

Mai mult ca oricând avem nevoie de ”stări de spirit”, orientarea istoriei noastre spre Logos ca să putem întâlni frumusețea Sophiei.

Citez, tot din Noica: ”Dacă iubiți muzica - pierderile, curgerile, creșterile; dacă vă place geometria și rigoarea, fără să se împietrească inima și mintea; dacă aveți un dram de nebunie și un munte de măsură - veți întâlni cândva filosofia.”

6.ȚARA NORILOR SPRE APUS

Cei care m-au cunoscut, m-au îndemnat să-mi scriu memoriile, că puțini scriitori au avut ocazia să cunoască atât de multe personalități din perioada comunistă, și de stânga și dreapta. Mi-a venit să râd. Memoriile le scriu oamenii serioși, cu mustățile răsucite ca ale Kaizărului prusac Wilhelm, ăla cu țepușă la chipiu, sau ca ale lui Dali, politicieni care n-au umblat niciodată desculți și care n-au furat pere de la Mătușa Raveica, sau să doarmă în podul grajdului, toamna după prima căruță de fân, de oameni mari care au avut tutore de mititei, la limbi străine, pian și balet.

Pe Valea Uzului nu se auzise de babysitting așa că tata și cu mămuca, Dumnezeu să-i ierte, mă lăsau singur acasă și se duceau la prășit la Mașcaș sau la Rafinărie: „Mitrele, să fii cuminte că mămuca o să-ți aducă diseară ceva bun de la piață!”. Și uite-așa rămâneam singur toată ziua de mare și, Doamne, ce lungă era ziua pe atunci, cam cum este acum o săptămână!

Mă suiam în podul grajdului și de acolo mă uitam la Norii de Apus, care se opreau deasupra de Nemira, muntele sfânt al dacilor, și întotdeauna îmi dădeau sfaturi poznașe ca să nu mă plictisesc. Și cum tot cerul era al lor, așa tot pământul era al meu. Dimineața o luam binișor pe cărarea ce ducea în livadă, de acolo săream gardul în grădina lui Moș Vasile, până în vârful Măguriceii. De acolo se vedeau toate împrejurimile până la Trotuș, Comănești și munții la care n-am mai ajuns niciodată. Sau cu Sinică, Gelu și cu Gheorghită mergeam la scăldat la moară. Ce memorii? Toate amintirile mele sunt cele despre Norii spre Apus. Pe cine interesează scăldatul în gărla de moară?

Pe vremea aceea nimeni nu știa de ecologie. La deal de noi era Rafinăria nr. 8 din Dărmănești pentru prelucrarea petrolului adus de la Moinești. Toate reziduurile de păcură erau aruncate în apa Uzului și de la noi până la Trotuș, Siret și Dunăre nimic nu mai rămânea viu, nici broască, nici pește și nici vreun dușman de-al poporului. Dar pentru noi copiii, ce binecuvântare! Albia râului și toate pietrele erau negre de păcură ca pielea netăbăcită a celui din subterană, dar apa era caaaaaldă și bună! Era o lume a basmelor apocrife!

Cred că numai în rai putea să miroase atât de frumos a sălcii, topile de cânepă, a răchită nedescântată și, mai ales, mirosul fantastic de păcură încălzită de soare!

Mitrel uita să fie cuminte, cu toată promisiunea că mămuca o să-mi aducă bunătăți de la piață și, cu ceilalți copii cu cămeșoaie de cânepă până peste genunchi, ne scăldam până apa ne suga toate păcătoasele măruntaie de foame.

Când veneau seara, săracii părinții noștri își puneau mâinile în cap neștiind ce lighioane or mai fi astea în care numai dinții li-e erau albi! Biata mămuca, eu cred că numai o sfântă iertătoare și blândă ca o toamnă încărcată de daruri ar fi putut să-mi fie mamă, după câte mă învățau prietenii copilăriei mele, Norii de Apus !

Trebuia, sărăcuța de ea, să-mi fiarbă cămășuțele de cânepă în cazanul din curte cu leșie și apoi să le spele dincolo de gărlă, cu maiul de lemn pe piatră.

Ce grădiniță? Noi aveam toate grădinile vecinilor cu toate fructele pe ales iar uneori, din cauza baletului, ne mai alegeam cu câte o zburătură de la Paraschiva lu’ Racu când ne prindea pe unde ne

ispitiseră cine altcineva decât tot Norii de Apus.

Din tot satul numai Nelu Lunganu, băiatul doctorului, mergea la grădiniță. Era tuns la frizeria din Tg. Ocna, nu ca noi cu foarfeca de tuns oile. Avea costum și pantofi cu șosete albe. Săracul de el că nu a mers în viața lui la scăldat, sau la Bălătau, lacul cel mai frumos al copilăriei noastre în care peștii săreau direct în oglindirea norilor albi plutind ca niște lebede. La 7 ani, Tinca, sora mai mare, care învățase cusătoria, mi-a făcut cămașă cum nu văzusem niciodată, pantaloni cu manșetă, iar mămuca mi-a cumpărat de la Tg.Ocna pantofi negri, șosete albe, iar tata mi-a făcut un ghiozdan din lemn cu curele din ce i-a rămas de pe la cojoacele croite de el.

Acum eram ca nefericitul de Nelu Lunganu, spălat pe picioare în lighean și chiar și în urechi! Vai, vai! Ce mare nenorocire căzuse pe capul meu! „Iartă-mă, leliță, mă rugam de Tinca, iartă-mă că o să fiu cel mai cuminte, dar nu mă duce la școală!” Și plângeam în hohote: „Ard-o focul de școală, să o ardă!” Nistor, care era la gimnaziu la Tg.Ocna mă consola că o să fie bine și că o să-mi placă, dar eu urlam cât mă ținea: „N-am făcut nimic, nu mai fac, iertați-măăă, nu mă duceți la școală, ard-o focul de școală!” până când Tinca mi-a ars una la fund: „Taci, vagabondule că-ți dau peste bot!”

Apoi m-a luat cu binișorul, mi-a pus ghiozdanul în spate și am ieșit pe poarta mare. S-a făcut ca o lumină, dar Norii de Răsărit se strâmbau la mine răutăcioși: „Așa-ți trebuie, derbedeule! Să vedem cine-o să te mai apare!” Nu am văzut oameni mai îndrăciți în toată viața mea decât Norii de Răsărit, cu burtă cât a boului și cu obraji umflați și roșii ca a lui Nea Costică, bețivul satului!

Într-o zi tov. învățător Hârlea a venit la tata să-i facă o căciulă pentru că tata era cojocar și dascălul bisericii „Sf.Nicolae” de pe Boiște. Doamne, când l-am văzut că intră pe porțiță m-am ascuns de frică sub pat lângă lădoiul de faină și trăgeam cu urechea înspăimântat. „Păi, Dunitre, l-am auzit răspunzându-i lui tata, cu acel n al spaniolilor, brânză bună în burdof de câine! E prea obraznic, că uneori îi face pe toți să rădă în clasă cu râsul lui, de se aude de la Chițurlaș, dar îi cumintesc și când mi se rupe bățul începe să rădă iar. Eu mă răstesc la el, că nu degeaba am fost majur în armată și îl ameninț că îl bat cu cureaua și el zice: „Nu poți!”, „De ce, puciosule?” și tot el ca un cocoșel: „Nu poți, că îți cad pantalonii!”

Când am ajuns într-a șaptea la ședința cu părinții, profesorii îi spuneau tatei că nu-s bun de nimic, nici de inginer, nici de doctor, nici de vreo meserie serioasă. „Dunitre, dă-l la seminar, l-a sfătuit tov. director, care ne preda matematica și geografia, că poate de popă o fi bun, că în rest nu cred că-i bun de ceva că e tot timpul cu capul prin nori și citind cărți pe sub bancă. Și obraznic, domle! Le-am adus o busolă să le demonstram elevilor cât de importantă este o busolă că te poți orienta cu ea arătându-ți tot timpul nordul. La care el, ce crezi că răspunde, auzi ce idioțenie și nonsens i-a ieșit din gură, răsucind busola când i-a ajuns în mână: „Istoria omenirii e o grămadă de războaie peste războaie din cauză că lumea se orientează după un ocean mort și nu după soare. Omul este lumină, iar busola nu spune nimic despre om ca orientare. De aceea oamenii sunt pierduți, cum în fiecare zi ne zic Norii spre Apus!”. În toată lumea asta nebună numai mămuca și Norii de Apus mă înțelegeau și mă iubeau.

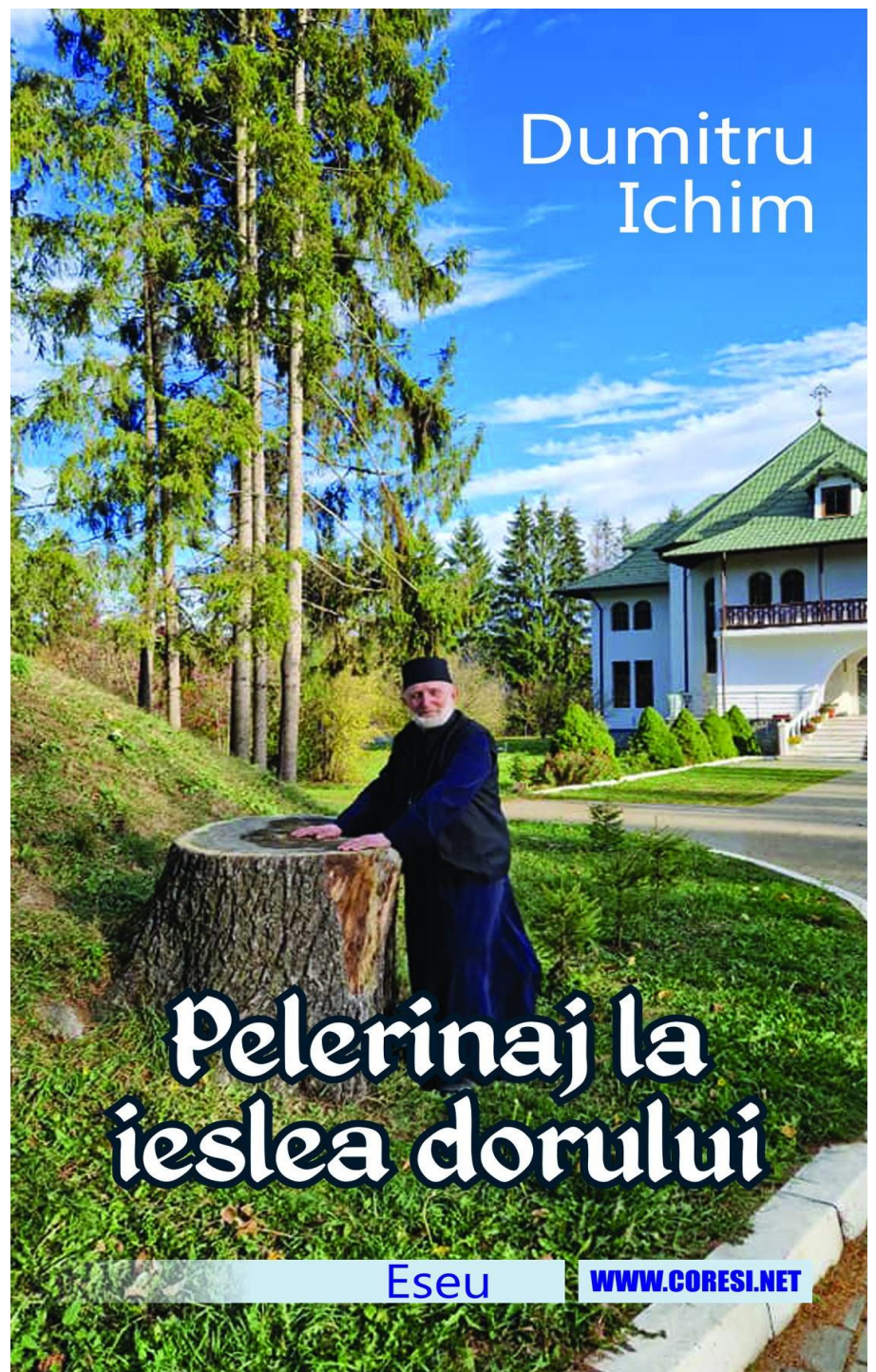
A venit, tot într-a șaptea, tov. Boiculescu, diriginta, cea care cumpăra lapte și ouă de la noi. Din holul casei a privit prin perdeluța de dantelă de la odaia de dincolo și a văzut până la tavan dulapul cu cărți și i-a zis mamei: „De ce nu le arzi? În loc să învețe, citește pe sub bancă tot felul de prostii. Nu-i de mirare de unde îi vine nebunia cu Norii de Apus!” Mămuca, draga de ea, că nimic nu avea pe lume mai scump decât pe băietul ei: „Auzi, Mitrel, puiu lu mămuca, ce vorbă proastă mi-a spus, că mă doare inima și acum, chiar dacă nu am școala ei, că să ardem cărțile! Vai, vai! Că eu am două clase și când eram grea cu tine îl citeam pe Ion Creangă, zi și noapte, că așa se zice la noi, că tot ce faci când ești grea cu cineva așa o să hie copchilul tău când o hi mare! Și ce e rău cu Norii de Apus? Păi ei sunt singurii care ne spun cum o să fie ziua de mâine!”

**Dumitru ICHIM, un mare scriitor român din Canada,
la împlinirea vârstei de 80 de ani**

ICHIM Dumitru, n. 14 august 1944, comuna Dărmănești, județul Bacău. Poet, eseist și prozator. Fiul lui Dumitru Ichim, cântăreț bisericesc, și al Elenei (n. Cămară). Soțul poetei Florica Bațu. După cele opt clase elementare, urmează cursurile Seminarului Teologic de la Mănăstirea Neamțu (1959-1964). Liceul teoretic, fără frecvență, la Moinești. Licențiat al Institutului Teologic de grad universitar din București (1969). Teza de licență e susținută cu profesorul Petru Rezuș. Între 1968 și 1970 urmează cursuri pentru doctorat, secția Teologie sistematică, la catedra Teologie dogmatică, sub îndrumarea profesorului Dumitru Stăniloae. Studiază la Seabury-Western Theological Seminary, Garrett Methodist Seminary, ambele din Evanston, Illinois (Statele Unite), și la McCormik Presbyterian Seminary, Chicago, Illinois (1970-1972). Continuă studiile ca bursier al Consiliului Mondial al Bisericii la Princeton Presbyterian Seminary, Princeton, New Jersey (1972-1973). Îndrumătorul tezei de doctorat, susținută în 1973, e teologul american James McCord. Titlul tezei: *The Orthodox Liturgy and the World*. În 1974 este hirotonit preot al parohiei „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Kitchener, Ontario (Canada). Împreună cu Florica Bațu, conduce emisiunea bilunară de cultură și spiritualitate românească („Romanian Kaleidoscope”), transmisă pe canalul de televiziune patru din Kitchener (1975-1985). În 1978 se transferă la parohia „Sfântul Ioan Botezătorul” din același oraș. Desfășoară o susținută și rodnică activitate în rândurile comunității românești din Kitchener, contribuind esențial la înființarea Centrului Cultural Românesc și la zidirea unei noi biserici ortodoxe române (sfințită la 14 august 1994). Din 1979, face parte din Colegiul redacțional al *Cuvântului românesc* (Hamilton, Ontario, Canada), unde publică eseuri de teologie și filosofie, poezii și cronici literare. A colaborat la *Amfiteatru*, *Gazeta literară*, *Luceafărul*, *Studii teologice*, *Telegraful român*, *Vatra* (Germania), *Revista Scriitorilor Români* (Germania), *Comuniunea românească* (Statele Unite), *Drum* (Statele Unite), *Solia* (Statele Unite), *Luceafărul* (Canada) etc. Editează revista literară *Orpheus* (din 1988), buletinul parohial *Rădăcini* și colecția *Vestitorul român canadian* (*Romanian Canadian Herald*). Debutază editorial cu volumul de poezii *De unde începe omul* (1970), urmat de *Sub umbra Sfinxului* (1975; în colaborare cu Petru Rezuș), *Constantin Brâncoveanu* (1981), *Melcul* (1981), *Vinerea Mare* (1981), *Agape* (1982; în colaborare cu Nicolae Novac și Florica Bațu), *Biserică și religie la români* (1985; în colaborare cu Horia Stamatu), *Aparițiile Maicii Domnului la Medjugorje* (1989). Autor a trei volume de poeme haiku (*Valea nisipului de aur*, 1977; *Urmele*, 1977; *Fântâna luminii*, 1993) și a doua volume de poeme tanka (*Dar în silaba Luminii plângeam orfan și greier*, 1987; *Pasărea cu șapte aripi*, 1993).

OPERA: *De unde începe omul*, versuri, București, 1970; *Sub umbra Sfinxului*, Kitchener, Ontario, Canada, 1975 (în colaborare cu Petru Rezuș); *Valea nisipului de aur*, poeme haiku, Kitchener, Ontario, Canada, 1977; *Urmele*, poeme haiku, Kitchener, Ontario, Canada, 1977; *Constantin Brâncoveanu*, poem istoric, Kitchener, Ontario, Canada, *Romanian Canadian Herald*, 1981; *Melcul*, șase scene în versuri, Kitchener, Ontario, Canada, *Romanian Canadian Herald*, 1981; *Agape*, versuri și proză, Kitchener, Ontario, Canada, *Romanian Canadian Herald*, 1982 (în colaborare cu Nicolae Novac și Florica Bațu; secțiunea semnată de Dumitru Ichim se intitulează: *Planeta Ichthys*); *Biserică și religie la români*, Hamilton, Ontario, Canada, *Cuvântul românesc*, 1985 (în colaborare cu Horia Samatu); *Dar în silaba Luminii plângeam orfan și greier*, poeme tanka, München, *Revista Scriitorilor Români*, 1987; *Aparițiile Maicii Domnului la Medjugorje*, Kitchener, Ontario, Canada, *Rădăcini*, 1989; *Fântâna luminii*. 100 plus poeme haiku, București, Editura Apollo, 1993; *Pasărea cu șapte aripi*,

poeme tanka, București, Editura Apollo, 1993. Poem imaginar dramatic în cinci tablouri, Cluj-Napoca, 2003. Floarea fantanilor pierdute, versuri, Vancouver, Canada 2003; Adânc pe adânc, sacerdoțiu liric, antologie realizată de Ioan Petraș, Ed. Brumar, Timișoara, 2006; (autorul are o secțiune); Psaltirea apocrifă a dreptului Iov, Ed. Eikon, Cluj, 2012; Heshtjet e Pafejuara (Nelogoditele tăceri), ediție bilingvă româno-albaneză, traducere Baku Ymeri, Editura Rozafa, Prishtine,, 2013; Le solitudine della pietra (Singurătățile pietrei), Ediție bilingvă româno-italiană, traducere Maria Niculescu, Editura Ginta Latină, București, 2013; Den Vita Tiden (Timp alb), ediție bilingvă româno-suedeză, traducere Dorina Brândușa Landen, Editura Hans Erik Forlag, Skarblacka, 2013; The ideogram of my Soul (Ideograma sufletului meu), ediție româno-engleză, traducere Muguraș Maria Petrescu, Ed. Gracious Light, New York, 2013; Apa morților, prefață Valeriu Anania, Ed. Eikon, Cluj, 2013; Grădina Reginei Izvana, poeme de dragoste, Editura Cuvântul, Chișinău, 2014; Half of Ring above the Ocean (Jumătate de inel deasupra oceanului), ediție bilingvă, traducere Muguraș Maria Petrescu, Editura Destine literare, Ottawa, 2014; Sarpele de aramă, prefața Nazaria Buga, Editura Sfântul Gheorghe-Vechi, București, 2014; Antologia Duke vallëzuar nëpër fjalë (Valsand printre cuvinte, Antologie poetică), Editura Albanezul, București 2015, ANTHOLOGY OF ROMANIAN VERSE, ediția americană, de Daniel Ionita with Eva Foster, Daniel Reynaud and Rochelle Bews, Publisher: Change2improve Pty Ltd (August 18, 2016)

Dan Toma DULCIU

Radio ProDiaspora, la ceas aniversar

15 ani în slujba românilor

Este o mare bucurie sufletească să afli că într-un oraș încărcat de strălucire, cum este Viena, moștenind o bogată tradiție culturală, unde în fiecare zi se desfășoară un eveniment de răsunet pe plan artistic, se naște și începe să se afirme o vie mișcare culturală a diasporei românești din această țară.

Se spune, de obicei, că omul sfințește locul, dar când această sfințire este rodul pasiunii unor oameni cu suflet mare, dăruitori artelor, talentați și plini de energie creatoare, atunci locul acesta trebuie cunoscut de cât mai mulți români ce trăiesc în Viena. Și nu numai de ei.

Aceste gânduri îmi veneau în minte, semnând cu câțva timp în urmă o corespondență culturală cu titlul „Inițiativă românească de admirat. Un foaier al artelor la Viena”, luând parte la un memorabil spectacol de muzică și poezie, desfășurat în ambianța intimă, prietenoasă, din Weiglasse 19, Viena. Era un eveniment dedicat *Zilei Limbii Române*, unde gazdele amabile de la LOGIN WIEN, dar mai ales amfitrionul acestui eveniment, poeta Gabriela Raucă, s-au întrecut pe sine.

Cunoscusem câte ceva despre această scriitoare audiind emisiunile transmise de „Radio ProDiaspora”, al cărui inspirat reporter este.

Trebuie să remarc cu satisfacție că redactorii postului sunt „promotori ai culturii și tradițiilor românești”, care își propun „crearea unui spațiu informațional și cultural unic în care valorile să circule nestingherit”.

Această stație de radio cu un nume elocvent își propune „să păstreze tradițiile și obiceiurile care sunt tezaurul sufletului românesc, să le păstreze și să le ducă mai departe fiindcă doar așa vom fi demni să viețuim pe plaiurile unde s-a zămislit neasemuita alcătuire de cuvinte românești”.

Deviza de suflet al realizatorilor de emisiuni se identifică cu gândurile lui Vasile Alecsandri: „Poți să cutreieri lumea toată și să te minunezi de rezultatele civilizației, dar nimic nu-i mai fermecător decât călcâiul de pământ pe care te-ai născut.”

Redactorii postului transmit din lumea întreagă - Canada, Statele Unite, Australia Italia, Germania, Austria și, evident, din România.

Printre aceștia amintim două nume: domnul George Roca-Australia, redactor șef al Revistei „ProLitera” și doamna Gabriela Raucă-Viena.

În paginile Revistei *ProLitera*, găzduită online de portalul *Radio ProDiaspora*, întâlnim nume de autori români, trăind pe alte meleaguri, dintre care amintim: *poeti* (George Roca, Cristian Petru Bălan, Camelia Iuliana Radu, Chifu Ecaterina, John Xenea, Elena Armenescu, Dumitru Ionescu-Vrăneșteanu, Melania Ursu-Caragioiu, Nadia Urian, Mariana Zavati Gardner, Anca Frățilă, Mircea Dorin Istrate, Dumitru Ichim, Marin Rada, Cristina Horotan, Carmen Cristina Oltean, Gheorghe Constantin Nistoroiu, Ioan-Oanea Rusu), *prozatori* (Cristian Petru Bălan, Daniel Ioniță, Mihaela C Deak, Artur Gabriel Silvestri, Dănuț și Victoria Iuga, Elena Buică-Buni, Stan Pățitu Jr., Julia Kakucs, Alexandrina Iurcu-Bălan, Florica Bud, Andra Bucur, Mircea Marcel Petcu, Mihaela CD, Johny Ciatloș-Deak, Nicholas Dima, Gruia Cojocar, Ana Moroșanu Magdin, Anișoara Laura Mustețiu, *critici literari* (Anca Sârghie, Ionel Novac, Elena Popovic, Lucia Elena-Locusteanu), oameni de cultură, savanți, artiști.

Gabriela Raucă, Dan Toma Dulciu și Camelia Florescu

În revista amintită se pot citi recenzii de cărți, prezentarea unor autori și comentarii de la lansările unor volume aparținând autorilor români ce trăiesc în străinătate. O bogată producție de carte, cu nume ce își caută un loc în istoria literaturii exilului.

Văzând lista, desigur incompletă, dar foarte ilustrativă, din punct de vedere valoric, vrem să reproducem gândurile domnului George Roca, care constată, pe bună dreptate, că „Literatura exilului românesc se integrează într-o literatură fără granițe sau separatisme”.

Gânduri la un recital de neuitat la Viena, oferit de doi dintre redactorii Radio ProDiaspora – Un radio de Vis

Cu prilejul tradiționalei sărbători a limbii române, organizată cu câțva timp în urmă la Viena, asistasem la un foarte reușit spectacol, la o manifestare consacrată lansării în premieră, aici în Capitala Austriei, a volumului de poezie „Evadarea din mine”, sub semnătura talentatei autoare, poeta Camelia Florescu, precum și a două CD-uri cu înregistrări muzicale de mare inspirație, primul, intitulat „Noapte de vară”, aparținând aceleași cunoscute și îndrăgite artiste, precum și al doilea, purtând titlul „Viața bate filmul”, aparținând lui Bela Andrasi, un cantautor captivant și cu succes de public.

Aceștia l-au avut ca partener de spectacol, din partea gazdelor, pe carismaticul și încântătorul Alfred Auer. În prezența acestor minunați reprezentanți ai artei interpretative românești, gazdele s-au

Gabriela Raucă și Camelia Florescu, redactori Radio ProDiaspora

Bela Andrași, cucerind inimile spectatorilor

ridicat la înălțimea momentului, desfășurat sub auspiciile *Login Wien*, *Wien Kultur*, *Radio ProDiaspora* și *Casa de Discuri Eurostar*.

Sala, plină până la refuz, găzduia ultima zi de expunere a creațiilor graficianului Mihai Cătrună, cel care a avut ocazia să îi fie admirate, aici la Viena, admirabilele sale compoziții, timp de câteva săptămâni.

În sala unde ne-am reunit, semnele prezenței culturale românești erau, așadar, la loc de frunte: expoziție de grafică, CD-uri, cărți, un banner cu logo-ul *Radio ProDiaspora*, Diplome oferite participanților, dar mai ales antrenantul spectacol având ca protagoniști pe cei doi artiști invitați speciali din România, Camelia Florescu și Bela Andrași, prezentați publicului de către Gabriela Raucă.

Camelia Florescu, Bela Andrași, asemenea și Gabriela Raucă, sunt redactori ai postului de *Radio ProDiaspora*, un post care promovează cultura și tradițiile românești, din al cărui program editorial am reținut aceste gânduri ale redacției: „*Ce dorim? Crearea unui spațiu informațional și cultural unic în care valorile să circule nestingherit. Avem obligația să păstrăm tradițiile și obiceiurile care sunt tezaurul sufletului românesc, să le păstrăm și să le ducem mai departe fiindcă doar așa vom fi demni să viețuim pe plaiurile unde s-a zămislit neasemuita alcătuire de cuvinte românești...*”

Despre talentul și fervoarea lirică a poetei Gabriela Raucă, o româncă mereu tânără, stabilită de câteva decenii la Viena, în același timp un redactor cunoscut al postului de radio amintit, vreau să vorbim, fiindcă eforturile sale pe tărâmul artei dar și al punerii în valoare a culturii poporului român pe aceste meleaguri merită a fi evidențiate.

Gabriela Raucă – Autoarea celor mai dulci volume de poezie la Viena

Una dintre cele mai interesante voci feminine ale diasporei, doamna Gabriela Raucă este o figură aparte aici la Viena.

Într-o vreme în care în „infosferă” (bloguri, Youtube, Instagram, emisiuni și rubrici la TV, etc) apar zeci și sute de „*food influenceri*”, unii dintre ei având sute de mii sau chiar milioane de vizualizări, încât ai crede că românul nu poate trăi nici o clipă dacă nu face „*surfing*” pe site-uri de orice fel, de la Facebook, la tot felul de rețele de socializare, ca să savureze manele, să fie martor la maeștri în „*bucătăreală*”, să vadă prezentări de „*fashion*” sau să își piardă timpul la nesfârșit, pe canale de sport, cu meciuri de fotbal non-stop, iată o apariție unicat, care face din „*arta culinară*” o veritabilă pasiune dar și o demonstrație concretă a simbiozei artelor.

Nu greșesc deloc spunând că doamna Gabriela Raucă este un artist al cuvântului dar și un pasionat de „*arta culinară*”, dacă îmi permiteți, aș spune de „*arta literar-culinară*”.

Chipul domniei sale, de o frumusețe picturală evidentă, ascunde de fapt o inteligență vie, o personalitate dinamică, un talent autentic, care își împarte existența între activitatea de redactor coordonator pentru evenimente și diaspora al Revistei „*Eminesciana*”, cu aceea de redactor/editor la *Radio ProDiaspora* – un radio de VIS. În același timp, domnia sa este promotor de acțiuni culturale la *Asociația culturală Login* (*Logins Leben*) și *Wien Kultur*, dar mai ales un ingenios de poet și „*artist culinar*” (nu „*șef bucătar*”, nu *food influencer*!).

Oare cum să numim cu un termen mai adecvat o *Carte de rețete culinare în versuri*, care să reflecte pasiunea pentru poezie și dragostea pentru preparate (*artistic*) *culinare* (gust, culoare, savoare), cum sunt de pildă cele două volume de colecție conținând „*rețete în versuri*”?

Pe de altă parte, domnia sa nu este doar un liric autor al *rețetelor poetice* ci și un artist al *preparatelor (estetic) culinare*.

Cum cuvintele sunt prea puțin expresive, iată doar câteva dintre „*operele de artă culinară*” ieșite din talentul doamnei Gabriela Raucă:

Aceste opere de artă (culinară) nu sunt tablouri ale unui pictor expresionist ci sunt *creații* dulci, gustoase și aspectuoase, izvorâte din imaginația, talentul și... pasiunea unei poete sensibile dar și cartea de vizită a unei artiste fără egal în arta culinară.

Această minunată simbioză între *arta cuvântului*, și arta produselor de patiserie/cofetărie (gust, culoare și formă) a fost evidențiată cu prilejul lansării celor trei cărți de autor (două de „*rețete poetizate*”, una de poezie autentică), desfășurată la Viena, la sediul *Asociației culturale Login*.

Volumele lansate cu acest prilej sunt și ele adevărate opere de artă, beneficiind de ilustrațiile și designul de bun gust al talentatului artist plastic Mihai Cătrună.

Lansarea acestor bijuterii ale tiparului a fost un eveniment de excepție și a fost savurat, la propriu și la figurat, de un numeros public, fapt pentru care consemnăm cu satisfacție această reușită manifestare.

Reproducem aici gândurile autoarei, cu prilejul lansării acestor volume de poezie:

„ ...Și cât de mult am visat la cărțile mele, „*Rețete de suflet*”, cât le-am așteptat, ce frumoase mi le-am închipuit, cât m-am mândrit cu ele, pe când încă mai erau în lucru, dar astăzi, când m-am întors acasă, mă așteptau ele pe mine, împachetate, fiindcă așa se cădea, ca eu să fiu prima care le văd, le simt mirosul, finețea, eleganța, eu să le mângâi și să le admir prima dată.

Ce mai pot spune acum, când văd că așteptările mi-au fost întrecute?

Doar "**MULȚUMESC!**"

Mulțumesc, talentatului grafician Mihai Cătrună pentru frumoasa colaborare, pentru timpul petrecut la realizarea acestui proiect, pentru sprijinul acordat, ca acest vis al meu să devină realitate.

Mulțumesc, Iulia Moroșanu, poetă cu o sensibilitate uimitoare și un talent deosebit, pentru superba prefață scrisă ambelor volume.

Mulțumesc artistului Dragoș Alexandru, pentru minunata pictură, portretul bunicii mele, care se află pe coperta primului volum.

Mulțumesc Editurii PIM din Iași, pentru minunata realizare, de care mă bucur atât de mult.

Cât de mult aș încerca să îmi exprim emoția în cuvinte, cu siguranță nu voi reuși, dar lacrimile mele de bucurie sunt o dovadă a ceea ce simt.”

În finalul acestei relatări, adăugăm câteva imagini de la acest reușit eveniment sub auspiciile Radio *ProDiaspora*, o manifestare artistică de ținut minte, dar și o dovadă că, pe lângă activitatea remarcabilă a celorlalte asociații culturale românești de la Viena, aici începe să se nască un nou foaiier al artelor, cu specific românesc.

Camelia Florescu și Bela Andrasi

Moment emoțional - artiști și o parte dintre participanți, pe scenă

Gabriela Raucă

Constantin DUMITRU

Publicația TOP BUSINESS

Un pariu cu inteligența

Promovam performanta
economica!

Editie electronica a publicatiei
Top Business -
fondata 1993

Am aniversat trei decenii de existență a unei publicații la care țin foarte mult, asemenea unui părinte tandru care își vede copilul crescând frumos și înflorind pe zi ce trece.

Intrată în al patrulea deceniu de existență, publicația Top Business este creația unui ziarist care a parcurs mai mult de o jumătate de secol în preajma unei pleiade strălucite a demiurgilor presei românești, a urcat toate treptele afirmării și recunoașterii pe tărâm jurnalistic, recenta mea integrare într-o comisie importanta din forul de conducere al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România conferind certitudinea unei recunoașteri a rolului meu în presa autentică.

Top Business este dovada vie că talentul și inteligența unui jurnalist, îmbinate cu mult curaj, perseverență și ambiție, calități indispensabile unui publicist incisiv, decis să se implice în problematica acută a societății românești, conduc la crearea unui produs jurnalistic de calitate. Evident în măsura în care echipa (chiar echipele) de jurnaliști create au valorificat talentele colaboratorilor de clasă atrași de Top Business.

În dorința de a fi convingător, fără a fi grandilocvent, pot spune că această publicație promovează un jurnalism de valoare, ambiție și profesionalism, demonstrând întotdeauna că „se poate”. La “Flagrant”, “Top Business” și publicațiile asociate au lucrat (colaboratori dar și angajați) sute de studenți dintre care mulți au ajuns personalități de clasă în România, Europa și SUA (dau un singur exemplu – Adrian Cioroianu, mai sunt zeci).

În colegiile redacționale au fost și sunt personalități remarcabile ale științei, culturii, literaturi, medicinei, economiei, artei românești și internaționale, permanent fiind și academicieni. Extrem de importantă a fost și este contribuția diasporei, la început fiind mai ales cea din SUA, apoi din toate țările importante, inclusiv din Australia.

Îmi este greu să evoc în doar câteva fraze o lungă carieră în profesie, eforturile depuse pentru a ajunge în rangul cel mai înalt în presa românească, acela de publicist comentator, de redactor șef adjunct, de redactor șef, în fine de creator de trust de presă.

Oricum, trecerea de la cariera universitară, începută la Iași (după ce lucrasem ca jurnalist cu carte de munca, la Drăgășani și Rm. Vâlcea, încă de la 18 ani și 4 luni , apoi, student fiind am condus ca redactor șef adjunct “Alma Mater” , apoi, fiind asistent universitar, am creat și condus “Opinia Studențească”) la cariera de jurnalist, la București, unde am ocupat pentru aproape o jumătate de deceniu funcția de redactor șef adjunct la „Viața Studențească” și „Amfiteatru”, port-drapele ale mișcării studențești de dinainte de anul 1989, a reprezentat un act de curaj, un risc asumat.

Îmi aduc aminte tevatura și marea încrâncenare produsă de decizia mea de a publica în presa studențească cunoscutele poezii manifest ale Anei Blandiana, în decembrie 1984, ce au produs pedepsirea „vinovatului” Constantin Dumitru, dar și satisfacția de a ajunge redactor șef la „Flacăra”, după Revoluție, o revistă care a scris istorie în presa românească.

Alături de cunoscuta „Flacăra”, am contribuit decisiv la succesul unor alte publicații, cum ar fi „Flagrant”, „Curierul sănătății” (1991), lansând pe piață numeroase tipărituri de divertisment (pe specificul jocurilor de inteligență a minții, adică rebus, integrale), cu tiraje uriașe.

În anul 1993, apare Top Business, pe care aş numi-o nava amiral a grupului de presă înființat de mine, pe lângă care au navigat, pe marea involburată a presei post 1989, zgâlțâită de furtuni și uragane, cunoscutele titluri de publicații „Flagrant”, „Curierul Sănătății”, „Vinurile României”, “România Magică”, “Top Turism”, “Piața de Artă”, “Români care reușesc” etc.

Constantin DUMITRU

Începând din 1996, am editat și ediții speciale tipărite la New York, Chicago, în Canada, la Bruxelles, la Chișinău și Bruxelles. Au fost editate și ediții locale și regionale la Iași, Baia Mare, Suceava, Drăgășani, Craiova, Piatra Neamț, Roman, Băile Herculane, Turnu Severin, Tg. Jiu, Rm. Vâlcea, Tulcea, Constanța, Mangalia etc.

Cum trendul în presă este acela al trecerii de la foaia de hârtie la mult mai ieftina dar și plină de capcane presă online, nici publicațiile născute și păstorite acum câteva decenii, în boom-ul presei scrise, nu puteau să facă excepție absolută, astfel încât trecerea la versiunea digitalizată (realizată în condițiile în care au apărut și încă apar și ediții print “Top Business”, “Flagrant”, “Piața de Artă”, “Vinurile României”, “Curierul Sănătății”, “Români care reușesc”, “Top Turism”, “Turismul Gastronomic”, “Top Transport”, “Top Construct”) ne-a impus ca pe portalul www.topbusinessnews.ro să apară produse jurnalistice high quality, la fel de interesante, diverse și de mare răsunet printre cititorii fideli ai publicațiilor noastre.

De asemenea, în aceeași perioadă, *Top Business* s-a constituit într-un incubator de presă, puii săi fiind suplimente jurnalistice dedicate artei, vinurilor și turismului gastronomic. Cu timpul, este vorba de ultimii 13 ani, aceste publicații au crescut an de an, ca notorietate, tiraj sau sub aspect valoric, devenind parte integrantă din consorțiul *Top Business*. Este vorba despre „Vinurile României”, „Turismul gastronomic” și „Piața de Artă”.

În acest scurt text de prezentare, aş vrea să citez gândurile Redactorului Șef, Diana Dumitru, care sublinia în splendidul editorial de bilanț, la împlinirea a 30 de ani de la fondarea revistei *Top Business* următoarele: „*Top Business* este un concept vizionar, o punte care conectează pe calea condeiului România de întreaga lume, devenind parte din zestrea jurnalistică națională, ceea ce ne face să fim mândri și, în același timp, ne obligă să ne reinventăm permanent”.

Este o sinteză care definește profilul acestei apariții de excepție în peisajul presei românești.

Dr. Ist. Ion CONSTANTIN

O lucrare de referință despre naționalismul și extremismul politic de dreapta

De curând a apărut la Editura Pro Universitaria din București, în Seria Științe Politice, o interesantă carte despre *Naționalismul și extremismul politic de dreapta*. Avataruri, mutații, rățaciri, sub semnătura prestigioșilor sociologi Prof. univ. dr. Sabin Drăgulin de la Universitatea „Petre Andrei” din Iași și Conf. univ. dr. Mihai Milca, cercetător științific asociat la Institutul de Sociologie al Academiei Române.

Așa cum se arată în Cuvântul înainte semnat de prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, autorii volumului urmăresc să demonstreze faptul că „orice epocă istorică, fie ea revolută, *in statu nascendi*, în plină desfășurare sau pe cale de a se încheia, poartă în sine, dincolo de înșiruirea unor evenimente, crezuri și așteptări sisteme de idei și valori care modelează și determină în ultimă instanță viața socială a indivizilor și a comunităților umane. Revoluțiile burgheze au propovăduit și au impus în conștiințele oamenilor idei generoase – egalitate, libertate, fraternitate – anunțînd, de exemplu, la 1848, o «primăvară a popoarelor, a națiunilor» într-o lume în care imperii anacronice și opresoare opuneau o îndârjită rezistență, drapată în faldurile stabilității ordinii, tradiției, respectului necondiționat față de autorități. După Marele Război, când la Versailles se puneau bazele unei noi viziuni și ale unui nou echilibru european și mondial prin recunoaștere în temeiul dreptului internațional a dreptului popoarelor, al națiunilor și naționalităților la autodeterminare și liberă dezvoltare în cadrul unor entități statale cu frontiere sigure, configurate pe baze constituționale garantate și protejate la nivelul unui forum mondial – Societatea Națiunilor – părea că umanității i se deschidea în față o perspectivă sub zodia păcii și progresului multilateral. Fuziunea dintre naționalism – ca expresie a unui spirit identitar inalienabil – și internaționalism ca deschidere fără alternativă spre o deplină cooperare și conlucrare a națiunilor libere ca actori pe scena unei lumi dezbatute de spectrul războaielor părea mai posibilă ca oricând. Dar așa cum s-a mai întâmplat și în alte perioade, reculul a fost rapid și stupefiant. Naționalismul a înregistrat în anii '20-'30 ai secolului trecut accente și accese profund îngrijorătoare, în contextul în care conflictele ideologice s-au acutizat, în care forțe extreme s-au coagulat și s-au confruntat cu înverșunare. Extremismul de dreapta și cel de stînga au suprasaturat perimetrul justificărilor ideologice, al programelor și disputelor politice, inducând la nivelul taberelor aflate în raporturi de beligeranță pretenții nu doar hegemonice ci de dominație exclusivă, prin mijloace de forță, amenințări, control deplin și pe multiple planuri: economic, social, cultural, simbolic.

Naționalismul și-a dezvoltat, astfel, și o față ascunsă, hidoasă, reprobabilă, cu consecințe ruinătoare pentru națiunile pe care pretindea că le reprezintă și cărora le jurase credință și devoțiune. Perioada interbelică și apocalipsa declanșată de cea de-a doua conflagrație mondială stau teribilă mărturie pentru cursul mutant al unor idei, proiecții și inițiative politico militare ce au frânt cursul previzibil al unei civilizații care părea să sucombe sub acțiunea unor forțe destructive, dezlănțuite, sub auspicii înșelătoare și nefaste. Etapa istorică postbelică cu divizarea continentului european, în condițiile Războiului Rece, cu cruciadele democrație versus totalitarism, colonialism versus mișcările de eliberare națională, imperialism versus anti-imperialism, mondialism globalism versus suveranism au complicat eșicherul lumii contemporane, care a devenit mai instabil, subminat de crize și multiple vulnerabilități, provocând nu mai puțin distorsiuni ideologice false, identificări și devalorizări ale unor concepte cheie, care au dobândit conotații contrare și contrariante”.

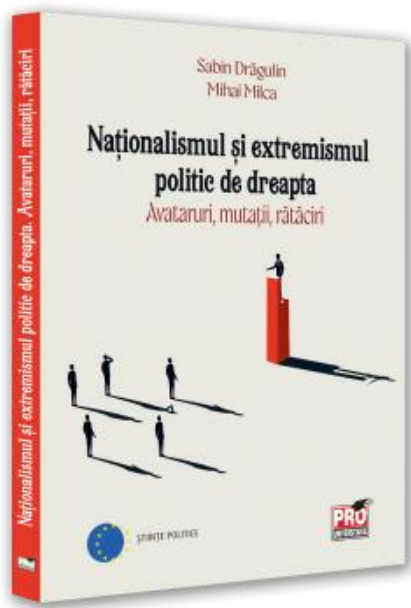
Dr. Ist. Ion CONSTANTIN

Volumul cuprinde o selecție de studii pe teme de istorie, politologie, sociologie și eseuri ce abordează problematica națiunii și naționalismului în Europa, cu trimiteri ample la realitățile românești în procesul constituirii statului național unitar la 1 decembrie 1918, al regimurilor politice care s-au succedat în ultima sută de ani, fixează anumite repere, avansează argumente pentru înțelegerea adecvată și nuanțată a adevărului istoric dincolo de anumite reprezentări ideologice post factum tendențioase și reducăționiste.

În cadrul primei secțiuni intitulată *Naționalismul bine temperat*, Domnul Sabin Drăgulin abordează complexa problemă a rădăcinilor istorice ale antisemitismului care se regăsește în forme mai mult sau mai puțin radicale pe toate continentele, demonstrând în final justetea tezei formulate de profesorul ieșean Petre Andrei, potrivit căreia „Naționalismul adevărat nu exclude democrația bineînțeleasă și nu implică dictatura”. În spațiul românesc, părinte fondator și simbol al antisemitismului a fost Alexandru C. Cuza (1857-1947), profesor de economie politică la Universitatea din Iași, care a creat și primele grupuri antisemite în mediul studentesc, iar în 1923 a fondat Liga Apărării Național Creștine (LANC), ce avea ca emblemă politică svastica. În interiorul acestei organizații, a activat și Corneliu Zelea Codreanu, viitorul „căpitan” al Legiunii Arhanghelului Mihail, fondată în 1927, ca urmare a unei sciziuni din LANC. „Pornind de la triada istorism – evoluționism – organicism, Cuza – arată autorul – realizează o teorie unitară cu caracter etnicist, prin care și-a propus să explice procesele care determină apariția națiunilor, natura statului, conceptul de stat național și cel de naționalitate, prin intermediul unei chei de lectură legitimată de fobii naționaliste și conspiraționiste”.

În anul 1935, A.C. Cuza, împreună cu poetul transilvănean Octavian Goga și profesorul de teologie Nichifor Crainic înființează Partidul Național-Creștin (PNC), care a participat la alegerile generale din 1937, când regăsim în competiția electorală două partide politice ce își fundamentau doctrina politică pe naționalismul extremist, xenofobie și antisemitism : PNC și Garda de Fier (continuatoarea Legiunii Arhanghelului Mihail). În România, toate clișeele și mijloacele de luptă împotriva evreilor au fost preluate cu precădere din spațiul german. În perioada interbelică, naționalismul era motivat de dorința de consolidare rapidă a României Mari. Este evident însă, așa cum arată autorul, că „nu a existat un consens absolut asupra

discursului antisemit și au existat poziții contrare exprimate de intelectuali de stânga, socialiști, țărăniști sau comuniști”.

După cum subliniază Domnul Sabin Drăgulin într-un amplu studiu referitor la *Naționalismul în viziunea lui Petre Andrei*, „Existența în interiorul statului român a unor lideri politici, culturali sau partide politice cere încă din deceniul șase al secolului al XIX-lea, până în perioada interbelică, au avut un discurs și acțiuni cu caracter xenofob, antisemit, antidemocratic și antiliberal nu poate fi negată, dar aceasta face parte tot din procesul modernității pe care societatea și statul român le-au cunoscut dar care, în opinia mea, s-au înscris într-un fenomen mai larg, al antisemitismului european, care se exprimase puternic în interiorul celor mai «moderne» democrații ale timpului. Dezvoltarea acestora în spațiu politic românesc se datorează, ca și în același spațiu de referință, consecințelor Marelui Război și a instaurării, pentru început în Italia și ulterior în Germania, a unor regimuri politice autoritare sau totalitare, care în formule diferite au militat și au realizat distrugerea regimurilor democratice naționale. Fără acest impuls și sprijin extern, apariția Statului Național Legionar în România (septembrie 1940 – n.n.) ar fi fost, cu multă probabilitate, în condițiile în care un istoric nu poate să folosească argumente relative, o himeră”.

Într-un eseu intitulat *România în 1918 – de la agonie la extaz*, Domnul Mihai Milca prezintă o succintă cronologie a faptelor ce au prefăcut nașterea și recunoașterea ulterior a României Mari, țara reîntregită cu toate provinciile sale istorice, vitregite după îndelungate perioade de stăpânire străină. După rezistența eroică din vara anului 1917 în fața Puterilor Centrale și a ofensivelor concertate ale acestora la Mărăști, Mărășești, Oituz, în condițiile defecțiunii flancului rusesc datorită evenimentelor revoluționare de la Petrograd propagate în întreaga împărăție moscovită, pe toate fronturile de luptă, inclusiv în Moldova și Basarabia, conducerea politică și militară a țării se repliase la Iași, aflându-se într-o situație extrem de dificilă, pe un petic de teritoriu național încă liber și suveran, o veritabilă „reduță a morții”. În aceste împrejurări complicate, pe fondul amplificării tendințelor patriotice și unioniste ale populației românești din Basarabia a avut loc Unirea acesteia cu țara-mamă România, prin hotărârea Sfatului Țării de la Chișinău, din 27 martie/9 aprilie 1918. La 15/28 noiembrie 1918, a avut loc al doilea mare moment din procesul de reîntregire națională a statului român, când Congresul General al Bucovinei, format din reprezentanții aleși ai românilor și ai naționalităților din Bucovina, a hotărât, în unanimitate, „unirea necondiționată și pe vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colacin și Nistru cu regatul României”.

Concomitent, în Transilvania mișcarea națională a românilor a cunoscut la rândul ei o puternică și exemplară intensificare, în condițiile înfrângerii Puterilor Centrale și ale prăbușirii Austro-Ungariei. Comitetul Executiv al Partidului Național Român, întrunit la Oradea, la 29 septembrie/12 octombrie 1918, a adoptat, în unanimitate, o declarație redactată de Vasile Goldiș, privind hotărârea națiunii române din Transilvania de a se așeza „printre națiunile libere”, în baza dreptului național ca fiecare națiune să dispună liber de soarta sa. Se sublinia, astfel, necesitatea convocării unei adunări

naționale, care să delege organele abilitate „să trateze și să hotărască în treburi care se referă la situația politică a națiunii române”. Totodată, se cerea „afirmarea și valorificarea drepturilor ei, nestrămutate și inalienabile, la deplina viață națională”. Documentul a fost citit de Alexandru Vaida-Voievod în Parlamentul de la Budapesta, în ședința din 5/18 octombrie 1918. Declarația de la Oradea, care afirma dreptul națiunii române la autodeterminare, precum și ideea convocării adunării naționale a reprezentat un act cu o semnificație istorică deosebită privind procesul de unificare națională. A urmat apoi Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, convocată pentru data de 18 noiembrie/1 decembrie 1918, considerată de contemporani decisivă pentru „unitatea națională a tuturor românilor”. La această uriașă manifestare a voinței naționale românești au participat 1.228 de delegați aleși în teritoriu și peste 100.000 de români veniți din toate teritoriile fostului imperiu Austro-Ungar, precum și reprezentanți ai provinciilor care deja se uniseră cu Țara – Bucovina și Basarabia.

Autorul eseului relevă patriotismul elitelor politice din acele timpuri, care au știut să acționeze printr-o diplomatie inteligentă pentru înfăptuirea idealului unității naționale a tuturor românilor.

Într-un alt articol intitulat *Sindromul încercuirii*, Domnul Mihai Milca formulează ideea că „geopolitica frontierelor românești, în dinamica lor istorică reprezintă o concludentă și profitabilă lecție, din care însă nici elitele politice de azi, nici omul de rând nu au tras toate învățămintele cuvenite”. Își pune în final întrebarea dacă „va reuși România să depășească nu doar sindromul încercuirii, ci și circumstanțele în care încercuirea tinde să se înstăpânească? Rămâne de văzut, când și cum”.

În secțiunea a doua a lucrării, intitulate *Radicalizarea extremei drepte și aventura fascistă*, Domnul Sabin Drăgulin face o interesantă analiză a ideilor naționaliste, xenofobe și rasiste în România modernă, cu o atenție specială asupra extremei drepte românești. Apariția legislației cu caracter antisemit în țara noastră a fost favorizată de existența unor regimuri autoritare și totalitare în Europa. Fragilul regim democratic din România nu putea să se delimiteze de realitățile internaționale. „Crearea aproape ca un proiect de laborator al conceptelor de român și de popor, o singură tradiție istorică, o limbă unică și dacă era posibil o singură religie, se lovea de existența unei puternice comunități, care migrase în România în perioada formării statului, care nu se integra nici pe departe în tiparul proiectului imaginat de naționaliștii români... Practic, în România, după 1918 regăsim minorități naționale importante din punct de vedere numeric. Dacă până în 1918 alături de români existau doar evreii, acum, apar maghiarii, germanii, rușii etc. Această prezență în «organismul statului român» a creat tensiuni majore”, arată autorul. „A doua generație de antisemiți, respectiv A.C. Cuza, Nae Ionescu și discipolii acestuia, Coreneliu Zelea Codreanu ș.a., au încercat și au reușit să pună în practică un proiect care prevedea excluderea evreilor din societatea românească”.

În opinia aceluiași autor, Petre Andrei este modelul intelectualului român ca produs al fenomenului de modernizare pe care societatea și statul român le-au cunoscut într-un secol de istorie. Sociolog și filosof, acesta a urmat un parcurs educațional în țară, pentru început în orașul natal Brăila și ulterior la Iași, fiind remarcat de profesori precum Dimitrie Gusti și Ion Petrovici. „Aflat într-o tabără opusă cu Nae Ionescu, Constantin Noica, Mircea Eliade, Emil Cioran și alții, Petre Andrei - arată Domnul Sabin Drăgulin - s-a dovedit a fi un intelectual lucid care a observat și a exprimat în scris care sunt riscurile pe care o mișcare precum fascismul le presupune în continuarea drumului democratic al României”.

O comparație deosebit de interesantă realizează Domnul Mihai Milca în cadrul studiului intitulat *Mussolini și Machiavelli – tentația recuperării ideilor machiavelliene în doctrina facsimului italian*. Machiavelli – apreciază concludiv autorul - „a perceput cu claritate ciclul retururilor de la democrație la autocrație și înapoi, el a sesizat

tendința naturală a statelor către corupție, degeneresecența guvernării populare, propensiunea către dezordine morală și înclinația monarhiei către tiranie, a condamnat cazarismul distinctiv în raport cu organele de control ale puterii și a preconizat ca remediu al corupției instituțiilor republicane o reformă periodică a statului. Mussolini, însă, este posedat de o mistică a statului, este promotorul și adeptul fanatic al unei statolatritii totalitare, depărtându-se principial de esența ideilor machiavelliene pe care pretinde că le încorporează și le aduce în actualitate”.

Secțiunea a treia a lucrării, intitulată *Propensiunea totalitară spre violență și genocid*, cuprinde eseu Domnului Mihai Milca: *Evreii, Aliații și Holocaustul*. În perioada celui de-Al Doilea Război Mondial, eliminarea evreilor din societatea germană și din celelalte teritorii ocupate de Reich, ori din statele satelite în care guvernele progermane imitau măsurile antievreiești promovate de Berlin a condus la crearea unor comunități gheotoizate compacte, artificiale, tranzitorii, supuse experimentării și aplicării „soluției finale”. În aceste comunități, germanii au procedat la segregarea unei minorități evreiești, căreia i-a fost încredințată între anumite limite, administrarea ghetourilor. Un rol aparte l-au avut pe acest plan consiliile evreiești (Judenrats), create pentru a aduce la îndeplinire ordinele naziste. Acestea erau „interfața ghetoului în raporturile cu administrația germană și autoritățile militare și polițienești naziste”.

„În lagărele de exterminare - semnaleză autorul -, comportamentul evreilor destinați camerelor de gazare a evidențiat o gamă relativ limitată de simptome și manifestări exterioare: resemnare, supunere mecanică, disperare, refuzul nevrotic al realității, împotrivirea în fața morții (această din urmă reacție fiind extrem de preocupantă pentru naziștii însărcinați cu operațiunile de exterminare, întrucât ar fi putut perturba procedura standard de ucidere pe bandă rulantă, generând agitație și revolte în rândul victimelor)”. Evreii din Occident au reacționat cu întârziere față de succesiunea precipitată a evenimentelor care au prefigurat Holocaustul. Când liderii din străinătate ai evreilor și-au dat seama de intențiile criminale ale naziștilor era deja prea târziu, „soluția finală” fusese implementată, iar mijloacele prin care să se realizeze salvarea *in extremis* a evreilor ce nu ajunseseră încă în camerele de gazare erau, în totalitate, inoperante. Pe de altă parte, rapoartele și informările care parveniseră la anumite niveluri ierarhice din structura Serviciilor Secrete aliate de la organizații evreiești și mișcări de rezistență din Europa ocupată nu au fost suficient de bine exploatate și nici transmise urgent, mai departe, conducerilor politice și militare la vârf britanice, americane sau sovietice, guvernelor aliate. „Multe dintre aceste informații și rapoarte – arată autorul – au fost considerate exagerate, neverosimile”. Spre sfârșitul războiului era deja mult prea târziu, peste cinci milioane de evrei fuseseră uciși de naziști, lagărele de exterminare fuseseră dezafectate, iar urmele masacrelor șterse, sub presiunea avansării armatelor aliate pe teritoriul Germaniei.

În perioada de după instaurarea regimului național-socialist la cârma Germaniei (1933) și cu precădere în ajunul războiului (1939), URSS a avut o politică fluctuantă în chestiunea evreiească. După semnarea Pactului Ribbentrop-Molotov în august 1939, diplomația sovietică, presa de partid și propaganda comunistă, controlate strict de Stalin, au încetat să mai pomenească, așa cum o făcuseră până atunci, de persecuțiile împotriva evreilor. Mulți evrei care s-au nimerit în zona ocupată de sovietici după împărțirea Poloniei între cei doi dictatori, ori acei evrei care au fugit în URSS de frica germanilor s-au trezit în scurt timp că au schimbat un sistem concentraționar cu altul. Unii dintre aceștia au ajuns în lagărele staliniste, suspectați de a fi spioni, „elemente capitaliste” ori pentru vina apartenenței la mișcarea sionistă.

Politica liderilor de la Kremlin față de evrei s-a schimbat radical după ce Germania a atacat Uniunea Sovietică, pe 22 iunie 1941. Propaganda oficială stalinistă și diplomația sovietică au devenit subit preocupate de „barbariile naziste” împotriva evreilor. Numeroși scriitori și ziariști de largă notorietate în perioada sovietică (I. Ehrenburg, K. Simionov, V. Grossman, V. Nekrasov ș.a.) au oferit

pagini zguduitoare despre atrocitățile pe care autoritățile militare și polițienești germane le-au patronat, le-au organizat și le-au înfăptuit în cei patru ani de război. Imediat după război și, în special, după declanșarea prigoanei antisemite în 1948, propaganda oficială sovietică a încetat să mai pomenească despre crimele comise împotriva evreilor sovietici. Un nou puseu a înregistrat antisemitismul în perioada când la conducerea partidului și statului sovietic s-a aflat Nikita S. Hrușciiov (1955-1964).

Atitudinea autorităților sovietice față de evrei a devenit extrem de dură după războiul arabo-israelian „de șase zile” din 1967, antisemitismul oficial îmbrăcând forma unei continue campanii împotriva sionismului și a militarismului israelian.

Așa cum arată autorul, „Ororile Holocaustului în memoria evreilor ex-sovietici, provenind din spațiul din care cei mai mulți au emigrat ulterior în statul Israel, Europa Occidentală și SUA, au rămas însă vii, întrucât în teritoriile ocupate de naziști în 1941-1942 aparținând Poloniei și URSS s-a situat de fapt epicentrul urgiei căreia i-a căzut evreimea din Europa Centrală și de Răsărit”.

În memoria colectivă a umanității, dar mai cu seamă în istoria poporului evreu, Holocaustul se înscrie ca un capitol tragic, ca o crimă colectivă de terifiante proporții care se individualizează în șirul masacrelor și practicilor genocidare cunoscute de-a lungul vremii printr-o sumă de caracteristici inconfundabile. O documentată prezentare a acestui subiect face Domnul Mihai Milca în eseu intitulat *Un precedent funest de segregare religioasă și etno-rasială : iudeofobia sanguinară*. Autorul consideră că „sionismul în sine a contribuit implicit la consolidarea unui stereotip potrivit căruia evreii ar avea o loialitate îndoielnică, duală și ar conspira mereu pentru a dobândi putere prin orice mijloace în interiorul și în afara altor națiuni”. În Europa interbelică, Germania a reprezentat un „focar”, un „sanctuar” al antisemitismului, devenit politică de stat. Dar chiar și în statele-națiune apărute pe ruinele defunctelor imperii - Otoman, Wilhelmian, Habsburgic și Țarist – au fost înregistrate simptome îngrijorătoare ale unei stări de spirit defavorabile minorităților în general și evreilor în special. „În Polonia, Cehoslovacia, România, Ungaria, Țările Baltice, tendințele naționaliste, exclusivismul etnic și religios, comportamentele nedemocratice, autoritare și suspiciunile față de minoritățile etnice și populația evreiească – taxate ca elemente alogene și pe a căror loialitate în raport cu statele naționale respective nu se putea conta – au proliferat, pregătind ulter ior terenul pentru politicile discriminatorii și excesele violente de la sfârșitul anilor 30 și din primii ani ai celui de-al Doilea Război Mondial, care au debutat în practici criminale, genocidare”.

Cea de-a patra și ultima secțiune, intitulată *Elite versus mase în sociologia politică a contemporaneității* cuprinde *Argumente pentru o sociologie a elitelor politice*, studiu semnat de Dl. Profesor Mihai Milca. Conceptul de *elită* este definit drept „o realitate constitutivă a politicului, dar, mai ales, o funciară disimetrie a raporturilor dintre guvernanți și guvernați, ce gravitează inevitabil în jurul unei entități perene – puterea” și care „a beneficiat, de-a lungul timpului, în măsura în care a fost revendicat și asimilat de sociologie, de un tratament privilegiat, demers materializat într-o adevărată linie de gândire, cu caracteristici intelectuale și tradiții bine marcate. Autorul prezintă pe larg rădăcinile istorice ale conceptului de *elită* de la Machiavelli la Nietzsche, dar și modul în care este abordată această problemă în scrierile lui Marx, Le Bon, Ortega y Gasset, Mattei Dogan ș.a..

Ținând cont de valoarea istoriografică deosebită, cât și de actualitatea tematicii abordate, apreciem ca extrem de util și bine venit volumul semnat de Domnii Sabin Drăgulin și Mihai Milca : *Naționalismul și extremismul politic de dreapta. Avataruri, mutații, răătăcirii*. Lucrarea se adresează atât specialiștilor, cât și publicului larg, lectura ei oferind posibilitatea de a înțelege mai bine rădăcinile istorice ale unor derapaje antidemocratice din lumea în care trăim.

Dumitru-Tudor TĂNĂSESCU

Urme românești în Palma de Mallorca

O vizită întreprinsă recent în acest paradis turistic spaniol mi-a dezvăluit urme neașteptate ale prezențelor românești pe această insulă, renumită pentru peisaje naturale exotice, dar și pentru monumente ce merită a fi cunoscute de călătorii veniți din toate colțurile Pământului.

Mai întâi, câteva cuvinte despre locurile vizitate în această vară. *Palma de Mallorca* este capitala provinciei și comunității autonome Insulele Baleare (*Illés Balears*) din Spania.

Denumirea orașului coincide de fapt cu numele celei mai mari insule a Arhipelagului Baleare. *Palma de Mallorca* are în prezent circa 350.000 locuitori, reprezentând aproape jumătate din numărul locuitorilor insulei *Mallorca*, dar vara numărul de locuitori se dublează, dat fiind aflusul de turiști străini.

Așezarea aceasta se află în partea de nord-vest a unui golf primitor, foarte pitoresc, situat pe *Insula Mallorca*, beneficiind de un climat mediteraneean, cu veri fierbinți în zonele de câmpie, în schimb cu ierni blânde și răcoroase uneori. Recunoscută pentru vegetația sa luxuriantă și clima sănătoasă, această insulă mai are însă și un atu care atrage atenția: admirabile bogății culturale.

Asemănător orașelor mediteraneene de pe coastă, cele mai frumoase case au fost construite pe malul mării. Dintre acestea se remarcă: catedrala în stil gotic, considerată a fi cea mai frumoasă construcție de acest gen din întreaga Spanie, precum și clădirea ce găzduiește în prezent Bursa, despre care arhitecții spun că ar data din secolul al IV-lea.

Orașul a fost fondat de fenicieni, care i-au dat acest nume: Palma. Portul insulei, datând din vechime, este dominat de Catedrala *La Seu de la belvedere*, având aspectul unei impunătoare fortărețe.

Aeroportul *Palma de Mallorca* este situat la doar 11 km sud-est de Palma, asigurând acestei importante stațiuni balneare, devenită destinație turistică în 1950, accesul numeroșilor turiști, veniți din lumea întreagă aici.

În oraș se află și una din reședințele de vacanță ale familiei regale spaniole, *Palatul Marivent*.

Dorind să cunosc orașul, am mers la pas pe străzile pitorești ale așezării, descoperind cu acest prilej un interesant muzeu dedicat istoriei arhitecturii, denumit *Pueblo Espanol*, conceput ca un mic orașel, etalând machete ale celor mai remarcabile și reprezentative construcții de arhitectură spaniolă clasică, obiectivele negustorești - *Av. Jaume III* și *Porto Pi*, precum și porturile comerciale.

Un loc de admirat este *Castell de Bellver* - ridicat pe relicvele unui sit musulman, amenajat sub forma unui muzeu arheologic, unde turistul poate admira numeroase sculpturi clasice.

În centrul istoric al orașului, care beneficiază și de o splendidă priveliște asupra golfului, adăpostind interesante biserici, piețe și palate, turiștii pot admira și vizita, printre altele: *Catedral de Mallorca* și *Museo Catedralicio* - situate în apropierea mării, *Banyas Arabs* - băile arabe sau *Museo de Arte Espanol Contemporaneo*.

În timpul sejurului petrecut în această minunată stațiune turistică, nu puteam să nu gust și din apetisantele specialități gastronomice, specifice acestor locuri. Se știe că măslinile și migdalele sunt folosite cu predilecție în preparatele din Insula Mallorca, având în vedere că aici sunt plantate specii diverse de migdali și măslini, numărul lor ajungând la peste 4 milioane.

Dumitru-Tudor TĂNĂSESCU

Deși este o insulă mediteraneeană, aici nu am găsit, din păcate, decât fructe de mare de import, însă totul se compensează degustând felurile de mâncare tipice: *sobrassada* (un fel de salam rustic sau pateu de carne, pregătit din porc Duroc, bine condimentat cu sare, piper și *pimenton ducle* - boia afumată spaniolă, produsul fiind pus la maturat timp de trei luni, înainte de a fi comercializat), *paella* (fel de mâncare ce conține orez, pui, legume și fructe de mare. În funcție de zonă dar și de gustul personal, *paella* poate conține și alte ingrediente, cum ar fi porc, carne de vită, creveți sau midii. Orezul este adus din zona Lacului Albufera, o lagună pe coasta de est a Spaniei, în regiunea Valencia) iar pentru iubitorii de prăjituri, renumita *ensaimada* (o plăcintă tradițională, ce se poate găsi doar în Insula Mallorca).

Mallorca – „insula de aur”

O descriere a acestei pitorești insule ne-o prezintă cunoscutul explorator român, Mihai Tican Rumano, într-un articol publicat de revista atât de cunoscută în țara noastră în perioada interbelică, „*Ilustrațiunea română*”, din data de 05.08.1936, sub incitantul titlu „*Mallorca insula de aur*”.

Ajungând în rada portului, după o frumoasă călătorie cu vaporul, autorul „are impresia că vede deschizându-se înaintea sa paginile chromolitografiate ale unui imens album. Minunata panoramă a orașului așezat pe o mică înălțime, în partea cea mai adâncă a curbei pe care o descrie rada, se desfășoară treptat, întinzându-se în lături, pe măsură ce vaporul înaintează. Pe deasupra clădirilor albe ce par niște cuiburi de cretă împeștrițate de verdeață, se ridică în dreapta cele patru turnuri gotice ale frumoasei *Lonja* și zidu-

rile aurite de patina vremurilor ale măreței catedrale”.

Scriitorul român constată că „*Palma*”, capitala insulei Mallorca, e un oraș destul de mare (100.000 locuitori) cu aspect modern, oferind vizitatorilor săi tablouri minunate, întruchipate în monumente mărețe cum sunt, catedrala, palatul regal, „la Lonja”, biserică azi transformată în muzeu provincial, nenumărate palate particulare, bisericuțe mai mici, piețe și bulevarde plantate cu platani, dintre care cel mai interesant i se pare a fi bulevardul care urmează albia torentului „*Riera*”.

Dar, adaugă Mihai Tican Rumano, „oricare ar fi farmecul acestui oraș, care se deosebește cu totul de celelalte orașe spaniole, el e întrecut de frumusețea împrejurimilor, care se numără printre cele mai faimoase ale litoralului mediteranean, de ansamblul întregii insule, care a atras încă din secolele trecute pe înamorații naturii, pe scriitori și pe artiști, pe toți cei dornici să-și cuibărească visele în colțuri de pământ binecuvântate de Dumnezeuire și care par desprinse din marginea raiului”, cum ar fi „poetica mănăstire *Cartuja* din satul Valldenosa, unde și-au petrecut clipele de dragoste și de suferințe George Sand și Chopin, și unde poeți ca Ruben Dario și pictori ca Rusinol au dat ființă celor mai frumoase am operele lor”.

Acum aproape un secol, insula aceasta i se părea scriitorului nostru un paradis: „Căsuțe ca-n povești, cu grădini pline de flori, mori de vânt și mănăstiri deosebit de interesante, dau un aspect deosebit insulei. Și Mallorca mai are golfulețe ascunse, plaje întinse, caverne necercetate, și faimoasele grote *del Drach*, cu lacurile lor străvezii, pe care se fac plimbări în gondolă, pe sub bolta de stalactite”.

În urmă cu aproape un secol, turiștii români descoperă Palma de Mallorca

Ziarele românești din perioada primei jumătăți a secolului trecut își informau cititorii asupra posibilității de a efectua vizite în *Palma de Mallorca*. Astfel, Camera de Comerț și Industrie, Sucursala Brăila, a Companiei Genoveze de Navigațiune din Genova, a înființat o linie regulată de navigație directă, legând porturile românești de la Dunăre cu Barcelona.

Aveau loc plecări la fiecare două săptămâni, turiștii poposind în Trebizonda, Samsuon, Ineboli și Istanbul, iar de aci, prin Neapole, direct la Barcelona. Întoarcerea se face prin Marsilia și Genova, navele putând transporta atât pasageri cât și diverse mărfuri de mici dimensiuni, cu destinația Italia, Spania sau Franța. Conform itinerariului, călătoria de la Dunăre până la Barcelona durează 14 zile, iar de acolo se continua, tot cu vaporul, încât întreaga excursie, inclusiv șederea în *Palma de Mallorca*, dura timp de 25 de zile. Acest voiaj și excursia în Palma de Mallorca, cu toate taxele incluse, costa circa 26 500 lei. (Cf. *Gazeta Transilvaniei*, 23.04.1931, p. 1)

Statuia lui Emil Racoviță la Porto Cristo, în Palma de Mallorca

Am aflat că un bust impozant al savantului român Emil Racoviță se află în Palma de Mallorca, fiind postat într-un loc convenabil, pe un drum principal, paralel cu portul (*Passeig Maritim*).

Interesat de acest subiect, am răsfoit presa vremii pentru a afla cum a ajuns acest faimos savant român să aibă un monument tocmai la Palma de Mallorca.

În primul rând am aflat că în toamna anului 1972 s-a inaugurat statuia lui Emil Racoviță de la Palma de Mallorca, operă a sculptorului Oscar Han.

Dar iată cum a ajuns Emil Racoviță să cunoască această insulă spaniolă. Odon de Buel, un specialist oceanograf spaniol, prieten al savantului român, îl consiliază pe Emil Racoviță să cerceteze grota (peștera) *Cueva del Drach* cu cel mai mare lac subteran din lume, având apă caldă, 17° C, provenind din Marea Mediterana.

În interiorul acestei peșteri, Emil Racoviță a descoperit specimene mici de crevete depigmentate, având tentacule lungi, toate substituind lipsa vederii. Această uimitoare specie de crustaceu a fost denumită de savantul român *Typhlocirolana moraguesi*, în onoarea naturalistului Fernando Moragues, care i-a fost ghid în peșteră.

Această formidabilă descoperire, făcută în vara anului 1904, îi va schimba destinul vieții savantului Emil Racoviță. Lumea științifică a acelei epoci nu cunoștea vreun caz asemănător de viețuitoare care să reziste într-un habitat subteran, fără lumină.

Studiind acest crustaceu, Emil Racoviță prezintă în anul 1905 rezultatele descoperirii sale într-un studiu intitulat “*Essai sur les problemes biospeologiques*”, acesta fiind momentul nașterii biospeologiei, ramură a științei care studiază biotopul peșterilor.

Perseverând în acest domeniu, Racoviță a considerat că studiul aprofundat al viețuitoarelor aflate în peșteri poate contribui în mare măsură la elucidarea unor greu de explicat mecanisme ale evoluției biologice. Prin urmare, cercetătorul român va pune la Cluj bazele întâiului *Institut de Biospeologie* din lume (26 aprilie 1920), căreia i-a fost și director.

Dr. Constantin CORNEANU

Grigore Gafencu și ultimul său turneu diplomatic

În zorii zilei de 15 martie 1939, pe o furtună de zăpadă, circa 200.000 de soldați germani au trecut noua frontieră germano-cehă. La ora 09.00, primele elemente motorizate germane au intrat în periferiile orașului Praga. După-amiază, Hitler și-a făcut intrarea la Palatul Hrad. Steagul cu zvastica a fost arborat deasupra capitalei Cehoslovaciei. Noua configurație geopolitică a Europei a determinat guvernul Armand Călinescu să cheme sub arme mai multe contingente de rezerviști pentru completarea forțelor de apărare a frontierei de vest.

Garanțiile care produc nemulțumire

După ocuparea resturilor Cehoslovaciei, la 15 martie 1939, Grigore Gafencu avea să telegrafieze, în noaptea de 16 spre 17 martie, cabinetului britanic, prin intermediul ministrului Viorel V. Tilea, pentru a-i atrage atenția asupra gravelor consecințe ce decurgeau, pentru statele central-europene, din libertatea de inițiativă pe care Hitler o avea ca urmare a renunțării Marii Britanii la protecția acestei zone. La 13 aprilie 1939, guvernele Marii Britanii și Franței au acordat garanții României și Greciei, în condițiile în care „**Anglia, în special, socotește absolut necesar pentru pregătirea războiului de lungă durată, care să aducă victoria Axei Londra-Paris, să câștige timp prin atragerea spre Est a unor importante forțe germane, astfel ca să dea posibilitate, atât Franței, cât și Angliei, să-și desăvârșească instrumentul lor de război, care să le dea victoria sigur scontată și care va duce la altă așezare a Europei**”.

Ministrul de Externe al Reich-ului va reacționa atrăgând atenția că Reich-ul consideră că orice participare la politica dusă de guvernul englez este îndreptată împotriva sa, ducând la încercuirea morală pe care Germania dorea să o evite cu orice preț. „**Oricine se declară gata să scoată castanele din foc pentru marile puteri, trebuie să se aștepte să-și frigă degetele!**”, declarase Hitler, la 1 aprilie 1939, la Wilhelmshafen. Într-o atare situație, ministrul de externe al României, Grigore Gafencu, va întreprinde în cursul lunii aprilie un turneu diplomatic în principalele capitale europene, cu speranța că va înlătura din izolarea mereu crescândă a României și ar putea preveni o serie de primejdii.

Grigore Gafencu avea să părăsească Bucureștiul în amiaza zilei de 16 aprilie 1939, în direcția Berlin prin Polonia. „**Pătrundeam astfel, dintr-o dată, în plină dramă europeană**”, nota Grigore Gafencu. În acea noapte ministrul român devenea martorul destăinuirilor colonelului Beck, care prefigurau marea încheștare: „**Danzigul ne este indispensabil. Nu vom admite niciodată alipirea lui la Germania. Dacă se ating de Danzig, iese război**”. Într-un asemenea context politic european sosea la Berlin, la 18 aprilie 1939, Grigore Gafencu. A doua zi, 19 aprilie, Grigore Gafencu a fost primit de Hitler la Cancelaria celui de al III-lea Reich.

Hitler va ține un monolog important și esențial în conținut pentru România și viitorul ei: „*Garanțiile anglo-franceze nu vă vor servi la nimic. Nu mă voi formaliza însă. Cunosc **slăbiciunea** voastră pentru Franța. Cu totul alta ar fi atitudinea mea dacă ar urma să participați alături de sovietici la vastul plan de încercuire al Germaniei pe care îl pregătește guvernul de la Londra. Un astfel de plan pune în pericol existența Reich-ului; suntem decisi să ne apărăm prin toate mijloacele*”. Întrevederea se terminase. Nimic din ceea ce fusese spus de Hitler nu trebuia să fie neglijat. Evenimentele ulterioare aveau să dovedească în ce măsură Führer-ul își respecta promisiunile făcute lui însuși dar și altora.

Dr. Constantin CORNEANU

Duplicitatea și cinismul „perfidului Albion”

La Bruxelles, lui Gafencu i se va vorbi despre lipsa de pregătire militară a Marii Britanii, ce provoca teamă regelui Leopold care nu și-a ascuns îngrijorarea că „**în împrejurările date, ajutorul promis de Anglia unei țări mici mai curând ar compromite-o decât ar proteja-o**”. Sosit la Londra, Grigore Gafencu va avea o lungă întrevedere cu Winston S. Churchill. Acesta era profund nemulțumit de evoluția situației politice interne și internaționale și **il va avertiza foarte clar asupra forței cu care Marea Britanie își putea însoți angajamentele**. În discuțiile angajate cu oficialii britanici, Grigore Gafencu a insistat asupra ideii ca Franța și Marea Britanie să-și facă simțită prezența și pe plan economic. Guvernul britanic a fost de acord cu cererile formulate de diplomatul român, însă dorea ca toate garanțiile pe care le va acorda să fie înglobate într-un sistem de securitate, URSS-ul urmând a fi o piesă esențială în cazul sistemului.

Curios acest demers britanic de alianță cu Uniunea Sovietică în condițiile în care, la 28 martie 1939, Neville Chamberlain scria unui prieten: „*Trebuie să mărturisesc că sunt profund suspicios în privința Rusiei. Nu am încredere în aptitudinea ei de a susține o ofensivă efecace. Mobilurile lor nu par să aibă mare lucru a face cu idealurile noastre de libertate și par să tindă, în esență, să ne ducă pe toți ceilalți cu vorba*”. Memorandumul din 22 mai 1939 al Foreign Office-ului evidențiază o conduită în politica externă britanică, o idee de care au fost călăuziți mereu pe parcursul războiului ce va urma, respectiv: „**Nu este de așteptat un mare ajutor material din partea Uniunii Sovietice (...) Este esențial, dacă va trebui să avem un război, să încercăm să implicăm URSS în acesta, căci altfel, la sfârșitul războiului, URSS, cu armata sa intactă - în prezența unei Anglii și a unei Germanii în ruină - ar domina Europa**”.

Duplicitatea și cinismul „perfidului Albion” nu se vor opri aici. Într-un raport primit la 6 mai 1939 din partea ambasadorului Franței la Berlin, Robert Coulondre, întocmit în urma destăinuirilor pe care generalul Bodenschatz, aghiotantul mareșalului Göring, le făcuse adjunctului atașatului francez al aerului, căpitanul Stehlin, se arăta că germanii vor ataca Polonia în cooperare cu Uniunea Sovietică: **„Așa cum Hitler n-a crezut posibil să reglementeze chestiunea Austriei și cea a Cehoslovaciei, fără asentimentul Italiei, tot așa nu mai intenționează astăzi să reglementeze diferendul germano-polonez fără Rusia. Au fost deja trei împărțiri ale Poloniei. Ei bine, credeți-mă, veți vedea-o pe a patra”**. Polonia și România nu au fost informate de acest raport.

În vara fierbinte a lui 1939, ambasadorul Reich-ului la Londra, Dirksen, telegrafia Berlinului, arătând că Sir Horace Wilson, unul din principalii colaboratori ai lui Chamberlain, i-ar fi confirmat **„că după încheierea unei înțelegeri cu Germania, politica engleză de garanții (pentru Polonia, România și Turcia) va fi, în fond, înmormântată”**. Dar aceste lucruri au făcut parte din așa-numita „diplomație secretă”. La plecarea din Londra, Grigore Gafencu adnota cu vădite accente de sentimentalism, în ciuda clarității discuțiilor de la Berlin și Bruxelles: *„Eram mâhnit că nu pot încuraja în mod efectiv eforturile pe care le desfășura lordul Halifax pentru consolidarea garanțiilor acordate de Anglia țării mele”*.

„Franța părea absentă!”

Speranțele șefului diplomației române se legau de Franța, care din păcate era absentă de la o realitate ce se dovedea pe zi ce trece mai crudă și mai tulburătoare. Franța, în acea primăvară a anului 1939, abia se regăsea pe sine: **„Franța părea să fi pierdut sensul Europei (...) Franța părea absentă”**. Primit cu simpatie de către oficialii francezi, ministrul român a fost pus la curent cu mersul tratativelor cu sovieticii și cu dificultățile întâmpinate. Tratativerile au fost declanșate de către Franța și Marea Britanie, și ele vizau obținerea unei declarații publice, în care URSS **„să repete că, în eventualitatea unui act de agresiune împotriva oricărui stat vecin al Uniunii Sovietice și împotriva căruia acest stat ar rezista, guvernul sovietic să acorde asistență, dacă s-ar exprima o dorință în acest sens, ajutorul urmând să fie furnizat în modul cel mai adecvat”**, cum suna propunerea britanică din 18 aprilie 1939.

La 19 aprilie 1939, Moscova a făcut cunoscute contrapropunerile sale: *1) un angajament de asistență mutuală din partea celor trei mari puteri împotriva oricărei agresiuni în Europa; 2) un angajament de asistență din partea celor trei mari puteri în favoarea statelor din est limitrofe Rusiei: România, Polonia, Letonia, Estonia; 3) un angajament al celor trei mari puteri pentru studierea aspectelor militare de asistență prevăzute la paragrafele 1 și 2*. Grigore Gafencu avea să părăsească Parisul cu speranța că un acord între Occident și URSS ar constitui, în cazul realizării, o garanție reală pentru România și viitorul ei.

Primejdia războiului

Ministrul de Externe al României va fi primit la Roma cu un fast extraordinar și va avea convorbiri cu Benito Mussolini și contele Galeazzo Ciano, omologul lui italian. Rezultatele vizitei la Roma, ce urmărea o apropiere româno-italiană, pot fi incluse în declarația pe care contele Ciano avea să i-o facă lui Grigore Gafencu: *„Drumul nostru spre București trece prin Budapesta. Atunci când discul verde va semnala cale liberă între Ungaria și România, vom veni spre voi așa cum o dorim”*. În drumul spre țară Gafencu a făcut o escală la Belgrad. Atitudinea Iugoslaviei îngrijora foarte mult guvernul român. La Belgrad, Gafencu avea să se întrețină cu Cinkar-Marcovici, fost ministru al Iugoslaviei la Berlin și om de încredere al prințului Paul. În discuțiile avute cu Cinkar-Marcovici, ministrul român va insista pe necesitatea de-a se păstra legături permanente și strânse cu puterile

occidentale. Discuțiile avute cu reprezentanții Axei la Berlin și Veneția îl convinseseră pe diplomatul iugoslav că războiul era mai aproape ca niciodată și că fiecare trebuia să se gândească, înainte de orice, la propria salvare. În plus schimbarea survenită la Moscova, prin înlocuirea lui Maksim M. Litvinov cu Viaceslav M. Molotov, precum și alte elemente indicau o posibilă apropiere germano-sovietică. În acest context era dificil să adopti o poziție ostilă Axei, astfel încât *„trebuia să avem grijă să nu fim primele victime și doar agresorii prezumtivi erau în măsură să dea asigurări efective împotriva pericolului unei agresiuni”*.

Acest turneu diplomatic a fost ultima mare încercare a diplomației române de-a asigura securitatea națională și neutralitatea României în perspectiva viitorului conflict. Pamfil Șeicaru a surprins, cu finețea-i caracteristică, rezultatul acestui turneu diplomatic: **„Reiese clar insistența lui Hitler de a-și asigura neutralitatea României, așa de prețioasă pentru Germania, datorită petrolului și producției agricole. Dar pentru guvernul britanic «sprijinul Rusiei era indispensabil» și noi acceptaserăm garanțiile Angliei. Nimeni nu se întreabă dacă, pentru Anglia ca și pentru Franța garanțiile date României vor fi valabile când Rusia Sovietică va revendica Basarabia? Și astfel, ne-am pomenit participând la «încercuirea morală» a Germaniei”**.

O Germanie care prin variate forme încerca în aceste clipe, din vara lui 1939, o apropiere de URSS. La 1 aprilie 1939 cu ocazia lansării la apă a cuirasatului „Tirpitz”, Hitler a rostit un discurs, în care unii istorici au văzut *„o aluzie limpede la doctrina «coexistenței pașnice» și primul semn al unei atitudini conciliatoare a lui Hitler față de Uniunea Sovietică”*. Într-un articol, Pamfil Șeicaru, după ce făcea o analiză a discursului Führer-ului, se întreba: **„Ce premerge acest discurs? Un tratat economic sau ceva mai grav, un program politic?”**.

Aliații Occidentali au fost informați că ceva se va petrece în Est. La 6 mai 1939, ambasadorul Robert Coulondre telegrafia, de la Berlin, un rezumat al discuțiilor pe care le-a avut un reprezentant al ambasadei franceze cu o persoană familiară Führer-ului: *„Credeți că Hitler va angaja partida fără să aibă toate atuurile în mână? (...) N-ați fost mirat, în ultimul său discurs, de faptul că n-a făcut nici o aluzie la Rusia? (...) Mai mult nu vă pot spune, dar într-o bună zi veți înțelege că ceva se petrece în est (dass etwas im Osten im Gange ist)”*.

Sovieticii testează

În aceste clipe dramatice pentru Europa și popoarele ei, guvernul sovietic l-a trimis într-un turneu diplomatic pe Vladimir P. Potemkin, comisar adjunct al poporului la Ministerul de Externe al URSS. Grigore Gafencu a expus diplomatului sovietic rezultatele obținute în urma turneului său diplomatic și faptul că toată concentrarea forțelor noastre armate de-a lungul frontierelor occidentale dovedea foarte clar din ce parte ne simțeam amenințați și împotriva cui înțelegeam să ne organizăm rezistența.

În timpul discuțiilor Gafencu - Potemkin nu a fost atinsă nicio clipă problema Basarabiei, nodul gordian al relațiilor româno-sovietice. Călătoria lui Potemkin se desfășurase la începutul lui mai 1939, în timpul negocierilor sovieticilor cu Parisul și Londra, și se poate constitui într-o formulă de testare a stării de spirit din Balcani, pentru a se putea asigura că nu va fi niciun fel de reacție militară, având în vedere viitoarele evoluții sovietice din arena relațiilor internaționale. Totodată, suntem nedumeriți atunci când citim cele scrise de Grigore Gafencu în 1946, la Geneva, vis-à-vis de evenimentele trecute: **„Dacă guvernele statelor limitrofe Rusiei ar fi putut simți puțin din ceea ce se petrecea dincolo de frontiera lor estică poate ar fi putut evita multe din erorile politice și multe șocuri mortale”**. Nu oare, a prevedea era misiunea șefului diplomației române, a simți, a înțelege, a afla etc. astfel încât să nu

fim prinși pe contre-pied? Explicabilă această orbire dacă ne gândim la profundele simțăminte franco-anglofile, precum și la credința lui în garanțiile Marii Britanii și Franței. Inexplicabil pentru șeful unei diplomații angajată într-un efort teribil de salvare a ființei naționale.

Secretele diplomatului român

Această atitudine a lui Gafencu nu va fi un fenomen întâmplător. Aflat la post la Moscova, în august 1940, își va afișa sentimentele intime și caracterul misiunii lui, în fața ambasadorului Marii Britanii, Sir Stafford Cripps și a ministrului iugoslav Gavrilovici. Lucru ce a iritat enorm pe von Ribbentrop și guvernul german. Mihail Manoilescu va primi aspre reproșuri în noaptea *Dictatului de la Viena*. Unul din misterele celui de-al doilea război mondial este reprezentat de telegrama, bizară, pe care Grigore Gafencu a primit-o, la 9 septembrie 1940, de la Londra: „*Veți fi primit în audiență aici. Telegrafiați. Semnat Tilea*” și despre care a informat Bucureștiul. În pofida faptului că Grigore Gafencu va telegrafia de la Moscova: „*Este de prisos să spun că această «invitațiune», dacă nu cumva este apocrifă, provine de la cineva care nu mă cunoaște*”, consider că jocul pe care a încercat să-l facă era extrem de primejdios pentru România. El a negat cu vehemență o astfel de acțiune dar culisele acestei acțiuni pot fi intuite având în vedere amestecul lui Viorel V. Tilea.

Trebuie menționat faptul că strămoșul lui Grigore Gafencu a fost un scoțian numit Saunders, pictor renovator de tablouri angajat la muzeul Ermitaj din Sankt-Petersburg. Fiul lui Saunders, bunicul lui Grigore Gafencu, a fost deportat de Ohrana țaristă într-un mic sat din Basarabia, sub motivul apartenenței la francmasonerie. Fiul deportatului, tatăl lui Grigore Gafencu, a plecat în România unde s-a căsătorit și a adăugat la numele de Saunders pe cel de Gafencu. Grigore Gafencu este nominalizat ca făcând parte din rețeaua de spionaj *Intermarium* a Vaticanului, creată în anii '30, menită să-i sprijine pe membrii ale căror cămine se află *inter mare* - în aceea parte a Europei cuprinsă între Marea Baltică, Marea Neagră, Marea Egee, Marea Adriatică, Marea Ionică și Caucazul.

În raportul intitulat *Români suspecti din Elveția*, din 1946, al unui agent al OSS din Elveția, se confirma faptul că trei elemente îl recomandau pe Grigore Gafencu pentru postul diplomatic de la

Moscova din 1940 - 1941, respectiv faptul că „**străbunicul, un englez numit Sanders, se stabilise în Rusia și fusese naturalizat acolo; mama era originară din Ucraina; soția, o franțuzoaică (Blanche-Nușeta), dansase înainte de primul război mondial la Sankt-Petersburg și Moscova și cunoștea bine viața rușilor**”. Totodată, agentul OSS preciza, cu referire la incidentul din august 1940, că Grigore Gafencu „**a declinat oferta lui Sir Stafford Cripps (ambasadorul britanic la Moscova) de a-l însoți la Londra și a forma un guvern liber al românilor, preferând să se prezinte lui Antonescu**”.

Într-o izolare absolută

La 22 iulie 1939, presa sovietică va anunța pentru prima oară începerea unor convorbiri economice la Berlin, urmate, la 12 august 1939, de cele militare tripartite anglo-franco-sovietice. Presat de timp și de necesități militare, Hitler avea să telegrafieze, la 20 august 1939, la Moscova propunând o înțelegere între cele două mari puteri. La 22 august 1939, Gheorghe Tătărescu a avut convorbiri cu Georges Bonnet referitoare la viitorul pact de neagresiune sovieto-german, apreciat ca un „*nou element de agravare a situației internaționale*”. Ambasadorul român i-a declarat lui Georges Bonnet că România era hotărâtă să-și apere frontierele naționale dacă ele sunt primejduite de Germania sau Ungaria. Apreciind pactul sovieto-german ca pe un „*act premeditat de o extremă greutate*”, Gheorghe Tătărescu accepta ipoteza în care guvernul sovietic s-ar fi înțeles cu cel de la Berlin în vederea împărțirii Poloniei și a României.

Un raport al Serviciului Secret român, din 22 august 1939, referitor la consecințele ce aveau să decurgă pe plan intern și internațional, din semnarea pactului germano-sovietic, avertiza factorii de decizie politico-militară de la București că la operațiunea de dislocare a Poloniei „**va lua parte și Rusia, care își va atribui provincia polonă, care a făcut parte din Galiția de pe vremea imperiului rusc, precum și toate localitățile de la frontiera estică, unde populația dominantă este rusească**”.

România se afla, începând din 23 august 1939, într-o izolare absolută.

În universul delicatelor dantele de altădată

Înființat în 1991, *Muzeul Național Cotroceni* (instituție muzeală de artă, de istorie și profil memorial, care organizează expoziții, concerte, conferințe și programe culturale de mare valoare) ocupă un generos spațiu aflat în aripa istorică a ansamblului arhitectural *Palatul Cotroceni*, odinioară reședință domnească și regală. Aici se găsesc peste 20.000 de piese din cele mai diverse domenii: artă plastică, artă decorativă, istorie, carte veche și documente, numismatică, arheologie.

Prezentă pentru a vizita Expoziția „*Luxul Dantelei*”, găzduită de Muzeul Național Cotroceni, în parteneriat cu Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, în perioada 4 iulie – 4 august 2024, am trăit o adevărată călătorie în spațiu și timpuri de odinioară. În acest decor de înaltă clasă și rafinament am avut bucuria să descopăr o colecție reprezentativă de obiecte de vestimentație și decor, în majoritate broderii, din patrimoniul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova, având ca organizator pe muzeograful Ioana Constantin. Colecția aceasta a fost expusă acum aproape 50 de ani, la Ploiești, de către cunoscutul muzeograf, profesorul N. Simache (13 iunie 1970), în *Sala Coloanelor* din Palatul Culturii.

Anul trecut, aceeași expoziție, etalând peste 60 de piese (toalete feminine și accesorii - batiste, gulere, umbrele, evantaie și poșete, date secolul XIX și XX) a fost prezentată publicului ploieștean, bucurându-se de un veritabil succes.

Curatorul expoziției, doamna Ioana Constantin, muzeograf la Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, sublinia în prezentarea sa faptul că „*Dantela este considerată un simbol al delicateței și eleganței, al bogăției și al feminității, indiferent dacă este tradițională sau contemporană.*”

Expoziția de la Cotroceni prezintă o idee interesantă și anume evoluția acestui domeniu de eleganță, de rafinament dar și de noblețe, prin intermediul unor manechine: șapte siluete feminine, purtând adevărate bijuterii dantelate, specifice secolelor al XIX-lea și al XX-lea: rochie de mireasă dantelată de tip Princes, fustă de gală și fișiu din dantelă, tip Bruxelles, realizat cu ciocănele și inserții cu acul, costum de damă cu corsaj din dantelă tip Ducesse și jupon din imitație mecanică, jachetă din dantelă croșetată de tip Irlanda, având trandafiri în relief, precum și o diversitate de accesorii: gulere, manșete, umbrelă, pălărie. Printre exponate se află și caseta de bijuterii cu decorații dantelate din argint în tehnica filigranului, care a aparținut scriitoarei târgoviștene Smaranda Gheorghiu (Maica Smara, al cărei bust se află în Parcul Cișmigiu, prietenă a Veronicăi Micle) pasmanterie și manșetă din dantelă metalică și turcoaze aplicate, atribuite fiicelor domnitorului

Tanța TĂNĂSESCU

Alexandru Moruzi, accesorii pentru coafură feminină, atribuite Heracleei Darclée. Nu lipsesc nici instrumentele de lucru: croșete, foarfeci, degetar, tambur.

Înainte de a prezenta cititorilor imagini relevante din expoziție vrem să explicăm mai întâi ce reprezintă broderia sau dantelăria și cum a apărut acest produs de eleganță în Europa.

Etimologic vorbind cuvântul „dantelă” provine din limba franceză, numele său se referă la termenul „dinte mic”. Anterior, dantela era cunoscută sub numele de „garnituri” sau în limba italiană „*punto in airo*” (cusătură Veneția).

Conform DEX-ului, dantela este „o țesătură fină și ușoară cu găurele, reprezentând modele variate, executată (manual sau mecanic) din fire subțiri de ață, de mătase sau de fibre sintetice și folosită ca garnitură la lenjerie, rochii, perdele etc.”. Mai pe larg, dantela este „o țesătură ajurată în care modelele sunt create prin buclarea, răsucirea, împletirea sau înnodarea firelor, prin singura acțiune a mâinilor dantelarilor.”

Dacă privim tablourile de Ev Mediu ale unor pictori italieni, francezi, flamanzi sau spanioli vom fi izbiți de un obiect de eleganță comună femeilor sau bărbaților: dantela! Aceasta dovedește că încă din primele sale secole de existență, dantela era un simbol al prețiozității și al condiției sociale de nivel înalt: regalitate, aristocrație, clerici, cât și al feminității.

Aceste bijuterii se realizau inițial în mod manual: cu acul și cu ciocănele, tatting (dantela tip suveică), croșet, tricot, macramé, point lancé (dantela tip panglică), apoi, în secolul al XIX, în mod mecanic.

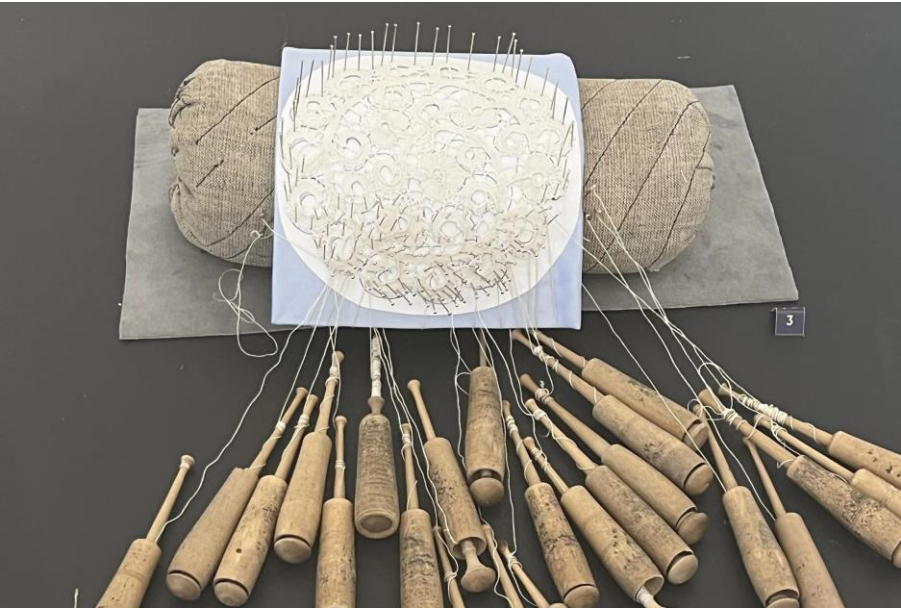
Această îmbinare între pânză (fie ea satin, catifea, tafta, voal, mătase, tulle) și dantelă brodată, dantelă cu strasuri sau pietre, franjuri, pene și multe altele, este o combinație perfectă între eleganța atemporală să zicem a satinului și finețea romantică a dantelei. În final rezultă un material opulent și versatil, ideal pentru a crea ținute sofisticate și romantice. În limbajul uzual, avem ca sinonime pentru dantelă cuvintele *broderie*, *horbotă*. Există însă și regionalisme, cum ar fi *dant*, *tantelă*, *bagatelă*, *cârligei*, *cipcă*, *rețea*.

Se pare că dantela își are originea în Orient, de unde a fost adoptată în Europa. Mai întâi a fost importată, apoi manufacturată, începând cu secolul al XIII-lea, sub aspectul unei broderii fine, numite „*Epargne*”. Ulterior, acest meșteșug a fost apanajul talentaților venețieni, mari maeștri în broderii delicate, în tehnici sofisticate, inspirați de motive orientale. Dantela venețiană a devenit o veritabilă referință pentru Europa, fiind nu doar un reper estetic ci și cultural, influențând domeniul modei dar și cel al decorațiunilor. De multe ori se pune întrebarea: Ce este o dantelărie: artă sau meșteșug ? Oricum ar fi, se știe că aceasta a suferit influențe, de-a lungul secolelor (Renaștere, Baroc, Rococo, Epoca Victoriană), dar în același timp a evoluat, atât ca tehnici, cât și ca materiale. Impactul tehnologic, începând cu secolul al XIX-lea, a condus la creșterea productivității, scăderea prețurilor, dar și la pierderea cu timpul a unui meșteșug foarte migălos, totul în favoarea câștigului facil (dantela mecanică), dar și în detrimentul valorii artistice, rezultat din modele unicat sau improvizații inspirate (dantela manuală). Astfel, dispar o serie de tehnici tradiționale de realizare a dantelei (dantela cu acul, dantela cu bobine, croșetatul), iar în domeniul materialelor utilizate asistăm la o trecere de la tipuri de fibre și țesături tradiționale, folosite în dantelă (în, bumbac, mătase etc) la inovații moderne (fire sintetice, amestecuri). În ceea ce privește arta și estetica dantelei, există regiuni sau provincii ale Europei unde se perpetuează anumite motive sau *design* -uri (modele tradiționale), având o anumită semnificație simbolică, în același timp asistăm însă și la o veritabilă schimbare de optică în ceea ce privește aplicabilitatea și utilizarea dantelei: dacă inițial aceasta era utilizată în domeniul modei (rochii și accesorii), decorațiuni interioare (perdele, fețe de masă) și artizanat, în zilele noastre asistăm la colaborări între diverși designeri și artiști pentru utilizarea dantelei în creații inovative.

Dantela a început să fie produsă în Europa în perioada Renașterii, în secolele XV - XVI. Primele dovezi ale dantelei lucrate manual provin din Italia și Flandra (Belgia și nordul Franței). Astfel, Veneția este considerată unul dintre primele centre majore de producție a dantelei. Dantela venetiană, cunoscută pentru finețea și detaliile elaborate, a devenit foarte populară în întreaga Europă. Tipuri celebre includ *Punto in Aria* și *dantela Burano*.

Flandra a devenit renumită pentru dantela sa delicată și complexă, realizată cu ajutorul bobinelor. Orașe precum Bruxelles, Bruges și Mechelen au fost centre importante de producție. Dantela flamandă era foarte apreciată și a fost exportată în toată Europa. În secolul al XVII-lea, Franța a devenit un centru important de producție a dantelei, în special sub patronajul regelui Ludovic al XIV-lea. Orașe ca Alençon și Chantilly au devenit faimoase pentru tipurile lor de dantelă. *Dantela Alençon*, cunoscută drept "*regina dantelei*", este renumită pentru detaliile sale meticuloase și calitatea superioară. *Dantela Chantilly* este recunoscută pentru delicatețea și modelele florale fine, realizate din mătase neagră.

Anglia a dezvoltat și ea o tradiție puternică în fabricarea dantelei, în special în regiunile Devon și Nottingham. *Dantela Honiton* din Devon este cunoscută pentru modelele sale complexe și a fost utilizată în îmbrăcămintea regală. Nottingham a devenit un centru de producție de dantelă mecanizată în secolul al XIX-lea, odată cu revoluția industrială. *Mașina de dantelă Leavers*, inventată în Nottingham, a permis producerea în masă a dantelei, făcând-o accesibilă pentru o populație mai largă. Cu toate acestea, dantela realizată manual a continuat să fie apreciată pentru calitatea și arta sa, mai ales în ultimele decenii, când asistăm la o revigorare a interesului

pentru meșteșugurile tradiționale, pe cale de dispariție, inclusiv dantela. Astfel, organizații și muzee din întreaga Europă lucrează pentru a păstra și promova tradițiile de fabricare a dantelei.

Din păcate, în secolul al XX-lea, interesul pentru dantela realizată manual a cunoscut un declin din cauza schimbărilor în modă și a producției de masă. Dar, în pofida acestor considerente, în prezent, continuă să fie o parte importantă a patrimoniului cultural european, recunoscută și apreciată pe plan mondial.

În ceea ce privește proveniența dantelelor din expoziția vernisată la Muzeul Palatului Cotroceni se poate spune că acestea proveneau din importurile realizate în secolul al XIX-lea din centrele comerciale europene cu care negustorii bucureșteni aveau legături de afaceri, importând obiecte de pasmanterie, de decorațiuni sau de modă: Viena, Paris, Veneția, Bruxelles.

Să începem cu fabricarea dantelei în Austria secolului al XIX-lea. Producția de aici avea caracteristici și particularități unice, influențate de tradițiile locale, inovațiile tehnologice și contextul socio-economic al perioadei. Iată câteva aspecte importante, privind contextul istoric și cultural, legate de această temă: La sfârșitul secolului al XIX-lea, Austria făcea parte din Imperiul Austro-Ungar, un stat multinațional cu o diversitate culturală și etnică considerabilă. Această diversitate a influențat și arta dantelei, cu influențe din diferite regiuni și tradiții. Cel mai important centru de producție se afla în *Vorarlberg*: Regiunea *Vorarlberg* din vestul Austriei a fost un centru important de producție a dantelei. *Dornbirn* și *Feldkirch* erau orașe recunoscute pentru meșteșugurile lor textile, însă *Vorarlberg* era cunoscut pentru dantela lucrată manual, în special pentru modelele fine și detaliate. În această perioadă, atât dantela lucrată manual, cât și cea produsă mecanic erau populare. Dantela cu bobine era una dintre tehnicile tradiționale folosite în Austria. Aceasta implica utilizarea unor bobine pe care era înfășurat firul, fiind manipulate pentru a crea modele complexe. Firele utilizate în fabricarea dantelei includeau bumbac, in, mătase și, uneori, lână. Calitatea materialelor era esențială pentru obținerea unor piese de dantelă durabile și frumoase. Dantela austriacă a fost influențată de stilurile și tehnicile franceze și flamande, renumite în toată Europa pentru calitatea și frumusețea lor. Artiști și meșteșugari din Austria au adoptat și adaptat aceste influențe, creând piese unice care reflectau atât tradițiile locale, cât și tendințele internaționale. La sfârșitul secolului al XIX-lea, revoluția industrială a adus mașini de dantelă și în Austria, facilitând producția de masă. Mașinile de dantelă *Leavers*, de exemplu, erau utilizate pentru a produce dantelă mecanică de înaltă calitate, care a devenit accesibilă unei populații mai largi. Industria dantelei a jucat un rol semnificativ în economia locală, oferind locuri de muncă pentru multe femei, în special în regiunile rurale. De asemenea, fabricarea dantelei era adesea o activitate desfășurată acasă, permițând femeilor să contribuie la venitul familial. În ceea ce privește educația și meșteșugurile, școlile de dantelă și cooperativele erau esențiale pentru transmiterea cunoștințelor și abilităților de la o generație la alta. Aceste instituții ofereau instruire tinerelor fete și femeilor, asigurând continuitatea tradiției meșteșugului.

În concluzie, fabricarea dantelei în Austria la sfârșitul secolului al XIX-lea reprezenta un amestec de tradiție și inovație, influențată de contextul cultural al Imperiului Austro-Ungar și de evoluțiile tehnologice ale epocii. Deși industrializarea a schimbat multe aspecte ale producției, dantela manuală a rămas o artă apreciată pentru frumusețea și complexitatea sa. Aceste mărfuri de mare finețe erau importate prin negustorii din Sibiu sau din Brașov, care le comandau la Viena, apoi le revindeau la București sau la Iași. Alte mărfuri rafinate proveneau din importurile destinate industriei modei, provenind din Franța. Nu degeaba Bucureștiul era denumit „Micul Paris”.

Cum a ajuns totuși dantela de la Veneția în Franța? La acea vreme, dantela era destinată strict membrilor familiei regale sau clerului. Era supusă unor legi somptuare care impuneau modul de

îmbrăcăminte. Prin această dantelă, era o adevărată recunoaștere socială. Va păstra întotdeauna o imagine de bogăție și rafinament. Acesta este și motivul pentru care cei mai săraci le-au imitat, deoarece această țesătură frumoasă era foarte scumpă și nu le era accesibilă. Se spune că faimoasa prințesă italiană, Catherine de Medici, a fost cea care a introdus-o la sosirea ei la curtea Franței.

Dantela a prosperat în Franța în secolul al XVII-lea sub domnia lui Ludovic al XIV-lea, astfel că primele fabrici franceze de dantelă au fost create datorită lui Colbert, deoarece a interzis importul de dantelă străină, în exces pe teritoriul acestei țări. Colbert, ministrul artelor și manufacturilor, convins de superioritatea dantelei „sale”, a adus dantelari din Veneția și a fondat școli meșteșugărești în toată țara. Orașul Alençon a devenit inima dantelei franceze, simbolizând căsătoria perfectă între tradiție și modernitate.

Se spunea adesea că, în timpul domniei lui Ludovic al XV-lea, o femeie franceză nu putea trăi „fără panglică, oglindă și dantelă”.

Abia în secolul al XVIII-lea dantela s-a răspândit ca accesoriu pentru volane, pălării, șorțuri și garnituri. Mai târziu, a apărut mai mult pe umbrele de soare, manșete, batiste, baticuri, șaluri, rochii, jachete, mănuși etc. Dantela va fi folosită mai apoi pentru a orna mobilierul, fețele de masă, perdelele sau cearșafurile.

Odată cu revoluția industrială din secolul al XIX-lea, prin inventarea războaielor mecanice revoluționare în Anglia, sectorul lenjeriei a început să fie cu adevărat prosper. Această mecanizare a început în Saint-Pierre-les-Calais odată cu introducerea ilegală a războaielor mecanice de țesut din Nottingham (Anglia). În 1840, acest lucru a fost automatizat prin ajustarea mecanismului *Jacquard* pentru a se apropia cât mai mult posibil de aspectul manual al dantelei. În plus, a fost introdusă mașina de cusut, optimizând asamblarea pieselor. Producția a explodat. Este, de asemenea, de înțeles că această dezvoltare a provocat o lovitură grea pentru dantelari. În ciuda acestor progrese, regiuni franceze precum Calais și Nord-Pas-de-Calais au reușit să-și păstreze specificul și să reziste concurenței.

Mai târziu, dantela va integra inovația, reușind întotdeauna să se adapteze, cum a fost cazul inventării nailonului în 1950 sau a fibrei *lycra*, prin anii 80 ai secolului trecut, iar mai apoi a elastanului. Acum se produce un alt fenomen, combinarea dantelei cu lenjeria, modă promovată de Chantal Thomass.

Cât despre minuțiozitatea cu care se lucra până de curând dantela manuală se știe cât de prețioase sunt dantelele lucrate cu ciocănele, mai ales cele numite „*Valenciennes*”, a căror execuție este extrem de migăloasă. O lucrătoare ce lucrează 14 ore pe zi nu face mai mult de 36 cm pe an. O alta, în 10 luni, lucrând 10 ore pe zi, abia a isprăvit o pereche de manșete bărbătești. Se spune că *Valenciennes de Ypres* sunt cele mai frumoase și cele mai fine.

În ceea ce privește moda dantelelor în secolul al XIX-lea, în România ne-a atras atenția un anunț apărut într-un ziar bucureștean, din 1862, unde aflăm de existența unei doamne specializate în „reparațiune” de dantele: „*Reparațiune de dantele. Doamna Leontina Dais, francesă, sosită de curând din Paris, spală și reparează danteile, mantellinie și tot felul de dantelle negre cum și point d’Alanson, point d’Angleterre, annlikă la Brissele, Valenciennes, Maling, broderii și ruferii fine. Adresa la M-lle Victorina Lemenyer, marșantă, în nodul Mogoșoai, aproape de Piața Episcopiei, casa d-lui George Notara*”.

Fotografiile ce însoțesc acest articol surprind o parte din piesele Expoziției „*Luxul Dantelei*”, ca o cătătorie în rafinamentul și eleganța de altă dată.

Tanța TĂNĂSESCU

O statuie și istoria sa neștiută

Îndreptându-ne spre centrul Bucureștiului, venind dinspre Facultatea de Drept, este imposibil să nu remarci una dintre cele mai impozante statui închinată unei personalități marcante din secolul al XIX-lea, aflate în Piața Mihail Kogălniceanu. Monumentul este dedicat omului politic, gazetarului, istoricului, scriitorului Mihail Kogălniceanu, cel care a contribuit esențial la realizarea Unirii Principatelor Române.

Amplasată pe un soclu înalt, statuia în bronz îl reprezintă pe unul dintre oamenii de frunte ai primilor ani de existență ai statului românesc modern, înfățișându-l în picioare, cu mâna dreaptă sprijinită în sold, cu piciorul stâng împins spre înainte.

Socul are forma unui trunchi de piramidă, dispus în trei trepte, cu înălțimea de 6 metri; sculptorul l-a redat pe Kogălniceanu în calitate de orator, statura sa având trei metri.

Statuia este inclusă în *Lista monumentelor istorice* (cod LMI B-III-m-A-19997), această înșiruire de litere și numere având următoarea semnificație: LMI – Lista Monumentelor Istorice; B – București; III-Monument de for public; m – monument; A – de interes național; 19997 – număr de ordine unic la nivelul întregii țări.

Autorul este Oscar Han (1891-1976), sculptor prolific, foarte talentat, aflat atunci în plină maturitate artistică, considerat de contemporanii săi drept „*sculptorul preferat al Casei Regale a României*”. În anul 1931 a primit din partea Primarului din Balci comanda realizării în bronz a bustului Reginei Maria, lucrare aflată în prezent la Constanța, oraș în care turiștii pot admira în zilele noastre admirabila compoziție dedicată lui Mihai Eminescu, de pe faleză, de lângă Cazinou, inclusiv un monument dedicat lui Anghel Saligny.

Alte apreciate lucrări realizate de Oscar Han sunt: statuia Regelui Carol I, aflată în curtea Castelului Peleş (1933), a Regelui Ferdinand, amplasată la Chișinău. Valoarea și faima sa incontestabilă au făcut să fie frecventabil și după anul 1950, astfel încât o serie de lucrări ale sale au fost amplasate în diverse localități din România: statuia ecvestră a lui Mihai Viteazu - Alba Iulia (1968), bustul lui George Enescu - Buzău (1972), bustul lui Mihai Eminescu - Cinematograful Capitol din Timișoara, bustul lui Ștefan cel Mare - Piatra Neamț (1974).

Deși ar fi putut suferi unele neplăceri, ca urmare a activității sale politice anterioare (deputat de Mureș în Parlamentul României din partea PNL, în legislatura 1934-1937, datorită faptului că intrase în politică în timpul guvernărilor liberale, a reușit să-și adjudece cea mai mare parte a comenzilor de stat), aceasta nu l-a împiedicat să primească, totuși, cele mai înalte distincții ale statului român în ultima parte a vieții sale.

Statuia lui Mihail Kogălniceanu din București, înfățișându-l pe marele om politic liberal, are un detaliu interesant: îl înfățișează pe acesta ținând în mâna stângă un sul de legi.

Monumentul a fost ridicat din inițiativa Fundației „*Mihail Kogălniceanu*”, în a cărei conducere se aflau Stelian Popescu, directorul ziarului „*Universul*” și Gh. Tătărescu, prim ministru. Dintre membrii de onoare amintim pe ziaristul Pamfil Șeicaru, precum și pe Mihail Sadoveanu, Octavian Goga, Dinu Brătianu, ș.a.

Fondurile necesare lucrării au fost colectate de școli, de bresle, de intelectuali, etc., evidențiindu-se mai ales donația făcută de Stelian Popescu, nume foarte cunoscut în presa acelei vremi.

Dezvelirea monumentului a avut loc la data de 9 noiembrie 1936.

Este important să amintim un fapt mai puțin cunoscut, care reliefează contribuția unor jurnaliști la ridicarea unor monumente având o mare încărcătură simbolică.

Statuia lui Mihail Kogălniceanu, București

Astfel, *Monumentul Victoriei (Biruinței)*, operă tot a aceluiași Oscar Han, amplasat la Tișița (bronz, înălțime 2,50 m), dedicat luptelor eroice din 1916 – 1918, o reprezintă pe Ecaterina Teodoriu, cu sabia ridicată deasupra capului.

Inițiatorul monumentului a fost jurnalistul Pamfil Șeicaru, pe cheltuială proprie.

În București, ziarul „*Rampa*” iniția o colecție publică, în urma căreia se dezvelea bustul tenorului Nae Leonard (1929), amplasat în Parcul Kiseleff. Autorul era tot maestrul Oscar Han.

Prin urmare, dacă treceți pe Bulevardul Elisabeta, vă puteți opri din drum pentru a observa cât de reușit este acest monument de for public, având totuși o istorie mai puțin cunoscută, dar reprezentând un personaj istoric atât de celebru, prieten al lui Al. I. Cuza și sfetnic al Regelui Carol I, pe numele său Mihail Kogălniceanu.

Și să nu uitați că acest monument este rodul abnegației și dăruirii unor jurnaliști din epocă, al căror nume l-am amintit mai sus.

REDACTIA

Nicoleta MILEA

THEODOR RĂPAN – UN ALES AL SPIRITULUI*

Nicoleta MILEA

Creator „clasicizat” prin 45 de cărți, până acum, dăruit al Cuvântului, devorat de trăirea sa, Poetul, se (re)descoperă pe sine, meditănd la misterele vieții, dar și la eternitatea morții. Scormonitor întru spirit, caută răspunsuri unor întrebări-cheie, sub auspiciile cultului pentru un „Logos înălțător, de esteta purificare spirituală”.

La o primă lectură, cu mintea, dar și cu sufletul, a celor *14+1 Evlavii*, ni se arată El, Veghetorul destinului literar, aflat între două coordonate fundamentale: devenirea firii și condiția tragic-neputincioasă a Poetului.

Theodor Răpan – un ales al spiritului!

De ce **Singur**? De ce *14+1*? De ce *Evlavii*?

O conștiință în stare de veghe și un spirit lăuntric se contopesc în metamorfozări lirice, compatibile cu toate vârstele omenirii și revelează esențe ale darului primit: *Poesia!*

E limpede nevoia de recunoaștere a vocii care vorbește prin **El**.

Solitudinea divină, demnă de o retrospectivă și o introspectivă în reciprocitate, definește o certă reflectare a dorinței cunoașterii de Sine. Dar și triumful Cuvântului care transferă durerea existenței în planul creației, câtă vreme realul și idealul, confruntându-se în dorința atingerii perfecțiunii, generează nefericire.

Poemul *De început*, care deschide volumul, cuprinde cam tot inventarul elementelor fundamentale ale universului cărții: anul,

vremea/Clipa, îndurerarea, visul, depărtarea, calea, viața, moartea, Cuvântul, umbra, gândul, neaflatul, crucea, lumina.

Apar și numele a două personaje biblice: Irod, ucigătorul de prunci nevinovați, aici, o teză în sinteză, și Tatăl/Dumnezeul, imagine a transcendenței ordonate, înțelepte și drepte, Singurul care ne ajută să înțelegem că la perfecțiune nu se ajunge decât prin reconcilierea sufletului cu trupul.

Tăcuta – nenumită – dar care face parte din ceea ce suntem și nu suntem, se substituie, printre altele, porții către Împărăția zărilor/cerurilor – manifestare a sacralității, pe care nicio ființă pământeană nu o poate atinge.

Respectarea necondiționată a unor principii fundamentale nu înseamnă nici găsirea unei formule definitorii, nici restrângerea iraționalului din structura raționalului, două emanații diferite, dar cu aceeași natură divină.

Poetul, un instrument al Providenței, scos din tăcerea sa prevestitoare, pe care de cele mai multe ori încearcă să o îmblânzească, își revelează trăsături nebănuite, sortit fiind îndurerării și solitudinii, fără de care artistul n-ar crea nimic.

Ispășirea începe odată cu momentul conștientizării armoniei pierdute și primul pas pe care-l face pe drumul Golgotei, *De singurătate*, Cale pe care descoperă chipul însuși al Poesiei. Nu-i mai puțin adevărat că abia acum energiile creatoare încep să zămislească formele informei inspirații: *De tine dau ascunsă undă-n unde!*

Puternica emoție condiționată de rara sensibilitate a spiritului superior, pândit de un destin nefericit, precum și reciprocitățile existențiale, între Cronos și Kairos, impresionează cititorul căruia îi dă *De știre*, cu sinceritatea rostirii, *Din cel ce-am fost rămas-a o fărâmbă!*

Restituind cuvintelor sensuri corespunzătoare, le încredințează acelor stări care nu sunt puse la îndoială. Între lumea reală și lumea ideilor, înruditoare, iertarea se impune ori de câte ori dezechilibre implicite nu trebuie confundate cu atitudini relativiste.

Neantul interior nu poate fi eliberat de fantezmele subiectivității decât prin mijlocirea Iisus-ului, devenire izvorâtă din Dumnezeu, **Singur**-ul, nou izvor, mărturisitor al nașterii noastre supreme, și care ne ajută la depășirea slăbiciunilor prin iubire, credință și speranță.

Autenticitatea și vigoarea evlaviei *De iertare* este rodul virtuților transfiguratoare, consecință firească atât a sensibilității poetului, cât și a bogăției spirituale, din care simțim cum răzbate una dintre cele mai intime taine ale trăirii și simțirii sale. Starea binecuvântată a iubirii, hotărâtoare, transferă stări particulare în imagini emblematice, dincolo de curgerile ireversibile, în eternitatea cărții.

Comuniunea dorului, ca tărie a plenitudinii interioare, cu puternice înrădăcinări emoționale, revelator al condiției umane, conferă nuanțe cu totul particulare liricii metafi zice. Dorul de cine? Dorul de ce? Dorul există în noi. Ne naștem cu el. Dorul ne integrează într-o continuitate a existenței noastre în lume. Pentru ca mai apoi, să ne poarte ca o alunecare inconștientă înspre moarte. *De dor*, monadă gnoseologică, ne ajută să depășim singurătatea, la gândul Clipei când ne vor părăsi cuvintele. Și pentru fiecare dintre noi se va întâmpla o singură dată, la momentul iremediabilei întoarceri în timpul primordial.

Motivul umbrei, echivalentul reflectării dublului său, prefigurează chiar prin aceasta ideea ca *modus vivendi*, în menținerea atmosferei *De însoțire*, în jurul căreia este construit poemul. Condamnat la singurătate, cel însoțit de iscoditoare umbră ne trimite într-un alt univers explicând cele două aspecte, în aparență contradictorii. Percepția amară a lumii trecătoare, conștientizarea efemerității ei, decantarea de orice amintire, toate sunt reflectări ale trecerii omului prin timp. Eul liric, cu ardoare, în periplul său, își dezvăluie sinuoasa curgere. Dar nu oricum, ci ca o pecete a propriei sale personalități.

În acest sens, Theodor Răpan reiterează mitul trecerii, de data aceasta nu doar prin timp, ci și prin spațiu, conferindu-le noi sensuri și semnificații poetice: *Să trecem, Doamne, Styxul împreună/ E-o treabă grea și, zău, nu se cuvine.../ Luntrașul tace. Oare, ce-o să spună,/ Că timp de toate încă-i pentru mine?*

Urmărind febril linia întortocheată a vieții, nu se dezice de nicio valoare universală, legată de structura și atașamentul Creatorului, care-și revarsă nemijlocit uluitoarea profunzime în Operă.

Niciun paradox nu-i e străin. O realitate se destramă, în timp ce alta îi ia locul. Învingătoare este cucernicia mântuirii prin scris: *Te chem în vers, o lungă epopee/ Voi scrie-n vis, iubirea să ne-negroape...*

Ieșirea dintr-o realitate și intrarea într-un vis e ca o distanțare de concret și ca o regăsire a semnificațiilor ascunse ale lumii, care-i sporesc sentimentul singurătății.

Antinomiile existenței nu sunt *De uitare*, pentru că ele, evident, se limpezesc prin acceptarea sintagmelor integrării spirituale în drumul spre noile limanuri făgăduite.

Relația cu absolutul, cu ilimitatul este profund marcată *De crezământ*, evlavie convertită într-un manifest al substratului original, care sporește potențialul creator. Esență a universului, Singularul *Pater*, simbol al atemporalității, al unității și al continuității, este aureolarea unei demnități zguduitoare, ce supraviețuiește până în clipa în care nu mai rămâne decât un veșnic prezent al iubirii: *E Raiul gol? Scăpat de-acum de boală,/ Mă-nsingur în iubirea doar de Tine!*

Intenția creatoare este materializată în propriul ei limbaj, pe care îl putem descifra la nivelul semnificatului, dar și al semnificantului, căci întregul există, pentru poet, împreună cu părțile sale componente. *De împăcare* este o evlavie ce revelează transpunerea sensibilității dintr-un timp hazardat într-o eternitate prin mijlocirea a ceea ce este trecător.

Stările de incertitudine sunt cele ce-l fac să-și pună întrebări, asemenea căutătorului de frumuseți în sufletul de absolută singurătate lăuntrică. Prin natura particulară a harului, dar și prin vibrația specifică imprimată Poesiei de visul salvator, *Evlaviile* nu condiționează niciodată suprapunerea ispășirii pe simbolul oniric. Meritul neprețuit este al actului creator, în care se revelează principiile unei estetici.

Magia cuvântului, născător de lumi, este o reintegrare a Poetului în Dumnezeu *Singur*-ei balanțe a dreptului la răzvrătire, când vanitatea existenței își revendică supremația.

În fiecare poem, mesajul își caută expresia, De împresurare! Problematizarea stărilor și infuzarea sentimentelor vizează înalte trăiri lirice. Implicite de adorație, în sens spiritual, a celui *Sărman poet lipsit de apărare!*

Mistuit de criza acută, provocată la gândul venirii din beznă și al întoarcerii în beznă, renunță la ambiguități și identifică funcția regeneratoare *De lumina*, care-l integrează în ordinea cosmologică refăcută.

Tulburătoarea dialectică a umanului, ea însăși rămasă nedescifrată, încifrează sensuri de adâncime, anticipări metaforice, *De întregire*. Poemul, ca ființare a dramatismului rostirii – contopire cu tainele universului – materializează refacerea unității primordiale.

De profundis – Din adâncul sufletului (*Strigat-am către Tine, Doamne!*), izvorât dintr-o sensibilitate care cultivă sacrul, este indisolubil legat de sfâșieri și tensiuni interioare. *Via Dolorosa* este convertită în fapt poetic. Simbolistica, asimilată liric, exprimă o relație particulară cu modelul unei lumi saturate de civilizație.

Prin fiorul original, colaborează la crearea de noi metafore, pentru o Cale plină de obstacole și suferințe, a Poetului, Singur printre Poeți, dar și în fața lui Dumnezeu: *Dau drumul Clipei să pândească cerul/ Și sap fântâni, chiar dacă dorul doare,/ Îți scriu s-o știi, ascuns de noi misterul/ Nu-l vom afl a nici dincolo de zare!*

Veșnic în căutarea valorilor, Theodor Răpan descifrează sensuri și încorporează esențe, prin originalitatea capacității de a da răspunsuri marilor întrebări ale existenței. Actul poetului este sacru și creator în nemărginita lui semnificație. De aceea poemele sale sunt reflexul unui crez inițiativ al sinelui, în relația cu propria-i viață, consumată și amprentată sensibil, decantat, eliberator. Ele ne dezvăluie nu doar bogăția unui prototip spiritual, ci sunt și modele singulare metaforice și muzicale.

În plus, „Evlaviile” sale intră într-un dialog inedit cu picturile lui **Helmut Kand**, un desăvârșit artist al penelului. Cu ce rămânem după lectura și privirea acestei cărți? Cu bucuria de a prețui Metafora, dincolo de cuvinte, și de a admira nuanțele, dincolo de culori, chiar dacă *misterul/ Nu-l vom afl a nici dincolo de zare!*

*Theodor Răpan, SINGUR. 14+1 Evlavii. București. Editura SemnE, 2021

George ROCA

Dialog cu un prieten de la antipozi -

Daniel Ioniță, președintele Academiei Româno-Australiene

Daniel IONIȚĂ

George ROCA

Daniel Ioniță – scurtă biografie - CV Literar

Născut la București în 1960, Daniel Ioniță a imigrat la Antipozi în 1980, inițial în Noua Zeelandă, și apoi în Australia unde este stabilit și în prezent. Lector universitar la University of Technology Sydney, unde predă cursul de „Organisational Improvement! Studii: Licență în Psihologie (Honours) – Griffith University, Brisbane, Australia. Activități pe plan cultural - Președinte al Academiei Româno-Australiene. Scriitor, eseist, poet, traducător.

A publicat:

- 2012-2105 – „Testament – Antologie de poezie română modernă” - (ediție bilingvă română-engleză, asistat de Eva Foster, Daniel Reynaud și Rochelle Bews, Editura Minerva - două ediții)
- 2013 - „Agățat între stele/Hanging Between the Stars” (volum bilingv română/engleză de poezie proprie – Editura Minerva)
- 2016 – „ContraDicție/ ContraDiction” (volum bilingv de poezie proprie – Editura PIM)
- 2017 – „Insula cuvintelor de acasă!” (volum de poezie în limba română - Editura Limes)
- 2017 – „Testament – Anthology of Romanian Verse – American Edition” (volum în limba engleză – Australian-Romanian Academy Publishing, Sydney)
- 2018 – „Basarabia sufletului meu/The Bessarabia of My Soul” - Colecție de Poezie din Republica Moldova - (volum bilingv – realizat împreună cu Maria Tonu, Eva Foster, Daniel Reynaud și Rochelle Bews)
- 2019 – „Testament – 400 de ani de poezie românească/400 Years of Romanian Poetry” – panoramă a poeziei românești dela baladele anonime la poezia contemporană – (Daniel Ioniță, Daniel Reynaud, Adriana Paul, Eva Foster – Editura Minerva, București)

- 2020 – „Romanian Poetry from its Origins to the Present” – ediție critică publicată în Australia – a colecției de poezie românească – prefațată de Martin Langford și Alex Ștefănescu – (Daniel Ioniță, Daniel Reynaud, Adriana Paul, Eva Foster – Australian-Romanian Academy Publishing)
- 2020 – „Instrucțiuni” (colecție de poezie – Editura Ro-Cart București)
- 2021 – „Return Ticket from Sydney to Bistrița/Bilet dus-întors de la Sydney la Bistrița” (dialog poetic între antipozi – Daniel Ioniță (editor și traducător principal), Adriana Paul, Dorel Cosma, Zorin Diaconescu, Menuț Maximilian – Australian-Romanian Academy for Culture Publishing, Sydney)
- 2021 – „Pentimento” (volum de poezie în limba engleză – Interactive Poetry, Australia – 2021)

Premii – Distincții

- 2018 – Premiul pentru Poezie pe anul 2018 al revistei Literatura și Arta din Chișinău, pentru volumul „Basarabia sufletului meu”.
- 2019 – Premiul „Antoaneta Ralian” pentru traducere - decernat de Târgul de Carte Gaudeamus.
- 2017 – Distincția pentru promovarea culturii românești în străinătate - decernat de Ministerul pentru Românii de Pretudindeni.

George ROCA: Domnule Daniel Ioniță, sunteți unul dintre românii care s-au afirmat prin scrieri pe alte meleaguri. Dar ca fiecare dintre cei ce au pornit pe această cale aveți o poveste, o istorie „de dinainte de plecarea din România”. Pe scurt, cum s-a dezvoltat Daniel Ioniță în țara natală, mai înainte de ajunge la antipozi? Care au fost începuturile?

Daniel IONIȚĂ: Dragă George, pentru că suntem concitadini aici la Synde de câteva decenii, și am realizat multe împreună – propun să renunțăm la o adresare oficială. Doar dacă... „sunteți” de acord!

George ROCA: Desigur Daniel! Vorba românului de pe la noi, din Aussieland: „No problem mate!”. Deci care au fost începuturile tale...? Ia deapănă cât mai multe, te rog, să te cunoaștem mai bine!

Daniel IONIȚĂ: M-am născut în București în 1960. Primii ani, fericiții ani zburdalnici ai copilăriei, i-am petrecut într-o mahala bucureșteană, pe strada Butimanu, lângă strada Toporași, undeva după ce treci de Piața Progresul spre Șoseaua Giurgiului. Nu aveam nici opt ani, îmi aduc aminte, și-mi petreceam timpul cu prietenii din cartier, uneori până la zece seara, fără ca părinții să se îngrijoreze și să telefoneze la miliție... Atunci, pentru noi, copiii din cartier, era liniște și pace! Veneam acasă pentru masa de prânz și pentru cină, dar dispăream din nou imediat ce atenția adulților era distrasă de alte lucruri mai importante decât copilul lor! Ceva mai târziu ne-am mutat în „augustul” cartier de pe lângă Piața „1 Mai”, fostă Filantropiei, iar acum numită „Ion Mihalache”. Părinții mei, ambii fotografi profesioniști, cu studioul în Calea Victoriei – o duceau destul de bine financiar. Printre clienții părinților mei se numărau tenismenul Ilie Năstase, actorul Florin Piersic, baritonul Dan Iordăchescu, preacunoscutul Radu Beligan și alte vedete din lumea artelor și sporturilor. De unde și unele din problemele tatălui meu cu Serviciile de Securitate – și motivația/decizia părinților de a părăsi România spre sfârșitul anilor ’70... Dar despre asta mai târziu.

Școala generală, pe atunci Școala nr.110, începută pe strada Toporași, am încheiat-o la fosta Școala nr.3 de pe bulevardul Nicolae Titulescu. Liceul, început la „C.A. Rosseti” din Floreasca-București l-am finalizat, cu examenele de Bacalaureat, la „Dinicu Golescu” din Câmpulung-Argeș.

Plecat din România de la vârsta de 20 de ani (1980) – decizie a familiei mele - cu istorie de persecuție din partea regimului comunist – am ajuns în Noua Zeelandă și apoi în Australia. În 1978 părinții mei au decis să părăsească paradisul socialist! Familia mea are o istorie religios-politică nefastă din punctul de vedere al autorităților de pe atunci. Am avut un bunic, doi unchi și un văr primar care au petrecut ani de zile în închisorile acelor vremi de tristă amintire - pentru motive de conștiință religioasă. Am menționat problemele tatălui meu cu Securitatea – probleme datorate în mare parte clienților pe care-i servea. Fiind un portretist cunoscut și căutat de vedete, serviciile secrete veneau adesea să-l interogheze pe tata, doar-doar or afla ceva, vreo scăpare, vreun comentariu nelalocul lui – pe care vedetele l-ar fi putut scăpa față de părinții mei în studioul. S-a ajuns până acolo încât tata le-a vorbit de mai multe ori foarte apăsător celor doi ofițeri - tata nu era tipul de om care să-și piardă cumpătul - spunând, public că el este angajatul Cooperativei „Fotografia” și nu al Serviciilor de Securitate. În final, în decembrie 1978 familia mea, tata, mama, sora mea, au plecat din România la Viena și nu s-au reîntors. În aprilie 1980 am părăsit și eu România, pentru a-mi urma familia. Dar nu înainte de a fi fost momit de autorități, de a rămâne în țară, cu garanția că voi fi admis la Facultatea de Medicină - autoritățile știau deja că eram un elev bun la învățătură - în schimbul denunțării părinților mei ca fiind trădători. Am refuzat politicos, răspunzând cu argumentul că nu pot rămâne de unul singur, de vreme ce familia mea a luat altă decizie. Nu am fost persecutat, nu mi s-au făcut greutăți! Afară de această „momeală”, autoritățile s-au purtat civilizat cu mine, și am primit pașaport la 18 luni de la înaintarea cererii. Probabil vila părinților mei, aflată lângă Piața 1 Mai, și confiscată de autorități, a jucat un rol important în a mi se da aprobarea de plecare din țară! Poate le-am fost simpatic, sau poate m-a păzit Dumnezeu, sau poate toate acestea la un loc – nu știu...

Din România am plecat cu următoarele lucruri: (1) Un geamantan cu haine și alte efecte proprii, inclusiv câteva discuri de muzică clasică și folk și câteva cărți. (2) O educație de mână întâi – atât specific pe subiectele „reale” – matematică, fizică, chimie, cât și

pe cele umane – limba și literatura română, limbile franceză și germană (mama vorbea frecvent limba germană cu sora mea și cu mine!). (3) Cunoștințe generale mult peste media tinerilor de vârsta mea din străinătate, pe care i-am întâlnit, și care mi-au fost colegi de servicii sau de facultate.

Repet, școala pe care am făcut-o în anii ’70 în România mi-a folosit în mod practic. Sigur, citeam foarte mult și „îmi plăcea școala”! Dar am și avut parte de învățători și profesori de mână întâi! Îmi amintesc de doamna Lăzărescu, prima învățătoare, de doamna Dora Dengel - profesoara de limba germană, de doamna Secceanu, profesoara de limba franceză, de domnul Popa – profesor de muzică și diriginte în școala medie – un dascăl care a avut o influență pozitivă asupra multor elevi, pur și simplu pentru că-i păsa de noi și ne vroia binele. Iar noi simțeam și respectam acest lucru. Îmi aduc aminte de doamna Suciu, profesoară de sport și de asemenea diriginte, mai târziu. M-a desemnat căpitan al echipei de volei, și apoi de oină, a școlii. Nu eram cel mai bun nici la oină, și nici la volei! Sigur, eram destul de bun ca să fiu selecționat în echipă, dar aveam colegi mai buni decât mine... M-am întrebat de ce oare, doamna Suciu, femeie deosebit de inteligentă, nu i-a ales pe Briceag Mihai, sau pe Cepoi Corneliu, drept căpitani? Atunci mi-am dat seama că pentru a fi lider, nu e musai să fii cel mai bun. E însă musai ca să poți înmănunchia cu succes energiile și inteligența celor mai buni decât tine. Aceasta, cred eu, că a văzut în mine doamna Suciu. Desigur, de obicei învățăm mai multe din eșecuri decât din succese. Dar țin să cred că am priceput bine lecția doamnei Suciu, care mi-a dat încredere în capacitatea mea, fără (cred eu!) să mi se urce la cap. Fiindcă ea, antrenor bun fiind, îmi spunea pe șleau și când făceam bine, dar și când greșeam!

Dar înapoi la lucrurile cu care am plecat din România! Am plecat cu bunii mei prieteni în inimă, cu care am rămas apropiat până azi. M-a durut mult că i-am părăsit – fiindcă pe acea vreme, vorbim de 1980, anul în care am părăsit România – biletul unuia ce pleca din țară cu pașaport albastru, era doar pentru dus. Am fost traumatizat ani de zile de acest lucru, dar la acea vreme nu se diagnostica depresia psihică – și nu eram singurul emigrant care cădea uneori în depresie. Pot spune cu mare bucurie că după 1989 am reluat legătura cu mai toți, de la Adrian Miț (Iancu) – moț din moșii adevărați cu care am crescut pe Toporași/Șoseaua Giurgiului; la Adrian Stoica, fost arbitru internațional de fotbal, care mi-a fost coleg de bancă; la amintitul Cornel Cepoi și regretatul lui frate Dan Cepoi; la Sorin Stanciu, la Victor Kirîțescu; la Auraș Wlasits, Mihai Căraușu; apoi la talentații violoniști Daniel și Lidia Costea (frate și soră); Magdiela Stănică și mulți alții. Ne vedem adesea, iar când nu ne putem vedea ținem legătura virtual...

Am fost foarte apropiat de verii mei, toți din partea familiei tatălui meu, fiindcă mama a crescut singură la părinți. Din nou, după 1989 am reluat legătura cu ei – Cornel, Beni, Adi, Marian, Răducu, amintiți în ordinea vârstei – toți niște oameni deosebiți, cu familii și realizări, dar mai ales oameni de caracter. Pun acest rezultat pe seama bunicilor și pe cei din partea tatălui, ca și a celor din partea mamei mele, oameni de la țară, muncitori, dar cu caractere puternice, oameni „cu frica de Dumnezeu” – care au lăsat în urma lor o moștenire de cuvinte și fapte care durează, iată, peste generații.

În final... am lăsat acest lucru la sfârșitul listei, fiindcă este cel mai important : am plecat din România cu dragostea logodnicei mele, Luminița, în inimă! Ea m-a urmat mai târziu, după șase luni - atâta a durat până a primit pașaportul ca să mă urmeze! Multă lume nu va crede, dar deși ne căsătoriserăm la oficiul stării civile pentru ca ea să poată primi pașaportul și să mă urmeze ca soție – noi ne-am considerat doar logodnici, până la cununia religioasă ce a avut loc la Viena, după șase luni. Abia atunci am început viața de familie! Sigur, era o altă lume, cu alte valori. Privind înapoi la acele timpuri, mi se pare că parcă eram eroii unui film foarte frumos, dar neverosimil. Și totuși a fost și rămâne adevărat. Suntem încă împreună după peste patruzeci de ani... Luminița a crescut în Câmpulung Muscel, din tată muscelan - fost Metodist al Clubului Sportiv Muscelul - și mamă

profesoară de sport, provenită din inima Doljului (satul Boureni, nu departe de Băileștiul lui Nea Mărin – Amza Pellea). Glumesc adesea spunând că atunci când e suavă cu mine e musceleancă, iar când se supără pe mine scapără scânteii oltenești! În final, Hai Rapidulețu’! Am devenit rapidist fiindcă atunci când aveam 6 ani, Ovidiu, un bun prieten de pe strada mea, a fost primit la grupa de pitici a formației din Giulești – iar eu fiind prieten cu el, Rapidul a devenit și echipa mea de suflet. De atunci m-am bucurat și am suferit alături de această echipă a glasului roților de tren – suferința fiind mult mai prevalentă decât bucuria, după cum toată lumea știe...

George ROCA: Wow! Mulțumesc pentru amănunte și pentru sinceritate! Daniel, te întreb acum ceva ce doar noi, emigranții dela „capătul lumii” avem în comun! Mulți români emigranți s-au oprit în Europa de Vest, iar unii au făcut un salt ceva mai departe, spre Statele Unite sau Canada... De ce ai ales totuși Australia? Ce te-a atras spre Țara Cangurului!?

Daniel IONIȚĂ: George, ca multe din deciziile mele bune, aceasta a fost în urma unei serii de hotărâri intuitive, nu neapărat foarte bine gândite sau bine plănuite: așa a ieșit! (Ca notă, nu toate, dar multe din deciziile mele „bine-gândite” au dat chix...) Am ajuns în Australia după doi ani petrecuți în Viena, și apoi după nouă ani în Auckland, Noua Zeelandă. Interesant este faptul că eu am fost inițiatorul plecării din Europa înspre zona Pacificului de Sud. Deși vorbeam germana bine - bunicul din partea mamei fiind originar din Ardeal, iar mama făcuse școala germană vorbind nemțește cu mine și sora mea - cu toate astea Austria, și Europa de Vest în general, mi s-au părut sterile. M-a atras Noua Zeelandă – ca un teritoriu magic, necunoscut dar bănuir - acest lucru confirmând spiritul meu de aventură. Nu cunoșteam la acea vreme (1981) despre Noua Zeelandă decât că avea trei milioane de locuitori umani și șaptezeci de milioane de oi; că Edmund Hillary, un stupar neozeelandez era cel ce cucerise Everestul pentru prima dată și că echipa de rugby a Noii Zeelande, faimoșii „All Blacks”, era cea mai bună din lume a acestui sport cu balonul turtit!

În Australia am decis să ne mutăm în 1989, din nou o decizie luată în ultimul moment, în urma unei vizite în Europa, fiindcă aveam niște buni prieteni în Brisbane, Gabriel și Marcela Dumitru (el violoncelist la Brisbane Philharmonic Orchestra), care ne-au invitat să ne oprim pe la ei... Iar acea „oprire” se continuă până azi. Nu am regretat niciodată timpul petrecut în Austria, sau cei nouă ani din Noua Zeelandă. Ambele au avut o contribuție importantă în dezvoltarea mea - am petrecut în aceste două țări decada vârstei între 20 și 30 de ani – perioadă în care ni s-au născut cei trei copii, fiecare într-o altă țară... Și Austria și Noua Zeelandă mi-au rămas aproape din punct de vedere afectiv. După Australia și România, acestea sunt țările mele favorite – spre exemplu la Jocurile Olimpice.

George ROCA: Da, te înțeleg, pentru că și eu am petrecut ceva timp în Statele Unite, înainte de alege țara cangurilor. Apropo de canguri, koala, șerpi și crocodili... înainte de a ajunge la evenimentele din ultima decadă – acelea în legătură cu scrisul, unde vreau să ajung de fapt – cum te-ai acomodat în Australia? Cum s-a adaptat familia?

Daniel IONIȚĂ: După nouă ani petrecuți în Kiwiland, Aussieland mi s-a părut foarte asemănătoare cu Noua Zeelandă, doar că e mult mai mare și cu climă oarecum diferită. Cultura, limba, felul în care funcționează societatea în general, oamenii, chiar și casele, etc – mi-au apărut foarte similare. Desigur, australienii și neozeelandezii cred unii despre ceilalți că sunt foarte diferiți, și diferențe există... Dar din punctul de vedere al unui imigrant din Europa, ele mi-au apărut foarte similare. În privința adaptării profesionale, venind în Australia cu o bună cunoaștere a limbii engleze - după nouă ani de Noua Zeelandă - și eu și soția mea am găsit locuri bune de muncă în calificările ce le obținusem în Noua Zeelandă. Eu aveam diploma de inginer în Asigurarea Calității obținută la Auckland Technical Institute, iar ea era specializată în „Customer Service”, adică în „Relații cu publicul”. Asta i-a mirat mult pe prietenii noștri români din Brisbane, căroră le

luaseră ani de zile pentru a se adapta! A trebuit să le reamintim că noi nu veneam direct din România (încă „comunistă” pe atunci), ci eram deja emigranți „veterani”.

În anii ’90, Luminița și cu mine am hotărât să mergem înapoi la facultate, la Griffith University, aceasta fiindu-ne Alma Mater. Eu am studiat Psihologia (Clinică, și Organizațională - licență dublă), iar Luminița a studiat Educația. Între timp copiii au crescut, iar după ce ne-am terminat studiile, ne-am mutat de la Brisbane la Sydney. Am vizitat toate orașele mari australiene. Îmi place mult și Brisbane, unde am petrecut 9 ani, Melbourne și Canberra unde am lucrat și locuit, Adelaide și Hobart-ul Tasmaniei – ultimul în mod deosebit, dar Sydney-ul este locul unde mă simt acasă! I call Sydney home! Mi se pare cel mai frumos oraș din lume!

George ROCA: Trăiești, ca mine, pe continentul cangurilor, unde Moș Crăciun vine vara, nu iarna. Cum ai contura identitatea australienilor din acest punct de vedere? Cât de intensă îți apare relația dintre natură și cultură?

Daniel IONIȚĂ: Australia se află în plin postcolonialism, cum de altfel sunt cele mai multe țări foste colonii britanice, inclusiv Canada, Statele Unite, Noua Zeelandă. Doar că situația Australiei e puțin deosebită, și mai asemănătoare cu a Canadei, decât a Statelor Unite sau a Noii Zeelande. Spre exemplu, în comparație cu neozeelandezii, care știu mult mai bine cine sunt și care este identitatea lor, pentru că țara lor e mai mică, și singura religie adevărată este rugby-ul, australienii prezintă la prima vedere o oarecare doză de nesiguranță, pentru că îi auzi adesea adresându-se vizitatorilor la modul: „*Ei, și cum îți place Australia?*”. Desigur și românii îi mai întreabă pe străini cum le place România, dar parcă nu atât de des precum australienii. În contrast, francezul nu te întreabă niciodată cum îți place Franța, pentru că e convins că Franța e cea mai frumoasă, sofisticată țară, cu cea mai bună mâncare, cele mai bune vinuri din lume. Nesiguranța aceasta se transmite și la alte domenii.

În Australia, deși încă protectorat sub coroana britanică, ne considerăm independenți de Marea Britanie, ceea ce este în mare parte adevărat. Amintești în întrebare că Moș Crăciun vine vara aici, nu iarna! De fapt multe lucruri sunt ... pe dos. Unele nu în sens rău, ci în sensul că sunt alfel decât pe bătrânul continent european. Când au venit englezii, în secolul al XVIII-lea, în Australia și au dat cu toporul în lemnul de eucalipt, li s-a rupt toporul pentru că lemnul este altfel. Solul este altfel, animalele sunt ca nicăieri altundeva în lume – și aceasta a creat o identitate diferită, de care Australienii sunt mândri. Totuși nu pot spune că identitatea australiană este foarte bine cristalizată. Australia este formată nu doar din emigranți din Marea Britanie, ci din toate colțurile lumii - de la Europa de Sud (Italia, Grecia), la Europa de Est - imigranți veniți aici înainte de/și după '89, dar vom găsi și foarte mulți asiatici – chinezi, vietnamezi ș.a. Pe lângă aceasta, există diferențe mari între urban și rural, mult mai mari decât există în Europa. În Melbourne întâlnești oameni cu preocupări similare celor din București, Paris ori Londra. Dar față de România, unde și orașele de provincie sunt centre culturale – mă gândesc la Iași, Cluj, Brașov, Timișoara, Craiova, Ploieși, Râmnicu Vâlcea, Bistrița, Baia Mare, Constanța, dar chiar și la... Buhuși, Slatina sau Carei... – pe de altă parte aici în Australia, în afară de orașele capitale de stat/teritoriu - în localitățile mai mici, activitățile culturale sunt mai rare. Nu spun că ar fi de o calitate mai slabă. Fiindcă există și în Australia elite artistice-literare-culturale care produc evenimente, expoziții, teatru, operă, literatură, poezie, de calitate. Numai că acestea mi se par concentrate în câteva centre. Prin comparație, în Europa, în România în speță - cercurile de cultură, literar-poetice, de arte plastice etc – mi se par mult mai „democratizate” – prezente mai peste tot, chiar și în orașelele mici. Din punct de vedere al naturii, puține țări sunt mai binecuvântate decât Australia. Înconjurată de două mari oceane, cel Pacific și cel Indian – și având o regiune deșertică interioară fascinantă, și deosebită de orice altceva în lume! Australia este „an outdoor country” – o țară care te invita să trăiești afară, să-ți petreci timpul liber în aer liber, fie pe una din nenumărate-

le plaje, una mai spectaculoasă ca alta, fie în mașina 4x4 explorând „the outback” – ținutul din interior, îndepărtat de cele două coaste oceanice. De menționat că pe cele două coaste (est și vest) trăiesc mai mult de 80% din populația de 25 de milioane de locuitori ai Australiei. În afară de asta, Australia este poate țara cu cele mai multe resurse minerale (și cele mai diverse) pe cap de locuitor, și pe kilometru pătrat, din lume. Asta i-a permis să se dezvolte, și să fie o țară bogată, „bună de locuit”. Per total, ca o concluzie – nu fac decât să citez pe unul din cei mai proeminenți prim-miniștrii ai Australia, laburistul Bob Hawke – care a exprimat pentru prima dată, prin anii ’80 ai secolului trecut, că „*Australia is a lucky country!*”.

George ROCA: Ai amintit despre cultură, și în mod natural, discuția noastră va gravita spre aceasta. Ne vom apleca asupra ultimilor 12-15 ani, când activitatea ta s-a concentrat asupra literaturii... Care au fost izvoarele acestui interes, acestei înclinări spre literatură și în special spre poezie?

Daniel IONIȚĂ: Am amintit deja că bunicii mei erau oameni simpli. Părinții mei au devenit profesioniști recunoscuți în domeniul lor, în București – dar eu nu m-am născut cu un pedigree de „sânge-albastru”, sau într-o familie de intelectuali de rasă. Și cu toate acestea, atât bunicii cât și părinții mei erau „oameni citiți”. Aveau pasiunea pentru cărți. Bunicul meu, cel din partea mamei era un elev foarte bun, și doar situația precară financiară a familiei a făcut să nu poată urma cursurile liceului din Blaj (unul din cele mai importante centre culturale din Ardealul dinaintea Primului Război Mondial). A avut însă o viață ușoară în timpul serviciului militar, fiindcă scria mai bine decât șefii lui care aveau grad de ofițeri – și ca atare și-a petrecut armata la birou, compunând scrisori oficiale și având grijă de administrația unității militare din Oradea, unde fusese repartizat. Cum am spus, fiind ardelean, vorbea destul de bine limbile germană și maghiară. El a fost cel care a încurajat-o pe mama și sora mea să studieze la Școala Germană din București.

Părinții mei, având contact cu multe personalități bucureștene, cu cei care doreau să aibă fotografii artistice de calitate, precum actori, scriitori, cântăreți de operă ș.a. – aveau prin aceștia acces la tot ce se publica, inclusiv ceea ce era „adus” din străinătate, mă refer la reviste de modă, literatură și noutăți din domeniul științei și tehnicii. Așa că, de mic, am avut acces la mijloace de informații moderne, la o bibliotecă somptuasă ca număr și varietate de subiecte. De la proza lui Marin Preda, Sadoveanu, Hugo, Dickens, Mark Twain, Harriet Beecher Stowe, etc. la poezia lui Eminescu, și ceilalți mari poeți clasici români, Schiller, Goethe, Heine - ultimii trei în limba germană - Lermotov, Pușkin ș.a. la istorie. Îmi amintesc că am citit de două ori, ca adolescent „Nord contra Sud, istoria războiului civil din Statele Unite” și bineînțeles Biblia, datorită aplecării religioase protestante a familiei, carte pe care am citit-o de la început și până la sfârșit cel puțin de 4-5 ori între vârsta de 10 și 20 de ani.

Prima carte de care-mi amintesc vivid, văzându-mă cum ședeam pe covor în sufragerie și citind-o, era o carte pentru copii despre Ion Vodă cel Cumplit! De abia împlinisem cinci ani, și știu că era pentru copii, fiindcă literele era neobișnuit de mari, comparativ cu celelalte cărți răsfoite și că avea ilustrații în care Ion Vodă arăta... foarte „cumplit”! Apoi, la școală eram relativ un elev bun la toate materiile. Dar dacă la matematică, fizică, chimie trebuia să fac un efort să învăț, la limba și literatura română nu am pus niciodată mâna pe carte, decât să citesc textele care trebuiau analizate, dar nu și analizele sau comentariile pe care le scriseseră autorii manualului. Și totuși nu am luat nicidată mai puțin de nota 8, și asta arareori. De cele mai multe ori luam 9 sau 10. Îmi aduc aminte ca azi despre nota 8, care m-a șocat – dar a venit în urma unei teze la limba română în care profesoara ne-a dat textul unui poem din manual, dar pe care eu îl citeam atunci pentru prima oară. Nu catadicsisem să îl citesc nici măcar o dată – probabil din Jebeleanu sau Beniuc, nu mai țin minte. Trebuia să facem analiza literară – iar eu nu citisem nici manualul, și nu scrisesem nimic din ce predase doamna Pușpurică, în clasă. Pe scurt – e clar că, deși inconștient de asta – am avut un mediu care

mi-a încurajat înclinația naturală spre a citi foarte mult, a mă simiți confortabil în mediul literar, să pricep intuitiv convențiile literare, și „ce vrea să zică autorul”... Mama ne recita poeme de Haine, Goethe („Haine și Ghete!”, glumeam cu sora mea!), și Schiller. Înțegeam limba germană, și așa am început să pricep muzicalitatea unei alte limbi, după ce pricepusem, în principal prin Eminescu, muzicalitatea limbii române. Mama recita câteodată din clasicii ruși, Lermotov și Pușkin. Nu înțelegeam nimic din limba rusă, dar din felul în care recita mama, mi se părea că sună foarte frumos! În plus, cercul de prieteni și mentori: în afară de părinți, sora mea și cu mine, ne-am bucurat deseori de prietenia unor persoane intelectuale, mai în vârstă decât noi, care ne-au ghidat interesul pentru literatură, știință sau arte...

George ROCA: Vorbind despre literatură iată că ajungem la punctul fierbinte! În afară de volumele de poezie proprie ce ți-au fost publicate în România și Australia, lucrarea pentru care ești cel mai cunoscut este una de peste 1100 de pagini, o ediție cu note critice - publicată bilingv (română/engleză) de Editura Minerva din București sub titlul „Testament – 400 de ani de poezie românească/ 400 Years of Romanian Poetry”, volum pentru care ai primit premiul „Antoaneta Ralian” pentru traducere, decernat de Târgul de Carte Gaudeamus 2019, din juriu făcând parte Denisa Comănescu, redactor șef la editura Humanitas și profesorul universitar Dr. Ion Bogdan Lefter. Aceeași lucrare a fost publicată și în Australia un an mai târziu (în 2020), sub titlul „Romanian Poetry from its Origins to the Present/Poezia românească dela origini și până în prezent”, de către Editura Academiei Româno-Australiene. Dar acest volum nu a apărut subit, ci a crescut organic – cu lansări de carte în România, Australia și Statele Unite – având mai multe „încarnări și reîncarnări” în decursul anilor. Cum a început povestea acestui grandios volum și cum a evoluat ca să se transforme mai apoi într-un volum de referință?

Daniel IONIȚĂ: Am reflectat la asta în ultimii ani și sper să redau șirul lucrurilor în mod relativ coerent. În primul rând de unde a pornit idea... În perioada în care copiii mei - am două fiice și un băiat - erau în decadele de creștere (între 1 și 20 de ani) - mai întâi în Noua Zeelandă și apoi în Australia – fie acasă, de obicei de weekend, sau în autovehicul mergând în vacanță pe lungile șosele australiene – cei mici erau expuși la muzică folk românească, și chiar folk-rock (e.g. Phoenix). Sigur ascultam tot felul de muzică, de la clasică, la rock clasic, la pop contemporan, dar în vacanțe, în mașină, prevala muzica folk românească. Pentru cei ce sunt încă la curent cu acest gen – cantautorii de muzică folk și folk-rock din România anilor 1960-1980 foloseau adesea texte poetice excepționale din poezia românească, și le puneau pe ritmuri și armonii extraordinare. În esență, copiii mei cântau – acompaniind CD-ul, cântece precum „Andri Popa” (Phoenix), „Poștalionul” (Alifantis/Radu Stanca), „De va veni la tine vântul” (Mondial/Octavian Goga), „Arsura” (Adrian Ivanițchi/Adrian Popescu) și alte piese de Mircea Baniciu, Mădălina Amon, Ștefan Hrușcă, ș.a. – pe versurile unor poeți fenomenali – dar nivelul lor de înțelegere a cuvintelor era minimă. Le plăcea muzica, armonia, ritmul, dar nu pricepeau nici 20% din mesajul liric, poetic. Și asta nu pentru că nu vorbeam românește cu ei... Copiii noștri cunosc și vorbesc limba română bine, dar au vocabularul limitat al unui emigrant. Necrescând în România, nefiind educați în România, vocabularul lor nu va depăși mai mult de trei mii de cuvinte, în cel mai fericit caz, pe când vocabularul limbii române este undeva pe la o sută de mii de cuvinte! Locuitorii României, chiar și cei fără o educație superioară, sau expunere literar academică, folosesc între 10.000 și 20.000 de cuvinte în mod curent. De aceea subtilitățile poetice rămân peste posibilitățile de înțelegere ale copiilor români crescuți în afara țării. Îmi aduc aminte ca azi, că fiica mea cea mare, devenită profesoară de literatură engleză la unul din colegiile din Sydney – nu înțelegea bine despre ce e vorba în „cântecul nr.4” de pe CD „De va veni la tine vântul” al lui Octavian Goga. Mi-a venit idea să traduc acel poem - l-am atașat acestui interviu ca „mostră”. Nu sună rău în engleză... iar

Sydney

fiica mea a înțeles, în fine, ce vroia să spună formația Mondial. M-am apucat de tradus și alte poezii... Nu după multă vreme – m-am trezit cu vreo 25 de poeme traduse, cele mai multe ale „monștrilor sacri”, ale poezilor consacrați – Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Alexandru Macedonski, Bacovia, Arghezi, Magda Isanos, Nichita Stănescu, Adrian Păunescu, Lucian Blaga, Ana Blandiana, Nina Cassian.

Mi-a venit idea să public o mică colecție bilingvă, și am luat legătura cu o prietenă din România care lucra la o revistă... care din păcate era o revistă de modă (am aflat mai târziu...) nu literară! Totuși, demersul nu a fost în zadar, fiindcă prietena aceasta o cunoștea bine pe Ana Munteanu - fiica eruditului și regretatului Romul Munteanu care a fost profesorul multor scriitori și critici literari consacrați cum ar fi Nicolae Manolescu, Alex Ștefănescu și alții. Am transmis Anei Munteanu idea mea – aceea a unei mici colecții de 20-25 de poeme redactate bilingv, trimițându-i câteva mostre. Cu toată sinceritatea, nu mă așteptam la un răspuns pozitiv. Mă gândeam că or mai fi făcut și alții acest lucru – nu sunt eu primul, și cu siguranță nu singurul. Spre surprinderea mea, răspunsul a fost pozitiv. Dar... doamna Munteanu a propus o antologie mai reprezentativă, nu doar o mică colecție de versuri bilingve. Am abordat-o telefonic, întrebând mirat dacă așa ceva, o reprezentare a poeziei românești în limba engleză nu s-a mai făcut? „*Ba da!*, mi-a răspuns doamna Munteanu, *dar nu în mod cu adevărat reprezentativ!*”. Mulți traducători s-au ferit de „clasici” datorită dificultăților de traducere în mod poetic a poeziilor „clasice”, cele cu rimă și ritm. Iar puținele încercări făcute pe tărâmul clasic, nu au avut calitatea dorită. Domnia sa mi-a mai spus că și-a permis să trimită eșantioanele mele (vreo șase-șapte poeme) unei scriitoare cunoscute din Statele Unite, vorbitoare nativă de limbă engleză, care i-a confirmat calitatea adecvată a traducerilor mele: „*Sună a poezie bună!*” i-a spus doamna respectivă, „*Nu cunosc originalul, fiindcă nu știu românește, dar sună foarte bine în limba engleză...*”. În virtutea acestor lucruri, Ana Munteanu a sugerat să prezentăm cincizeci de poezi – reprezentând bilingv, „în oglindă” - originalul pe pagina stângă iar traducerea fiindu-i opozabilă pe pagina din dreapta - iar volumul să cuprindă cam 250 de pagini. De menționat că la sugestia Anei Munteanu, am inclus aici și cinci poezi din Republica Moldova. Acest lucru a fost continuat pe parcursul timpului, numărul poezilor de peste Prut crescând proporțional cu numărul poezilor din România. Acest lucru s-a dovedit a fi benefic din punct de vedere strategic, pentru că a dus la realizarea unei antologii a poezilor din Republica Moldova, sau născuți acolo, precum și în Bucovina de Nord. La acest volum am lucrat în tandem cu neobosita Maria Tonu din Toronto. Cartea a avut lansare triplă – la Chișinău (Biblioteca Onisifor Ghibu), la București (Muzeul Literaturii) și la Sydney (Redfern Town Hall). Dar despre lansări mai târziu.

Volumul inițial, intitulat „Testament – Antologie de Poezie Română/Anthology of Romanian Verse”, a fost prefăcut de regretatul critic și istoric literar Alex Ștefănescu – care a fost entuziasmat de idea promovării unei colecții reprezentative de poezie românească în lumea cititoare de limbă engleză. A fost de asemenea încântat de alegerile făcute cu privire la poezi și poeme, deși meritul principal cu privire la poezi contemporani (cel puțin la acea primă ediție) a aparținut redactorului șef al Editurii Minerva, Ana Munteanu. Cumva indirect, m-a atenționat că nu toată lumea va fi fericită, fiindcă antologiile în general mulțumesc pe foarte puțini și sunt criticate de foarte mulți. Mi-a explicat foarte hâtru, precum îi era stilul, că în primul rând, cei ce vor critica vehement lucrarea vor fi poezi contemporani ce nu sunt reprezentați în antologie. Dar și mai feroci decât ei vor fi cei reprezentați cu un singur poem – cei care vor avea un moment de inițială bucurie, urmată de dezamăgire și critică, atunci când își vor da seama că unii din colegii lor de generație sunt reprezentați cu două poeme! Dar voi reveni la acest subiect, spre finalul acestei secțiuni, fiindcă este de-a dreptul amuzant.

A doua ediție „Testament – Antologie de Poezie Română” -

revăzută și completată a survenit în 2016/2017, produsă tot de Editura Minerva – și a cuprins de data aceasta 100 de poezi, și peste 170 de poezii, deci o lucrare dublă ca volum și acoperire. Am inclus aici, pentru prima dată, adunați laolaltă cu poezi din țară, poezi stabiliți și afirmați în străinătate. Numesc doar câțiva: Părintele Dumitru Ichim din Canada; apoi din Statele Unite ale Americii: Carmen Firan, Adrian Sângeorzan și Anca Mizumschi; din Australia: George Roca; din Franța: Matei Vișniec, Dinu Flămând și Angela Mamier-Nache; din Italia: Daniela Crăsnaru; din Germania: Gabriela Schuster și alții. Mi s-a părut important ca, emigrant fiind, să includ oameni de litere, în speță poezi români din afara țării, care de cele mai multe ori fac mai mult pentru promovarea culturii românești în străinătate decât face Guvernul României, Institutul Cultural Român sau alte foruri oficiale. Aceștia sunt adesea ignorați, cumva ținuti într-un con de umbră de către autoritățile culturale din România, fie ele guvernamentale sau neguvernamentale.

Această a doua ediție a avut de fapt două „încarnări”. Una bilingvă obișnuită, și una monolingvă, cerută de editorii americani, și subtitrată „Special American Edition”, că deh, americanii sunt mai speciali! În ciuda iritării ce mi-a produs-o inițial această cerere, acest volum monolingv a avut un deosebit succes în SUA, fiind lansat la Atlanta - cu sprijinul doamnei Smaranda Livescu și a comunităților românești de acolo -, la Chicago - organizat de poeta Alina Celia Cumpan și de generozitatea proprietarilor de la Stan Mansion - și la New York - cu sprijinul doamnei Carmen Firan și al ICR New York. Țin să precizez că, cu excepția ultimei ediții *comprehensive* „Romanian Poetry from its Origins to the Present” (2020), această ediție monolingvă americană se vinde încă bine online chiar și la șapte ani de la lansare. Mi-ar plăcea să cunosc cine cumpără - dar nu am cum să știu dacă cumpărătorii sunt doar români nostalgici, sau cei care doresc ca copiii lor să aibă idee de poezia românească, sau sunt americani get-beget, cadre academice, poezi etc.

Ultima încarnare - există chiar niște jurăminte cu martori că va fi ultima... - este altceva, este total diferită! Am dorit, împreună cu echipa de traducere și redactare (Prof. Dr. Daniel Reynaud, Dr. Adriana Paul, Eva Foster, Martin Langford, Alex Ștefănescu, Ana Munteanu) să reprezentăm pe cât e posibil întreaga paletă a poezie românești. S-a dorit deasemenea ca aceasta să fie o ediție critică – sub câteva aspecte importante: fiecare poet reprezentat să se bucure de o notă critică (un paragraf sau două) în care să-i fie descrisă pe scurt opera. Am apelat aici la tomurile critice semnate de cei trei monștri sacrii al criticii literare românești – George Călinescu, Nicolae Manolescu, Alex Ștefănescu, dar și la alți critici contemporani de poezie – pentru a acoperi generația de poezi ce s-au afirmat în noul mileniu – cum ar fi profesorul Dr. Petre Anghel, Ștefan Ion Ghilimescu, Gheorghe Grigurcu, Constantin Cubleşan, Daniel Cristea-Enache, Alexandru Cistelean, Acad. Mihai Cimpoi, Octavian Soviany, Șerban Foartă, Constanța Reveca Buleu, Mircea A. Diaconu, Radu Vancu, Radu Țeposu, Laurențiu Ulici și alții.

M-am consultat în mod direct cu Alex Ștefănescu, și prin email cu Nicolae Manolescu – care, ambii, au binevoit să îmi trimită notele și observațiile lor. Unele din sugestiile lor le-am adoptat. Altele nu! Mi-am dat seama că în ceea ce privește poezi afirmați în noul mileniu – acești auguști critici și istorici literari nu mai sunt la curent cu dezvoltarea valorilor în poezia românească – ci merg pe recomandării, pe ce „li se raportează”. De unde și reticența mea da a urma sfaturile lor cu privire la teritoriul pe care aceștia nu l-a parcurs... Dar, asta nu înseamnă că acești domni, Ștefănescu și Manolescu, nu mi-au fost de mare ajutor! Am fost chiar frumos surprins când ambii au răspuns punctual și direct, cu erudiția ce le este caracteristică - din nefericire, în prima parte lui 2024 ambii au părăsit pământul celor vii!

Implicarea directă a lui Martin Langford, la vremea aceea director al Australian Poetry Inc. - un fel de Uniunea Scriitorilor, organizație vocalizată pe poezi și poezie - a fost benefică. Langford, el

însuși poet, antologator și critic literar, a binevoit să scrie prefața pentru cititorul de limbă engleză al acestei ediții după ce fusese implicat cu Postfața la volumul similar „Testament – 400 Years of Romanian Poetry” produs cu un an mai devreme, 2019, de Editura Minerva, la București – pentru care am primit Premiului pentru traducere „Antoaneta Ralian” amintit mai sus. Desigur, îl menționez din nou pe Alex Ștefănescu, cel care a pus pana pentru prefața dedicată cititorilor români, și nu numai, la ambele ediții menționate.

George ROCA: Da, îmi aduc aminte bine despre cel puțin două lansări, prima pentru ediția a doua (cea cu 100 de poeți) pe care am prezentat-o împreună la New South Wales State Library din Sydney, și cea de a doua, acum vreo trei ani, când ai lansat volumul cel mare „Poezia românească de la origini și până în prezent/Romanian Poetry from its Origins to the Present” - volum de peste 1000 de pagini – reprezentând poezia românească de la baladele anonime și Dosoftei până la vreo 2-3 poeți născuți după anul 2000. Lansarea s-a petrecut la Redfern Town Hall. Am avut bucuria să-i avem în preajmă pe domnul Martin Langford, apoi echipa ta: Adriana Paul, Daniel Reynaud, Eva Foster... Sala a fost (arhi)plină! Îmi aduc aminte ce frumos au interpretat în limba engleză soții Rynaud, Emanuela și Daniel, romanța „De ce nu-mi vii”, pe versurile lui Eminescu și pe muzica lui Carol Decker!

Dar, mai spune-mi ceva te rog! Cum s-a desfășurat selecția și reprezentarea poezilor în volum? Prin 2010-2012 când lucrai la prima ediție mai trăiau încă Andrei Voiculescu (Dumnezeu să-l țină, trăiește încă în Germania!) fiul lui Vasile Voiculescu, apoi Dorli Blaga, fiica lui Lucian Blaga, Mitzura Arghezi și familia lui Adrian Păunescu. A reușit Editura Minerva să obțină aprobările acestora (și ale altora ca ei – știi vorba... „morții și nepoții te manâncă” când vine vorba de drepturi de autor. A trebuit să recompensezi financiar pe cineva? Hai, fii sicer! Poate crezi că vreau să bag bețe-n roate, dar după opinia mea, ținând cont de efortul imens făcut de tine și de echipa ta de lingviști și specialiști în poetică, nu ar fi trebuit să ai probleme... Totuși!?

Daniel IONIȚĂ: George, fiindcă ai deschis un subiect fierbinte – bineînțeles că voi răspunde „la obiect”. După cum spui, a trecut ceva vreme, n-ar mai trebui nimeni „să se șifoneze”. Istoria asta trebuie consemnată! Nu am avut probleme cu cei mai mulți poeți în viață. Numele Editurii Minerva, și a Anei Munteanu - fiica, după cum am mai spus, a eruditului specialist în Literatura Comparată, Romul Munteanu - și redactor-șef al editurii Minerva, a fost de ajuns pentru ca răspunsul să fie „da” din partea celor mai mulți poeți sau moștenitori în viață. Unii au fost chiar foarte etuziasmați și binevoitori! Mi-au trimis poeme mai recente la care țineau (Mircea Cărtărescu, Ana Blandiana) și m-am consultat cu ei pe email – oameni foarte de treabă! Două poete nu le-am găsit cu niciun chip, în ciuda lumii interconectate de azi. Le-am inclus „pe risc propriu”. Nu le voi da însă numele. Una, a fost extrem de încântată când a aflat! A doua, când a aflat - la cinci ani după publicarea volumului - m-a abordat cu un email scris pe un ton foarte supărat... dar civilizat. Mi-am dat seama că am de a face cu o persoană cu integritate și care merită efortul de a-i explica contextul. Am reușit în final să discutăm calm – și când a priceput esența lucrării, calitatea ei, etc., mi-a declarat că dacă se mai face o ediție, dorește neapărat să continue, să fie reprezentată!

Câteva personaje sunt însă de menționat! Doi s-au opus inițial, iar despre ceilalți ne era frică, mie și Anei Munteanu, că vor cere o groază de bani, datorită fenomenului numit „gura lumii”! Aceștia aveau în moștenire, în mod oficial, drepturile pentru operele părinților lor. Voi numi mai întâi pe Dorli Blaga! Doamna Blaga nu a avut de obiectat cu privire la prezența lui Lucian Blaga în volum, ci cu privire la unul din cele două poeme traduse de mine, și anume „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii/I do not crush the crown of this word’s wonders”. Ana Munteanu, nedescurcându-se în nici un fel cu d-na Dorli Blaga, mi-a pasat-o pe email: „Ce tot alegeți poezia asta?

Doar pe asta o știți? De 80 de ani e publicată peste tot, în manuale școlare, în manuale universitare etc. Mai alegeți și altceva!”. I-am explicat cu răbdare, că volumul meu se adresează în principal cititorului de limbă engleză nefamiliarizat cu poezia românească, și nesaturat de prevalența acestei capodopere. Am argumentat că, deși noi românii suntem saturați la un moment dat de marile poeme – fie ele de Eminescu, Bacovia sau Blaga, nu avem voie să-i privăm pe străini de a gusta din aceste capodopere. Se pare că argumentele mele au avut succes, fiindcă dânsa a răspuns : „Bine, Bine. Ce alte poeme de-ale tatălui meu mai traduceți?”. „Gorunul, Risipei se dădea florarul, și Eva” – i-am răspuns. Mi-a scris că este de acord, și că nu pretinde vreo recompensă financiară, ci doar să i se dea un volum când va fi publicat - ceea ce Editura Minerva avea oricum în plan să facă pentru toți poeții reprezentați în volum - fie în viață, fie cu moștenitori acestora! Mi s-a spus apoi de către Ana că Andrei Voiculescu și Mițura Arghezi sunt foarte buni prieteni, și că ce va hotărî unul, va face și celălalt! Aveam o problemă aici, fiindcă titlul acestor antologii, era „Testament – Antologie de Poezie Română/Testament Anthology of Romanian Verse” (ajuns mai târziu „Testament – 400 Years of Romanian Poetry/Testament - 400 de ani de poezie românească”). Deci titlul poeziei lui Arghezi, „Testament”, era încorporat în titlul volumului. Și asta „dădea foarte bine” în opinia mea și a Editurii Minerva – fiindcă volumul se voia un „testament” al poezie românești – o contribuție - pentru universalitate. Dacă doamna Mitzura Arghezi ar fi refuzat, sau ar fi cerut sume exorbitante... am fi avut o mare problemă. Întâlnirea programată cu doamna Arghezi a eșuat, fiindcă nu s-a simțit bine în ziua respectivă (avea deja spre 90 de ani!). Dar fericirea a făcut ca Domnul Voiculescu (Jr) să fie prezent la Târgul de carte „Gaudeamus”, la care prezentam și eu un volum – iar Editura Minerva ne-a facilitat o întâlnire. Domnul Voiculescu este un om rafinat, stabilit în Germania de multă vreme și bun cunoscător al limbii engleze. „Ce poeme ai ales?” (M-a luat la per-tu din prima, privindu-mă pătrunzător... Am menționat oare că era rafinat(?)). I-am enumerat titlurile poemelor, între care și un sonet. „Nu se poate traduce în engleză niciunul din sonetele tatălui meu” – mi-a spus foarte hotărât. Se referea la unul din „Sonetele Închipuite”... și anume la „CLXXXII”. Ana Munteanu părea un antrenor stresat, stând pe margine și urmărind „meciul” dintre mine și Herr Voiculescu. I-am cerut distinsului domn permisiunea să-i recit originalul și apoi traducerea sonetului respectiv. Condiția: dacă nu-i place cum sună în engleză, nu îl includ. A ascultat atent, a rămas tăcut o vreme, apoi a spus, prividu-mă în ochi. „E bun!”. Am concluzionat că domnul Voiculescu este un om fair play, chiar dacă e un om dur, care păzește ca un vultur opera tatălui său! Doamna Mitzura Arghezi stabilise deja suma de 200 lei de poem, deci 800 de lei în total pentru cele patru poeme - două de Vasile Voiculescu, și două de Tudor Arghezi! Asta mi s-a părut foarte decent, în special când am aflat că ei cer aceleași sume și diferitelor reviste literare din România atunci când acestea publică din „Arghezi” sau „Voiculescu”. Deși știau că eu locuiesc în Australia, nu au schimbat prețul! Spun asta pentru că în alte contexte mi s-a mai întâmplat „să fiu jupuit” pe dolari!

Dar cea mai problematică aprobare – era prezisă a fi aceea a familiei Păunescu, Carmen (văduva lui Adrian Păunescu), Ana Maria și Andrei (cei doi copii). Diferite persoane o speriaseră pe Ana Munteanu, spunându-i că familia Păunescu va fi în cale afară de avară, și că vor cere mii de Euro pentru fiecare poem. Nu lei, ci euro! Trepidând cumva - alesesem pentru acea primă ediție trei poezii de Adrian Păunescu – „Antirăzboinică”, „Partaj” și „Iluzia unei insule”, Ana a stabilit o întâlnire acasă la familia Păunescu, pe strada Vasile Lupu din București. Ținând cont de gravitatea situației, Ana a dorit să abordeze aceste probleme direct, față-n-față, și nu prin email sau la telefon, cum o făcuse cu majoritatea celorlalți poeți. Dar asta este și tipic pentru Ana Munteanu – un om direct, care nu se ferește să ia taurul de coarne. Afară de erudiție, aceasta este probabil a doua calitate pentru care și-a creat respectul de care se bucură printre scriitori și artiști... Dar să revenim la familia Păunescu. Toți cei trei

urmași ai marelui poet erau acasă, ne așteptau! Sigur, Ana Munteanu avea o reputație, și pe undeva era normal că toți catadicsiseră să fie prezenți, totuși a fost impresionată, dar și puțin alarmată de asta: „*Sunt cu toții aici ca să mă... jupoaie mai bine?*”. Ana le-a prezentat proiectul. Le-a vorbit despre munca imensă depusă de mine și de colegii de echipă. Despre eforturile de a duce poezia românească dincolo de hotarele țării. Apoi, cu voce aproape șoptită, i-a întrebat care le sunt pretențiile financiare pentru cele trei poeme. Descrie Ana Munteanu reacția celor trei: s-au uitat unul la celălalt, puțin mirați. Apoi Andrei i s-a adresat cu „*Am dori să primim și noi, fiecare, câte un volum, când va fi publicat. Și eventual să fim invitați la lansare!*”. Ana Munteanu este unul din cei mai experimentați redactori șefi, femeie trecută prin multe și care a văzut multe, și totuși a rămas uimită. Zice ea: „*Am reînvățat atunci o lecție pe care o uitasem. Să nu te iei niciodată după gura lumii.*”

Ca experiență personală, nu l-am cunoscut în mod direct pe Adrian Păunescu, deși îi cunosc în amănunțime opera poetică. Am colaborat de mai multe ori în decursul ultimilor 15 ani cu Ana Maria și cu Andrei. Mă așteptam să „aibă atitudine”, ca multe din odraslele marilor personalități. Am descoperit doi oameni bine educați, fără aere, extrem de rezonabili, și pe care te poți baza. Mulți îl denigrează pe Adrian Păunescu din diferite motive! Cum am spus, nu l-am cunoscut personal, dar ceea ce a făcut el pentru cultura românească în vremuri foarte dificile a rodit rezultate extrem de pozitive pentru România și asta este imposibil de contestat – indiferent de motivația pe care Păunescu ar fi avut-o, și care e doar între el și Dumnezeu. Dar ca părinte de copii eu însumi, am un deosebit respect pentru Adrian Păunescu în rol de tată: a crescut doi copii excepționali atât ca oameni (cel mai important) cât și din punct de vedere profesional! Iar ca poet, pentru mine, Adrian Păunescu este unul din „top five” poeți ai literaturii române. Sigur, poezia nu e fotbal, cu clasamente, puncte, golaveraj, etc. Iar apoi, dacă aș spune mai mult, mi-aș face dușmani în plus. Am deja destui!

George ROCA: Corect ceea ce spui! Eu îl consider pe Adrian Păunescu al doilea poet ca valoare, după Mihai Eminescu! Punctum! Mergem mai departe! Cum au fost aceste volume primite de critică, în Australia, în România, în Statele Unite ale Americii...?

Daniel IONIȚĂ: Încep cu România! Impresia inițială a fost foarte bună. Pavel Perfil - un stilist de mare clasă, Dumnezeu să-l odihnească(!) - a scris o recenzie foarte pozitivă în diferite reviste literare. Apoi Florin Ionescu de la „Tribuna Învățăământului”, Lucian Vasilescu în „Adevărul” și în „România Literară”, Alex Ștefănescu în „România Literară” și în revista „Ramuri” din Craiova. Dar s-au ridicat și voci vehement-negative! Culmea, problema lor nu era calitatea traducerii - ceea ce pe mine m-ar fi interesat în primul rând... Nu! Aceștia s-au legat de poezii reprezentate (sau nereprezentate – fiecare cu alte opinii... De ce e X în volum? Nu merită! De ce nu Y? Acela merită, și tot așa...). Primul a fost „Tribunul” Corneliu Vadim Tudor, care a scris extrem de negativ în revista sa proprie. Apoi a urmat Răzvan Voncu, în „România Literară” unde a exprimat același tip de afirmații negative, pe aceeași temă: „De ce A și B și nu C & Z?”. Niciun comentariu de la cei doi despre calitatea traducerii. De ce? Fiindcă niciunul din cei doi nu cunoșteau limba engleză. Dar, cel puțin, articolul CVT era extrem de amuzant în exprimare! De fapt, credeam eu, „Tribunul” avea ce avea cu Mr. Alex Ștefănescu, care scrisese vorbe de bine despre antologia noastră în reviste respectabile. Lovind în mine, lovea de fapt în Alex Ștefănescu. Când i-am arătat acestuia articolul lui Vadim, după ce am râs amândoi (era chiar amuzant, precum am spus!), domnul Ștefănescu mi-a zis: „*Nu-i adevărat, mai există un motiv pentru care a scris CV Tudor așa de negativ. Nu l-ai inclus și pe el! Ha, ha! Cred că a suferit mult din cauza asta!*”. Am păstrat articolul „Tribunului” fiindcă pur și simplu, din când în când mă mai amuz cu el – cel puțin comparația făcută, cum că Alex Ștefănescu seamănă cu un șifonier, iar mutra mea... cere palme – sunt excelente! Prin comparație, Răzvan Voncu se ocupă de aceeași temă, dar într-un mod total deshidratat – ca să folosesc o

expresie mai acceptabilă. Se pare că în loc să aprecieze ceea ce antologia reprezintă, cei doi cri-cri-critici, „Tribunul & Babunul”, caută ce și cine lipsește - fiecare după cum îl duce tigva mai bine. În sumar, unii critici din țara noastră mumă au reacționat pozitiv, alții negativ, cu privire la alegerea poezilor. Cei care au notat cu minus - fiecare a venit cu alte obiecții decât celălalt – nereferindu-se la calitatea traducerii, ci doar ce poeți ar fi vrut supra-înălțimile lor să vadă în volum! Cu privire la calitatea traducerilor însă, s-au pronunțat trei personalități din România, toate având credibilitate în privința cunoștințelor de limbă engleză, și experimentați în traducere, și anume: Denisa Comănescu – director la Editura Humanitas, Profesor Dr. Ion Bogdan Lefter și experimentatul traducător (din Shakespeare în special) scriitorul Horia Gârbea. Cum am amintit, Prof. Dr. Lefter și doamna Denisa Comănescu au decis să mă selecționeze drept laureat al Premiului pentru Traducere „Antoaneta Ralian” – reprezentând opere românești într-o limbă străină – sub egida Târgului Internațional de Carte Gaudeamus în luna noiembrie 2019. Horia Gârbea comentează extrem de pozitiv cu privire la calitatea traducerii, subliniind în special traducerile poemelor în stil clasic, cele cu ritm și rimă, de care majoritatea traducătorilor de poezie se ferec precum de diavol – fiindcă prozodia unei limbi e foarte dificil de transpus într-o altă limbă – ceea ce noi, în opinia d-lui Gârbea, am realizat-o cu succes! Din Statele Unite, au scris foarte frumos: Părintele Theodor Damian, doamna Carmen Firan, și alții, iar din Australia îi menționez pe Dr. Carolyn Rickett, Profesor Emerit Daniel Reynaud și Martin Langford.

George ROCA: Pe scurt, doar pentru a da cititorilor noștri o idee, care sunt provocările majore cărora trebuie să le răspundă traducătorul de poezie din limba română în limba engleză?

Daniel IONIȚĂ: Traducerea de poezie este destul de problematică. Pentru a traversa această punte lungă, îngustă și alunecoasă, dintre două culturi, dintre două limbi – e neapărat nevoie să faci compromisuri (traduttore, traduttore...!). Altfel – dacă vrei să rămâi extrem de precis în reprezentarea semantică, traducerea va fi iarăși prozaică, nu poetică. Nu va suna ca poem în limba țintă (engleza, în cazul nostru). Specificitatea provocărilor traducerii poeziei din limba română înspre limba engleză nu este numai una de traducere a metaforelor, idiomurilor, jocurilor de cuvinte, etc. - acestea sunt provocări generale, comune oricărei traduceri. În mod specific, în limba engleză cuvintele „poetice” sunt de obicei monosilabice, iar în limbile de origine latină, cum e limba română, sunt *bi* sau *multisilabice*. Dau câteva exemple: *moon* = lună, *sun* = soare, *heart* = inimă, *tree* = copac, *leaf* = frunză, *love* = iubire, *hate* = ură, *breast* = piept, ș.a. Deci în mod natural, în special în poezia cu ritm/metru, versul din engleză va fi mai scurt decât cel din original. Arta constă în a „complementa” versul englez (pentru a putea transporta muzicalitatea, prozodia în limba engleză) într-un mod sensibil, care să nu schimbe caracterul original, dar să ajute poemul să creeze același răspuns emoțional în limba engleză. Apoi, multe din metaforele din original trebuie înlocuite – fiindcă cele din originalul românesc nu fac sens în limba engleză. Spre exemplu: *a filei două fețe* („*Viitorul și trecutul sunt a filei două fețe...*” – Eminescu) nu merge tradus exact așa în limba engleză fiindcă: a) nu face sens, și b) nu sună poetic de loc – „*the two sides of a sheet of paper...*”. A trebuit să înlocuiesc cu „*...the two faces of a coin*” (cele două fețe ale monedei – „*Past and future go together, the two faces of a coin / You can know tomorrow’s weather if you learn the two to join*”). Asemenea compromisuri sunt provocări cărora trebuie să le răspunzi cu atenție, și să posezi simțul poetic al ambelor limbi.

George ROCA: Daniel, spunei că inspirația pentru începerea muncii de traducere a poeziilor românești în engleză a fost trezită cumva de audierea în automobil – în lungile călătorii pe șoselele australiene – a unor poeme puse pe muzică de cunoscuți cantautori. Câteva exemple te rog...

Daniel IONIȚĂ: Într-adevăr muzica face să iasă în evidență nu doar sensul, dar și ritmul și muzicalitatea unui poem. Este ca și cum ai

trece din două dimensiuni, în trei. Mi-a fost relativ ușor să încep cu poeme pe care le audiasem la radio de zeci de ori, și care-mi deveniseră foarte dragi. Deși am început să traduc nefiind în mod direct conștient că aleg poemele în acest fel – lucrul acesta m-a ajutat enorm. Fiindcă nu e ușor să transpui prozodia (muzicalitatea) unei limbi în prozodia alteia. Inițial fără intenție, dar mai apoi conștient – ținta mea a fost ca un poem transpus în engleză să sune și să „curgă”, să poată fi cântat, la fel de natural în acea limbă, precum în original. Un exemplu? Fredonează te rog „De va veni la tine vântul” de Octavial Goga pe melodia formației „Mondial”!

Câteva nume ale căror transpuneri muzicale m-au inspirat au fost: Nicu Alifantis, Adrian Ivanițchi, Tatiana Stepa, Mădălina Amon, Valeriu Sterian, Mircea Baniciu, Ștefan Hrușcă, Cătălin Condurache... Spre deosebire de formația „Mondial”, spre exemplu, care în clasicele lor cântece: „Atât de fregedă”, sau „De va veni la tine vântul”, s-au inspirat din clasicii poeziei românești - Eminescu și respectiv Goga -, noul val, adus la rampă inițial de Adrian Păunescu și Cenaclul Flacăra, a pus în valoare poeți contemporani, unii mai puțin cunoscuți, sau chiar necunoscuți. Spre exemplu, printre cei cunoscuți se numărau Ana Blandiana, Zaharia Stancu, Adrian Păunescu, Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Nina Cassian. Dar nume precum Radu Stanca, George Țârnea, Cezar Ivănescu, Adrian Popescu, Horia Bădescu, Leonid Dimov, Mala Bărbulescu, nu erau cunoscute publicului larg. Nu era cunoscut, și n-ar fi fost cunoscut niciodată, spre exemplu, singurul poem dovedit a fi fost scris de marele critic literar Laurențiu Ulici, „Portret” – dacă el n-ar fi fost minunat transpus pe muzică de Nicu Alifantis.

Aș mai menționa aici câteva alte transpuneri geniale, din punctul meu de vedere – cuprinse în traduceri mele – și anume „Amintirea Paradisului” de Cezar Ivănescu, „Balada lui Mil” de Horia Bădescu, „Arsura” de Adrian Popescu – toate minunat transpuse prin compozițiile și interpretările lui Adrian Ivanițchi; apoi „Antirăzboinica” și „Iluzia unei insule” de Adrian Păunescu, puse pe muzică de Valeriu Sterian; „Trei sferturi de cer” – tot de Păunescu – muzica fiind compusă de Mădălina Amon; „Scrisoare de bun rămas” a lui George Țârnea, pe muzica lui Mircea Baniciu; „Partaj (Păunescu/Tatiana Stepa); „Coletul”, poem de Cornel Udrea, muzica de regretatul Cătălin Condurache; și multe altele... Nu vreau să vă plictisesc, ci doar să le punctez.

Cu câțiva dintre acești muzicieni m-am împrietenit, deoarece Editura Minerva i-a invitat să participe activ la lansările de carte ce le-am avut în România. Țin strânsă legătura cu Nicu Alifantis, un om de o calitate și verticalitate excepțională, într-un mediu ce nu încurajează deloc aceste atribute. La Nicu „da”-ul este DA(!) iar „nu”-ul este NU(!). Fără ambiguități! E un om care-și trămuiește timpul foarte atent – fiindcă are o sumedenie de proiecte pe masă. De aceea am apreciat enorm faptul că îmi răspunde pozitiv, fie când apelez la el, fie pentru o lansare de carte, fie doar ca să bem o cafea împreună și să stăm puțin de vorbă.

Adrian (Puiu) Ivanițchi – alături de Nicu Alifantis, mi se pare unul din cei mai talentați compozitori contemporani. Nu este atât de „popular” precum Alifantis, Baniciu, Hrușcă – fiindcă spre deosebire de aceștia, Puiu Ivanițchi, fost profesor de limba și literatura română, s-a reîntors în Sighișoara lui natală și și-a reluat viața „normală” după încheierea activității sale la Cenaclul Flacăra. Cu dânsul vorbesc adesea la telefon, iar când trec prin Sighișoara ne întâlnim la cârciuma lui favorită din Cetate, „să mai povestim!”!

Mai puțin cunoscut publicului larg a fost Cătălin Condurache. Spun „a fost” fiindcă s-a stins înainte de vreme răpus de o boală gravă și fulminantă. Fost membru al Cenaclului Flacăra spre sfârșitul activității acestuia, Cătălin s-a remarcat în primul rând prin anii ’90 cu albumul „Generația Ta”. Îl recomand, se mai găsește încă – e fenomenal din punctul meu de vedere. E „alceva”-ul de care folkul românesc avea nevoie. După audierea acestui album mi-a venit inspirația de a traduce „Elegie pentru trenurile reci” – un poem în inimitabilul stil sarcastic-ironic al lui Mircea Dinescu, pentru care

Cătă i-a găsit melodia și ritmul ideal. Există și un video pe youtube, regizat și produs de muzician, care mi se pare chiar și azi (pentru că e produs acum 25 de ani) unul dintre cele mai de efect video-clipuri muzicale din videoteca românească.

Adrian Ivanițchi, Cătălin Condurache, și excepțional de talentatul rocker Sandy Deac – m-au acompaniat adesea la lansările de carte din Ardeal, fie la Cluj, Baia Mare, sau Brașov.

George ROCA: Ai amintit în treacăt de Cenaclul Flacăra din decada anilor ’70, ca și de nume de muzicieni și poeți ce au deveni faimoși în acel context. Dar trebuie să-l numim la acest punct și pe „elefantul din încăpere”. Ți-au dezvăluit aceștia ceva din dinamica, din culisele, a ceea ce se petrecea în Cenaclu? Cine anume era Adrian Păunescu – fie el poetul, promotorul cultural, artistul, recitatorul excelent, organizatorul, „Bossu”- așa cum era numit de artiștii participanți?

Daniel IONIȚĂ: Ca să respect contextul descris de tine, pentru a lega cumva coerent, detaliile pe care le voi dezvălui – trebuie să spun următoarele, strict din punct de vedere al unui traducător/antologator de poezie românească:

- La capitolul poezie clasică – cei 13-15 poeți pe care-i știe tot românul/românca fiindcă-i învață la școala generală și apoi în liceu – lucrurile erau destul de clare pentru mine ca antologator. Sigur, am ales nu doar poeme foarte cunoscute (tipărite în manuale) ci și unele inedite dar reprezentative – din marii clasici.
- La capitolul poezie contemporană, aceasta joacă un rol extrem de important, oarecum în mod indirect, prin faptul că a oferit șansa unor cantautori extrem de talentați (unii din ei deja numiți mai sus!). Adrian Păunescu a deschis ușa publicului spre comori extraordinare din poezia contemporană, din poeziile noilor valuri – fie cei din Generația ’60, sau Generația ’80 - deși nu sunt de acord cu aceste categorisiri artificiale – critica literară românească pare hotărâtă să le mențină... Am menționat mai sus și numele unora dintre acești minunați poeți – poezie pe care publicul larg nu o cunoștea.

În acest fel, Adrian Păunescu a reușit să realizeze două lucruri extrem de benefice pentru cultura și identitatea culturală românească: să ne aducă în față talente muzicale excepționale. Am numit mai sus câțiva din cei mai semnificativi cantautori, care m-au inspirat prin poemele culese de ei, dar ia gândiți-vă și la alții, cum sunt Nica Zaharia, Victor Socaciu, Vanghele Gogu, Tudor Gheorge, Evandro Rosetti, Vasile Șeicaru, Marcela Saftiuc, Zoia Alecu, Erika Józsa-Demian, Dan Andrei Aldea, Doru Stănculescu, Alexandru Zărnescu, Magda Puskas, Emeric Imre, faimosul grup „Song” al lui Ion Luchian Mihalea, Dinu Olărașu, Arpad Domokoș, Adriana Auch, Radu Gheorghe, Ducu Bertzi – apoi recitatorii Florian Pitiș, George Stanca și atâția alții.

Desigur, vine imediat obiecțiunea: „...dar Păunescu a făcut toate astea doar cu ajutorul și aprobarea unui guvern comunist, și pentru a-l ridica în slăvi pe dictatorul Ceaușescu!”. O confesiune personală aici: l-am admirat și îl admir enorm pe Adrian Păunescu poetul, organizatorul cultural, descoperitorul de talente excepționale. În acest context - ceea ce a realizat Adrian Păunescu prin mișcarea Cenaclului Flacăra, în cei câțiva ani de activitate a acestuia - a fost un absolut miracol. Faptul că a reușit să susțină acel miracol timp de câțiva ani, este al doilea mare miracol. Din punctul meu de vedere, dacă e să judecăm ceea ce Păunescu a realizat, reînviind practic cultura românească (muribundă pe atunci) prin revenirea la rădăcinile ei – oferind posibilitatea unor artiști excepționali să dea forme noi aceleiași seve nemuritoare, alegând ce e mai nobil și mai înălțător din filonul enorm al culturii noastre, și dându-i un veșmânt eminamente cuceritor, electric – prin toate acestea, Adrian Păunescu a salvat de la moarte culturală și de la pustietate sufletească zeci de mii, sute de mii, poate chiar milioane de tineri, și nu numai tineri... Desigur, prin firea lui uneori abrazivă, să zicem, dar și prin succesul lui, și-a făcut dușmani cu carul, unii din ei enorm de influenți și de puternici. Ceea ce-i irită cel mai mult pe aceștia este că dacă oprești un om de pe stradă - cel puțin cei din generația mea, plus sau minus 10 ani, deci

Sydney

născuți între 1950-1970 - și-l inviți să fredoneze un cântec reprezentativ de la Cenaclul Flacăra, sau o strofă dintr-un poem de Păunescu – 90% dinte cei abordați vor fi în stare s-o facă... E periculos să scrii asta, prietene George, dar așa văd eu lucrurile. Și... asta-i roade enorm pe dușmanii lui Păunescu!

Ce mi-au dezvăluit Nicu Alifantis, Puiu Ivanițchi, Cătălin Concurache despre Adrian Păunescu și despre cenaclu? Unele din dezvăluirile de mai sus le știu de la ei! Era un șef exigent, pretindea calitate, cerea adesea mai mult decât puteai să dai, pretindea punctualitate. Toți îi spuneau „Bossu”, subliniind astfel autoritatea lui de nezdruccinat. Cătălin Condurache mi-a spus că s-a retras din Cenaclu - după ce debutase cu mare succes cu piesa „Jurământ de dragoste și gelozie” pe versurile lui Păunescu - fiindcă nu a rezistat regimului acesta cazon impus de „Bossu”. Deși Paunescu s-a supărat pe el că a plecat din Cenaclu netam-nesam, zece ani mai târziu, când Condurache a lansat albumul „Generația Ta”, Adrian Păunescu l-a declarat cel mai semnificativ album lansat după închiderea Cenaclului Flacăra în 1986. „*Mi-a dovedit astfel, îmi spunea Cătălin Condurache, că nu e un om care să țină ranchiună, ci e un spirit generos, care ține cont doar de valoare*”.

George ROCA: Reîntorcându-ne pe tărâm literar, ai amintit de Mitzura Arghezi, Dorli Blaga, Andrei Voiculescu, de copiii lui Adrian Păunescu – urmași... demni... ai unor scriitori mari. Dar dintre scriitorii români contemporani, cu care te-ai întâlnit în mod direct, care te-au impresionat... pozitiv sau negativ?

Daniel IONIȚĂ: Mai multe episoade îmi sunt întipărite în minte, și vor rămâne cu mine cât voi trăi. Fără o ordine oarecare, spre exemplu îmi aduc aminte de întâlnirea și discuția avută cu Ileana Mălăncioiu, o poetă care ar trebui să fie la fel de cunoscută și apreciată precum Ana Blandiana – și este de fapt, dar numai în rândurile literaților. O combinație de luciditate și bunăvoință, cu ochi mari, pătrunzători, așa cum cititorii o pot vedea în portretele ei găsite pe internet.

Apoi, pot sa-l menționez pe Mircea Dinescu, cu care am interacționat de mai multe ori - în urma prezentărilor făcute de Alex Ștefănescu - un bonom, care, la restaurantul lui din București, undeva pe lângă Nerva-Traian, a pregătit el însuși – fiind un bucătar de excepție – un minunat prânz pentru trei persoane: un cuplu, buni prieteni de-ai lui, germani de origine, și cu mine. E greu de descris umorul, energia, dezinvoltura pe care Dinescu le poate emana. Trei ore au trecut precum 5 minute!

Poetul Daniel Bănulescu, prezent la prima mea lansare de carte la București în Decembrie 2012, împreună cu un alt mare poet și jurnalist, Lucian Vasilescu – cel care un an mai târziu în 2013 va scrie o foarte frumoasă prezentare în „România Literară” a primului meu volum de poezie proprie: „Agățat între stele”/„Hanging between the Stars” (ediție bilingvă, Editura Minerva).

Lansările de carte de la Târgurile de carte „Gaudeamus” sau la Librăriile „Cărturești” mi-au dat prilejul să colaborez cu Florin Iaru și Ioan Es Pop – prin intermediul neobositei Ana Munteanu – care când deschidea gura, toată lumea se alinia! Cu regretatul Ioan Es Pop, plecat mult prea devreme dintre noi, am colaborat la mai multe lansări. Tot prin distinsa doamnă Ana Munteanu am avut marele privilegiu s-o cunosc și să colaborez cu Nora Iuga, care mi-a făcut o prezentare a primei ediții „Testament – Antologie de Poezie Română” la Târgul de Carte „Gaudeamus” din 2012.

Am avut marele privilegiu ca, spre exemplu, la Brașov să îmi fie organizate lansări de carte de marele sonetist și recitator dramatic Adrian Munteanu – prezentat mie chiar de tine George, dacă mai ții minte -, de Laurențiu Ciprian Tudor, Mihaela Malea Stroe și de marele poet și romancier care a fost mentorul multor talente de azi, regretatul Daniel Drăgan. La Cluj, cu ocazia lansărilor de acolo – am avut ocazia să cunosc și să colaborez cu nucleul faimoase Mișcări literare „Echinox”. Figuri excepționale, precum Profesorul Dr. Ion Pop, Cornel Udrea, Horia Bădescu, Adrian Popescu sau Aurel Rău. La Chișinău, în August 2018, am lansat volumul „Basarabia

Sufletului Meu – O colecție de poezie din Republica Moldova” - fiind co-autor împreună cu Maria Tonu „*acea zână bună a promovării poezilor din Republica Moldova*”, cum a descris-o Alex Ștefănescu. Aici am avut ocazia să cunosc și să colaborez cu „fenomenul” Renata Verejanu - cu care tot tu mi-ai făcut cunoștință... (Mai există cineva dintre personalitățile literare românești din România și de aiurea, pe care să nu le cunoască Mr. George Roca din Australia!?), cu Arcadie Suceveanu, Leo Butnaru, Vitalie Răileanu, Lilia Manole, Traian Vasilcău, Zina Izbaș, Tatiana Dabija, Valerian Ciobanu – și mulți alți scriitori de peste Prut, unde poezie este încă regina artelor.

Doi scriitori, și poeți de excepție, pe care nu i-am întâlnit personal, dar cu care am corespondat extensiv pe email sunt Ana Blandiana și regretatul Nicolae Dabija. Cu prima țin legătura pentru că doresc să-i traduc o colecție de poezii aici în Australia. Regretatul Nicolae Dabija, pe vremea când era redactor șef al revistei „Literatura și Arta” din Chișinău – m-a adăugat la lista revistei a celor mai influenți scriitori din Republica Moldova pe anul 2018, pentru volumul amintit mai sus „Basarabia Sufletului Meu”.

Cel căruia-i datorez însă cel mai mult, și care-mi lipsește acum enorm, este Alex Ștefănescu, autorul monumentalelor volume „Istoria Critică a Literaturii Române Contemporane (1941-2000)”, și „Eminescu – Poem cu Poem”. Ștefănescu a „prins” de la început idea reprezentării coerente, nu doar pe bucățele ca până atunci – a poeziei românești (pe care a adorat-o cu o iubire curată, cunoscătoare, erudită) în limba engleză – lingua franca a lumii de azi! Și a susținut atât moral, prin sfaturi și îndemnuri, dar și prin scris (articole critice) proiectul nostru. În decursul anilor, am petrecut multe după-amieze pline de farmec, discuții despre literatură/poezie, am răs pe saturate – în livada de vis a lui Alex și a minunatei sale soții, scriitoarea și redactorul de carte Domnița Ștefănescu – fost redactor șef la editurile „Albatros” și „Eminescu”. Își creaseră ei acolo, în comuna Berceni, un paradis, cunoscut probabil multor oameni de litere, scriitori, actori, ce au avut privilegiul să fie invitați acolo. Printre aceștia ne-am numărat și noi, Luminița și cu mine, de cinci sau șase ori. Am fost acolo ultima dată în februarie 2024, cu două zile înainte ca Alex să se stingă... Am fost singurul străin pe care a acceptat să-l vadă în săptămânile dinaintea morții. S-a stins astfel, în mijlocul livezii inimii lui, poate cel mai important critic literar român, care a cultivat cu mare dragoste și erudiție, pentru noi cititorii, livada minunată a literaturii române. Dumnezeu să-l odihnească și s-o mângâie pe Domnița sa!

Trebuie să spun că, în mijlocul scriitorilor, al oamenilor de litere, al artiștilor – mă simt mereu „acasă”. Am o satisfacție sufletească greu de descris. Acești oameni vorbesc o limbă pe care o înțeleg, care-mi merge la suflet. Se vorbește că scriitorii sunt oameni singuratici, egoiști... Eu nu am întâlnit decât opusul acestei descrieri – oameni generoși, de ajutor, de încredere, de suflet!

George ROCA: Vorbind despre personalități, ne-am întâlnit prin vara lui 2017, undeva, într-o grădină din spatele Hotelului „Intercontinental” din București, cu minunata actriță Manuela Hărăbor, care tocmai recitase la una din lansările tale. Am făcut atunci și fotografii împreună. Cu care alți actori ai mai colaborat, fie în România, Australia, sau SUA – la diferitele evenimente-lansări de carte?

Daniel IONIȚĂ: Da, au fost mai mulți actori mari care au participat la evenimente organizate sub egida Academiei Australiano-Române pentru Cultură... Vine vremea să relatez și despre dâșii!

George ROCA: Vom vorbi despre Academie la următoarea întrebare, rămâi te rog pe subiect, cu actorii. „Lumea e o mare scenă”, zicea Shakespeare, „și noi toți niște actori...”

Daniel IONIȚĂ: Oh, ok. E, bine așa! Actorul care a recitat la prima mea lansare din România în noiembrie 2012 a fost nimeni altul decât marele om de teatru și director al Teatrului Național din București, regretatul Ion Caramitru. Nu îl cunoșteam personal, dar a venit să recite la invitația Anei Munteanu! Cum am spus, când Ana ruga ceva

pe cineva, nu prea existau refuzuri! Un profesionist până dincolo de vârful unghiilor, a observat imediat o mică greșeală din volum (minoră, vina editurii!). Nu-i scăpa nimic. A dispărut tragic și subit, om în plenitudinea forței creative.

Actori cu care am colaborat de mai multe ori au fost Clara Vodă și Bogdan Vodă - la două lansări din România și una din Australia. Apoi Sorin Misirianțu, cu care am colaborat la Cluj și Baia Mare. Sunt de menționat și două actrițe de excepție cu care am colaborat de cele mai multe ori și care simt că apreciază și înțeleg munca pe care am depus-o. Simt că, de fiecare dată când colaborăm, ele depun suflet cu adevărat în ceea ce fac. Nu pentru că ceilalți menționați mai sus n-ar fi făcut-o, dar am avut ocazia să colaborez cu acestea două de cel puțin 6-7 ori cu fiecare. Una ai amintit-o deja, Manuela Hărăbor, cealaltă este Daniela Nane. Am un respect enorm pentru ambele! Suflete sensibile, în care ADN-ul artistic este palpabil la fiecare cuvânt pe care-l enunță, și curge din fiecare privire. Femei frumoase nu doar fizic - acesta este trecător după cum bine știm - ci mai ales cu suflet frumos, care nu va pieri. Aceste două actrițe, fiecare în felul ei, au trecut și continuă să treacă, prin mari probleme de viață. În loc ca asta să le facă să fie pline de amărăciune și de resentimente, se pare că le-a făcut mai puternice, mai senine, mai pline de bunătate, mai pline de credință... Le admir și le respect enorm pe ambele!

În Australia am colaborat cu Tug Dumbly, talentat actor și poet, precum și cu conaționalul nostru Cătălin Anastase, absolvent al IATC-ului cu trei decenii în urmă la clasa profesorului de actorie Florin Zamfirescu, care de curând i-a și regizat o piesă reprezentată cu succes la Sydney și Brisbane în Australia... Ma refer la „Însemnările unui Nebun” de Gogol.

Sentimentul exprimat mai sus, cu privire la scriitori, se extinde și la actori: mă încurajează și apreciez pasiunea pentru arta lor. Vorbim aceeași limbă emoțională. Nu numai actori, dar și cunoscuți oameni de litere menționați deja și muzicieni – sunt dintre cei ce au participat activ la lansările de carte din România. Cititorii își pot ușor imagina că atunci când pe afiș apăreau nume precum Aurel Rău, Adrian Popescu, Ion Pop, Adrian Ivanițchi, Cătălin Condurache și Sandy Deac – sau Daniela Nane, Manuela Hărăbor, Nicu Alifantis, Florin Iaru, Alex Ștefănescu, Ioan Es Pop – publicul era mereu prezent – deoarece calitatea prezentării era asigurată, iar volumele lansate primeau atenția necesară. Majoritatea numelor menționate au devenit pe parcursul anilor membrii ai Academiei Româno-Australiene.

George ROCA: Văd că nu se poate altfel... trebuie să ajungem acum la subiectul „Academia Româno-Australiene pentru Cultură”. Doar ești președintele executiv al acestui forum. Hai nu fii modest, te rog să descrii contextul, unii din membrii colaboratori poate, unele din activitățile și realizările mai importante. Sigur, eu cunosc bine anumite detalii – dar te rog să le descrii pentru cititorii acestui interviu!

Daniel IONIȚĂ: Desigur, pentru cititorii noștri... Prin 2013-2014 au avut loc la Sydney două evenimente culturale semnificative, care au condus la înființarea Academiei Româno-Australiene de Cultură (ARAC), precum și editurii - a casei de publicații aferente - și anume Australian-Romanian Academy Publishing.

Mai întâi a avut loc la cunoscuta „Glebe Bookstore” (Librăria Glebe din Sydney) - librărie specializată în a găzdui lansări de carte literară - lansarea primei versiuni a „Testament – An Anthology of Romanian Verse/Antologie de Poezie Română”, eveniment ce s-a bucurat de o lansare fascinantă, spumoasă - în prezența actorului Tug Dumbly, cunoscuta cântăreață Ani Kiko, cantautorul Daniel Reynaud - cu acoperire mediatică atât în Australia cât și în România, cu actori și cântăreți de valoare, cu prezențe diplomatice, etc. Nu mult după aceea, la inițiativa lui George Roca, și cu sprijinul bibliotecii Statului New South Wales (NSW State Library) din Sydney – s-a petrecut un alt eveniment deosebit – a fost prezentat spectacolul literar-muzical „Patru Scriitori Români la Sydney” – eveniment la care au fost lansate

volume semnate de numitul George Roca, apoi de Mihaela Cristescu, Loredana Tudor Tomescu, și Daniel Ioniță. Patru scriitori cărora tocmai le apăruseră volume publicate și care s-au unit în această memorabilă prezentare. Facilitarea evenimentului la Biblioteca de Stat, a aparținut inițial Consulului General al României la Sydney, Dr. Floricel Mocanu. Din nou, a venit multă „lume bună” - etichetarea lui George Roca: „*Dacă cineva este scriitor, sau artist de vreun fel: este din lumea bună*” – ceea ce personal mi se pare foarte adecvat. Nu bogătașii și politicienii sunt „lume bună” – ci aceia care ne descoperă comori sufletești prin arta lor.

În urma acestor două evenimente s-a simțit o energie ce a început să curgă prin venele artistice, ale românilor din Sydney. George Roca a propus formarea unei academii, după modelul Academiei Româno-Americane (al cărui Membru Emeritus este!) în cazul în care ar exista interes din partea mai multora. Așa se face că în într-o duminică de octombrie 2014, la „Vienna Caffè” din cadrul somptuoasei Queen Victoria Building din centrul Sydney-ului, s-au pus bazele Academiei Româno-Australiene! Prezint mai jos lista tuturor membrilor:

- Membrii fondatori (2014):
1. ROCA George - (Scriitor. Membru Emeritus al Academiei Româno-Americane) Sydney
  2. IONIȚĂ Daniel - (Lector universitar. Scriitor, poet, traducător) Sydney
  3. REYNAUD Daniel - (Profesor universitar, istoric. Cantautor) Avondale, NSW
  4. ANGBORN Sebastian - (Director New York Film Academy) Sydney
  5. POPESCU Răzvan - (Softist profesionist) Sydney
  6. ȘTEFANIUC Iulia (Antropolog. Secretar ARAC) Sydney
  7. FOSTER Eva - (Profesor, filolog) Sydney
  8. HANES Melissa - (Actriță de film australiană. Prezentatoare de modă) Sydney
  9. VODĂ Bogdan - (Actor. Profesor la New York Film Academy) Sydney
  10. VODĂ Clara - (Actriță. Profesor la National Institute of Dramatic Art) Sydney
  11. PAVLIUCA Adriana - (Muzician. Solist vocal) Sydney
  12. HANES Viviana - (Pictor. Profesor) Sydney

- Membrii de onoare:
13. ȘTEFĂNESCU Alex – Membru de Onoare – 2015 (Critic literar) București
  14. ALIFANTIS Nicu – Membru de Onoare – 2015 (cantautor) București
  15. IVANIȚCHI Adrian – Membru de Onoare – 2015 (cantautor) Sighișoara
  16. HĂRĂBOR Manuela – Membru de Onoare – 2016 (actriță) București
  30. DIȚU Ioan – Membru de onoare - 2018 (Fotograf) Sydney

- Membrii:
17. DUMBLY Tug – 2015 (actor australian, poet) Sydney
  18. IONESCU „Rocker” Doru – 2015 (muzician și producator televiziune) București
  19. POPESCU-GHERGHE Oana - 2015 (SNSPA - București) Sydney
  20. ANASTASE Cătălin – 2015 (actor, poet și fotograf artistic) Sydney
  21. OANĂ Neluș – 2016 (Pictor australian) Melbourne
  22. DĂRVĂȘAN Cornel – 2017 (Teolog, Jurnalist. Dr. în Științe Filologice) București
  23. BALAN Petru Cristian - 2017 (Sculptor american. Poet, scriitor) Glen Ellyn City, USA
  24. BUD Florica - 2017 (Scriitoare, redactor literar) Baia Mare
  25. TOMA Elena – 2017 (Personalitate televiziune) Pitești
  26. CUZUIOC Ion – 2018 (Medic. Scriitor, publicist) Chișinău, Republica Moldova
  27. RICKETT Carolyn - 2018 (Profesor, Dr. Prodecan) Avondale, NSW
  28. SMARANDACHE George-2018 (Promotor cultural. Scriitor, poet, dramaturg)Slatina
  29. BEWS Rochelle - 2018 (Editor. Production Manager) Avondale, NSW
  31. STROIA A Gheorghe - 2018 (Promotor cultural, editor, scriitor,

- poet, pictor) Slobozia
32. MUSTEȚIU Amisoara Laura – 2018 (poetă) Sydney
33. VASILE Razvan – 2018 (filantrop, benefactor) Sydney & București
34. TEODOSIU (VASILE) Olivia – 2018 (antrenor arte marțiale) Sydney
35. RADUCAN Puiu Gheorghe – 2018 (poet și scriitor) Băile Olănești
36. CÔSMA Dorel – 2018 (poet, scriitor, filolog) Bistrița-Năsăud
37. GODJA Ioan – 2018 (scriitor, jurnalist) Sighetu Marmației
38. CONDURACHE Catalin – 2018 (cantautor, profesor de limba română) Sighișoara
39. PETEAN Mircea - 2018 (scriitor, editor) Cluj-Napoca
40. SMARANDACHE Florentin - 2019 (profesor universitar, Dr. Scriitor) Gallup, USA
41. PÂNDARU Mariana – 2019 (scriitor, poet) Deva-Hunedoara
42. TĂRĂȚEANU Vasile – 2019 (scriitor bucovinean) Cernăuți, Ucraina
43. SÎRGHIE Anca Doina – 2019 (Profesor universitar. Scriitoare) Sibiu
44. MORARU Carmen-Claudia – 2019 (scriitor, jurnalist) Cluj-Napoca
45. UDREA Cornel - 2019 (Umorist, dramaturg) Cluj-Napoca
46. DROOGENBROODT Germain - 2020 (Promotor cultural international. Poet) Spania
47. CĂLUȚIU-SONNENBERG Gabriela - 2020 (Scriitoare, poet) Benissa, Spania
48. ICHIM Dumitru - 2020 (Preot. Poet, Scriitor) Kitchener, Ontario, Canada
49. MUNTEANU Adrian - 2020 (Poet. Actor. Promotor cultural) Brașov
50. CIOIU Segiu - 2020 (cantareț. Poet) Montreal, Canada
51. BARBULESCU Nineta - 2021(Ambasador român în Australia) Galați
52. POPA Mircea - 2021 (Prof.Unv. Dr. Literatura) Cluj Napoca
53. FILIPOIU Maria - 2021 (scriitor) - București
54. BUICĂ Elena - 2021 (Scriitor) - Pickering, Toronto, Canada

Deoarece evenimentele amintite mai sus fuseseră prezentate bilingv – s-a dorit de la început ca Academia să nu fie doar românească, ci româno-australiană, reprezentând un pod care să ofere oportunități de colaborare și schimburi culturale, de proiecte bilingve, etc., între două țări și culturi aflate la mare distanță una față de cealaltă. Zece ani mai târziu putem spune că Academia și-a îndeplinit și continuă să-și îndeplinească această misiune dublă, oferind evenimente marcante desfășurate în special în Australia și România, dar uneori și prin alte părți ale lumii precum în Republica Moldova, Spania, Canada și Statele Unite ale Americii, unde a efectuat peste 30 de lansări de carte ale membrilor de origine română stabiliți la Antipozi și editarea a peste 20 de volume de carte apărute sub egida Australian-Romanian Academy Publishing.

George ROCA: Daniel dragă, poți să punctezi, te rog, două-trei exemple de activitate?

Daniel IONIȚĂ: În primul rând lansările de carte desfășurate în Australia, cele mai multe în cooperare cu Biblioteca Statului New South Wales - care a devenit un partener al Academiei. În afară de Antologii bilingve - au avut loc trei lansări pe tema asta, ultima în 2020 - volume de autor cu nume, poeți din Australia și România precum: Anișoara Laura Mustețiu, Adriana Meșter, George Roca, James Gering, Paul Scully, Daniel Ioniță...

Apoi, un eveniment ce va rămâne multă vreme în memorie este sărbătorirea literal-muzical-coregrafică „România 100” din 2018 în sala cea mare a Bibliotecii de Stat, cu participarea și susținerea bibliotecii însăși și a Ambasadei României din Canberra, reprezentată prin Excelența Sa, doamna ambasador Nineta Bărbulescu, cu sprijinul unor artiști precum violonista Aliona Cigulea, soprana Adriana Paul, cantautorul Daniel Reynaud, pianistul Gabriel Onțanu, recitatorii George Roca, Cătălin Anastase, Tug Dumbly, Ansamblul de Dansuri Românești „Sydney Dance Company” (condus de Cristina Iordache-Yeo) și mulți alții. Sala plină, cu un public mixt (evenimentul fiind bilingv) a aplaudat cu entuziasm diferitele reprezentații.

Un alt eveniment ce merită menționat aici, este unul inițiat pe „vremea covidului” – 2021-2022. Sunt membru al unui grup pe poezie din Sydney la care participă mai mulți poeți foarte cunoscuți prezenți în antologia cincinală națională de aici din Australia – „The Judith Beveridge Poetry Group” – după numele conducătoarei colocviilor, una din cele mai importante poete australiene, laureata Premiului Național de Poezie decernat de Primul Ministru al Australiei. Am cooperat de câteva ori, la inițiativa scriitorului Puiu Răducan din Olănești – un promotor cultural de marcă - cu grupul de poeți extrem de activ și creativ, de pe lângă Palatul Culturii din Bistrița, denumit „Conexiuni Literare” - sub conducerea abilă a domnului Dr. Dorel Cosma, și a maestrului traducător Zorin Diaconescu. A apărut idea – cumva organic – a unui dialog poetic între antipozi. Astfel poeții din grupul poetic „Judith Beveridge” și grupul „Conexiuni Literare” au dăruit materialul poetic (câte două poeme pentru fiecare scriitor!). Deoarece proiectul a fost inițiat de academia noastră, acestora li s-a adăugat și un grup de poeți de origine română stabiliți la Sydney, membrii ai Academiei Româno-Australiene, și anume: Adriana Paul, Laura Mustețiu, Maia Kodrin, George Roca, și Cătălin Anastase. Traducerile au fost realizate de Zorin Diaconescu, Adriana Paul, și Daniel Ioniță, prefața fiind semnată de Judith Beveridge. Volumul, intitulat „Return Ticket from Sydney to Bistrița/Bilet dus-întors dela Sydney la Bistrița” - un carusel poetic între antipozi - a fost publicat sub egida Australian-Romanian Academy Publishing, și lansat la State Library of New South Wales – Sydney, dar simultan prin legătura internet și la Bistrița.

Fiindcă vorbesc de publicații, aripa de editură a Academiei, deja menționată puțin mai sus, a devenit în ultimii ani prolifică în producere de carte atât în Australia cât și România, publicând colecții de interviuri și eseuri: „De vorbă cu stelele” (vol. III și IV), „Taina scrisului” (vol III-IV) – autor George Roca, „2009-2024 Radio ProDiaspora 15 ani de pasiune” (Antologie aniversară) - ediție îngrijită de George Roca (redactor șef al Revistei „Prolitera”) și Ecaterina Cîmpean (director general al Radio ProDiaspora); poezie: „Swimming in the Storm” de Christopher (Kit) Kelen, important poet și profesor universitar australian, „Songs of Songs/Cântarea cântărilor” de poetul slătinean George Smarandache, „Di+Agnostica”, de sibianca Cristina Horotan, apoi Anișoara Laura Mustețiu - versuri „Un sărut pierdut pe mătasea timpului” și proză „Crâmpieie din viața unei femei”); nuvele: Dumitru Ionescu Vrăneșteanu - „Capsomanu”, „Prăpastia dreptilor” și „Olimpia”; antologii poetice bilingve precum: „Romanian Poetry from its Origins to the Present, Return Ticket from Sydney to Bistrița”...

Vor fi obiecțiuni poate, aici și în România, că volumele tipărite nu mai au căutare, că totul se publică virtual... Însă dacă în ultimii douăzeci de ani de când internetul a devenit „stăpânul lumii” s-a dovedit că documentele - fie ele scrieri, imagini, video, etc. - vehiculate în lumea virtuală sunt doar tranzitorii și dispar după un timp, se pierd în multitudinea informațiilor, devenind confuze, greu de accesat, sau se deteriorează – cauzele fiind multiple - de la continua evoluție a tehnologiei, la faptul că „computerul bunicului nu mai merge ca lumea...”. Desigur că Editura ARAC publică și sub forma e-book, dar niciodată în exclusivitate. „Scripta Manent”... rămâne în viziunea noastră, fiindcă este palpabilă, este literă tipărită pe hârtie... în carte, iar la culcare, ca să citești câteva pagini, nu trebuie să te culci cu computerul sub pernă!

George ROCA: În final, Daniel, ce anume te preocupă în momentul de față? Care sunt proiectele de viitor „din capul listei” – deci cele imediat următoare?

Daniel IONIȚĂ: Ca majoritatea scriitorilor, am mereu pe masă sau pe monitorul computerului ceva în lucru. Specific, am în lucru un volum de poezie precum și unul de proză scurtă. Important - de vreo doi ani alcătuiesc o reprezentare critică, în limba engleză, a „Top 21” din poezia românească - adică a celor mai reprezentativi poeți români. Aceștia vor fi analizați prin selectarea și traducerea a celor mai impor-

tante texte critice scrise despre opera lor. Afară de asta, fiecare din ei vor fi reprezentați prin 4-5 poeme traduse în limba engleză. Doresc o reprezentarea coerentă și dacă nu completă, cel puțin reprezentativă. Am la dispoziție critica literară românească, cea mai de calitate de la: George Călinescu, Alex Ștefănescu, Nicolae Manolescu, Eugen Lovinescu la Marin Mincu, Gheorghe Grigurcu, Laurențiu Ulici – precum și critici din generația curentă – Daniel Cristea Enache, Constantina Reveca Buleu, Marian A. Diaconu și alții.

Îmi revine mie sarcina de a alege poezii, și asta este o muncă periculoasă, care ar trebui remunerată cu un spor-de-risc!!! Fiindcă sunt sigur că după ce voi fi selectat primii 14-15 nume de poeți care se auto-recomandă, cu care toată lumea va fi de acord – vor urma ultimii 6-7 care vor cauza scandal, fiindcă cunoaștem deja că fiecare român literat sau nu... va avea o altă opinie, singura validă din punctul lui de vedere! Dar fiind deja obișnuit cu disensiunile, pot spune că nu mă derajează! Cu cât e mai mare scandalul, cu atât mai bine se știe că suntem „vii”! La sfârșitul capitolului dedicat fiecărui poet, voi prezenta opinia mea ca traducător – cu privire la provocările pe care traducerea operei poetului respectiv mi le-a ridicat, precum și explicația opțiunilor pentru soluțiile alese de mine. Acesta este singurul loc (traducerea) în care-mi voi exprima opinia proprie, fiind specialist în domeniu. În privința criticii literare, voi traduce doar din criticii recunoscute. Afară de asta, continui reprezentarea în România, în coloana rezervată mie de Revista Literară „Leviathan” (redactori Costin Tuchila și Pușa Roth) și intitulată „Dialog la Antipozi”, a literaturii din zona Pacificului. Ultimul articol a fost despre romancierul australian Thomas Kennelly, autorul romanului „Arca lui Schindler”, după care regizorul american Steven Spielberg a realizat faimosul film „Lista lui Schindler”. Am reprezentat până acum, printre alții, două excepționale scriitoare din Noua Zeelandă: Janet Frame și Katherine Mansfield, pe singurul câștigător al Premiului Nobel pentru Literatură din zona Pacificului, scriitorul australian Patrick White, mai mulți poeți din insulele oceanului Pacific precum Tonga, Samoa, Fiji, Vanuatu, Papua Noua Guinee și maori din Noua Zeelandă. De asemenea am pornit selecția și editarea unui volum antologic care să reprezinte poeți australieni în România. Deci lucrez și „în cealaltă direcție” dinspre zona Pacificului spre România.

De curând am început să cooperez cu un profesor universitar de excepție de la „Kyoto University”, Japonia, Prof. Dr. Yoshiro Sakamoto – care și-a făcut lucrarea de doctorat studiind opera și personalitatea scriitorului și promotorului de poezie de origine română din America de Sud (inițial) și Hawaii, Ștefan Baciuc – cel care a promovat poezia din zona Pacificului prin revista sa „Mele” (Sunetul oceanului). Ștefan Baciuc a fost recent recunoscut ca personalitate în orașului lui de baștină, Brașov, unde o mică piațetă a fost numită în cinstea lui. Este totuși aproape necunoscut în România, în afară de capitolul scris despre el de Alex Ștefănescu în „Istoria Critică a Literaturii Române”. În final lucrez la un poem-in-folio la care am fost inspirat de timpurile cel mai puțin bizare în care trăim. Este o reprezentare poetică discursiv-liberă pe tema „celor șapte peceti” (sigilii) din Cartea Apocalipsei.

George ROCA: Un cuvânt pentru cititorii capitolului de față?

Daniel IONIȚĂ: I se atribuia lui Lenin dictonul „Învățați, învățați, învățați!”, deși se pare că acesta exista și era folosit ca temă de către mai multe școli filosofice din vechea Grece... Eu voi zice - fără a mă considera original - „Citiți, citiți, citiți!”. Trăim într-o lume în care „social media” și internetul în general, creează senzația superficială că „le știm deja pe toate”, fiindcă avem la dispoziție, cu un simplu „search”, tot felul de informații pe orice temă. Acestea ne dau falsa asigurare că, spre exemplu, nu e nevoie să citim „Baltagul” lui Sadoveanu, sau „Frații Karamazov” de Dostoievski, fiindcă în cinci minute, pe internet, ne facem idei despre „ce-a vrut să spună autorul”. Subliniez, acest fel de cunoaștere este extrem de superficial, ceea ce înseamnă că este fals în cea mai mare măsură. Ori chiar asta-l face

periculos! Puțină cunoștință (*a little knowledge*) e mai periculoasă (*is more dangerous*) decât nicio cunoștință (*than no knowledge at all*), spune un proverb englezesc. Apoi adâncirea în citit (deci nu superficial, ci complet) cuprinzând o întreagă lucrare, este dovedită a crește scorul testelor de inteligență, dar și (important!) a celor de concentrare.

George ROCA: În final, pentru că ai vorbit de cărți, de citit - te rog să recomanzi cititorilor noștri o singură carte, nu mai multe... Una singură! Care ar fi aceea?

Daniel IONIȚĂ: Nu voi surprinde pe nimeni aici... „Biblia”! Cea mai citită carte din lume! Au recomandat-o alții mult mai cunoscuți decât mine. Spre exemplu, mai recent, Mircea Cărtărescu – întrebat fiind, dacă ar rămâne izolat pe o insulă pentru un an de zile, fără mijloace de comunicare, ce carte și-ar dori să aibă cu el – a răspuns: „Biblia!”. Biblia nu e doar un balsam spiritual, în privința cunoașterii voinței divine cu privire la oameni (dacă ar fi doar atât, și ar fi de ajuns). Dar marii scriitori (Tolstoi, Dostoievski, Hugo, Dickens, Sadoveanu) în general apreciază Biblia ca literatură, fiindcă reprezintă un pisc greu de atins, un Everest al creației literare umane, și un continuu izvor de inspirație. Nu există un text existențial mai profund decât „Cartea lui Iov”. Nu există o colecție de poeme mai frumoasă decât „Psalmii” – ca să dau doar două exemple...

Dumnezeu cu voi!

A consemnat,

George ROCA și Daniel IONIȚĂ

Sydney, Australia

30 iulie 2024

CEC – 160 de ani de existență

La 24 noiembrie 1864 domnitorul Al.I. Cuza aproba legea înființării Casei de Depuneri și Consemnațiuni

CEC este instituția financiară cu cea mai lungă tradiție din România, anul acesta împlinindu-se 160 de ani de când domnitorul Alexandru Ioan Cuza aproba, la 24 noiembrie 1864, legea de înființare a Casei de Depuneri și Consemnațiuni, devenită ulterior Casa de Economii și Consemnațiuni, actuala CEC Bank. Ideea inițială i-a aparținut lui Costache Bălcescu, fratele lui Nicolae Bălcescu, din dorința de a adapta modelul francez la realitatea economică românească a vremii. Pentru înființarea acestei instituții au pledat și Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Ion Ionescu de la Brad. Aprobarea legii a fost publicată în MONITORUL, Jurnal Oficial al Principatelor-Unite-Române.

Sediul central este în București, pe Calea Victoriei nr 13, stradă ce se numește astfel încă din octombrie 1878, anterior numindu-se Podul Mogoșoaia - așa cum poruncise Constantin Brâncoveanu (1654 – 15/26 aug.1714), domn al Țării Românești și protector al artei și culturii.

Primul sediu a fost pe locul unde, la sfârșit de secol XVI, se găsea biserica Sf. Ioan cel Mare. În jurul acelei biserici au apărut în secolul XVIII o serie de clădiri ce vor intra în componența hanului Mănăstirii Sf. Ioan cel Mare. Pe la 1852, cladirile hanului ajung ruină, drept pentru care vor fi dărâmate în jurul anului 1875, tot atunci Biserica Sf. Ioan a fost demolată, locul fiind cumpărat de Primăria Capitalei, urmând a se construi pe el Casa de Depuneri și Consemnațiuni. Datorită activității de amploare și succesului instituției, s-a impus construirea unui sediu nou, mai mare, acesta a fost noul Palat al Casei de Depuneri și Consemnațiuni, ridicat în locul edificiului vechi. Planurile arhitecturale sunt realizate de arhitect Paul Gotterreau, alsolvent al Școlii de Arte Frumoase de la Paris, iar execuția este supravegheată de arhitect Ion Socolescu. Piatra fundamentală a noului palat este pusă la 8 iunie 1897, în prezența Regelui Carol I și a Reginei Elisabeta, a membrilor guvernului prezidat de Dimitrie Sturdza. Lucrările acestui bun patrimonial de valoare națională au fost finalizate în 1900, însă trecerea anilor nu a alterat construcția și destinația inițială. Edificiul se remarcă prin compoziția ingenioasă de sticlă și metal a cupolei.

CEC a avut de-a lungul existenței sale o prezență activă și de folos atât pentru omul de rând cât și pentru stat. Intitulată în prezent CEC Bank, aceasta este o bancă stabilă și de încredere pentru multe generații de români, având sediul central tot pe Calea Victoriei nr 13. La nivel național deține peste 1.000 de sucursale și unități teritoriale. CEC Bank este în topul sistemului bancar românesc și printre liderii operațiunilor bancare realizare online și offline.

Tanța TĂNĂȘESCU

